

วารสาร

บัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ISSN: 2651-1266 (Print)

ISSN: 2697-5998 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2567) Vol. 9 No. 2 (May - August 2024)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

ISSN: 2651-1266 (Print)

ISSN: 2697-5998 (Online)

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2567)

Vol. 9 No. 2 (May-August 2024)

©วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind Review อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การนำเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

อนึ่ง ในกรณีบทความใดถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาลั่นกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธหรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยันที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อในขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน of ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

©ที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.

พระธรรมวชิโรดม, รศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระธรรมวชิรปัญญาจารย์, รศ.ดร.

พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.

พระราชปรียัติ, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระมหาสุติภัก อภินนโท

รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม

รศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร

ผศ.พิศมัย วงศ์จำปา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต

รองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร

ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

เจ้าคณะจังหวัดพะเยา

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย

รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

©บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระเมธีวัชรคุณ, รศ.ดร.

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

©หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระครูพิศาลสรกิจ, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

©ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Assistant Chief Editor)

ผศ. ดร.ชูชาติ สุทธะ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

ผศ. ดร.พงษ์ประภากรณ์ สุระรินทร์

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

©กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ. ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ. ดร.สหทัย วิเศษ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

ผศ. ร.ต.ต. ดร.สมยศ ปัญญามาก

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตพะเยา

รศ. ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

ข้าราชการบำนาญ

รศ. ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รศ. ดร.บุญเหลือ ใจโมโน

รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง

รศ. ดร.วินิจ ผาเจริญ

ผศ. ดร.ประทีป พืชทองกลาง

อ. ดร.สมศรี สัจจะสกุลรัตน์

อ. ดร.กนกวรรณ เอี่ยมชัย

อ. ดร.ภรณ์ แก้วบวร

อ. ดร.สวัสดิ์ อโณทัย

อ.อริสา สายศรีโกศล

Prof. Lalji ‘Shravak’

Dr. Lim Hui Ling

Mr. Rex Weylin Tyrone

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Department of Pali and Buddhist Studies,

Banaras Hindu University, Varanasi, India

Religious Scholar, Singapore

Independent Scholar, USA

©ผู้เชี่ยวชาญประจำวารสาร (Journal Specialist)

พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ผศ.ดร.

อ. ดร.สุรัชย์ พุดชู

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

©ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระมหาศิวกร ปญฺญาวชิโร, ดร.

พระครูธรรมธชบุญเที่ยง พุทธสาโร, ดร.

พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส, ดร.

พระมหากิตติพงษ์ กิตติญาณ, ดร.

อ. ดร.นภาพร หงษ์ทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

©ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

พ.ต.อ. คณอง ไช้ทา

นายวัชร บัญพลอด

พ.ต.ท. ดร.ภัทรวุฒิ อัครภัทร

นายวิศิษฐ์ สุปรียาพร

๑ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Art and Content Designed)

พระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.

นายคมจักร ศรีวิราช

นายนพดล อินปิง

นางสาวสิริกานดา คำแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

๒กำหนดออกเผยแพร่ (Issue Publication)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

๓ข้อมูลรับรองคุณภาพวารสาร (Approved Journal)

TCI กลุ่มที่ 2 (พ.ศ. 2563-2564)

TCI กลุ่มที่ 1 (พ.ศ. 2565-2567)

๔ติดตามข้อมูลและสอบถามรายละเอียด (Additional Information)

Phone: 06 5419 6815

E-mail: jsbsmcu@gmail.com

Facebook Page: วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ JSBS

LINE: @717lstvk

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/index>

๕เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

566 หมู่ที่ 2 ถนนพหลโยธิน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

๖ภาพปก (Cover Page)

อัตลักษณ์เมืองพะเยา “เมืองพะเยา” เดิมชื่อว่า พยว เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญทางภาคเหนือมีอายุกว่า 900 ปี ก่อตั้งขึ้นโดยพ่อขุนศรีจอมธรรมในปี พ.ศ. 1638 และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนงำเมือง มี “พระเจ้าตนหลวง” พระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ศิลปะสุโขทัยประดิษฐานอยู่คู่บ้านคู่มือเมือง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น “กว๊านพะเยา” ทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในตัวเมือง มี “ภูลังกา” เทือกเขาที่สลับซับซ้อนกันอยู่ในเทือกเขาสันปันน้ำ นอกจากนี้ มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทลื้อซึ่งอพยพมาจากสิบสองปันนา ออกแบบโดย พระปลัดสุกฤษฎ์ ปิยสีโล, ดร.

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ฉบับนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2567) ประกอบด้วยบทความวิจัย (Research Articles) 11 บทความ และบทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ รายละเอียด ดังนี้

บทความวิจัย (Research Articles) 11 บทความ ได้แก่

1) การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) โดย ชญานิศ เนียมสุวรรณ อนงค์ศิริ วิชาลัย และวราวุฒิ โพธาสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนอยู่ในระดับเหมาะสมมากถึงมากที่สุด มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การเรียนด้วยวิธีโฟนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและเสริมทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการเรียนโฟนิกส์จะช้ากว่าการเรียนแบบท่องจำ แต่ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาอังกฤษได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่านักเรียนทั่วไป

2) การพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ โดย นิลุบล เกตุแก้ว วิมลณัณ นิยมณัณ จุฑา ธรรมชาติ และบุษบรณ เชิดเกียรติสกุล ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ นักเรียนมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก แต่ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า ค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ขั้นแสวงหาความรู้ ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ และขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล

3) การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดย วราดวง สมณศักดิ์ จุมพล หินนิพานิช และภัทรีพันธุ์ พันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) มีปัญหาในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐไม่ให้ความสำคัญและขาดการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นระบบ ทำให้การถ่ายทอด และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่มีจำนวนน้อยลง (2) องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และ (3) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเวียงชัย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ที่จะได้รับ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการความรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุต้องปรับปรุง โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและการจัดเก็บความรู้ท้องถิ่นให้ทันสมัยเพื่อสืบสานและพัฒนาความรู้ในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนผู้สูงอายุในการแบ่งปันความรู้แก่คนรุ่นใหม่

4) การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) โดย รัชกร สุดสงวน ชรินทร์ ยารณะ และวราวุธ โพธิาสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ และเน้นความเข้าใจในการฟัง

5) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมีอาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดย สุชาติา เมฆพัฒน์ ถนัด บุญชัย ภูเบศ พวงแก้ว และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูมีอาชีพมี 7 ด้าน ได้แก่ (1) ความเป็นครู (2) จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู (3) ความสามารถด้านวิชาการ (4) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล (5) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (6) ความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผล (7) นักวิจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6) การพัฒนาความสามารถการปักษาชิโกะโดยใช้สะตังสำหรับนักเรียนหูหนวกตาบอด โดย ราตรี มีชัย รัชนิกร ทองสุคติ สร้อยสุตา วิทยากร และพิกุล เลี้ยวสิริพงศ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาความสามารถการปักษาชิโกะโดยใช้สะตังรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 5.55-11.11 รูปแบบสะตังที่พัฒนาความสามารถนักเรียนหูหนวกตาบอดปักษาชิโกะได้ดีที่สุด คือ สะตังวงกลมและสะตังวงรี ส่วนสะตังสามเหลี่ยม สะตังสี่เหลี่ยมและสะตังหกเหลี่ยมมีมุมและด้านเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สะดวกในการปัก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ (1) การพัฒนาความสามารถการปักษาชิโกะโดยใช้สะตัง ด้วยการสัมผัสแบบมือได้มือ (2) การเลือกและปรับอุปกรณ์สำหรับปักษาชิโกะให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนเป็นอุปกรณ์ช่วยในการกำหนดทิศทางการปักษาชิโกะสำหรับนักเรียนพิการหูหนวกตาบอดได้จริง

7) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดย สุภาวดี มาศบาง และทักษ์ อุดมรัตน์ ผลการวิจัยพบว่า 1) วิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีองค์ประกอบที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานอาชีพชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนด้วยแนวทาง EVC คือ (1) การศึกษาในระบบบนฐานชุมชน (2) การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน (3) การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ (1) นโยบาย (2) หลักสูตร (3) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล (4) การสนับสนุน (5) เป้าหมาย 3) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการของแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนข้างต้น

8) รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจอง โดย หนุ่มเครือ ปิทยา และสหทยา วิเศษ ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพปัญหาสุขภาวะของผู้สูงวัยที่เสื่อมลงตามธรรมชาติทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สภาพแวดล้อมและสติปัญญา มีโรคที่เกิดขึ้น คือ สายตาพร่ามัว ปวดเมื่อย ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หัวใจ ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น (2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทใหญ่กับวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจอง ดำเนินตามหลักภาวนาสี่ และ (3) รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมในวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจอง ผู้สูงวัยมีความสามารถใช้ปัญญา มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง

9) การประเมินการปฏิบัติการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา โดย ศิวพร จตกุล พิงพร ศรีแก้ว ประพนธ์ สังขา กรนิษฐ์ ชัยปา และพระครูโสภิตชัยวงศ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการวัดและประเมินผล หลักการเขียนสาระสำคัญ การกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในชีวิตจริงและมีกิจกรรมที่หลากหลาย 2. ลักษณะการจัดกิจกรรมของนิสิตควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้สามารถใช้สื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนความรู้เดิม และขั้นการนำไปใช้ควรฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้มาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

10) การสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา โดย พระมหาเสฏฐฐา วัชรญาณโณ (ปาสวน) และวุฒินันท์ กันทะเตียน ผลจากการศึกษามีดังนี้ (1) ปัจจัยนำเข้าที่มีพลัง ได้แก่ บุคลากร 3 ฝ่ายที่เรียกว่า บ-ว-ร หรือบ้าน วัด ราชการ และส่งผลต่อปัจจัยด้านกระบวนการ คือ ทำให้การทำกิจกรรมแบบเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมและเชิงกลไกขับเคลื่อนงานต่อไป (2) การสังเคราะห์ความรู้จากการวิจัย พบว่า ได้ความรู้หลัก คือ เรื่องการพัฒนาพื้นที่และเครือข่ายที่สุขภาวะทางกาย จิต สังคม และปัญญาที่สัมพันธ์กับหลักสปปายะในพระพุทธศาสนา

11) แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน โดย สหทยา วิเศษ นภาพร หงษ์ทอง ภัทรา บุรารักษ์ นิรมล พรหมนิล และปะวินทร์ ระมิงค์วงศ์ ผลการวิจัยพบว่า (1) บริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้ามีความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์เมืองพะเยายุคตำนาน และยุคประวัติศาสตร์ มีการสร้างเวียงใหม่คู่กับเวียงน้ำเต้า จนกระทั่งตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่าและยุคฟื้นฟูที่เป็นส่วนหนึ่งของสยาม (2) ทุนวัฒนธรรมชุมชนพบว่า ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและประเพณีทางพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชุมชน (3) แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้และที่จับต้องได้มี 3 แนวทาง ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาให้เกิดขึ้นเรียนรู้ภูมิ

ปัญหาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโลกความร่วมมือเพื่อผลักดันนโยบายสาธารณะ องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้าด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและพหุภาคี และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า

บทความวิชาการ (Academic Article) 1 บทความ ได้แก่

12) แนวคิดโพลีไฮโดรกับข้อถกเถียงว่าด้วยมโนทัศน์ด้านการเมืองในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา โดย พิสิษฐกุล แก้วงาม การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้รับการยอมรับในฐานะหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศโดยที่ได้ถอดถอนการเมืองออกจากปัจจัยของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทำให้ความรุนแรงทางการเมืองชนิดนี้ไม่สามารถสร้างบทสนทนาทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีมหาสงครามที่มีรัฐเป็นตัวแสดงสำคัญหลายครั้งและมีเหยื่อสูญเสียชีวิตมากมาย แต่มหาสงครามที่มีเจตนาทางการเมืองเหล่านี้ไม่ถูกรวมเข้าเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ บทความนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่นำเสนอโมทัศน์โพลีไฮโดรของบาร์บารา ฮาร์พฟ์ และเท็ด เกอร์ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงวงวิชาการด้านรัฐศาสตร์กับด้านการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา จากการศึกษาพบองค์ความรู้ใหม่ คือ โพลีไฮโดรเป็นการนิยามความหมายของคำว่า เหยื่อ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถูกมองเป็นภัยคุกคามต่อระบอบการปกครองหรือโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ทฤษฎีนี้จึงเป็นการนำการเมืองที่ถูกเบียดขับออกจากนิยามทางกฎหมายให้กลับเข้าสู่นิยามของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทั้งยังเป็นแนวทางใหม่ในการออกแบบนโยบายทางการเมืองเพื่อป้องกันความขัดแย้งในสังคมโลกที่มีความแตกต่างหลากหลาย

บทความดังกล่าวทั้งหมด ประกอบด้วยขอบเขตเนื้อหาที่มีความหลากหลายตามที่วารสารได้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รัฐศาสตร์ การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาได้เปิดให้มีการเรียนการสอน ทำให้มีโอกาสดูแลศึกษาค้นคว้าจากวารสารอย่างทั่วถึง โดยแต่ละบทความได้ผ่าน การพิจารณาถ่วงถ่วงและตรวจประเมินอย่างเข้มข้นจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน

กองบรรณาธิการขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีคุณภาพเป็นประโยชน์ในวงวิชาการ ตลอดจนขอขอบคุณนักวิชาการและนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทุกท่านผู้เป็นเจ้าของผลงานที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและสามารถต่อยอดองค์ความรู้ได้ตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อให้วารสารนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีอ้อมรับด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

พระเมธีวชิรคุณ, รศ.ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	[5]
สารบัญ	[9]
บทความวิจัย (Research Articles)	
● การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน สะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขलगครรตน์อนุสรณ์)	230-247
English Pronunciation Skill Development by Using a Phonics Practice Book for Prathom Suksa 1 Anubanlampang (Khelangrat-Anusorn) School ชญาณิต เนียมสุวรรณ, อนงค์ศิริ วิชาลัย, วารุณี โพธาสินธุ์ Chayanit Neamsuwan, Anongsiri Vichalai, Varunee Phothisin	
● การพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ	248-265
Development of Cultural Awareness of High School Students Using Project-based Learning with Role-playing นิลุล เกตุแก้ว, วิมลมนี นิลมนี, จุฑา ธรรมชาติ, บุษบรรณ เชิดเกียรติสกุล Nilubon Katkaew, Wimonmanee Ninmanee, Jutta Tammachart, Busaban Chirtkiatsakul	
● การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	266-283
Development of a Knowledge Management Model for Local Wisdom of the Elderly in Wiang Chai District, Chiang Rai Province วราดวง สมณาคัดดี, จุมพล นิมพานิช, ภัทรีพันธ์ พันธุ์ Waraduang Sommanasak, Jumpol Nimpanich, Phatthareephan Phanthu	

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)

The Development of English Listening-speaking Skills Using
Instructional Packages for Prathom Suksa 1 Students, San Pa Tong
(Suwannarat Wittayatkarn) School

รัชกร สุดสงวน, ชรินทร์ ยารณะ, วารุณี โพธิาสินธุ์

Rutchakon Sudsangua, Chanin Yarana, Varunee Pothasin

284-301
- การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่
เขต 4

The Development of a Model for Developing Professional Teachers
in the Digital Age through the Process of Professional Learning Community
under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4

สุชาดา เมฆพัฒน์, ถนัด บุญชัย, ภูเบศ พวงแก้ว, ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์

Suchada Mekkapat, Thanat Boonchai, Phubet Puangkaew,
Sirimas Kosanpipat

302-319
- การพัฒนาความสามารถการปักชาชิโกะโดยใช้สะดึงสำหรับนักเรียนหูหนวกตาบอด

Development of Sashiko Embroidery Ability Using Embroidery Hoops
for a Student with Deaf-blindness

ราตรี มีชัย, รัชนิกร ทองสุคติ, สร้อยสุดา วิทยากร, พิกุล เลี้ยวสิริพงศ์

Ratree Meechai, Ratchaneekorn Tongsookdee, Soisuda Vittayakorn,
Pikul Leosiripong

320-336
- แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

Guidelines for Community-based Vocational Skills Development by
Community Colleges

สุภาวดี มาศบาง, ทักษ์ อุดมรัตน์

Supawadee Masbang, Thak Udomrat

337-358

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
ด้วยวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง

Model for Well-being Development of the Elderly Tai Yai in
Chiang Mai Province with the Culture of Karn Kam Sin Norn Jong

หนุ่มเครือ ปิหย่า, สหัทยา วิเศษ
Noomhkurh Piyah, Sahathaya Wises

359-377
- การประเมินการปฏิบัติการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

Evaluation of Teaching Practices of Teaching Professional Training Students
Thai Language Teaching Field, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Phayao Campus

ศิวพร จติกุล, พิงพร ศรีแก้ว, ประพินท์ สังขา, กรนิษฐ์ ขายป่า, พระครูโสภิตชัยวงศ์
Siwaporn Jatikul, Pingporn Srikaew, Prapin Sangka, Korranjt Chaipa,
Phrakrusophitchaiwong

378-394
- การสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

A Synthesis of Knowledge on the Management System of Well-being Areas
and Networks for Developing the Quality of Life according to Buddhism

พระมหาเสฏฐวุฒิ วชิรญาณ (ปาสวน), วุฒินันท์ กันทะเตียน
Phramaha Setthawut Wachirayano (Pasuan), Wutthinant Kantatian

395-413
- แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยา
ด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน

Guidelines for the Development of Creative Learning Space in
Phayao Old Town with Community Cultural Capital

สหัทยา วิเศษ, นภาพร หงษ์ทอง, ภัทรา บุรารักษ์, นิรมล พรมนิล, ปะวินทร์ ระมิงค์วงศ์
Sahathaya Wises, Napaporn Hongthong, Phattra Burarak,
Niramon Promnil, Pawin Ramingwong

414-434

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (Academic Article)

- แนวคิดโพลิติไซด์กับข้อถกเถียงว่าด้วยมโนทัศน์ด้านการเมือง
ในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา 435-447

The Concept of Politicide and the Argumentations on the Concept of
Politics in the Genocide Study

พิสิษฐกุล แก้วงาม

Pixitthikun Kaew-ngam

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (16)
- ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (17)
- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (25)

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้
แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง
(เขลางค์รัตน์อนุสรณ์)

English Pronunciation Skill Development by Using a Phonics
Practice Book for Prathom Suksa 1 Anubanlampang
(Khelangrat-Anusorn) School

ชญาณิศ เนียมสุวรรณ*¹, อนงค์ศิริ วิชาลัย², วารุณี โพธาสินธุ์³
Chayanit Neamsuwan¹, Anongsiri Vichalai², Varunee Phothasin³

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Master of Education Program in Curriculum and Instruction,
Faculty of Social Sciences and Liberal Arts, North-Chiang Mai University
First/Corresponding Author, E-mail: neamsuwan24@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านคำศัพท์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนอยู่ในระดับเหมาะสมมากถึงมาก

ที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.09-4.58 และมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 40.35/64.50 มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 8.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 12.09 และหลังเรียนค่าเฉลี่ย 12.90 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 3.09 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การเรียนด้วยวิธีโฟนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและเสริมทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการเรียนโฟนิกส์จะช้ากว่าการเรียนแบบท่องจำ แต่ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาอังกฤษได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่านักเรียนทั่วไป

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ; แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์; แผนการจัดการเรียนรู้

Abstract

The proposes of this research are 1) to create and determine the efficiency of a phonics practice book and 2) to compare the achievement of vocabulary pronunciation skill before and after learning of Prathom Suksa 1 students of Anubanlampang (Khelangrat-Anusorn) School by using phonics practice book. It is an action research. The sample group is 40 students of Prathomsuksa 1/1 during the second semester of academic year 2021, choosing by cluster random sampling. The research instruments are 7 lesson plans, an English reading pre-test and post- test during the lesson. The percentage, mean, and standard deviation are the parameters used for statistical analysis.

The findings of the research are as follows: 1) creating and evaluating of English pronunciation lesson plan by three experts is at the most appropriate level with an average of 4.09-4.58 and the $E1/E2$ efficiency is 40.35/64.50. It is suitable for learning activities. 2) Comparison of academic achievement of English pronunciation lesson plan before learning is an average of 8.08 with a standard deviation of 12.09 and after learning is an average of 12.90 with a standard deviation

of 3.09. It is found that the post-learning score is higher than pre-test. The body of knowledge indicates that learning with phonics can help learners pronounce English correctly and enhance reading skills effectively. Although learning phonics seems to be slower than recitation, the learners who learn phonics will be able to learn English more efficiently and quickly than other students.

Keywords: English Pronunciation Skill; Phonics Practice Book; Lesson Plan

บทนำ

การอ่านนับเป็นการแสวงหาความรู้ขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่สังคมมีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็วโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในภาวะปัจจุบันที่อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ การเรียนรู้ภาษาของประเทศอื่นย่อมได้เปรียบในการทำกิจการการค้าและธุรกิจต่าง ๆ เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม จำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ในหลาย ๆ ด้านรวมทั้งผู้ชำนาญด้านภาษาด้วย ในยุคศตวรรษที่ 21 ภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนไทยและคนทั่วโลก เพราะมนุษยชาติทุกวันนี้สื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารโดยตรง การใช้อินเทอร์เน็ต การดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การอ่านหนังสือคู่มือทางด้านวิชาการต่าง ๆ ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาหนึ่งที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นวิชาหลักที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ (อรชนิดา หวานคง, 2559: 309)

ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จึงมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและศึกษาต่อที่ระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการใช้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 221) ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโลกทัศน์ให้กับผู้อ่านได้รู้เท่าทันเหตุการณ์บ้านเมืองและเหตุการณ์ทั่วโลก ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง

ในทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ที่ใช้ในการเรียนหรือการประกอบอาชีพ ด้านสังคมที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถพูดคุยเรื่องราวที่อ่านร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ด้านอารมณ์และนิสัยที่จะช่วยให้ผู้อ่านมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นคนกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ เป็นคนร่าเริง เพราะมีความสุขและสนุกกับสิ่งที่อ่าน (ศุภิสรา กุมทะ, 2562: 17)

ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยมีหลายประการ การออกเสียงที่ถูกต้องตามเจ้าของภาษานับเป็นปัญหาสำคัญ เสียงภาษาอังกฤษบางเสียงเป็นปัญหาในการออกเสียงสำหรับคนไทย แม้ผู้เรียนจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการออกเสียงตามทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติผู้เรียนยังไม่สามารถจำแนกหรือออกเสียงได้อย่างถูกต้อง ความผิดเพี้ยนหรือผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการออกเสียงมีตั้งแต่ระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารไปจนถึงระดับที่ก่อให้เกิดความสับสนในการสื่อสารได้ ผู้เรียนมักเลือกใช้เสียงที่ตนคุ้นเคยและใกล้เคียงกับเสียงที่มีอยู่ในภาษาแม่มาใช้แทนเสียงในภาษาอังกฤษ เช่น การใช้ “ร” ในภาษาไทย แทนเสียง “r” ในคำว่า rain, rice, right แต่ผู้เรียนมักใช้เสียง “l” แทน ก็จะทำให้ความหมายของคำเหล่านั้นเปลี่ยนไป เช่น rain กลายเป็น lain, rice กลายเป็น lice และ right กลายเป็น light (พินทิพย์ ทวยเจริญ, 2547: 8)

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้สอนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการออกเสียงพยัญชนะท้ายคำ เมื่อนักเรียนออกเสียงผิดก็จะทำให้ความหมายของคำนั้นเปลี่ยนไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดาวนิน ไทยศิลา (2562) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการฝึกออกเสียงแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกเสียงพยัญชนะต้นคำและท้ายคำภาษาอังกฤษพบว่า กิจกรรมการฝึกออกเสียงแบบโฟนิกส์ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในการแยกหน่วยเสียงและสามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องโดยไม่ต้องกังวลและมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้ จากงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้สรุปว่า วิธีที่ได้ผลดีที่สุดที่ทำให้ผู้เรียนอ่านภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนและมั่นใจ ต้องเริ่มจากการสอนให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะหน่วยเสียงภาษาอังกฤษหรือถอดรหัสเสียง (Phonemic Awareness /Decoding) ก่อนที่จะอ่านเป็นคำ และเมื่อนำหน่วยเสียงมาเชื่อมกับตัวอักษร ผู้เรียนจะสามารถอ่านเป็นคำได้อย่างง่ายดายและชัดเจนเหมือนเจ้าของภาษา (อินทิรา ศรีประสิทธิ์, 2552: 26)

เมื่อพิจารณาจากสภาพปัญหาและวิธีการสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านการอ่านแล้ว จึงควรศึกษาถึงการมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษและปัญหาการติดต่อสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนว่า เหตุใดจึงไม่สามารถสื่อสารได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ จากเหตุผลสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงต้องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการอ่านออกเสียงและสะกดคำโดยวิธีการโฟนิกส์และนำไปสู่การแก้ปัญหาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากและส่งเสริมให้เกิดเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-group Pretest-posttest Design) (ศุภมาส ฅ วิเชียร, 2561: 12) รายละเอียด มีดังนี้

การทดสอบก่อนการทดลอง ตัวแปรต้น การทดสอบหลังการทดลอง

$O_1 \times O_2$

O_1 แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ก่อนการเรียน

X แทน การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ (Phonics) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์)

O_2 แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์หลังการเรียน

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายค่าเฉลี่ยของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์ โดยอาศัยแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545: 133) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่

กำหนด ดังนี้ ช่วงคะแนน 4.51–5.00 หมายถึง เรื่องที่ประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด ช่วงคะแนน 3.51–4.50 หมายถึง เรื่องที่ประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมาก ช่วงคะแนน 2.51–3.50 หมายถึง เรื่องที่ประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมปานกลาง ช่วงคะแนน 1.51–2.50 หมายถึง เรื่องที่ประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเล็กน้อย และ ช่วงคะแนน 1.00–1.50 หมายถึง เรื่องที่ประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1-1/2 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 80 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวนนักเรียน 40 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เหตุผลในการเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีความสนใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ กล้าแสดงออกในการสนทนาภาษาอังกฤษไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือคุณครูชาวต่างชาติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

3.1 เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ จำนวน 7 แผน

หน่วยที่	แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีโฟนิกส์	จำนวนชั่วโมง
1 Phonics	1. แผนเตรียมความพร้อมการอ่านออกเสียงและสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์	1
	2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง Short A Sound	2
	3. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง Short E Sound	2
	4. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง Short I Sound	2
	5. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง Short O Sound	2
	6. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง Short U Sound	2

หน่วยที่	แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีโฟนิิกส์	จำนวนชั่วโมง
	7. แผนสรุปบทเรียนสะท้อนแนวความคิดการอ่านออกเสียงและสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์	1
รวม		12

ตาราง 1 แสดงแผนการจัดการเรียนรู้จำแนกตามหน่วยเรื่องและจำนวนคาบ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์ จำนวน 7 แผน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 1 ชุด มีลักษณะ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสะกดคำศัพท์จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยครูเป็นคนอ่านข้อคำถามแต่ละข้อให้นักเรียนฟัง จากนั้น นักเรียนกากบาทคำตอบในแบบทดสอบที่ครูแจกให้ และตอนที่ 2 เป็นการอ่านสะกดคำและอ่านออกเสียง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งตอนที่ 2 นักเรียนจะทำการทดสอบเมื่อทำแบบทดสอบตอนที่ 1 เสร็จเรียบร้อยแล้วทุกคน โดยครูจะเรียกให้นักเรียนออกมาทดสอบกับครูทีละคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การดำเนินการประเมินก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยครูเป็นคนอ่านข้อคำถามแต่ละข้อให้นักเรียนฟัง จากนั้น นักเรียนกากบาทคำตอบในแบบทดสอบที่ครูแจกให้ และตอนที่ 2 เป็นการอ่านสะกดคำและอ่านออกเสียง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งตอนที่ 2 นักเรียนจะทำการทดสอบเมื่อทำแบบทดสอบตอนที่ 1 เสร็จเรียบร้อยแล้วทุกคน โดยครูจะเรียกให้นักเรียนออกมาทดสอบกับครูทีละคน และบันทึกผลการสอบก่อนเรียนไว้

4.2 การดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์ ในช่วงที่จัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 12 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

4.3 การดำเนินการประเมินหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ จำนวน 20 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งหมด 20 คะแนน แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ โดยครูเป็นคนอ่านข้อคำถามแต่ละข้อให้นักเรียนฟัง จากนั้น นักเรียนกากบาทคำตอบในแบบทดสอบที่ครูแจกให้ และตอนที่ 2 เป็นการอ่านสะกดคำและอ่านออกเสียง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งตอนที่ 2 นักเรียนจะทำการทดสอบเมื่อทำแบบทดสอบตอนที่ 1 เสร็จเรียบร้อยแล้วทุกคน โดยครูจะเรียกให้นักเรียนออกมาทดสอบกับครูทีละคน และบันทึกผลการสอบหลังเรียนไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบเครื่องมือของแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence; IOC) และการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ใช้เกณฑ์ E1/E2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556: 9) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 โดยมีขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ ดังนี้

1. คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละชุดกิจกรรม โดยนำคะแนนของนักเรียนขณะทำกิจกรรมระหว่างเรียนในแต่ละกิจกรรมมาคำนวณเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 75 ตัวแรก (E1)

2. คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนเสร็จสิ้น โดยการให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และหาร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 75 ตัวหลัง (E2)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าเรื่องการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์

1.1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ที่	เรื่องที่ประเมิน	ความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญคนที่			$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
		1	2	3			
ด้านเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์							
1	เนื้อหาสาระถูกต้องสอดคล้องกับหลักสูตร	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
2	เนื้อหาสาระยากง่ายพอเหมาะกับวัยและชั้น	3	4	4	3.67	0.58	มาก
3	เนื้อหาสาระมีความสั้นยาวพอเหมาะกับเวลา	3	4	4	3.67	0.58	มาก
4	เนื้อหาสาระจัดเรียงตามลำดับความยากง่าย	3	4	3	3.33	0.58	มาก
5	เนื้อหาสาระสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	4	5	4.67	0.58	มากที่สุด
6	เนื้อหาสาระสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4	5	4	4.53	0.58	มากที่สุด
รวม					4.09	0.58	มาก
ด้านความถูกต้องและความสัมพันธ์ของภาษา							
1	ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ชัดเจน	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
2	ภาษาเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน	5	4	5	4.67	0.58	มากที่สุด
3	คำศัพท์ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4	5	4	4.33	0.58	มาก
รวม					4.56	0.58	มากที่สุด
ด้านสื่อ และแหล่งการเรียนรู้							
1	แบบฝึกทักษะมีความยากง่ายพอเหมาะ	5	4	4	4.33	0.58	มาก
2	แบบฝึกทักษะส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
3	แบบฝึกทักษะมีความสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้	4	3	3	3.33	0.58	ปานกลาง
4	ภาพมีความโดดเด่น สวยงาม	4	3	4	3.67	0.58	ปานกลาง
5	ภาพสื่อให้เข้าใจเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น	4	4	5	4.33	0.58	มาก
6	ภาพสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม					4.16	0.58	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล							
1	มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
2	การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	4	5	4	4.33	0.58	มาก
3	ภาษาที่ใช้ในเนื้อหาของแบบฝึกทักษะมีความถูกต้อง ชัดเจน	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด

ที่	เรื่องที่ประเมิน	ความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญคนที่			$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
		1	2	3			
4	วิธีวัดผลและเครื่องมือมีความสอดคล้องกัน	5	4	5	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม					4.58	0.58	มากที่สุด

ตาราง 2 ผลการประเมินทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Phonics สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

จากตาราง 2 พบว่า ผลการสร้างและประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับตรงตามจุดประสงค์ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.09-4.67 อยู่ในระดับความเหมาะสมมากและมากที่สุด

ที่	เรื่องที่ประเมิน	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน		ระดับความเหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์	4.09	0.58	มาก
2	ด้านความถูกต้องและความสัมพันธ์ของภาษา	4.56	0.58	มากที่สุด
3	ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์	4.16	0.58	มาก
4	ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.58	0.58	มากที่สุด
รวม		4.35	0.58	มาก

ตาราง 3 ผลการประเมินทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์

จากตาราง 3 พบว่า การประเมินทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิกส์ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.58; S.D.=0.58) ด้านความถูกต้องและความสัมพันธ์ของภาษา อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.56; S.D.=0.58) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์ อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ =4.16; S.D.=0.58) และด้านเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์ อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}$ =4.09; S.D.=0.58)

1.2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิิกส์ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ของแผนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S.D.	E1/E2
ทดสอบก่อนเรียน	20	40	8.08	12.90	79.7
ทดสอบหลังเรียน	20	40	12.90	3.09	64.50

ตาราง 4 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิิกส์ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)

จากตาราง 4 พบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 79.7/64.50 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ซึ่งผลทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12.90 สำหรับผลทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.09

สรุปได้ว่า ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเหมาะสมมากและมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.09-4.67 และมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 79.7/64.50 มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์)

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิิกส์

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ทดสอบก่อนเรียน	20	40	8.08	2.08	18.45*
ทดสอบหลังเรียน	20	40	12.90	3.09	

*มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 แสดงผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) โดยผลทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.08 สำหรับผลทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.09 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนกับหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้ศึกษาได้นำผลมาอภิปรายตามลำดับ ดังนี้

1) จากผลการศึกษาข้อ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน หาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์ ด้านความถูกต้องและความสัมพันธ์ของภาษา ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์ และด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากและมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะขึ้นโดยอาศัยหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการสร้างเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับหลักการสร้างแบบฝึกทักษะของกัลยา แข็งแรง (2559) ที่กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกทักษะให้สอดคล้องกับจิตวิทยาของเด็กต้องอาศัยรูปแบบที่สวยงาม ชูใจและเป็นไปตามลำดับความยากง่ายเพื่อให้เด็กมีกำลังใจ จัดเนื้อหาให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ใช้คำชี้แจงที่สั้นและง่ายเพื่อให้เด็กเข้าใจ และแบบฝึกทักษะแต่ละครั้งต้องให้เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของมาริสา พันเปรม (2561) ที่ระบุว่า สื่อการสอนที่ดีต้องเหมาะสมกับวัยและ

ความสามารถของผู้เรียน ให้ความรู้แก่ผู้เรียนจากง่ายไปยาก ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำด้วยวิธีโฟนิกส์มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 79.7/64.50 ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานของบุญยวัจน์ วรรณคม (2564) ซึ่งศึกษาผลการใช้วิธีสอนโฟนิกส์ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโฟนิกส์เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ 77.06/77.62 หมายความว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 และผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนที่ได้รับวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มีทักษะทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) จากผลการศึกษาข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) พบว่า ความสามารถของนักเรียนในการอ่านออกเสียงและสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=12.90$; $S.D.=3.09$) คิดเป็นร้อยละ 64. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัยที่มีการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการออกเสียงตัวอักษร โดยผู้เรียนต้องรู้จักเสียงสระและภาพของตัวอักษรทั้งหมดทุกตัวก่อน ซึ่งจะทำให้การประสมคำง่ายขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนเตรียมความพร้อมในการอ่านออกเสียงและสะกดคำศัพท์ จากนั้น ก็เริ่มนำพยัญชนะมาประสมกับสระ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบฝึกหัดทั้ง 5 เสียงสระในภาษาอังกฤษ จำนวน 5 แบบฝึกทักษะ ได้แก่ สระเสียง /a/, สระเสียง /e/, สระเสียง /i/, สระเสียง /o/ และสระเสียง /u/ โดยมีกระบวนการเรียนแบบโฟนิกส์ ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม (Warm up) เป็นขั้นตอนกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้ปรับตัวพร้อมที่จะเรียนรู้ 2) ขั้นนำเสนอ (Presentation) ผู้สอนอธิบายเนื้อหาหน่วยเสียงของพยัญชนะ สระ การลงเสียงเน้นหนักในคำ ผู้เรียนจะได้สังเกตการออกเสียงที่ถูกต้อง 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนได้ฝึกออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์ เริ่มจากการสังเกตและเลียนแบบ

การออกเสียงแต่ละตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำ วลี ประโยค 4) ชื่อนำไปใช้ (Production) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปใช้ในการฝึกฝนด้วยตนเอง ผู้สอนคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและสามารถชี้แนะผู้เรียนได้ สอดคล้องกับการศึกษาของปริญญ์ ผสมทรัพย์ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยการฝึกประสมคำด้วยสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมฝึกประสมคำด้วยเสียงสระ นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนร้อยละ 92.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอดเยี่ยมตามตารางเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษดีขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของฉวีวรรณ วัฒนานุกิจ (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้สระเสียงสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งการสอนแบบโฟนิกส์เริ่มจากการปรับและเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนด้วยเพลง และสอนออกเสียงแต่ละตัว ผสมเสียงสระและพยัญชนะจนสามารถอ่านเป็นคำได้ เป็นวิธีการสอนที่สร้างผลลัพธ์ให้สามารถอ่านออกเสียงได้อย่างรวดเร็วที่สุด และก่อนที่จะเริ่มเรียนในแต่ละชั่วโมงนักเรียนจะได้ทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนไปในชั่วโมงก่อนหน้า ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น และเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาส่วนใดหรือไม่ หากไม่เข้าใจจะได้สอบถามจากผู้สอน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐพล สุริยมณฑล (2561) ที่ศึกษาการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า วิธีดังกล่าวทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถออกเสียงและสะกดคำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง และยังสามารถอ่านคำศัพท์ที่ไม่เคยเรียน แต่มีองค์ประกอบของหน่วยเสียงที่คล้ายกับคำศัพท์ที่เคยเรียนไปแล้ว และภาพประกอบสื่อการสอนโฟนิกส์มีความสวยงาม สีสันน่าสนใจ ซึ่งภาพประกอบสื่อการสอนเมจิกโฟนิกส์เหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ง่ายมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของธีรวิรา ปลาตะเพียนทอง (2562) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์และความคงทนโดยใช้เทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพคำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม พบว่า การนำเทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่รู้และสิ่งที่ไม่รู้กับผู้เรียนได้ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจและความพร้อมของผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. การเรียนรู้การสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิิกส์จะทำให้ผู้เรียนออกเสียงของแต่ละตัวอักษรได้อย่างถูกต้องและชัดเจน และสามารถสะกดคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองจากการรู้จักเสียงของแต่ละตัวอักษร
2. การทำให้ผู้เรียนที่เรียนการเขียนการอ่านแบบโฟนิิกส์สามารถสะกดคำหรืออ่านคำศัพท์นั้นได้ ถึงแม้จะเป็นคำที่ยากหรือคำศัพท์ที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน

สรุป

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิิกส์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านคำศัพท์ก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านคำศัพท์โดยวิธีโฟนิิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน หาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดประเมินผล อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$; S.D.=0.58) ด้านความถูกต้องและความสัมพันธ์ของภาษา อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$; S.D.=0.58) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์ อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.16$; S.D.=0.58) และด้านเนื้อหาครอบคลุมจุดประสงค์ อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.09$; S.D.=0.58) ผลการวิเคราะห์การหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านสะกดคำด้วยวิธีโฟนิิกส์มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 79.7/64.50 และผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลำปาง (เขลางค์รัตน์อนุสรณ์) พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 64.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ด้วยวิธีโฟนิิกส์เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดในส่วนที่เพิ่มเติมหรือเสริมจากหนังสือเรียน อีกทั้งยังช่วยเสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1. การจัดการเรียนการสอนแบบโฟนิิกส์ ผู้สอนต้องมีการทบทวน

เสียงที่ได้เรียนไปแล้วทุกครั้ง เพราะหากไม่มีการทบทวนจะส่งผลให้ต่อผู้เรียนบางคนที่ยังออกเสียงไม่ได้ในชั่วโมงปัจจุบัน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกดดัน ไม่สนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้และส่งผลในคาบเรียนครั้งต่อไป 2. การสอนเสียงใหม่ ผู้สอนควรสอนโดยไม่รีบเร่ง เพราะถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนจดจำเสียงที่เรียนได้ เช่น การทำท่าประกอบ และในกรณีที่นักเรียนออกเสียงไม่ได้ ก็ให้นักเรียนที่ออกเสียงได้แล้วช่วยเพื่อนคนดังกล่าว จะทำให้เพื่อนที่ได้รับการสอนรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้เรียนจากเพื่อนด้วยตนเอง ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลองซึ่งใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโฟนิกส์ และกลุ่มควบคุมที่ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ที่แน่ชัดว่า การสอนแบบโฟนิกส์ช่วยส่งเสริมการออกเสียงภาษาอังกฤษและสามารถสะกดคำศัพท์ใหม่ได้อย่างแท้จริงหรือไม่ 2. การใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลายในการสอนแบบโฟนิกส์ เช่น สื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและใช้ได้กับกลุ่มอื่นที่สนใจในการฝึกออกเสียงภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา แข็งแรง. (2559). *หลักการสร้างแบบฝึกหัด*, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ฉวีวรรณ วัฒนานุกิจ. (2565). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอนโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ หน่วยการเรียนรู้เรื่องสระเสียงสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5 (1), 7-19.
- ณัฐพล สุริยมณฑล. (2561). การสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 8 (2), 117-124.
- ดาวนิน ไทยศิลา. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการฝึกออกเสียงแบบโฟนิกส์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงพยัญชนะต้นคำและท้ายคำ*

- ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธีรวิรา ปลาตะเพียนทอง. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์และ
ความคงทนโดยการใช้เทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพคำศัพท์ สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม. การค้นคว้าอิสระปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยา
สาส์น.
- ปริญญา ผสมทรัพย์. (2561). การพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยการ
ฝึกประสมคำด้วยเสียงสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. รายงานการ
วิจัย. โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญยวัจน์ วรรณคาม. (2564). ผลการใช้วิธีสอนโฟนิกส์ในการพัฒนาความสามารถใน
การสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). ภาพรวมของการศึกษาสังคมศาสตร์และภาษาศาสตร์, พิมพ์
ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาริสา พันเปรม. (2561). การประเมินสื่อการสอนโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหนอง
แขม. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ศจีมาจ ณ วิเชียร. (2561). การออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย. โครงการ *Research
Zone: Phase 137 “งานประชุมปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย
ประเมินผล โครงการเลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ”*. อาคารศูนย์จัดการความรู้
และถ่ายทอดผลงานวิจัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. วันที่ 26 ตุลาคม. หน้า
1-61.
- ศุภิสรา กุมาทะ. (2562). ผลการใช้กิจกรรมการอ่านแบบกว้างขวางที่มีผลต่อการ
พัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21.
วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 7 (2), 303-313.

อินทิรา ศรีประสิทธิ์. (2552). ทฤษฎีใหม่ในการสอนภาษาอังกฤษ สำหรับคนไทยที่รวมการวางพื้นฐานด้วย Phonemic Awareness & Phonics ตามด้วยการสอนอ่านเป็นคำ (Whole Language) เพื่อแก้ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษบกพร่อง (dyslexia) ของคนไทย. ใน *เอกสารการอบรมครูในสภาพแวดล้อมที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*, หน้า 1-14. กรุงเทพมหานคร: UNESCO-APEID.

การพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ
Development of Cultural Awareness of High School
Students Using Project-based Learning with Role-playing

นิลubl เกตุแก้ว^{*1}, วิมลณีนี นิลมณี², จุฑา ธรรมชาติ³, บุษบรณ เชิดเกียรติสกุล⁴
Nilubon Katkaew¹, Wimonmanee Ninmanee², Juta Tammachart³,
Busaban Chirtkiatsakul⁴

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Education, Prince of Songkla University

First/Corresponding Author, E-mail: nilubon.k@hotmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ และเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ มีตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) จำนวน 36 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ แบบวัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม แบบสะท้อนคิด และแบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนด้วยการทดสอบที่แบบประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ นักเรียนมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$; $S.D.=0.49$) แต่ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมก่อนและหลังการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า ค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ขั้นแสวงหาความรู้ ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ และขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล

คำสำคัญ: ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม; โครงงานเป็นฐาน; บทบาทสมมติ

Abstract

This quasi-experimental study aims to investigate the cultural awareness of students using project-based learning with role-playing and compare the cultural awareness of students before and after using project-based learning with role-playing. The sample consists of 36 students in Mathayomsuksa 5/5, Demonstration School, Prince of Songkla University. The research instruments are the lesson plan using project-based learning with role-playing, the cultural awareness scale, the reflection on cultural awareness form, and the cultural awareness interview. The quantitative data are analyzed using mean, standard deviation, and paired sample t-test, while the qualitative data is analyzed using content analysis.

The results show that after receiving project-based learning with role-playing, students have high levels of cultural awareness ($\bar{X}=4.07$; $S.D.=0.49$). However, there is not a significant difference in cultural awareness levels before and after receiving project-based learning with role-playing. This research has generated knowledge about the use of project-based learning with role-playing to develop cultural awareness in students. This includes six key learning activities, namely 1) providing basic knowledge, 2) stimulating interest, 3) organizing groups, 4) seeking knowledge, 5) summarizing learning activities, and 6) presenting the results and assessments.

Keywords: Cultural Awareness; Project-based Learning; Role-playing

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับโลกนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอดทางสังคม ปัจจุบันขอบเขตของวัฒนธรรมได้ขยายความหมายกว้างกว่าเดิม สอดคล้องกับที่องค์การยูเนสโกได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มุ่งให้การจัดการศึกษาตระหนักในอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม ลักษณะทางพหุนิยมด้านวัฒนธรรม สิทธิในความแตกต่าง และการรู้จักเคารพวัฒนธรรมของผู้อื่น ซึ่งเป็นนัยของมุมมองทางวัฒนธรรมที่ต้องการให้ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันบนฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่น (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014)

บริบททางวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะพิเศษอันเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางด้านศาสนาและภาษาที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่ 1 ติดต่อสื่อสารในวิถีชีวิตประจำวัน บทบาทของการศึกษาในการจัดการเรียนรู้จึงควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษาจากการวิจัยพบว่า เยาวชนในพื้นที่ทั้งไทยพุทธ-มุสลิมขาดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขาดความเข้าใจในการสื่อสารจึงเป็นผลให้เกิดการเข้าใจผิดระหว่างกัน (ชวิน พงษ์ผจญ, 2561; อับดุลสุโก ดินอะ, 2560) สอดคล้องกับข้อสังเกตสภาพปัญหาภายในห้องเรียนขณะจัดการเรียนรู้ที่พบว่า การสื่อสารเพื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาแตกต่างกันเกิดจากปัญหาความไม่เข้าใจกัน ไม่ยอมรับรู้ทำความเข้าใจและเคารพความคิดเห็นของกันและกัน อันสืบเนื่องมาจากวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อที่ต่างกัน

จากสภาพและปัญหาข้างต้น ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้ เสริมความเข้าใจในวัฒนธรรม สร้างการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน (ชวิน พงษ์ผจญ, 2561; เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และคณะ, 2559; บังอร ร้อยกรอง, 2553; เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2557) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้

ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตระหนักในความแตกต่าง ความเข้าใจในวัฒนธรรม การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) จึงเป็นสิ่งสำคัญ (ชวีน พงษ์ผจญ, 2561; Smith, et al., 2016)

ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นบันไดขั้นแรกของการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่สูงขึ้น หากผู้เรียนมีองค์ประกอบพื้นฐานที่เสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่ดีพร้อมย่อมทำให้ผู้เรียนมีความสำเร็จทางด้านวิชาการ มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง เปิดรับวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีความเข้าใจและความแข็งแกร่งในการเผชิญความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยสร้างโอกาสให้ชีวิตประสบความสำเร็จ รวมทั้งเกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมและภาษาเพื่อการประยุกต์ใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (Arthur & Bennett, 1995; Nieto, 2009; Ross & Thomson, 2008; Smith, 2004) ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะทางวัฒนธรรม เมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ไม่ว่าจะเป็นความรู้หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของตนเองต่อสิ่งเร้า ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนในการรู้คุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง การเคารพและยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้อื่น รวมทั้งสามารถที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นได้ (นพวรรณ ยอดธรรม และปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร, 2558) การจัดการเรียนรู้จึงควรปลูกฝังความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่กับสาระการเรียนรู้ในรายวิชา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) เป็นการจัดการเรียนรู้แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ของโครงงานเป็นฐานมีการกระตุ้นความรู้สึกริक्तคิดของผู้เรียนให้ร่วมกันสำรวจ สังเกตในประเด็นที่สนใจ ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทางวัฒนธรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันแล้วนำเสนองานและประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้ไปอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ทั้งหมด (ทิตินา แคมมณี, 2558; Bender, 2012) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเรียนรู้จากการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงช่วยพัฒนาทักษะที่ซับซ้อน (ณัฐริกา ก้อนเงิน, 2558; สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2554; Intel Education Initiative, 2007)

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่ผ่านมามีการนำมาใช้พัฒนาความรู้ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน แต่ยังไม่ครอบคลุมมิติการพัฒนาด้านอารมณ์ ความรู้สึกและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน จากผลการวิจัยของฐิติมาดี อาพัทธนานนท์ (2561) พบว่า การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมในสังคมที่ตนเองอยู่ โดยการส่งเสริมการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้ฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีตัวตนบนฐานวัฒนธรรมของตัวเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำบทบาทสมมติมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ร่วมกับการใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ เพราะบทบาทสมมติจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนผ่านบทบาทตามสถานการณ์หรือเรื่องราว และเมื่อแสดงจบก็สามารถร่วมกันอภิปรายถึงข้อมูลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสวมบทบาทสมมติได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและบทบาทสมมติมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียน ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนรายวิชาด้านภาษาให้สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ออกแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียน ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 75 คน ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง

นักเรียนด้วยวิธีการสุ่มแบบยกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้ตัวอย่างวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 จำนวน 36 คน

ในการดำเนินการวิจัย ตัวอย่างทุกคนได้รับการพิทักษ์สิทธิตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยให้แบบชี้แจงข้อมูลสำหรับอาสาสมัครโครงการวิจัยและเอกสารแสดงความยินยอมอาสาสมัครวิจัยโดยได้รับการบอกกล่าวให้ไปศึกษาด้วยตนเองอีกครั้ง และหากตัดสินใจเข้าร่วม/ไม่เข้าร่วมโครงการวิจัย อาสาสมัครสามารถลงนาม/ไม่ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมอาสาสมัครวิจัยได้ด้วยตนเอง และค่อยนำเอกสารมาให้ผู้วิจัยเมื่อสะดวกหรือเมื่อถึงเวลานัดหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ ผู้วิจัยได้ศึกษาและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาไทย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและประเมินผล โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ระดับดีเยี่ยม จากนั้น ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายแล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) แบบวัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมจนได้กรอบการวัดและองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมแล้วจึงสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมนิยามแต่ละองค์ประกอบ โดยได้ข้อคำถามองค์ประกอบละ 14 ข้อ รวมทั้งหมด 42 ข้อ รูปแบบของแบบวัดเป็นแบบวัดชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เมื่อได้แบบวัดแล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence; IOC) ของแบบวัดกับตัวแปรของการวิจัย ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 0.94 และผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะให้ปรับข้อความในแบบวัดให้มีความชัดเจน 2 ข้อ ผู้วิจัยจึงปรับข้อความในแบบวัดก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงของแบบวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha

Coefficient) (Cronbach, 1990) พบว่า แบบวัดที่สร้างมีค่าความเที่ยงสูง โดยมีค่าเท่ากับ 0.93

(2) แบบสะท้อนคิดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และสร้างข้อคำถามสะท้อนคิดครอบคลุมความหมายและองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสะท้อนคิดกับตัวแปรของการวิจัย ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 1.00 จากนั้น จึงนำแบบสะท้อนคิดไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเครื่องมือ เมื่อตรวจสอบแล้วจึงนำแบบสะท้อนคิดไปใช้เก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

(3) แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และสร้างข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมความหมายและองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม โดยได้ข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์กับตัวแปรของการวิจัย ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 1.00 จากนั้น จึงนำแบบสะท้อนคิดไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเครื่องมือ เมื่อตรวจสอบแล้วจึงนำแบบสะท้อนคิดไปใช้เก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นเตรียมนักเรียนก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการปฐมนิเทศรายวิชา แนะนำรายวิชา วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ด้วยโครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติให้แก่ นักเรียน จากนั้น นำแบบวัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้วัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้ และนำผลคะแนนจากแบบวัดมาประเมินตามเกณฑ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมจำแนกนักเรียนเป็นระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แล้วสุ่มสัมภาษณ์นักเรียนแยกตามระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ระดับละ 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้

3.2 ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามแผนจัดการเรียนการสอนที่จัดเตรียมไว้ด้วยตนเองตามตารางสอน รวมระยะเวลา 16 สัปดาห์ แบ่งเป็นจัดการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอีกครั้งด้วยแบบวัดความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมฉบับเดียวกับก่อนการจัดการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติ และนำผลคะแนนจากแบบวัดมาประเมินตามเกณฑ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมจำแนกนักเรียนเป็นระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด แล้วสัมภาษณ์นักเรียนอีกครั้งแยกตามระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ระดับละ 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมและใช้แบบสะท้อนคิดเก็บข้อมูลกับนักเรียนทุกคน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติ

4.1 วิเคราะห์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติจากผลการตอบแบบวัดของนักเรียนด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้น นำคะแนนมาเทียบกับเกณฑ์คะแนนความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งดัดแปลงมาจากเกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ยที่บุญชม ศรีสะอาด (2560) เสนอไว้ ดังตาราง 1

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

ตาราง 1 เกณฑ์การประเมินความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ ใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าทีแบบประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-Test Dependent)

4.3 วิเคราะห์ผลการสะท้อนคิดและการสัมภาษณ์นักเรียนด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเนื้อหาแล้วนำมาหาแก่นของสาระเพื่อหาประเด็นหลักที่แสดงถึงความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียน

ผลการวิจัย

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมโดยภาพรวมหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติเท่ากับ 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 เมื่อพิจารณาระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความตระหนักรู้หลังเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมแต่ละองค์ประกอบพบว่า นักเรียนมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ดังตาราง 2

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม
การรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น	3.94	0.49	มาก
การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม	3.97	0.64	มาก
การแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม	4.30	0.64	มาก
ภาพรวม	4.07	0.49	มาก

ตาราง 2 ระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมโดยรวมของนักเรียนก่อนและหลังได้รับ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมในภาพรวมหลังเรียนไม่แตกต่างจากก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมก่อนและหลังเรียนจำแนกตามองค์ประกอบพบว่า มีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนเพียง 1 องค์ประกอบเท่านั้น ที่มีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ องค์ประกอบด้านการแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ดังผลวิเคราะห์ในตาราง 3

ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		df	t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
การรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น	3.89	0.55	3.94	0.49	35	.77	.22
การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม	4.03	0.54	3.97	0.64	35	.62	.27

ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		df	t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
การแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม	4.06	0.69	4.30	0.64	35	2.21	.01*
ภาพรวม	3.99	0.53	4.07	0.49	35	1.25	.11

* $p < .05$

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติมีระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและมีการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงช่วยทำให้ผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกันได้มีการปฏิสัมพันธ์กัน มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเองออกมาตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งค่อย ๆ พัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนในรูปแบบของการทำงานกลุ่มร่วมกัน ต่างต้องช่วยกันเรียนรู้ ร่วมมือและพัฒนาผลงานอันแสดงถึงศักยภาพและความสำเร็จของผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้าและการใช้ความรู้ในชีวิตจริงจากการร่วมกันทำกิจกรรมโครงงานจึงส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทั้งความรู้ มุมมองและการแสดงออกของตนเองในแง่มุมมองของการรับรู้ การยอมรับและการแสดงออกที่เป็นความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของราชมาจันติ (Rachmajanti, 2017) พบว่าภาระงานจากโครงงานที่กำหนดให้ผู้เรียนทำโดยอิงกับบริบททางวัฒนธรรมจะช่วยสร้างความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม เกิดการชื่นชมวัฒนธรรมอื่นและมีทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านภาระงาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของอการาช (Akharraz, 2021) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้วัฒนธรรมได้โดยการผสมผสานวัฒนธรรมเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การใช้บทบาทสมมติเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึก รวมไปถึงค่านิยม คุณธรรมต่าง ๆ ได้มองเห็นความแตกต่างจากการแสดงออกของผู้อื่นจึงทำให้เปิดโลกทัศน์และยอมรับกับความแตกต่างที่เกิดขึ้นได้ดี สอดคล้องกับที่แวน เมนท์ส (Van Ments, 1999) กล่าวว่า บทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกรู้สึกที่ซ่อนอยู่ออกมาได้จากการที่ได้มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านการสนทนา จึงเป็นการนำเสนอข้อมูลส่วนตัว ปัญหาสังคมหรือสิ่งอื่นที่ประสบ ให้ความสำคัญต่อการสนองตอบทางอารมณ์ ในการพูดและแสดงภาษาท่าทางจึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจตนเองมากขึ้น และสามารถฝึกพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น นั่นคือ ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแคนทีย์ และคณะ (Cantey, et al., 2017) และเชียร์อร์ และดาวิฮิซาร์ (Shearer & Davidhizar, 2003) ที่ได้ใช้บทบาทสมมติในการพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ความสามารถทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผลของการจัดกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้นี้ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงบทบาทสมมติในชั้นเรียนที่มีบริบทของความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างประสบความสำเร็จ และยังช่วยปรับปรุงทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมที่ดีขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติไม่แตกต่างจากก่อนการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมพบว่า นักเรียนมีระดับการรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่แตกต่างจากก่อนเรียน แต่ทั้งนี้พบว่า การรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติของผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า การรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่ขึ้นกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ

ผลการศึกษาข้างต้นอาจเกิดจากเหตุที่ว่า ในปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดนทุกอย่างเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าของสื่อต่าง ๆ ส่งผลต่อการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็กช่วงวัยปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนในยุคปัจจุบันนั้นได้เรียนรู้

เรื่องวัฒนธรรม ความแตกต่าง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านละคร เพลง อาหาร การแต่งกายทั้งในเอเชีย ยุโรปและอื่น ๆ ที่หลากหลายจึงทำให้สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ทำความเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นได้ง่ายขึ้น เป็นการซึมซับและรับรู้ทางตรงไปสู่ผู้เรียนมากกว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน สอดคล้องกับข้อมูลของคณพล วงศ์วิเศษไพบูลย์ (ม.ป.ป.) ที่นำเสนอว่า คนเจนแซด (Gen Z) หรือเจนเอเรชั่นแซด (Generation Z) ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบันที่มีอายุ 10-24 ปี เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538-2552 จะให้ความสำคัญกับตัวตนของตนเองและความแตกต่างของผู้อื่นด้วย โดยมีผลสำรวจที่พบว่า คนรุ่นนี้พร้อมที่จะทำความเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น และยังมีพื้นที่ชุมชนออนไลน์ที่ทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มเจนเอเรชั่นนี้ได้พบความหลากหลายมากกว่าคนรุ่นอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ คนรุ่นใหม่ที่อยู่ในชุมชนออนไลน์ต่าง ๆ จึงมีโอกาสรับรู้ความหลากหลายและมีความสามารถในการสืบค้นความรู้จากข้อมูลอันมหาศาลจึงนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้โดยปกติ และสอดคล้องกับการศึกษาของบัวภิญญา สุรัตพิพิธ (2561) ที่ว่า กลุ่มคนที่อยู่ในเจนเอเรชั่นแซดจะต้องเผชิญกับปัญหาที่มีความหลากหลาย มีเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต สะดวกต่อการสื่อสารระหว่างกันจึงส่งผลให้คนยุคนี้น่าจะมีความยืดหยุ่นต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างดี

ผลจากการศึกษาขององค์ประกอบทั้งสององค์ประกอบที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของควอปป์และแคนตาตอร์ (Quappe & Cantatore, n.d.) ที่ว่า การจะจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชั้นแรก คือ การสร้างให้ผู้เรียนใช้ทัศนคติส่วนบุคคลเป็นเครื่องมือเชื่อมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของบุคคลให้เกิดผลที่เห็นชัดได้จากการแสดงออก และคнутสัน (Knutson, 2006) เสนอว่า การเริ่มด้วยการใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นจะช่วยพัฒนาความพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนให้เริ่มต้นขึ้นได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า การเริ่มพัฒนาโดเมนจิตพิสัย (Affective Domain) ของผู้เรียนในเรื่องวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกมากกว่าโดเมนการเรียนรู้อื่น ๆ นั้นอาจความหมายว่า การเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมซึ่งอยู่ในโดเมนจิตพิสัย ควรเกิดขึ้นก่อนการทำให้ผู้เรียนรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นซึ่งอยู่ในโดเมนพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จึงสอดคล้องกับข้อเสนอของทอมลินสัน (Tomlinson, 2001) ว่า ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับความรู้อยู่ภายในของบุคคลที่พัฒนาขึ้นจากการมีความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและของคนอื่น และความสนใจเชิง

บวกเกี่ยวกับการเชื่อมวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้าด้วยกัน โดยซุ (Xu, 2016) ระบุว่า เป้าหมายสูงสุดของผู้สอนที่ต้องการจัดการเรียนรู้โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม คือ การพัฒนาแรงจูงใจที่แท้จริงในตัวผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้สึก ความปรารถนาเชิงบวกที่มีต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเกิดผลตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพที่สุด จะพัฒนาผู้เรียนได้

การแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมพบว่า ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นแตกต่างจากก่อนเรียน และเมื่อพิจารณาร้อยละพบว่า การแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับ บทบาทสมมติของผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า การแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมขึ้นกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับ บทบาทสมมติ ผลการศึกษาข้างต้นเกิดจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และรับรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับ บทบาทสมมติในขั้นกระตุ้นความสนใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเหตุการณ์เกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเหตุการณ์หรือกรณีศึกษาที่เป็นประเด็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม และให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติตามความเข้าใจในเหตุการณ์หรือกรณีศึกษาที่เกิดขึ้น มีการสรุป ตั้งข้อสังเกต และนำเสนอข้อคิดจากการแสดงบทบาทสมมติเพื่อนำไปสู่ประเด็น/ปัญหาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมที่ผู้เรียนสนใจจะศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกมากขึ้นจึงทำให้ผู้เรียนค่อย ๆ ใช้ ความรู้สึก ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นพัฒนาและในขั้นอื่น ๆ ทั้งชั้นจัดกลุ่ม ร่วมมือ ขึ้นแสวงหาความรู้ ขึ้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้และขึ้นนำเสนอผลงานและประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันไปตลอดจนจบการจัดการเรียนรู้จึงทำให้ผู้เรียน ได้รับการกระตุ้นจากความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนการได้รับประสบการณ์ทาง วัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดการประเมินคุณค่า และส่งผลให้แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่แสดง ถึงความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี (นพวรรณ ยอดธรรม และปิยะนันท์ หิรัญย์โลทร, 2558) ซึ่งผลของการแสดงออกเหล่านี้ ทอมลินสัน (Tomlinson, 2001) ระบุว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีใจที่เปิดกว้างขึ้น มีความอดทน ความไวและเห็นอกเห็นใจใน การปฏิบัติตนตามหลักพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ สามารถ พัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6

ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน 2) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 3) ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ 4) ขั้นแสวงหาความรู้ 5) ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ และ 6) ขั้นนำเสนอผลงานและประเมินผล ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และแสดงออกในบริบทวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ดังภาพ 1

ภาพ 1 แนวทางการนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน ร่วมกับบทบาทสมมติ

2. ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนควรพัฒนาผู้เรียนในทุกโดเมนการเรียนรู้ ทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย โดยการจัดให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรมในแง่มุมที่หลากหลาย จากนั้น จึงจัดกิจกรรมกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมอง สำนวณค่านิยมของตนเองและผู้อื่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมจากการแสดงบทบาทสมมติ จึงจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจเลือกแสดงออกในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ล้วนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

สรุป

การวิจัยนี้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) จากการศึกษาาระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ จะเห็นได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติมีระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ

กลุ่ม ซึ่งมีโอกาสได้แสดงออกความเป็นตัวเอง และมองเห็นความแตกต่างจากการแสดงออกของผู้อื่น จึงทำให้เปิดโลกทัศน์และยอมรับกับความแตกต่างที่เกิดขึ้น 2) เมื่อเปรียบเทียบความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติไม่แตกต่างจากก่อนการจัดการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจากผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ตั้งแต่ก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับบทบาทสมมติ อีกทั้งความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนอาจได้รับอิทธิพลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และสื่อออนไลน์ ผู้เรียนจึงมีโอกาสรับรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบจนนำไปสู่การยอมรับทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- คณพล วงศ์วิเศษไพบุลย์. (ม.ป.ป.). *กล้าสร้างสรรค์ เปิดรับความแตกต่าง และไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ อนาคตที่น่าสนุกยิ่งขึ้นเมื่อ Gen z ได้ครองโลก*. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2566, จาก <https://adaymagazine.com/genz-dare-to-be-different/>
- ชวิน พงษ์ผจญ. (2561). สภาพปัญหาในการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างสันติสุขของโรงเรียนรัฐบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 44 (2), 116–157.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพุทธวัฒนธรรมศึกษาสำหรับนิสิต นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ. *วารสารครุศาสตร์*. 44 (2), 57-73.
- จิตติมาธิ อาพัทธนานนท์. (2561). *โรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรม: นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐริกา ก้อนเงิน. (2558). *ผลการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานโดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ด้วยเทคนิคดอกบัวบานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทิตนา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ ยอดธรรม และปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร. (2558). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมความตระหนักทางวัฒนธรรมในเด็กปฐมวัย. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์*. 26 (3), 37-41. DOI:10.14456/asj-psu.2015.30
- บังอร ร้อยกรอง. (2553). *แนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัวกัญญา สุรัตพิพิธ. (2561). *รูปแบบการดำเนินชีวิตและการเปิดรับสื่อของกลุ่มเจนเอเรชั่นแซดที่มีความสนใจด้านศิลปะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2557). *คุณลักษณะบทบาทและรูปแบบการสื่อสารของผู้สอนในมหาวิทยาลัยที่ถูกคาดหวังในบริบทการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2554). *การสอนแบบโครงงานสู่การปฏิบัติจริงด้วยวิธีการ “ยั่วให้นึก ผึกให้คิด”*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า.
- อับดุลสุโก ดินอะ. (17 สิงหาคม 2560). *ข้อห่วงกังวลของชุมชนพุทธและมุสลิมในสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2565, จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/11160>
- Akharraz, M. (2021). The Impact of Project-based Learning on Students' Cultural Awareness. *International Journal of Language and Literary Studies*. 3 (2), 54-80. DOI: 10.36892/ijlls.v3i2.601
- Arthur Jr, W. and Bennett Jr, W. (1995). The International Assignee: The Relative Importance of Factors Perceived to Contribute to Success. *Personnel Psychology*. 48 (1), 99-114. DOI:10.1111/j.1744-6570.1995.tb01748.x
- Bender, W. N. (2012). *Project-based Learning: Differentiating Instruction for the 21st Century*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

- Cantey, D. S., et al. (2017). Student-developed Simulations: Enhancing Cultural Awareness and Understanding Social Determinants of Health. *Journal of Nursing Education*. 56 (4), 243-246. DOI:10.3928/01484834-20170323-11
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*, 5th ed. New York: Harper & Row.
- Intel Education Initiative. (2007). *Designing Effective Projects: Characteristics of Projects. Benefits of Project-based Learning*. Santa Clara, CA: Intel Corporation.
- Knutson, E. M. (2006). Cross-cultural Awareness for Second/Foreign Language Learners. *The Canadian Modern Language Review*. 62 (4), 591-610.
- Nieto, S. (2009). *Language, Culture, and Teaching: Critical Perspectives*. New York: Routledge.
- Quappe, S., and Cantatore, G. (n.d.). *What is Cultural Awareness, Anyway? How Do I Build It*. Retrieved July 17, 2022, from http://www.insynctraining.nl/artikelen/what_is_cultural_awareness.pdf
- Rachmajanti, S. (2017). Building Cultural Awareness and Critical Thinking Skills through Project-based Task: A Workshop for Indonesian Context. *The 4th International Conference on Language, Society, and Culture in Asian Contexts (LSCAC)*. Knowledge Engaging Minds Social Sciences. 24–25 May 2016. pp. 498–504. DOI: 10.18502/kss.v1i3.77
- Ross, K. G., & Thomson, C. A. (2008). *Toward an Operational Definition of Cross-cultural Competence from the Literature*. Orlando, FL: Cognitive Performance Group.
- Shearer, R., and Davidhizar, R. (2003). Using Role Play to Develop Cultural Competence. *Journal of Nursing Education*. 42 (6), 273-276.

- Smith, A., et al. (2016). *The Integration of Education and Peacebuilding: Synthesis Report on Myanmar, Pakistan, South Africa and Uganda*. Coleraine: Ulster University.
- Smith, P. B. (2004). Nations, Cultures, and Individuals: New Perspectives and Old Dilemmas. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 35 (1), 6-12. DOI:10.1177/0022022103260460
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-ability Classrooms*. Alexandria, VA: The Association for Supervision and Curriculum.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2014). *UNESCO Roadmap for Implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development*. Paris: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).
- Van Ments, M. (1999). *The Effective Use of Role-play: Practical Techniques for Improving Learning*, 2nd ed. London: Kogan Page Publishers.
- Xu, K. (2016). The Strategies of Fostering Students' Cross-cultural Awareness in Secondary School English Teaching. *Open Journal of Social Sciences*. 4 (6), 161-170. DOI: 10.4236/jss.2016.46018

การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
Development of a Knowledge Management Model for
Local Wisdom of the Elderly in Wiang Chai District,
Chiang Rai Province

วราดวง สมณศักดิ์^{*1}, จุมพล นิมพานิช², ภัทรพันธ์ พันธุ์³

Waraduang Sommanasak¹, Jumpol Nimpanich²,

Phatthareepphan Phanthu³

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Political Science and Public Administration,

Chiang Rai Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: waraduang@hotmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวทางการสนทนากลุ่ม จากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนกลุ่มตัวอย่างมี 300 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถามร่วมกัน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงรายมีปัญหาในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ โดยหน่วยงานภาครัฐไม่ให้ความสำคัญและขาดการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นระบบ ทำให้การถ่ายทอด และการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่มีจำนวนน้อยลง (2) องค์ประกอบของการจัดการ

ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และ (3) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเวียงชัย ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ ผลิตผล ผลิตภัณ์ และประโยชน์ที่จะได้รับ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุต้องปรับปรุง โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี และการจัดเก็บความรู้ท้องถิ่นให้ทันสมัยเพื่อสืบสานและพัฒนาความรู้ในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนผู้สูงอายุในการแบ่งปันความรู้แก่คนรุ่นใหม่

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดการความรู้; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผู้สูงอายุ

Abstract

The research article aims (1) to study the issues in managing the local wisdom of the elderly in Wiang Chai District, Chiang Rai Province, (2) to explore the components of managing this local wisdom, and (3) to develop a model for managing the local wisdom of the elderly. This research employs a mixed method approach, utilizing in-depth interview and focus group discussion with 32 informants for qualitative research, followed by a content analysis. For the quantitative research, a questionnaire is conducted with 300 participants and then analyzes data by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings reveal that (1) in Wiang Chai District, Chiang Rai Province, there are significant issues in managing the local wisdom of the elderly. The state agencies do not prioritize, lack of systematic collection and dissemination of this wisdom, leading to a decrease in its transmission and learning among the younger generations. (2) The components of managing the local wisdom of the elderly consist of exploring knowledge, creating and seeking knowledge, organizing knowledge systematically, sharing and exchanging knowledge, and applying knowledge for benefits. (3) The model for managing the local wisdom of the elderly consists of the context of local wisdom in Wiang

Chai District, input factors, processes, outputs, outcomes, and benefits to be gained. The research highlights that the management of local wisdom of the elderly needs improvements, focusing on using technology and modernizing the storage of local knowledge to perpetuate and develop knowledge within the community, and support the elderly in sharing their knowledge with the younger generations.

Keywords: Model Development; Knowledge Management; Local Wisdom; Elderly

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา 50 ปีก่อน ประเทศไทยมีจำนวนประชากรสูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ได้เห็นการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2565 จำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นเป็น 12,116,199 คน คิดเป็น 18.3% ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 0.5% ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. 2565 ตามการระบุของระบบสถิติทางการทะเบียน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2566) สถานการณ์นี้ทำให้ไทยกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งต้องการการดูแลและสนับสนุนที่เหมาะสม การจัดการกับปัญหานี้รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านการแพทย์และการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนทางการเงิน และการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (จิรายุ สุวรรณศรี, 2565) การเตรียมตัวผู้สูงอายุยังเป็นเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องให้ความสนใจ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (ณัฐพล ยศพล และอรรพรรณ เสี่ยงบุญ, 2565) เช่น การอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การจัดการทางการเงิน และการเตรียมตัวสู่การเกษียณมีความสำคัญในการช่วยลดปัญหาทางสุขภาพและสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ การลงทุนในการเตรียมตัวเหล่านี้จะส่งผลดีต่อสังคมในระยะยาว การแก้ไขปัญหาจึงเป็นภาระร่วมของรัฐบาล สถาบันศาสนาและสังคมเพื่อสร้างสังคมที่เคารพผู้สูงอายุและสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข (ณัฐชัย จันทร์ทิพย์ และคณะ, 2565)

การดูแลผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญในสังคมไทย โดยเน้นการพัฒนาโครงสร้างและบริการดูแลที่ครอบคลุมทั้งสุขภาพกายและจิตใจ การเตรียมความพร้อมและการฝึกอบรมให้กับครอบครัวมีความสำคัญ เพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ การสนับสนุนนโยบายและมาตรการที่เสริมสร้างความเข้าใจในหน้าที่การดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมความเคารพและยอมรับในสังคมต่อการดูแลผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิต การร่วมมือระหว่างองค์กรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลักษณะ เกยุราพันธ์, 2561) การพัฒนาอาชีพที่เน้นผู้สูงอายุมีประโยชน์ทั้งแก่ผู้สูงอายุเองและชุมชนในรูปแบบของการเพิ่มรายได้และการเตรียมตัวสู่วัยที่มีคุณภาพ ความรู้และประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและช่วยพัฒนาชุมชนในระยะยาว การจัดการอย่างเป็นระบบของความรู้ที่ถูกต้องและหลักการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาความรู้และทักษะของผู้สูงอายุเพื่อให้มีส่วนร่วมและสร้างคุณค่าในชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายต้องมีการสนับสนุนและพัฒนาเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ข้อมูลจากงานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงชัยประกอบด้วยประชากรทั้งหมด 44,880 คน ในปีงบประมาณ 2563 และมีผู้สูงอายุทั้งหมด 7,795 คน คิดเป็นร้อยละ 17.36 ของประชากรทั้งหมด มีการเพิ่มขึ้นมากจากปีที่ผ่านมา (สถิติงานทะเบียนราษฎร, 2564) การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในเวียงชัยส่งผลต่อความต้องการสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ดี การมีพื้นที่สำหรับกิจกรรมสังคม การส่งเสริมสุขภาพจิตและโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมาย นอกจากนี้จำเป็นต้องพัฒนานโยบายและการวางแผนเมืองที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึงการขนส่งสาธารณะ ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ระบบสังคมสงเคราะห์ที่ครอบคลุม การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความสุขของผู้สูงอายุในท้องถิ่น (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย, 2564) จากผู้สูงอายุในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีค่า เพราะผู้สูงอายุถือเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่ล้ำค่า เช่น การจักสาน การเล่นดนตรีพื้นบ้าน การทำขนมหมี่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่าและความยั่งยืนในชุมชน (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561) จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยพบว่า ยังขาดการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้นำชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาระดับ

และบทบาทของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวพบว่า ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องนี้โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ ภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคการศึกษาในลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุทั้งระบบ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและสถาบันการศึกษาสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิผลในหลายมุมมอง และทำให้ชุมชนผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ เป็นทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ โดยมีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต เพื่อประเมินระดับและผลกระทบของความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจำแนกรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ประกอบด้วยผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จำนวน 5 คน ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ 1) อายุ 60 ปีขึ้นไป 2) ภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเวียงชัย และ 3) มีความเชี่ยวชาญหรือมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอ จำนวน 5 คน ซึ่ง

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี รวมทั้งหมด 15 คน

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย จำนวน 7,795 คน (สถิติงานทะเบียนราษฎร, 2564) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) ตามข้อเสนอของแฮร์และคณะ (Hair, et al., 2010) ได้แนะนำว่า ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 คน ต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร ซึ่งโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 30 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสม คือ 300 คน

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุใน 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 5 คน ผู้นำชุมชน 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน รวม 17 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้เครื่องมือเป็นการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) นอกจากนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์และสรุปประเด็นเพื่อบันทึกข้อมูลในแบบวิเคราะห์เอกสาร

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้กำหนดแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย ได้ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลเวียงชัย ตำบลผางาม ตำบลเวียงเหนือ ตำบลดอนศิลาและตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัด

เชียงราย ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน กลุ่มภาครัฐ คือ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน และผู้นำชุมชนทั้ง 5 ตำบล ตำบลละ 1 คน รวม 5 คน รวม 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มและทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2) การศึกษาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ผู้วิจัยนำหนังสือที่ออกโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งเนื้อหาในหนังสือได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งประสานงานผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเวียงชัย เพื่อขอความช่วยเหลือในการประสานกับกลุ่มสูงอายุ จำนวน 300 คน เพื่อผู้วิจัยจะได้ทำการแจกแบบสอบถาม

3) การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ได้ข้อมูลที่เก็บจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย รวมจำนวน 17 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกต ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis; EFA) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ประกอบด้วยสามด้านหลัก ได้แก่ หัตถกรรม สมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้มักจะดำเนินการในลักษณะตัวต่อตัวจากรุ่นสู่รุ่น ทว่าปัญหาที่พบในการจัดการความรู้มีดังนี้ เรื่องแรก คือ ขาดการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ การบันทึกและจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่เป็นระบบยังไม่เกิดขึ้นอย่างเพียงพอ เรื่องถัดมา คือ การถ่ายทอดความรู้ไม่ทั่วถึง การเรียนรู้แบบตัวต่อตัวทำให้ความรู้บางอย่างไม่ถูกถ่ายทอดไปยังทุกคนในชุมชน และเรื่องสุดท้าย คือ ไม่มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ความรู้ที่มีอยู่ไม่ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ จึงควรพัฒนาระบบการจัดเก็บ

ความรู้ โดยการสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นออนไลน์ที่ช่วยเข้าถึงความรู้เหล่านี้ได้ง่ายและแพร่กระจายไปยังคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจัดการสาธิต ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจและการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชุมชน ทั้งนี้ เพื่อสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสังคมและเทคโนโลยีในยุคสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยสร้างคุณค่าและเพิ่มควมมีชีวิตชีวาให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย เมื่อทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ในภาพรวมตัวแปรทั้ง 30 ตัว ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การจูงใจให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การกำหนดผู้รับผิดชอบและผู้ดูแลระบบ การเทียบเคียงความรู้ การสร้างเครือข่ายและชุมชนนักปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีเลิศโดยตัวแปรเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุต่อไป ส่วนมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ (Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square=7376.163, df=435, and Sig.=.000) เมื่อพิจารณารายตัวแปรพบว่า ค่าความเพียงพอของการเลือกตัวอย่างโดยรวม (MSA) มีค่าเท่ากับ .871 และค่าพิสัยของค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่าง (MSA) ของตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปร แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์อันเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และค่าพิสัยของค่าความพอเพียงของการเลือกตัวอย่าง (MSA) ของตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปร มีค่าเท่ากับ .437-.901 ซึ่งมีความมากกว่า 0.2 ทุกค่า แสดงว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์อันเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

แบบสอบถาม	จำนวนข้อคำถาม (ตัวแปร)	KMO	Bartlett's Test Sphericity		
			Approx. Chi-square	df	Sig.
การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของผู้สูงอายุ ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	30	.871	7376.163	435	.000

ตาราง 1 การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัยพบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งหมด 30 ตัวแปร นำมาสร้างองค์ประกอบที่สำคัญได้ 5 องค์ประกอบ โดยพิจารณาจำนวนองค์ประกอบจากค่า Eigen Values ที่มีค่ามากกว่า 1.00 สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรได้ในร้อยละ 72.415 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจความรู้ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้ องค์ประกอบที่ 3 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ องค์ประกอบที่ 4 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และองค์ประกอบที่ 5 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย โดยวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างรูปแบบ ซึ่งนำมากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์และสังเคราะห์คำสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ได้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุโดยเริ่มจาก (1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวแปรการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) กระบวนการ ได้แก่ การกำหนดกรอบคำถามสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน และการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (3) ผลผลิต ได้แก่ รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ (1) บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ขอบเขตหรือพื้นฐานขององค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีอยู่เป็นจำนวนมาก (2) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี งบประมาณที่นำมาใช้เป็นปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินการ

จัดการความรู้ (3) กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ (4) ผลผลิต หมายถึง ผลงานที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินการตามกระบวนการแล้ว เช่น คลังความรู้ สื่อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ฯลฯ (5) ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีผลผลิต เช่น การแบ่งปันความรู้ การสร้างเครือข่าย (6) ส่วนประโยชน์ที่จะได้รับ คือ การนำผลลัพธ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในวงกว้าง ทั้งหกองค์ประกอบนี้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งจะช่วยให้เห็นกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในภาพรวม ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกระทั่งได้ผลลัพธ์และนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย มุ่งเน้นไปที่ปัญหาที่ควรแก้ไข โดยที่ผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลายด้าน เช่น หัตถกรรม สมุนไพร และศิลปวัฒนธรรม โดยถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานในลักษณะตัวต่อตัว อย่างไรก็ตาม ยังมีสภาพปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การขาดการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการแสวงหาความรู้ ความรู้ในชุมชนที่ไม่ได้ถูกจัดเป็นระบบ และความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดระบบการจัดเก็บความรู้และการถ่ายทอดที่เป็นระบบ แนวทางแก้ไขควรรวมถึงการสร้างระบบการจัดเก็บแหล่งความรู้ เพื่อเสริมความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ความรู้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันและปรับตัวเข้ากับยุคสมัยใหม่

การศึกษาของปิยะนุช เรืองโพธิ์ (2564) ได้เน้นย้ำถึงปัญหาการขาดการระบุภารกิจชัดเจนในการสำรวจและจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำให้ข้อมูลและความรู้ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน งานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของณัฏฐวัฒน์ แสงภูเขียว (2563) ที่พบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่นเดียวกับการศึกษาของพระธวัชชัย อานนโท และคณะ (2565) ที่เน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน การศึกษาทั้งสามนี้ชี้ไปที่ความจำเป็นในการสร้างระบบการจัดเก็บความรู้และแหล่งความรู้เพื่อเสริมความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างคุณค่าท้องถิ่นและเพิ่มสิ่งมีค่าในสังคมในยุคสมัยใหม่ไปด้วยกัน การศึกษาเหล่านี้ยังเน้นย้ำ

ความจำเป็นในการสร้างระบบการจัดเก็บความรู้เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การศึกษาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม แต่ยังมีส่วนสำคัญในการรักษาและส่งต่อความรู้ท้องถิ่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ อำเภอเวียงชัย ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ องค์ประกอบเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรได้อย่างครอบคลุม นำไปสู่การเข้าใจการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง พร้อมต่อการแก้ปัญหาและสร้างคุณค่าในชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย

การจัดการความรู้ในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การสำรวจความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน การสร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การจัดการความรู้ไม่เพียงแต่ช่วยรักษาความรู้และประสบการณ์ที่มีค่าของผู้สูงอายุ แต่ยังสร้างการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นหลัง การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยมีความสอดคล้องอย่างมากกับงานวิจัยที่ผ่านมาในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น งานวิจัยของอุทิศ บำรุงชีพ และคณะ (2565) ได้เน้นย้ำถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงระหว่างรุ่นและสนับสนุนการเรียนรู้แบบทวิภาคี ความคล้ายคลึงนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีสามารถช่วยให้การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

ในทางเดียวกัน การศึกษาของระพีพรรณ จันทระสา (2565) ที่เน้นการจัดการกิจกรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนำเสนอว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการรักษาและสืบทอดความรู้ท้องถิ่น การศึกษานี้แสดงให้เห็นการสร้างสะพานระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในชุมชนอื่นในการส่งต่อความรู้และ

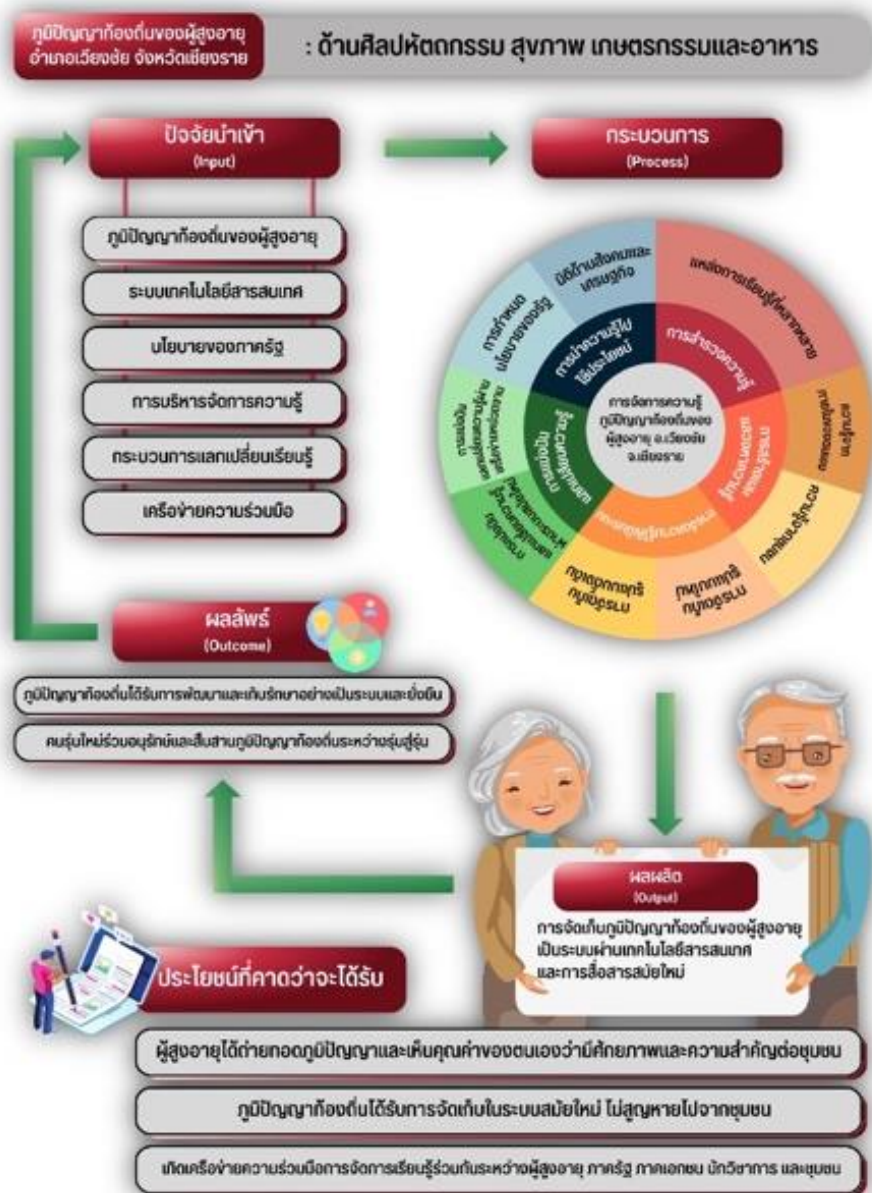
ประสบการณ์ของผู้สูงอายุไปยังรุ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาของสุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2565) ได้นำเสนอการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับระบบการศึกษาซึ่งเป็นการรวมความรู้ท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักรู้และความเคารพในทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษาเหล่านี้ไม่เพียงแต่สอดคล้องในเรื่องของเนื้อหาและวิธีการ แต่ยังแสดงแนวทางที่หลากหลายในการรักษาและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วย 6 ส่วน คือ บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ ส่วนกระบวนการการจัดการความรู้ (KM) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การสำรวจ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ผลลัพธ์ คือ การจัดเก็บภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และประโยชน์ คือ การสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาดังกล่าวมีจุดประสงค์ในการเข้าใจวิธีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในรูปแบบที่เป็นระบบและยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในระยะยาว การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการความรู้เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างคุณค่าและความร่วมมือในชุมชน

นอกจากนี้ การศึกษาของจันทิมา จันทรเียด (2564) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา ได้แสดงการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยถ่ายทอดความรู้ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของจันทน์ประวีร์ เจริญนิม และสิริชัย ดีเลิศ (2563) ได้เน้นการศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน ทำให้เห็นการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกันในชุมชน ส่วนการศึกษาของปิยะนุช เรืองโพธิ์ (2564) ในเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร ได้เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างความรู้และนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน การศึกษาทั้งสามเรื่องนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญานี้ ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุและความเชื่อมโยงระหว่างวิชาการจัดการกับการนำความรู้ไปใช้ในประโยชน์ของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ขอเสนอการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุที่ชุมชนได้รักษาและใช้ประโยชน์จากความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุในพื้นที่ ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงราย

จากภาพแสดงรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้ รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยประกอบด้วย 6 ส่วน คือ บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และประโยชน์ที่จะได้รับ ภายใต้บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุพบว่า มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ และกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญามี 5 องค์ประกอบ คือ การสำรวจความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการจัดการความรู้มุ่งเน้นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ผ่านระบบสมัยใหม่ ผลผลิต คือ การจัดเก็บภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลลัพธ์ คือ การพัฒนาภูมิปัญญาและเครือข่ายความร่วมมือ ประโยชน์ คือ การสืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นความสำเร็จต้องมีการป้อนข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการความรู้ที่ยั่งยืนรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ซึ่งแต่ละส่วนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน ทำให้เห็นกระบวนการจัดการความรู้ในภาพรวม ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงผลลัพธ์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับอย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัย ประกอบด้วยภูมิปัญญาที่มีอยู่ 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านหัตถกรรม เช่น การทอผ้า การจักสาน การแกะสลักไม้ ด้านสมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน ด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี พิธีกรรม ฯลฯ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลานในลักษณะตัวต่อตัว อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ทรัพยากรสำคัญที่นำมาใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ งบประมาณ เทคโนโลยีและอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ บุคลากร เช่น นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา ฯลฯ องค์การภาคีเครือข่าย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษา ฯลฯ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 5 องค์ประกอบหลัก คือ การสำรวจความรู้เพื่อระบุน้ำความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุ การสร้างและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ การจัดการความรู้ที่ได้มาให้เป็นระบบโดยการจัดหมวดหมู่ กลั่นกรอง ประมวลผล เป็นต้น การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ผ่าน

ระบบเทคโนโลยี และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต คือ การพัฒนาระบบการจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อสาธารณะ ซึ่งจะก่อให้เกิดการสืบสานและการนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเกิดการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ รวมถึงเกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการความรู้ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 6 ประโยชน์หลักที่จะได้รับจากรูปแบบนี้ คือ การสามารถสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุไปสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

สรุป

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในอำเภอเวียงชัยเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงวิธีการถ่ายทอดจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลัง งานวิจัยนี้เปิดเผยถึงปัญหาหลักในการจัดการความรู้ภูมิปัญญา คือ การที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างเป็นระบบและขาดการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการความรู้ที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ เกิดจากการขาดการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ที่เป็นระบบ ส่งผลให้การถ่ายทอดและการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง สิ่งนี้เป็นสาเหตุทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าถูกละเลยและเสี่ยงที่จะสูญหายไปกับเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรได้รับความสนใจและการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภาครัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ นอกจากนี้ ยังควรมีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการจัดการความรู้

ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนจะช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จันติมา จันทรเฑียร. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสงขลา. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 38 (2), 139-167.
- จันท์ประวีร์ เจริญนิม และสิริชัย ดีเลิศ. (2563). กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุสู่ชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 33 (2), 152-167.
- จิรายุ สุวรรณศรี. (2565). ศึกษาความต้องการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอป่าซาง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*. 19 (2), 15-29.
- โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐชัย จันทรทิพย์ และคณะ. (2565). การส่งเสริมเทคโนโลยีคอลเซ็นเตอร์ (Call Center) การดูแลสุขภาพและการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุยุค 5G. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 5 (1), 65-80.
- ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว. (2563). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงเรียนสร้างสุข-ผู้สูงวัย ตำบลบ้านดัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 10 (2), 55-67.

- ณัฐพล ยศพล และอรรณณ เสี่ยงบุญ. (2565). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุต่อการเข้าถึงบริการทางทันตกรรม โรงพยาบาลนาคน อำเภอนาคน จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 2 (2), 32-45.
- ปิยะนุช เรืองโพน. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร. *วารสารชุมชนวิจัย*. 15 (4), 42-56.
- พระวัชชัย อานนโท และคณะ. (2565). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชนของตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5 (3), 35-48.
- ระบบสถิติทางการแพทย์. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน กรมการปกครอง.
- ระพีพรรณ จันทรส. (2565). การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัดกรรม กรณีศึกษาตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 7 (1), 843-854.
- ลักษณะ เกตุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา: อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13 (2), 75-85.
- สถิติงานทะเบียนราษฎร. (2564). ข้อมูลจำนวนประชากรผู้สูงอายุอำเภอเวียงชัย พ.ศ. 2564. เชียงราย: สถิติงานทะเบียนราษฎร.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. (2564). รายงานสถิติประชากรผู้สูงอายุจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2564. เชียงราย: สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). รายงานสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุรดา แก้วศรีหา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบนฐานของทุนวัฒนธรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารมณีเชษฐาราม*. 5 (2), 237-251.

- อุทิศ บำรุงชีพ และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบศูนย์วิจัยนวัตกรรมและฝึกอบรมเพื่อสืบสานภูมิปัญญาผู้สูงอายุสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 4 (2), 189-204.
- Hair, et al. (2010). *Multivariate Data Analysis*, 7th ed. New York: Pearson.

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ
โดยใช้ชุดฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)

The Development of English Listening-speaking Skills
Using Instructional Packages for Prathom Suksa 1 Students,
San Pa Tong (Suwannarat Wittayatkarn) School

รัชกร สุตสงวน*¹, ชนินทร์ ยารณะ², วารุณี โพธาสินธุ์³

Rutchakon Sudsangua¹, Chanin Yarana², Varunee Pothasin³

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Master of Education Program in Curriculum and Instruction,

Faculty of Social Sciences and Liberal Arts, North-Chiang Mai University

First/Corresponding Author, E-mail: rutchakon2851@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ขึ้นไป และ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ (1) ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 8 ชุด คือ 1. My Body 2. My Classroom 3. My Place 4. My Family 5. My Favorite Hobby 6. My Favorite Food 7. My Favorite Fruit 8. My Favorite Sport (2) แบบทดสอบวัด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการฟังและการพูด จำนวน 30 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ค่าประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 82.66/87.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน .05 องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมโดยวิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ และเน้นความเข้าใจในการฟัง เช่น ประโยคคำสั่งแบบสั้น คำศัพท์หรือวลี และมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียนรู้และนำมาซึ่งการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะภาษา; ทักษะการฟัง; ทักษะการพูด; การสอนภาษาอังกฤษ

Abstract

The objectives of this research are (1) to construct and find out the efficiency of Instructional Packages for Prathom Suksa 1 students at Suwannarat Wittayakarn School according to the 80/80 setting criteria and (2) to study the development of English listening and speaking skills using instructional packages for Prathom Suksa 1 Students at Suwannarat Wittayakarn School. The samples are 32 of Prathom Suksa 1 students at Suwannarat Wittayakarn School in the first semester on 2022 academic year which are selected by cluster random. The research instruments are 1) instructional packages for Prathom Suksa 1 students which consist of (1) My Body, (2) My Classroom, (3) My Place, (4) My Family, (5) My Favorite Hobby, (6) My Favorite Food, (7) My Favorite Fruit, and (8) My Favorite Sport, and 2) 30 items of listening and speaking skills achievements test. The data are analyzed by using mean, percentage, standard deviation, and t-Test.

The research results reveal that 1) the efficiency of Instructional Packages for Prathom Suksa 1 students is 82.66/87.50 which is higher than the setting criteria of 80/80; 2) the achievement comparison of listening and speaking skill scores of the post-test is higher than the pre-test at .05 significant. The body of knowledge indicates that the use of English listening and speaking skill training packages is performed by using the technique of co-learning through gesture-response teaching methods. It is a teaching method that focuses on developing English listening and speaking skills and emphasizes listening comprehension such as short sentences, words or phrases. Furthermore, it is fun and enjoyable to learn and brings about the development of your ability to use language for communication.

Keywords: Instructional Package for Language Skill; Listening Skill; Speaking Skill; English Instruction

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันการสื่อสารภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากเพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางหรือภาษาสากล (Global English) ที่มีอิทธิพลในชีวิตประจำวันของคนทั่วโลกโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง และที่สำคัญที่สุด คือ ด้านการสื่อสาร เนื่องจากมนุษย์สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับผู้คนจากประเทศต่าง ๆ เป็นส่วนมากโดยไม่จำเป็นต้องศึกษาภาษาของประเทศนั้น ๆ การที่มนุษย์สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ทำให้มนุษย์รู้จักผู้คนมากกว่าหนึ่งพันล้านคนจากทั่วโลก จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันภาษาอังกฤษเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพและการศึกษาค้นคว้าในด้านต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจำเป็นต้องเรียนรู้จากทักษะพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน นอกจากนี้ การรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีทั้งที่เป็นการสื่อสารแบบทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อสารทั้งสองแบบนี้จำเป็นต้องรู้คำศัพท์เพื่อนำไปผูกประโยคตามหลักไวยากรณ์ที่ต้องการสื่อสาร สำหรับการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ แม้จะสื่อสารผิดหลักไวยากรณ์บ้าง แต่หากรู้คำศัพท์เพียงพอก็สามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ และหากู้ทั้งคำศัพท์และสื่อสารถูกหลักไวยากรณ์ก็จะสื่อสารอย่างถูกต้องตามโครงสร้างของภาษา

ความสำคัญของคำศัพท์ภาษาอังกฤษนี้จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองได้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ สามารถเรียงลำดับตัวอักษรได้ถูกต้อง กล้าพูด กล้าอ่าน และกล้าเขียนเป็นประโยคตามหลักไวยากรณ์อย่างมั่นใจ เพราะคำศัพท์เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทุกทักษะของการเรียนภาษา ทั้งนี้ เพื่อสื่อความรู้สึกนึกคิดและความต้องการ ดังนั้น การมีความรู้ความสามารถในการใช้คำศัพท์จึงเป็นปัจจัยหลักที่บ่งบอกได้ว่า บุคคลนั้นสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา (พรสวรรค์ สีป้อ, 2550: 128) ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษมาโดยตลอด ดังจะเห็นจากการจัดการศึกษาของชาติที่กำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน (อารีรักษ์ มีแจ้ง และสิริพร ปาณวงษ์, 2553: 280) แต่กระนั้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษก็มีปัญหามาโดยตลอด ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง (บุผา อยู่ทรัพย์, 2555: 280) สิ่งสำคัญในกระบวนการสอนภาษาอังกฤษ ก็คือ การรู้คำศัพท์ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นและองค์ประกอบสำคัญของวลีและประโยคในทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน แต่ปัจจุบันกลับพบว่า คำศัพท์เป็นปัญหาพื้นฐานของการเรียนรู้ทักษะทั้งสี่ เนื่องจากความรู้ด้านคำศัพท์ที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ดังนั้น การรู้คำศัพท์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนภาษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรเน้นเทคนิคการเรียนรู้คำศัพท์ที่หลากหลาย เช่น การใช้บัตรคำ สื่อของจริง รูปภาพ การเล่นเกม

นอกจากนี้ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ในอนาคตภาษาอังกฤษจึงทวีความสำคัญและความจำเป็นมากขึ้น ผู้สอนต้องวางแผนเพื่อเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนมีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง เพราะผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การสรรหาเทคนิคการสอนเพื่อสร้างบรรยากาศและจัดกิจกรรมเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ในสังคมอาเซียนและเวทีโลกต่อไป (พิมพ์ชนก เนยพลับ, 2557: 268) ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอันนำไปสู่การปรับตัวเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (รมณียา สุธรรมจรรยา, 2558: 1) การนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาของ

ผู้เรียนในสังคมโลกปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดสาระการเรียนรู้พื้นฐานอย่างหนึ่ง คือ การเรียนภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาและจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ชีวิตและพัฒนาสังคมไทย คนที่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีจะมีโอกาสในสังคมและสามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไปได้พร้อมกับการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนในระดับต่อไป (ประนอม สุรัสวดี, 2539: 1) การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีทางด้านความรู้และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่เด็กไทย ในปัจจุบันพบว่า เด็กไทยที่เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยมีความรู้ด้านคำศัพท์เป็นจำนวนมากและจำหลักไวยากรณ์ได้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถฟังและพูดโต้ตอบสื่อสารได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการสอนภาษาอังกฤษระดับเบื้องต้นจะเน้นการสอนทักษะการฟังและพูดก่อนทักษะอื่น เพราะตามธรรมชาติของการเรียนภาษาทุกภาษาโดยทั่วไปจะเริ่มจากการฟังและการพูดก่อนการอ่านและการเขียน เช่น ในครอบครัวสังคมไทยจะสอนเด็กให้รู้จักฟังและพูดภาษาไทยได้ก่อนแล้วจึงส่งไปเรียนการอ่านและการเขียน เมื่อเด็กสามารถฟังและพูดได้ระดับหนึ่งแล้วก็แสดงว่า รู้คำศัพท์มากพอที่จะนำไปอ่านและเขียนได้ ขณะเดียวกันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียน โดยเมื่อผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วควรมีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารตามหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัว อาหาร เครื่องดื่ม ภายในจำนวนคำศัพท์ประมาณ 300-450 คำ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่ว่า ทำไมเด็กไทยถึงไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการฟังและพูดได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะเด็กไทยทั่วไปเท่านั้น เพราะจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยที่รัฐบาลได้จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง รวมถึงเขตพื้นที่สูงที่กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ ก็ยังพบปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน และจากการประมวลผลข้อมูลของอาจารย์หมวดวิชาภาษาอังกฤษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิลาวัลย์ บุญชุ่ม, 2550) จึงให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาสื่อสารใน

สถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับประเทศไทยมีการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งสภาพสังคมยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านจึงทำให้ภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน (เสาวภาคย์ ศรีโยธา, 2555: 1)

ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะการฟังและการพูด นักเรียนไม่สามารถฟังคำสั่งและปฏิบัติตามได้ นักเรียนไม่สามารถแสดงความเข้าใจหรือสนองตอบต่อสิ่งที่ฟังได้ เพราะครูเริ่มต้นการสอนโดยเน้นการอ่านและการเขียน แต่โดยธรรมชาติของการเรียนภาษาอังกฤษต้องเริ่มต้นที่การฟังและการพูดก่อน นักเรียนจึงมีปัญหาในด้านการฟัง เพราะไม่สามารถออกเสียงคำศัพท์ วลี ประโยคสั้น ๆ และแสดงท่าทางประกอบจากสิ่งที่ฟังได้ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านการพูดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำ นอกจากนี้ นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ ไม่กล้าแสดงออก และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม จึงส่งผลให้การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงปัญหาในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังและพูดโดยใช้ชุดฝึกภาษาอังกฤษมาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เน้นกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมและสื่อการสอนต่าง ๆ อันเป็นกระบวนการรับรู้และเรียนรู้ที่เริ่มจากง่ายไปหายาก เช่น การใช้สื่อประสมประกอบด้วย ภาพเคลื่อนไหว เสียง สีสัน เพื่อให้เนื้อหาเข้าใจง่ายและสื่อความหมายสอดคล้องกับหัวข้อหรือเรื่องที่เรียน แคปแลน และนอร์ตัน (Kaplan & Norton 1996) กล่าวถึงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะต้องเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่วัยต้นจนไปถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต คือ 3Rs และ 7Cs โดย 3Rs ได้แก่ (1) Reading (อ่านออก) (2) Writing (เขียนได้) และ (3) Arithmetic (คิดเลขเป็น) ส่วน 7Cs ได้แก่ (1) Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา) (2) Creativity &

Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) (3) Cross Cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์) (4) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ) (5) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ) (6) Computing & ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) (7) Career & Learning Skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้) (วิจารณ์ พานิช, 2555) จะเห็นได้ว่า ทักษะที่สอดคล้องกับภาษาอังกฤษ คือ ทักษะด้านการสื่อสารที่จำเป็นในการดำรงชีวิต จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียนและการศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้ชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟังและการพูด เกิดแรงจูงใจในการเรียนและเรียนภาษาอังกฤษอย่างเป็นธรรมชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ขึ้นไป
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาในการวิจัยจากหลักสูตรกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) พ.ศ. 2551 ในมาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และตัวชี้วัด ต. 1.1 ป.1/3 เลือกภาพตรงตามความหมายของคำและกลุ่มคำที่ฟัง ซึ่งเป็นคำศัพท์เกี่ยวกับ Family and Friends, School, Environments, Food and Beverage จากเครื่องมือวิจัย คือ ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 8 ชุด ได้แก่ 1. My Body 2. My Classroom 3. My Place 4. My Family 5. My Favorite Hobby 6. My Favorite Food 7. My Favorite Fruit และ 8. My Favorite Sport

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการเลือกตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 32 คน

3. การรวบรวมข้อมูล สำหรับใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษจำนวน 8 ชุด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ คำชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้กิจกรรมฝึกทักษะโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอ (P1=Presentation) ครูนำเสนอบทเรียนในขั้นนำเสนอ โดยนำเสนอเป็นรูปประโยคที่ใช้ในการสื่อสาร (Whole Language) ไม่แยกสอนเป็นคำ ๆ นักเรียนจะเข้าใจภาษานั้นโดยภาพรวม หลีกเลี่ยงการแปลคำต่อคำ การนำเสนอต้องชัดเจนและตรวจสอบจนแน่ใจว่า นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ครูนำเสนอ

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึก (P2=Practice) ครูใช้กิจกรรมในขั้นฝึกอย่างหลากหลาย โดยยิदनักเรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกหัดและพูดในกลุ่มใหญ่ (Whole Group) ก่อนเพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาฝึกกลุ่มย่อยโดยใช้การฝึกลูกโซ่ (Chain Drill) เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้สื่อสารทุกคนฝึกคู่ (Pair Work) เปลี่ยนกันถาม-ตอบเพื่อสื่อสารตามธรรมชาติแล้วจึงให้นักเรียนฝึกเดี่ยว (Individual) โดยฝึกพูดกับครูทีละคน การฝึกเดี่ยวนี้ครูจะเลือกนักเรียนเพียง 2-3 คน เพื่อทำเป็นตัวอย่างในแต่ละครั้ง กิจกรรมขั้นนี้ใช้เวลา แต่นักเรียนจะได้ปฏิบัติจริง ครูเพียงแต่คอยกำกับดูแลให้การฝึกดำเนินไปอย่างมีความหมายและสนุก

ขั้นที่ 3 ขั้นนำไปใช้ (P3=Production) กิจกรรมขั้นนำเสนอผลงาน เป็นขั้นที่นักเรียนจะนำภาษาไปใช้ ครูอาจจะให้ทำแบบฝึกหัด อ่านและเขียนร้องเพลงหรือเล่นเกมที่สืบเนื่องและเกี่ยวข้องกับภาษาที่เรียนมาในขั้นที่ 1 และ 2 อาจให้ทำงานเป็นการบ้านหรือสร้างสรรค์ผลงานใหม่จากความคิดของนักเรียนเอง เช่น นักเรียนได้เรียนเรื่องร่างกายของฉัน My Body ถาม-ตอบเกี่ยวกับร่างกายของฉัน (My Body) แล้วสามารถสื่อสาร เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของตนเอง โดยสมมติได้ในการจัดกิจกรรมขั้นฝึกและนำเสนอผลงาน สามารถนำกิจกรรมเสริมทางภาษาที่ครูมีความถนัด เช่น เกมทางภาษา เพลงหรือกิจกรรมเกี่ยวกับจังหวะ การวาดภาพ ฯลฯ และแบบฝึกหัดมาใช้เพื่อช่วยส่งเสริมความคิด และช่วยให้การจัดการเรียนการสอนภาษาเป็นภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยสอนทักษะฟัง-พูด-อ่าน และเขียนไปพร้อมกัน ด้วยวิธีบูรณาการทักษะที่ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยนวัตกรรมและใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การหาค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียน 2. การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียน 3. การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 4. การหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) 6. การหาประสิทธิภาพของการใช้ชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 7. การหาประสิทธิภาพของการใช้ชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ 8. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ร้อยละระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนกับหลังเรียน และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด 9. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนกับคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนโดยใช้การทดสอบค่าที (t-Test)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)

1.1 ผลการสร้างชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ชุดฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษที่สร้างเป็นชุดฝึกที่รวบรวมสื่อ กระบวนการ การวัดผลประเมินผลและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ คือ สมองวัดผลประสงค์ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน การปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ชุดฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษมีทั้งหมด 8 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 My Body ชุดที่ 2 My Classroom

ชุดที่ 3 My Place ชุดที่ 4 My Family ชุดที่ 5 My Favorite Hobby ชุดที่ 6 My Favorite Food ชุดที่ 7 My Favorite Fruit ชุดที่ 8 My Favorite Sport

ในแต่ละชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดประกอบด้วยคำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการฝึกทักษะ ได้แก่ การทบทวนคำศัพท์ก่อนเรียน การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและพัฒนาการเรียนรู้ การใช้หนังสือเรียน โดยเน้นทักษะฟัง พูด อ่านและเขียน กิจกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยใบความรู้ ใบกิจกรรมและแบบฝึกหัด การวัดและประเมินผล ประกอบด้วยคำถามตอบระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้ การสนทนาพบปะ พูดคุยกับผู้เรียน การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจและเจตคติ การตรวจแบบฝึกหัดและการบ้านพร้อมให้ข้อมูลป้อนกลับ การประเมินจากการปฏิบัติภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำเป็นรายบุคคล/กลุ่ม โดยประเมินจากวิธีการทำงานตามขั้นตอนและผลงานของผู้เรียน ภาระงานหรือกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติเป็นปกติในชีวิตประจำวัน โดยประเมินด้วยวิธีการสังเกต จดบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้เรียนและการสาธิต ได้แก่ การให้ผู้เรียนแสดงหรือปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนด เช่น การใช้เครื่องมือปฏิบัติงาน การทำกายบริหาร การเล่นดนตรี โดยประเมินจากวิธีการและขั้นตอนในการสาธิตของผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ผู้วิจัยได้นำชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ ผลดังตารางต่อไปนี้

ที่	รายการ	ผลการประเมินความถูกต้องเหมาะสมของชุดฝึก			
		$\bar{X}$	S.D.	%	เกณฑ์ประเมิน
1	บทเรียนมีองค์ประกอบครบถ้วน	4.80	0.40	96.00	มากที่สุด
2	เนื้อหา/สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.49	92.00	มากที่สุด
3	กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.80	0.40	96.00	มากที่สุด
4	กิจกรรมเหมาะสมและสอดคล้องกับ ความสามารถ และวัยของผู้เรียน	4.80	0.40	96.00	มากที่สุด
5	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางภาษาอังกฤษ	5.00	0.00	100.00	มากที่สุด
6	สื่อ/แหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้	5.00	0.00	100.00	มากที่สุด

7	ลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.80	0.40	96.00	มากที่สุด
8	ชุดฝึกที่กำหนดมีความเหมาะสมสอดคล้องกับระดับชั้นของนักเรียน	4.40	0.80	88.00	มาก
9	บทเรียนมีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนด	4.80	0.40	96.00	มากที่สุด
10	วิธีการวัดผลและเครื่องมือการวัดผลสอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหา	4.40	0.80	88.00	มาก
รวม		4.74	0.41	94.80	มากที่สุด

ตาราง 1 ผลประเมินชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ (N=5)

จากตาราง 1 ผลการประเมินชุดฝึกการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาการ) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 คิดเป็นร้อยละ 94.80 สำหรับผลการประเมินที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ชุดฝึกที่กำหนดมีความเหมาะสมสอดคล้องกับระดับชั้นของนักเรียน และวิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผลสอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหา ส่วนรายการอื่นอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2.2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาการ) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพเท่ากับ 80/80 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตารางต่อไปนี้

ชุดฝึกพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1										
รายการ	ผลการสอบระหว่างเรียนชุดที่								รวม	ผลหลังเรียน
	1	2	3	4	5	6	7	8		
คะแนนเต็ม	10	10	10	10	10	10	10	10	80	30
จำนวนนักเรียน	32	32	32	32	32	32	32	32		
คะแนนรวม	266	273	269	271	255	255	261	266	2,116	840
คะแนนเฉลี่ย	8.31	8.53	8.41	8.47	7.97	7.97	8.16	8.31	66.13	26.2
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	83.13	85.31	84.06	84.69	79.69	79.69	81.56	83.13	82.66	87.50
E1/E2	82.66									87.50

ตาราง 2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จากตาราง 2 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) คะแนนระหว่างเรียน จำนวน 8 ชุด มีค่าเฉลี่ยระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 82.66 และคะแนนผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 87.50 ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับร้อยละ 82.66/87.50 แสดงว่า ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะ	30	14.81	2.79	26.31	1.06	27.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ก่อนเรียนและหลังเรียน จากตัวอย่างนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 32 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.81 และหลังเรียนเท่ากับ 26.31 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองครั้งพบว่า หลังจากการใช้ชุดฝึกทักษะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1) ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) มีค่า E1/E2 เท่ากับ 82.66/87.50 หมายความว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนเฉลี่ยจากการตรวจผลงาน คะแนนการสังเกตพฤติกรรมและ

จากการทำแบบทดสอบย่อยทั้ง 8 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.66 คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.50 แสดงว่า การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้และเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย อาจเนื่องมาจากได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกและเรียบเรียงหน่วยการเรียนรู้ การศึกษาเอกสารหลักสูตรมีหัวข้อและเนื้อหาครอบคลุมตามรายละเอียดวิชาที่กำหนด รวมทั้งผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการสร้างชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง การตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผ่านการตรวจสอบและการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วว่า มีความถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะ และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการฟังและการพูดภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา ซึ่งพบว่า ชุดฝึกมีกิจกรรมที่หลากหลายที่เน้นการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น สอดคล้องกับรัฐพงษ์ สุทธิวรารัฐกานต์ และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว (2565: 408) หลังจากการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 16.14 คิดเป็นร้อยละ 80.7 ของคะแนนเต็ม และทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 17.57 คิดเป็นร้อยละ 87.85 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินร้อยละ 100.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ผลการประเมินกลุ่มเป้าหมาย 14 คน พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป ปฏิบัติการที่ 1-3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 เฉลี่ยเท่ากับ 76.45, 79.20 และ 81.40 คิดเป็นร้อยละ 78.57, 92.86 และ 100.00 ตามลำดับ ในการใช้ชุดฝึกทักษะในการฟังพูดการสื่อสารนักเรียนที่มีความสามารถด้านการฟังสูงก่อนและจะสามารถพัฒนาความสามารถในการพูด การอ่านและการเขียนสูงตามไปด้วยในการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนได้คิดและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของกัลยา จันเลน และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เรื่อง All Year Round เพื่อพัฒนาทักษะฟัง-พูดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านใหม่สันติ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3 มีค่า

ประสิทธิภาพรวมเท่ากับ 82.65/90.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะฟังภาษาอังกฤษ โดยการใช้เกมเป็นกิจกรรมที่เสริมการฟังให้นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีทักษะการฟังภาษาอังกฤษดีขึ้น เพราะนักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการฟังในขณะที่เล่นเกมโดยไม่รู้ตัว มีความสนุกสนาน ตั้งใจฝึกปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเคลือวัลย์ ดวงพร (2555: 25) ที่ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบเน้นบริบทท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบเน้นบริบทท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 79.18/75.73 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ซึ่งแม้งานวิจัยของเคลือวัลย์ ดวงพร แม้จะมีขอบเขตพื้นที่การวิจัยและระดับช่วงชั้นของนักเรียนที่ต่างกับงานวิจัยนี้ แต่ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษจะมีคะแนนทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนยังมีความพึงพอใจในการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) พบว่า จากตัวอย่างนักเรียนจำนวน 32 คน พบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.81 และหลังเรียนเท่ากับ 26.31 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสองครั้งพบว่า หลังจากการใช้ชุดฝึกทักษะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาและปรับปรุงชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษช่วยสอน และแผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจไปใช้จัดการเรียนการสอนตรงตามแผนที่กำหนดไว้จึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของวราพรณ จิตรรัมย์ (2559: 93) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้เทคนิคการสอน

ภาษาแบบสื่อสาร (Communicative Language Teaching; CLT) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการสอนภาษาตามแนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น เน้นการใช้ภาษาของผู้เรียนมากกว่าการเน้นหลักเกณฑ์การใช้ภาษา อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาและความถูกต้องอีกด้วย ดังนั้น การเรียนการสอนในลักษณะนี้จะต้องเน้นการทำกิจกรรมเพื่อการฝึกฝนการใช้ภาษาให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริงมากที่สุด โดยผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยใช้ชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนและจากการพิจารณาความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเนื่องมาจากชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนเกิดสนุกในการเรียนรู้และมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มสมรรถนะอย่างเต็มที่ อีกทั้งการใช้วิธีการสอนเน้นการฟังและการพูดโดยใช้ชุดฝึกทักษะภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันที่เป็นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการจัดกิจกรรมเป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญ ครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น นักเรียนจึงมีทักษะการฟังและการพูดสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแสงระวี ดอนแก้วบัว (2558: 156–157) ได้กล่าวว่า การสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันได้เน้นให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ การฟังและการพูดจึงมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน การฝึกความเข้าใจในการฟังมีความสำคัญเท่ากับการฝึกความสามารถในการพูด ดังนั้น จึงควรพัฒนาทักษะทั้งสองไปพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณา ดีไพบูลย์ และคณะ (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิธีธรรมชาติพบว่า ระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิธีธรรมชาติพบว่า ในภาพรวมระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 75.63

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การใช้ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนต้องสามารถใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมโดยวิธีการสอนแบบ

ตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response; TPR) ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ไม่ฝืนธรรมชาติ เน้นความเข้าใจในการฟัง เช่น คำสั่งแบบสั้น คำศัพท์หรือวลี และให้ผู้เรียนปฏิบัติตามจนผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองโดยที่ไม่มีแบบ และมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเรียนรู้และนำมาซึ่งการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัยและเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ปีการศึกษา 2565 จำนวน 32 คน โดยการเลือกแบบกลุ่ม เพื่อนำมาศึกษาด้วย ชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษจำนวน 8 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 82.66/87.50 และ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังและการพูดก่อนและหลังการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนเฉลี่ยจากการตรวจผลงาน คะแนนการสังเกตพฤติกรรมและจากการทำแบบทดสอบย่อยทั้ง 8 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82.66 คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.50 แสดงว่า การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร) มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้และเป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

- กัลยา จันเลน และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เกม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 8 (18), 98-106.
- เคลือวัลย์ ดวงพร. (2555). การใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารแบบเน้นบริบทท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุรินทร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*.
- บุบผา อยู่ทรัพย์. (2555). การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและทักษะการเรียน. *วารสารวิจัย มสส สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8 (2), 189-204.
- ประนอม สุรัสวดี. (2539). *กิจกรรมและการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสวรรค์ สีป้อ. (2550). *สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พิมพ์ชนก เนยพลับ. (2557). *การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบประสบการณ์เพื่อเพิ่มพูนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษและแรงจูงใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รมณียา สุธรรมจรรยา. (2558). ผลการใช้แอปพลิเคชันสำหรับสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษบนแท็บเล็ตวิชาภาษาอังกฤษ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- รัฐพงษ์ สุทธิวรารัฐกานต์ และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังทักษะการพูดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้เทคนิค KWL-Plus ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7 (9), 396-410.
- วราพรรณ จิตรรัมย์. (2559). ผลการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนรู้เทคนิค CLT. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

- วิลาวัณย์ บุญชุ่ม. (2550). การใช้กิจกรรมการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการฟัง พูด ภาษาอังกฤษ และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนของนักเรียนชาวไทยภูเขา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวรรณา ดีไพบูลย์ และคณะ. (2558). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิธีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เสาวภาคย์ ศรีโยธา. (2555). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แสงระวี ดอนแก้วบัว. (2558). ภาษาศาสตร์สำหรับครูสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีรักษ์ มีแจ้ง และสิริพร ปาณาวงษ์. (2553). ผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมกลยุทธ์การอ่านต่อความเข้าใจในการใช้กลยุทธ์การอ่านและความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategies into Action*. Boston: Harvard Business School Press.

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล
ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
The Development of a Model for Developing Professional
Teachers in the Digital Age through the Process of
Professional Learning Community under
Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4

สุชาดา เมฆพัฒน์^{*1}, ถนัด บุญชัย², ภูเบศ พวงแก้ว³, ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์⁴
Suchada Mekkaphat¹, Thanat Boonchai², Phubet Puangkaew³,
Sirimas Kosanpipat⁴

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Doctor of Education Program in Educational Administration,
Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University
First/Corresponding Author, E-mail: suchadamekka@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) เพื่อพัฒนาแบบแผนการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มเป้าหมายได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการจัดประชุมกลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหำร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูมืออาชีพมี 7 ด้าน ได้แก่ (1) ความเป็นครู (2) จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู (3) ความสามารถ

ด้านวิชาการ (4) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล (5) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (6) ความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผล (7) นักวิจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.19; S.D.=0.88) ส่วนปัญหาการพัฒนาครูมืออาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.11; S.D.=0.70) 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล โดยได้รูปแบบ POSES TEACHER ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ (1) P: Principle (หลักการ) (2) O: Objective (วัตถุประสงค์) (3) S: System (ระบบกลไกการพัฒนารูปแบบ) ได้แก่ 3.1 T: Teacher (ความเป็นครู) 3.2 E: Ethics (จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ) 3.3 A: Academic (ความสามารถด้านวิชาการ) 3.4 C: Computer & Digital Technology (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล) 3.5 H: Human Relationship (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) 3.6 E: Efficiency & Effectiveness (ความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผล) 3.7 R: Researcher (การเป็นนักวิจัย) (4) E: Evaluation (การวัดและประเมินผล) (5) S: Success (เงื่อนไขความสำเร็จ) องค์ความรู้จากการวิจัย คือ ได้รูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลที่เรียกว่า POSES TEACHER

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การพัฒนาครูมืออาชีพ; ยุคดิจิทัล; ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the current state and problems and 2) to develop a professional teacher development model in the digital age through the process of a professional learning community under the Chiang Mai Primary Education Service Area Office 4. This research employs a mixed-method approach. The target group consists of 50 people which are selected by purposive sampling. The research tools consist of a questionnaire for a quantitative, and a semi-structured interview and focus group discussion with 11 key informants for a qualitative. The data are analyzed by percentages, means, and standard deviation for quantitative and content analysis for qualitative.

The research findings indicate that 1) the current state for developing a professional teacher, overall, has a moderate level ($\bar{X}$ =3.1; S.D.=0.88) which are as follows: (1) teacher, (2) ethics, (3) academic, (4)

computer and digital technology, (5) human relationship, (6) efficiency and effectiveness, and (7) researcher. The problems of professional teacher development are overall at a high level ($\bar{X}=4.11$; S.D.=0.70). 2) The development of a professional teacher development model in the digital age, it is called POSES TEACHER that consists of five important elements: (1) P: principle, (2) O: objective, (3) S: system and the mechanism system for model development, namely 3.1) T: teacher, 3.2) E: ethics, 3.3) A: academic, 3.4) C: computer and digital technology, 3.5) H: human relationship, 3.6) E: efficiency and Effectiveness, 3.7) R: researcher, 4) E: evaluation, and 5) S: success. The body of knowledge found from this research is the POSES TEACHER which is the professional teacher development model in the digital age.

Keywords: Model Development; Professional Teacher Development; Digital Age; Professional Learning Community

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคสมัยที่สังคมได้เชื่อมต่อกับเทคโนโลยีที่มากด้วยพลังและประสิทธิภาพบนฐานของความซับซ้อนและศักยภาพสูง เพื่อตอบสนองคุณภาพชีวิต ปรับบทบาทหน้าที่และกฎกติกาในการบริหารการศึกษา เช่น บทบาทครูต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นโค้ช ที่ปรึกษาและผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน ไม่มีการแบ่งชนชั้น ทุกคนสัมผัสจับต้องได้ นำคนไทยก้าวข้ามกรอบคิดของการศึกษาแบบเดิมด้วยการผสานพลังสร้างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ตอบสนองการเรียนรู้ เชื่อมการสร้างเศรษฐกิจไปจนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพบนแพลตฟอร์มดิจิทัล (ชูเกียรติ ไชยทวีวัฒน์กุล, 2563) การศึกษาไทยในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญกับทุกคน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับทุกคนโดยเฉพาะผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงเนื้อหาบทเรียน การเรียนการสอนที่หลากหลายและมีคุณภาพผ่านพื้นที่เสมือนจริง หนังสือออนไลน์และเครื่องมือการเรียนรู้อื่น ๆ ทำให้การศึกษาไม่มีข้อจำกัดทั้งเวลาและสถานที่ ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ตามความต้องการของตนเอง แลกเปลี่ยนความรู้ และ

ประสบการณ์กับผู้อื่นได้ทั่วโลก ไม่มีข้อจำกัด รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการแก้ไข ปัญหาในชีวิตประจำวันและพัฒนาตนเอง ประเทศชาติต่อไปได้

ดังนั้น การศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องอาศัยกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงซึ่งจะเป็น ปัจจัยสำคัญของการยกระดับความสามารถในการแข่งขันเช่นเดียวกับการศึกษาที่มี คุณภาพ ย่อมต้องพึ่งพากำลังคน คือ ครูที่มีคุณภาพ ประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับ การพัฒนาศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและมีความสามารถเพียงพอต่อการเป็นหนึ่ง ในเสาหลักแห่งการพัฒนาประเทศ เป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ให้ เจริญก้าวหน้า เช่น การพัฒนาสังคม การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้คน ไทยมีแนวคิดและวิถีปฏิบัติในกรอบของประชาธิปไตย สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2559) ที่กล่าวไว้ว่า ต้องพัฒนาคุณภาพครูให้มีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพ คนไทยยุคใหม่ เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญของการศึกษาและมีส่วนในการพัฒนา สังคม ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ปัจจุบันครู ต้องปรับบทบาทของตนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่ศิษย์ ปรับรูปแบบการ สอนจากครูเป็นศูนย์กลางเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับบทบาทของครูเป็นผู้ฝึกสอน ผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นที่ปรึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มากที่สุด และที่สำคัญที่สุดต้องมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครูให้มาก เป็นผู้มีรู้ความสามารถและคุณธรรมเพื่อพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นทั้งคนดี คนเก่งและมีความสุขควบคู่กัน

ด้วยเหตุผลที่ว่า ครูเป็นคนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ครูควรมี ลักษณะความเป็นครูมืออาชีพ คือ ผู้ที่เพียบพร้อมในทุกด้านทั้งมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการให้การศึกษา เอาใจใส่ดูแล อบรมศิษย์ให้มีความประพฤติดี วางตัวดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู จัดการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาตนเองและศิษย์ให้มีทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง (พินสุดา สิริธรรังศรี, 2557ก; 2557ข) สอดคล้อง กับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2556) ที่ให้ความหมายของครูมือ อาชีพว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีประสบการณ์สูงและปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ส่วน ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2557) ได้เสนอไว้ว่า ครูยังต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและ ต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคตทั้ง 8 ประการ (C-teacher) คือ 1) Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี 2) Computer (ICT) ครู ต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน 3) Constructionist ครูผู้สอนต้องให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองและวาง

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทน รวมทั้งเกิดทักษะที่ต้องการ 4) Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษาหรือกับชุมชน 5) Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะแบบร่วมมือระหว่างนักเรียนกับครูและนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน 6) Communication ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อและการนำเสนอ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 7) Creativity ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน 8) Caring ครูต้องมีหัวใจต่อนักเรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อนักเรียน แต่ทั้งนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง ครูต้องมีโอกาสได้เข้ารับการอบรมเทคนิคการสอนใหม่หรือได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมประกอบวิชาชีพเดียวกันด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community; PLC)

กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สู่สถานศึกษาเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักการศึกษา ในโรงเรียนได้รวมตัว รวมพลัง ร่วมมือกันทำงานเป็นคณะ รวมทั้งการรวมตัวกันในโรงเรียนเดียวกันหรือต่างโรงเรียนกันก็ได้ หากอยู่ห่างไกลกันก็ใช้การออนไลน์หรือผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ เน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของครู และการเสริมพลังอำนาจในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้พัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ คุณธรรม ทักษะชีวิต เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับสุทธาสินี แม้นญาติ (2564) กล่าวว่า iva กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นสถานที่สำหรับปฏิสัมพันธ์ลดความโดดเดี่ยวของมวลสมาชิกวิชาชีพครูของโรงเรียนในการทำงาน ปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนหรืองานวิชาการโรงเรียน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและสร้างสรรค์การเรียนรู้ร่วมกัน เหมือนเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเกิดความ ต้องการและความสนใจ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพร่วมกันในโรงเรียน จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทางวิชาชีพ มีฉันทะและศรัทธาใน

การทำงานครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน บรรยากาศการอยู่ร่วมกันจึงเป็นบรรยากาศชุมชน
กัลยาณมิตรทางวิชาการ

ดังนั้น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงหมายถึง การเรียนรู้ร่วมกันและ
รวมพลัง การรวมตัวกันของครู ผู้บริหารและนักการศึกษา ทำงานร่วมกันเป็น
คณะทำงานบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรโดยมีวิสัยทัศน์
เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารผู้ดูแลสนับสนุนสู่การ
เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ คุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสิทธิผล
ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนแห่ง
การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้ ผลการวิจัยของนันทน์ภัส ชัยสงคราม (2561) ยังกล่าวไว้
ว่า หากดำเนินการในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีผลดีทั้งต่อ
นักเรียนและครูผู้สอน ในแง่ผลดีต่อครูผู้สอน เช่น ครูจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการทำงาน
มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุพันธกิจมากขึ้น รวมทั้งยังรับผิดชอบต่อ
พัฒนาการของนักเรียน ส่วนขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
ทางวิชาชีพ มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างทีม จะเริ่มสร้างทีมอย่างไร เลือกใครเป็น
ทีมงาน ขั้นตอนที่ 2 กำหนดปัญหาที่แท้จริง ให้ครูเริ่มจากปัญหาที่ครูพบส่วนใหญ่ที่
เป็นปัญหาของนักเรียน ขั้นตอนที่ 3 วางแผนการแก้ไขและแบ่งหน้าที่ของแต่ละคน
รวมทั้งหาวิธีการแก้ไข ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติตามแผน ลงมือปฏิบัติ ลองผิดลองถูก
ขั้นตอนที่ 5 สนทนาสะท้อนผลหลังการปฏิบัติ แสดงความเห็นร่วมกันว่า ปัญหาที่เลือก
และนำวิธีแก้ไขไปใช้นั้นสามารถใช้ได้จริงหรือไม่

ผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่โรงเรียนในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงหลายครั้ง จากการ
สังเกตพบว่า การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ ยังเป็นลักษณะดั้งเดิม
เช่น ผู้บริหารและครูต่างทำหน้าที่ มีการรวมตัวและเรียนรู้ร่วมกันบนพื้นฐานวัฒนธรรม
ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรน้อยมาก และยังมีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะ
การสอนแบบบรรยาย สอนตามเนื้อหาในหลักสูตร ไม่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น
ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดย
มีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงของเครือข่ายอุดมศึกษาจึงเกิดแนวคิดที่จะนำ
กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาพัฒนารูปแบบการสร้างครูมือ
อาชีพในยุคดิจิทัล เพื่อผู้ประกอบการอาชีพครูทุกคนได้พัฒนาตนเองให้ก้าวสู่ความเป็นครู
มืออาชีพ รวมทั้งพัฒนาผู้เรียน สังคมและคุณภาพการศึกษาของประเทศชาติให้

เจริญรุ่งเรือง มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและมีความทัดเทียม สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method) โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 2 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช้เครื่องมือวิจัยในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการใช้เครื่องมือวิจัยในลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนหรือครูหัวหน้าสายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มของ 5 โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ได้แก่ โรงเรียนบ้านใหม่หนองหอย โรงเรียนบ้านทรายมูล โรงเรียนวัดศรีล้อม โรงเรียนบ้านปากเหมืองและโรงเรียนบ้านห้วยส้ม

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้บริหาร 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนหรือครูหัวหน้าสายวิชาการโรงเรียนละ 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มของ 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน รวมจำนวนทั้งหมด 50 คน

ระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาหรือผู้แทนจากเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 และมีประสบการณ์ด้านกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาครูมืออาชีพ จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการจัดประชุมกลุ่มย่อย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเป็นเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

2. การนัดหมายกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

3. การนัดหมายเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และจัดการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยกร่างรูปแบบและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล

4. การนำข้อมูลที่ได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปผลงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์จากเนื้อหาบันทึกผลการประชุมกลุ่มและสรุปข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข แปลผลแล้วนำเสนอในประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า สถานภาพ

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 36 คน คิดเป็นร้อยละ 72 มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ตำแหน่งงานปัจจุบันเป็น ครูผู้สอน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ประสบการณ์การทำงาน 1-9 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52 โรงเรียนที่สังกัด 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดศรีล้อม โรงเรียนบ้าน ห้วยส้ม โรงเรียนบ้านปากเหมือง โรงเรียนบ้านใหม่หนองหอยและโรงเรียนบ้านทราย มูล

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่า โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ =3.19; S.D.=0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นครู ($\bar{X}$ =4.32; S.D.=0.58) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}$ =4.34; S.D.=0.57) อยู่ในระดับ มาก ด้านจริยธรรมคุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X}$ =3.12; S.D.=0.99) ด้าน ความสามารถทางวิชาการ ($\bar{X}$ =3.03; S.D.=1.03) และด้านความมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ =2.92; S.D.=1.08) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ =2.35; S.D.=1.27) และด้านวิจัย ($\bar{X}$ =2.30; S.D.=1.26) อยู่ใน ระดับน้อย ดังตารางต่อไปนี้

รายการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความเป็นครู	4.32	0.58	มาก
2. ด้านจริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ	3.12	0.99	ปานกลาง
3. ด้านความสามารถด้านวิชาการ	3.04	1.03	ปานกลาง
4. ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล	2.35	1.27	น้อย
5. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.34	0.57	มาก
6. ด้านความมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล	2.92	1.08	ปานกลาง
7. ด้านวิจัย	2.30	1.26	น้อย
รวม	3.19	0.88	ปานกลาง

ตาราง 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.11; S.D.=0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1) ครูขาดทักษะด้านการวิจัยในชั้นเรียนและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อ การสื่อสารการทำงาน ($\bar{X}$ =4.46; S.D.=0.61) (2) ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและครูขาด ทักษะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ =4.20; S.D.=0.64) (3) ครู

ยังใช้วิธีสอนแบบเดิมไม่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.18$; S.D.=0.66) (4) ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิของตนเองและ ครุมีไม่เพียงพอ ($\bar{X}=4.12$; S.D.=0.77) (5) ครุมีภาระงานมาก ($\bar{X}=4.12$; S.D.=0.77) (6) ครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน ($\bar{X}=3.88$; S.D.=0.80) (7) ครูไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ได้ ($\bar{X}=3.82$; S.D.=0.63) ดังตาราง 2

รายการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ครูขาดทักษะด้านการวิจัยในชั้นเรียนและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารการทำงาน	4.46	0.61	มาก
2. ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและครูขาดทักษะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	4.20	0.64	มาก
3. ครุยังใช้วิธีสอนแบบเดิมไม่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	4.18	0.66	มาก
4. ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิของตนเองและครุมีไม่เพียงพอ	4.12	0.77	มาก
5. ครุมีภาระงานมาก	4.12	0.77	มาก
6. ครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน	3.88	0.80	มาก
7. ครูไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ได้	3.82	0.63	มาก
รวม	4.11	0.70	มาก

ตาราง 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัญหาของการพัฒนาครุมีอาชีพในยุคดิจิทัล

2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครุมีอาชีพในยุคดิจิทัล ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 พบว่า รูปแบบที่ได้ คือ POSES TEACHER ซึ่งประกอบด้วย 1) P (Principle) หลักการ คือ การพัฒนาครุมีอาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) O (Objective) วัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อพัฒนาครุมีอาชีพในยุคดิจิทัลโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (2) เพื่อสร้างกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติ 3) S (System) ระบบกลไกการพัฒนารูปแบบครุมีอาชีพ ได้แก่ 3.1 T: Teacher (ความเป็นครู) คือ (1) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู (2) มีความรัก เมตตาเอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตร (3) มีทักษะในการฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (4) เป็น

โค้ช ที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (5) มีการพัฒนาตนเองอยู่ 3.2 E: Ethics (จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ) คือ (1) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เสียสละ อดทน มุ่งมั่นทำงาน (2) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (3) มีคุณธรรมจริยธรรม สืบทอดวัฒนธรรมและมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล (4) จัดกระบวนการเรียนรู้โดย สอดแทรกคุณธรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม (5) ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ ไม่ ลบล้างคหุหมินศาสนาอื่น 3.3 A: Academic (ความสามารถด้านวิชาการ) คือ (1) มีความรู้จริงในศาสตร์การสอนและเข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่าง บุคคลของนักเรียนเป็นอย่างดี (2) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับบริบท และศักยภาพผู้เรียน (3) จัดการเรียนรู้ภายใต้ระบบนิเวศที่เหมาะสมให้นักเรียนบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ (4) สามารถวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่ หลากหลาย (5) ริเริ่มที่จะสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่มีประสิทธิภาพ 3.4 C: Computer & Digital Technology (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล) คือ (1) ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีดิจิทัล (2) มีทักษะในการ เข้าถึง การเลือกใช้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามภาวะการเปลี่ยนแปลง (3) สามารถจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (4) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล (5) รู้เท่าทันสื่อและให้คำปรึกษา เสนอแนะแก้ปัญหาให้นักเรียนเกี่ยวกับการใช้สื่อ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีดิจิทัลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 3.5 H: Human Relationship (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) คือ (1) มีทัศนคติที่เปิดกว้างคิดเชิงบวก (2) มีทักษะติดต่อสื่อสารประสานงาน การจัดการ อารมณ์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และมีการบูรณาการข้ามศาสตร์ (4) มีบุคลิกที่เป็นมิตร อ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติ ผู้อื่น (5) ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน พัฒนาการศึกษาศึกษาของโรงเรียน นักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 3.6 E: Efficiency & Effectiveness (ความมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล) คือ (1) มีทักษะกระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ การ พัฒนาการศึกษาศึกษาของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (2) บริหารจัดการ งานและพัฒนาตนเองในทุกด้านได้อย่างเหมาะสม (3) มีทักษะในการเลือกใช้ ผลิตสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (4) ได้รูปแบบการ พัฒนาครูมืออาชีพที่เหมาะสม มีครูมืออาชีพเกิดขึ้นในโรงเรียน และโรงเรียนใช้ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียนจนกลายเป็นวัฒนธรรม (5) มีระบบการกำกับ ติดตาม วัดและประเมินผลและ สะท้อนคิดเป็นเชิงประจักษ์ชัดเจน 3.7 R: Researcher (การเป็นนักวิจัย) คือ (1) นำ

ผลวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพดี (2) มีความรู้ความเข้าใจระบบการวิจัยในชั้นเรียน (3) สามารถสร้างนวัตกรรมพื้นฐานจริยธรรมจรรยาบรรณนักวิจัย (4) สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและนักเรียนได้ (5) นำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้หรือช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปได้ 4) E (Evaluation) การวัดและประเมินผล คือ (1) คุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของโมเดล (2) กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้ง 5 ด้าน (3) ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (4) สะท้อนคิดผลของการวัดประเมินผล และ 5) S (Success) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ (1) ครูเปิดใจเต็มใจพร้อมรับการพัฒนา (2) ผู้บริหารเห็นความสำคัญให้การสนับสนุน เป็นโค้ชภายในให้ครูและจัดหาผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเป็นที่ปรึกษาให้ด้วย (3) ครูมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (4) มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน เช่น หลักการ นโยบาย เป้าหมาย พันธกิจ (5) มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ สมรรถนะของครูด้านการวิจัยและด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากครูขาดทักษะด้านการวิจัยและทักษะการนำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียน และการจัดการเรียนการสอน หรืออาจให้ความสำคัญน้อยไปในการนำวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน กอปรทั้งไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย โรงเรียนมีอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ และครูยังยึดติดอยู่กับการสอนแบบเดิมที่เน้นครูเป็นสำคัญ นักเรียนไม่มีส่วนร่วม สอนโดยใช้แบบเรียนประกอบกับแผนการสอนหลักที่กระทรวงได้กำหนดไว้ มีการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกน้อยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรชัย หวังมีจมี และองอาจ นัยพัฒน์ (2560) ได้ศึกษาสมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนเปลี่ยนสมรรถนะพบว่าปัญหาของครูผู้สอนในปัจจุบันมี 2 ประการ คือ 1) ครูยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม และ 2) ครูผู้สอนขาดจิตวิญญาณในความเป็นครู สำหรับสมรรถนะของครูผู้สอนมี 7 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนาและคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล 3) สมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีและการรู้เท่าทันสื่อ 4) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 5)

สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 6) สมรรถนะด้านการข้ามวัฒนธรรม และ 7) สมรรถนะด้านการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะแนวทางยุคดิจิทัล เช่นเดียวกันกับงานของวนิดา ภูขำนิ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านนาตาลคำข้าพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือ 1) ทักษะการสื่อสาร 2) การวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้เรียน 3) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้ประกอบอาชีพครูต้องฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ พัฒนาวิชาชีพครูและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน การผลิตคนที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการแข่งขันตรงตามความต้องการของประเทศ

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาดังข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครูขาดโอกาสในการได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านวิจัย ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังค้นพบว่า สื่อเทคโนโลยีที่นำมาใช้มีไม่เพียงพอและล้าสมัย ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ทำให้ครูขาดแรงจูงใจ ซึ่งชาญเดช วีรกุล (2552) ได้กล่าวว่า ควรให้ความสำคัญเรื่องแรงจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งโน้มน้าวใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อมั่นและความพยายามที่จะกระทำและคงไว้ซึ่งการกระทำนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกันกับสุวัจน์ ศรีสวัสดิ์ (2556) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ปัญหาที่พบ คือ ครูมีภาระงานมาก ซึ่งไม่สมดุลกับการใช้เทคนิคการสอนการคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21 เวลาที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมและพัฒนาครูมีน้อยเกินไป ขาดการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาครูอย่างเพียงพอ ขาดการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง และคู่มือการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เข้าใจยาก โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาในทุกด้าน เช่น ควรกำหนดเวลาที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมและพัฒนาครูให้เหมาะสม ควรมีการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาครูอย่างเพียงพอ และควรส่งเสริมให้ครูจัดการสอนแบบทีมเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เด็ก อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาไทยให้ทัดเทียมนานาชาติได้

2) ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลซึ่งได้จากการประชุมกลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการพัฒนาช่วยให้ได้รูปแบบในลักษณะที่เรียกว่า POSES TEACHER ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่ 1) P: Principle

(หลักการ) 2) O: Objective (วัตถุประสงค์) 3) S: System (ระบบกลไกการพัฒนา รูปแบบ) 4) E: Evaluation (การวัดและประเมินผล) 5) S: Success (เงื่อนไข ความสำเร็จ) และพัฒนารูปแบบภายใต้คุณลักษณะของครูมืออาชีพ 7 ด้าน ได้แก่ 1) T: Teacher (ความเป็นครู) 2) E: Ethics (จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ) 3) A: Academic (ความสามารถด้านวิชาการ) 4) C: Computer & Digital Technology (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล) 5) H: Human Relationship (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) 6) E: Efficiency & Effectiveness (ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล) 7) R: Researcher (การเป็นนักวิจัย) ด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างทีม ขั้นตอนที่ 2 กำหนด ปัญหา ขั้นตอนที่ 3 วางแผนการแก้ไข ขั้นตอนที่ 4 ลงมือปฏิบัติตามแผน และขั้นตอนที่ 5 สนทนาสะท้อนผลหลังการปฏิบัติ ทั้งนี้ การได้รูปแบบในลักษณะดังกล่าวนี้ สืบเนื่องจากข้อค้นพบในระยะแรกของการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะของครูด้านการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการวิจัยมีปัญหามากที่สุด ฉะนั้น ควรมีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลภายใต้คุณลักษณะครูมืออาชีพเพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่สำคัญของการศึกษา เป็นผู้จัดการเรียนการสอน มีส่วนในการพัฒนาสังคม และควรมีรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน สามารถนำมาพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะของความเป็นครูมืออาชีพให้มีคุณลักษณะเพียบพร้อมในทุกด้านอย่างน้อย 7 ด้านดังกล่าว สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2559) และพิณสุตา สิริธรรังศรี (2557ก; 2557ข) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ครูมืออาชีพควรมีทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะในการให้การศึกษา เอาใจใส่ดูแล อบรมศิษย์ให้มีความประพฤติดี วางตัวดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งพัฒนาตนเองและศิษย์ให้มีทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง สามารถเผยแพร่ผลงานวิจัย มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้ ทำนองเดียวกับบอดิพร เกิดเรือง (2560) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 4 ประการ คือ 1) การเรียนรู้เกี่ยวกับดิจิทัล 2) การคิดสร้างสรรค์ 3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ 4) ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง ซึ่งการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จากยุคเดิมสู่ยุคดิจิทัลต้องจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต การเน้นการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการค้นคว้าด้วย

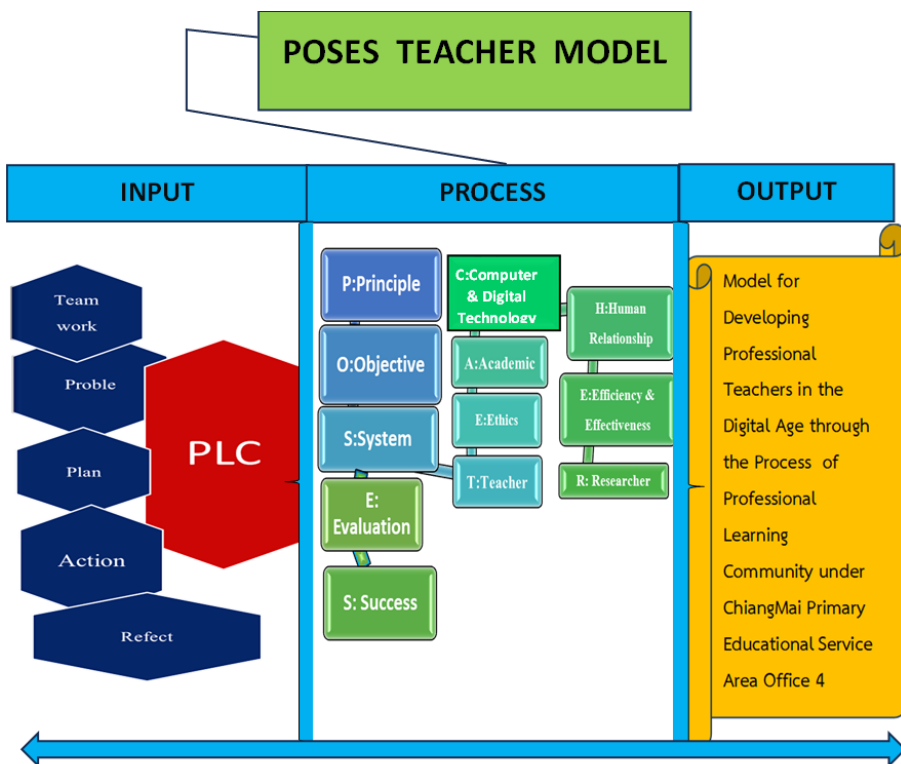
ตนเองโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ตามหลักสูตร และมุ่งการวัดผลและประเมินผลเพื่อดูการพัฒนาการมากกว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องคำนึงถึงการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เน้นการสร้างสรรค์ปรับแต่งการเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เน้นการใช้เครือข่ายออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ สร้างสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนพบประสบการณ์จริง เนื้อหาการเรียนรู้ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์ สามารถสร้างองค์ความรู้ แบ่งปันความรู้และเนื้อหาผ่านเครือข่ายออนไลน์ และส่งเสริมความรู้ในโลกแห่งการทำงานมากขึ้น

นอกจากนี้ จากการสังเกตยังพบว่า การทำงานของครูและผู้บริหารในโรงเรียนยังเป็นลักษณะแยกกันทำหน้าที่ของตนเอง ขาดการร่วมมือร่วมพลังกันในการพัฒนา และแก้ปัญหาร่วมกัน จึงมีผลให้การพัฒนาครูไม่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โรงเรียนหลายครั้งในโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยงของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า ส่วนใหญ่การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนยังเป็นลักษณะดั้งเดิมและมีปัญหาทางด้านการจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียน รวมถึงสมรรถนะของครูอีกหลายด้าน เช่น ขาดทักษะความสามารถทางการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และยังมีการสอนแบบบรรยาย สอนตามเนื้อหาในหลักสูตร ไม่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ฯลฯ ครูขาดโอกาสการได้รับการพัฒนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอการนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางอาชีพในโรงเรียนไปใช้พัฒนาครูจะช่วยเหลือปัญหาและตอบสนองความต้องการของครูจนพัฒนาเป็นครูมืออาชีพ แต่ทั้งนี้องค์กรควรมีความพร้อมทุกด้าน ผู้บริหาร ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือ ร่วมใจกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร สอดคล้องผลการวิจัยของนันท์นภัส ชัยสงคราม (2561) ที่พบว่า การดำเนินการในรูปแบบ กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางอาชีพ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีผลดีทั้งต่อนักเรียนและครูผู้สอน ในแง่ผลดีต่อครูผู้สอน เช่น ครูจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการทำงาน และครูจะมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุพันธกิจ รวมทั้งยังรับผิดชอบต่อการพัฒนาการของนักเรียนด้วย

องค์ความรู้จากงานวิจัย

รูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

เรียกว่า POSES TEACHER มีส่วนประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ 1) P: Principle (หลักการ) 2) O: Objective (วัตถุประสงค์) 3) S: System (ระบบกลไกการพัฒนา รูปแบบภายใต้คุณลักษณะครูมืออาชีพ 7 ด้าน ได้แก่ 3.1 T: Teacher (ความเป็นครู) 3.2 E: Ethics (จริยธรรมคุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ) 3.3 A: Academic (ความสามารถด้านวิชาการ) 3.4 C: Computer & Digital Technology (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล) 3.5 H: Human Relationship (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) 3.6 E: Efficiency & Effectiveness (ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ) 3.7 R: Researcher (การเป็นนักวิจัย) 4) E: Evaluation (การวัดและประเมินผล) และ 5) S: Success (เงื่อนไขความสำเร็จ) ดังภาพ 1

ภาพ 1 การพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลด้วยกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุป

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา รวมถึงการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน 7

ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนักวิจัย และด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัญหาการพัฒนาครูมืออาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ปัญหาครูขาดทักษะด้านการวิจัยและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการทำงานอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ขาดทักษะการใช้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ครูยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ครูสอนไม่ตรงวุฒิ มีการะงานมาก ขาดแรงจูงใจในการทำงาน และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพในยุคดิจิทัลทำให้ได้รูปแบบเรียกว่า POSES TEACHER ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ 1) P: Principle (หลักการ) 2) O: Objective (วัตถุประสงค์) 3) S: System (ระบบกลไกการพัฒนารูปแบบ) ได้แก่ 3.1 T: Teacher (ความเป็นครู) 3.2 E: Ethics (จริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ) 3.3 A: Academic (ความสามารถด้านวิชาการ) 3.4 C: Computer & Technology Digital (คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล) 3.5 H: Human Relationship (การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) 3.6 E: Efficiency & Effectiveness (ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ) 3.7 R: Researcher (การเป็นนักวิจัย) 4) E: Evaluation (การวัดและประเมินผล) และ 5) S: Success (เงื่อนไขความสำเร็จ)

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย หวังมีจมี และองอาจ นัยพัฒน์. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ. *วารสารสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 12 (2), 47-63.
- ชาญเดช วีรกุล. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจการปฏิบัติงานกับขวัญในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาคที่ 5 (จังหวัดอุบลราชธานี). *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*.
- ชูเกียรติ ไชยทวีวัฒน์กุล. (26 มีนาคม 2563). *การศึกษาไทยในยุคดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2565, จาก <http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=384>
- ณอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นันทน์ภัส ชัยสงคราม. (2561). การเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2557ก). การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2557ข). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วนิดา ภูขำนิ และคณะ. (2564). การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: กรณีโรงเรียนบ้านนาตาลคำข้า. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 11 (3), 155-169.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2556). แนวคิดในการสร้างมาตรฐานวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันข้าราชการพลเรือน.
- สุธาสินี แม้นญาติ. (2564). การพัฒนารูปแบบโค้ชสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู. 1 (2), 194-211.
- สุวัจน์ ศรีสวัสดิ์. (2556). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 6 (1), 173-184.

การพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึง สำหรับนักเรียนหูหนวกตาบอด Development of Sashiko Embroidery Ability Using Embroidery Hoops for a Student with Deaf-blindness

ราตรี มีชัย^{*1}, รัชนิกร ทองสุขดี², สร้อยสุดา วิทยากร³, พิกุล เลี้ยวสิริพงศ์⁴
Ratree Meechai¹, Ratchaneekorn Tongsookdee²,
Soisuda Vittayakorn³, Pikul Leosiripong⁴

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai University

First/Corresponding Author, E-mail: ratree.mch@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงสำหรับนักเรียนหูหนวกตาบอด เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา กรณีศึกษาเป็นนักเรียนหูหนวกตาบอดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) สะดึง 5 รูปแบบ ได้แก่ สะดึงวงกลม สะดึงวงรี สะดึงสามเหลี่ยม สะดึงสี่เหลี่ยมและสะดึงหกเหลี่ยม 2) แผนการสอนเฉพาะบุคคล จำนวน 5 แผน 3) แบบประเมินความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปแบบต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 5.55-11.11 รูปแบบสะดึงที่พัฒนาความสามารถนักเรียนหูหนวกตาบอดปักชาซิโกะได้ดีที่สุด คือ สะดึงวงกลมและสะดึงวงรี ส่วนสะดึงสามเหลี่ยม สะดึงสี่เหลี่ยมและสะดึงหกเหลี่ยมมีมุมและด้านเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สะดวกในการปัก ผู้วิจัยจึงช่วยเหลือโดยการให้สัมผัสตัวอย่างของการปักชาซิโกะเพิ่มมากขึ้น ด้วยการสัมผัสเตือนและนำทางอยู่เป็นระยะ โดยเฉพาะการปักที่ต้องเลี้ยวตามมุมของสะดึงจึงสามารถทำได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1. การพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงด้วยการสัมผัสมือแบบมือไต่มือ ทำให้ผู้เรียน

รับรู้สัมผัสถึงการเคลื่อนไหวมือของผู้ช่วยเหลือและผู้เรียนรู้สึกสบายใจและควบคุมการปักได้ 2. การเลือกและปรับอุปกรณ์สำหรับปักซาซิกโกให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนเป็นอุปกรณ์ช่วยในการกำหนดทิศทางการปักซาซิกโกสำหรับนักเรียนพิการหูหนวกตาบอดได้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาความสามารถ; การปักซาซิกโก; นักเรียนหูหนวกตาบอด;
รูปแบบสะดึง

Abstract

The purpose of this research is to develop the Sashiko embroidery skills by using embroidery hoops for a student with deaf-blindness. There is a developmental research. The case study is a student with deaf-blindness in grade 9 classroom which is selected by purposive sampling. The instruments consist of 1) five patterns of hoop shapes: circle hoop, oval hoop, triangular hoop, square hoop, and hexagonal hoop; 2) five individual implementation plans (IIP), and 3) assessment form of Sashiko embroidery ability using embroidery hoops. The data are analyzed by using mean and percentage.

The research results reveal that the development of Sashiko embroidery ability using embroidery hoop shows the improvement ranging from 5.55 to 11.11%. The patterns of hoop shapes to develop the Sashiko embroidery ability for a student with deaf-blindness are circle hoop and oval hoop. The triangular hoop, square hoop, and hexagonal hoop have involved sides and angles which are difficult for student to embroider. To aid them, the researchers increase tactile assistance by providing more touch samples of Sashiko embroidery and guidance in handling the stitching patterns during the process, especially when stitching required turning corners, allowing the students to achieve better results. The body of knowledge obtained from this research is as follows: 1) development of Sashiko embroidery ability by using embroidery hoops through hand-under-hand that help students to feel the movement of assistant's hands, and they feel comfortable and able

to control of embroidery; 2) selection and equipment for Sashiko embroidery to suit the learning environment is a tool for actually setting the direction of Sashiko embroidery for students with deaf-blindness.

Keywords: Skill Development; Sashiko Embroidery; Student with Deaf-blindness; Hoop Shape

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษาไว้ทั้งหมด 9 ประเภท รวมถึงบุคคลพิการซ้อนหรือบุคคลซึ่งมีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552, 2552) โดยสภาพความรุนแรงแตกต่างกันไปโดยเฉพาะบุคคลหูหนวกตาบอด (Deaf-Blindness) ซึ่งจัดว่า เป็นบุคคลที่สูญเสียอวัยวะหรือประสาทสัมผัสที่สำคัญมากที่สุดทั้งการได้ยินและการมองเห็นส่งผลให้เกิดปัญหาในการสื่อสารอย่างรุนแรง รวมทั้งมีผลกระทบต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ด้วย เด็กกลุ่มนี้มีอาจได้รับประโยชน์จากการจัดโปรแกรมการศึกษาที่จัดให้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นหรือบกพร่องทางการได้ยินอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่จำเป็นต้องจัดการศึกษาพิเศษเป็นโปรแกรมเฉพาะสำหรับ เด็กหูหนวกตาบอด ทั้งนี้ สมาคมคนหูหนวกแห่งอเมริกา (American Association of DEAF BLIND, n.d.) ได้ให้ความหมาย “บุคคลหูหนวกตาบอด” ไว้ว่า เป็นบุคคลที่ไม่สามารถมองเห็นหรือได้ยินได้ทั้งหมด นอกจากนี้ ในข้อมูลคนหูหนวกตาบอดออสเตรเลีย (Deafblind Information Australia, n.d.) ยังได้ระบุความหมายของหูหนวกและตาบอดไว้ว่า เป็นความพิการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นผลมาจากการสูญเสียทั้งการเห็นและการได้ยินซึ่งการสูญเสียทั้งสองร่วมกันนี้มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสื่อสาร การเข้าสังคมการเคลื่อนไหว (การเดินทาง) และการใช้ชีวิตประจำวัน

ข้อความข้างต้นมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษาหูหนวกตาบอด ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มนักเรียนฝึกอาชีพที่ไม่สามารถศึกษาในสายสามัญได้ ในโรงเรียนเฉพาะความพิการแห่งหนึ่ง มีความยากลำบากในการสื่อสารและการจัดการเรียนรู้ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น การฝึกอาชีพจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ปัจจุบันกรณีศึกษาได้รับการฝึกอาชีพหลายอย่าง ได้แก่ ร้อยพวงกุญแจลูกปัด ร้อยพวงกุญแจ ตุ๊กตาเชือกเทียนและร้อยสายคล้องแว่นตา เป็นต้น และผู้วิจัยยังพบว่า

กรณีศึกษาชิ้นชอบในการเย็บปักถักร้อย โดยสังเกตได้จากพฤติกรรมการสัมผัสเสื้อผ้าที่ขาดเป็นรู กรณีศึกษามีการเย็บเพื่อปิดรู แต่ไม่ได้ถูกหลักการเย็บหรือการซ่อมแซมเสื้อผ้าจึงทำให้มีสภาพที่ไม่เรียบร้อย

ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูการศึกษาพิเศษและมีหน้าที่สอนนักเรียนหูหนวกตาบอด จึงได้ประเมินทักษะ การปักผ้าเบื้องต้นโดยใช้วิธีที่แตกต่างกัน เริ่มจากใช้แผ่นพลาสติก รูปวงกลมเป็นตัวแทนพบว่า กรณีศึกษาสามารถปักตามตัวแทนพลาสติกได้เพียงบริเวณขอบของแผ่นพลาสติกเท่านั้น เมื่อนำตัวแบบออกจะปักแบบ ไม่มีทิศทางจึงทำให้เส้นด้ายที่ใช้ปักขมวดเป็นปมและเวลาที่กรณีศึกษาตั้งใจทำให้ขาดบ่อย ต่อมาใช้ด้ายเส้นใหญ่ปักเป็นเส้นขอบวงกลม 1 เส้น พบว่า กรณีศึกษาสามารถปักได้แต่ปัญหาที่พบตามมา คือ กะแรง การดึงเส้นด้ายไม่ได้ ทำให้ด้ายย่น ไม่มีพื้นที่ในการปักทำให้หยุดปัก และไม่ทำต่อ จึงเปลี่ยนใช้สะดึงวงกลม และพบว่า กรณีศึกษาสามารถปักตามรูปแบบของสะดึงวงกลมได้ โดยปักวนจากเส้นนอกสุดวนเข้าด้านในตามลำดับจนเต็มพื้นที่ในวงของสะดึง จากการประเมินทักษะการปักผ้าเบื้องต้นทั้ง 3 วิธีแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเป็นไปได้ที่กรณีศึกษาจะใช้สะดึงเป็นอุปกรณ์ช่วยในการปักผ้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมรูปแบบของสะดึงทั้งในร้านจำหน่ายอุปกรณ์สำหรับงานเย็บปักถักร้อยและร้านค้าออนไลน์พบว่า ในปัจจุบันสะดึงมีหลากหลายรูปแบบเป็นลักษณะของรูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ วงกลม วงรี สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า หกเหลี่ยม สะดิงที่มีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่มีเฉพาะรูปแบบวงกลมเท่านั้น สะดิงรูปแบบอื่นมีเพียงขนาดเล็ก 2.5 เซนติเมตร ผู้วิจัยจึงให้กรณีศึกษาทดลองใช้งานสะดึงวงกลมอีกครั้ง โดยเลือกจาก 3 ขนาด ได้แก่ 7 เซนติเมตร 9 เซนติเมตร และ 12 เซนติเมตร และพบว่า ขนาดที่กรณีศึกษาสามารถใช้ปักผ้าได้ดีที่สุด คือ 9 เซนติเมตร ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากนักเรียนหูหนวกตาบอดมีการใช้สะดึงรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวเบื้องต้นจะทำให้งานปักเกิดมิติและเพิ่มมูลค่าให้กับงานปักได้ ผู้วิจัยจึงคิดค้นและประดิษฐ์สะดึงรูปเรขาคณิตขนาด 9 เซนติเมตร ซึ่งเป็นขนาดที่พอดีกับมือของกรณีศึกษา สะดวกต่อการหมุนและเหมาะกับขนาดลายปักจำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ สะดิงวงกลม สะดิงวงรี สะดิงสามเหลี่ยม สะดิงสี่เหลี่ยมและสะดิงหกเหลี่ยม ซึ่งผู้วิจัยวางแผนในการประดิษฐ์สะดึงทั้ง 5 รูปแบบที่เหมาะสมกับการใช้ฝึกปักวิชาชีพของกรณีศึกษา

ปัจจุบันการปักผ้าโดยคนตาบอดในประเทศไทยเริ่มเป็นที่รู้จักในสังคมมากขึ้น โดยสุรพันธ์ แสงสุวรรณ และปิชนันต์ (2561) ได้เขียนเรื่องราวที่มาที่ไปของโครงการปักจิตปักใจ คือ อยากเห็นสินค้าของคนพิการ เป็นสินค้าที่สวยงาม น่าซื้อ เพื่อไม่ให้เกิด

ความรู้สึกว่า ทำไมต้องซื้อสินค้าของคนพิการ ซื้อแล้วไม่ได้ใช้ ทำไมต้องซื้อสินค้าด้วยความรู้สึกที่ต้องช่วย เมื่อวันดี สันติวุฒิเมธี และภวิญญา แก้วนันทา ได้มาทำงานแฮนด์เมดหรือการปักผ้าแบบชาวญี่ปุ่น (การปักซาชิโกะ) จึงรู้สึก ว่า ทำไมสินค้าคนพิการไม่สวย กระทั่งได้คำตอบที่ว่า “กระบวนการผลิตสินค้าทั้งหมดขาดคนที่มีความรู้ในด้านพัฒนาสินค้ามาช่วยคนพิการทำงาน” นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ภวิญญา แก้วนันทา (2562) เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสอนคนตาบอดปักผ้า สรุปได้ว่า วิธีที่จะช่วยคนตาบอดสามารถเย็บและปักผ้าได้ต้องเริ่มจากการสนเข็ม โดยต้องคำนึงถึงในการออกแบบอุปกรณ์เย็บผ้าสำหรับคนตาบอด ได้แก่ 1) การใช้เสียงโดยผูกกระพวนไว้กับอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เข็มหรือกรรไกรจะทำให้คนตาบอดหาอุปกรณ์ได้ง่ายขึ้น และ 2) ขนาดของวัสดุสำหรับการเย็บปักถักร้อยต้องมีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ ทั้งการใช้เข็มขนาด 2 ¾ เอ็นเบอร์ 30 เพื่อการสนเข็มและไหมขนาดใหญ่กว่าปกติ เพื่อให้คนตาบอดสามารถจับและสัมผัสรู้ได้ เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนปักผ้าสำหรับผู้พิการทางการเห็นครั้งแรก ผลปรากฏว่า คนตาบอดสามารถสนเข็มและเย็บลวดลายบนผ้าได้จริง แม้ว่าจะใช้เวลาานกว่าบุคคลทั่วไป เมื่อลงมือปักผ้าทั่วไปหรือปักซาชิโกะก็พบว่า คนตาบอดสามารถทำได้และทำออกมาได้ดี ทั้งนี้ อัทสึชิ (Atsushijp, 2017a) ให้ความหมายของซาชิโกะไว้ว่า เป็นการตกแต่งจากงานปักด้วยการเย็บที่เรียบง่ายด้วยการผสมผสานแบบดั้งเดิม เป็นการเย็บที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองซึ่งสามารถทำซาชิโกะได้กับผ้าทุกชนิด อัทสึชิ (Atsushijp, 2017b) ยังได้กล่าวว่า ซาชิโกะเป็นรูปแบบของการเย็บ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อซ่อมแซม แก้ไข ปะติดและเสริมแรงผ้า ในบางภูมิภาคของญี่ปุ่นยังปักเพื่อการตกแต่งและในสังคมปัจจุบันซาชิโกะในการตกแต่งผ้าจะเหมือนงานปัก นอกจากนี้ ยังใช้เทคนิคซาชิโกะเพื่อซ่อมแซมผ้าที่เสียหายเพื่อนำไปรีไซเคิลและนำผ้ากลับมาใช้ใหม่ ขณะที่ฟอลล์ (Fall, 2019) ได้ให้ความหมายซาชิโกะไว้ว่า เป็นรูปแบบการเย็บปักถักร้อยของชาวญี่ปุ่นโดยใช้รูปแบบการเย็บร้อยเพื่อสร้างพื้นหลังที่มีลวดลายทำในรูปแบบทางเรขาคณิตด้วยด้ายสีขาวปักบนผ้าสีน้ำเงินคราม การออกแบบรวมถึงการเย็บจะเป็นเส้นตรงหรือเส้นโค้งทำซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงาม โดยลายปักพื้นฐานจะเริ่มที่ 8 ลาย ซึ่งลายปักทั้ง 8 ลาย เป็นการประกอบขึ้นจากรูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลมและวงรี

จากการสืบค้นข้อมูลด้านเทคนิคและวิธีการในการปักผ้าสำหรับเป็นแนวทางในการสอนบุคคลหูหนวกตาบอดทั้งงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า คนหูหนวกตาบอดแต่ละคนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่เคยได้รับ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีน้อยมาก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้งานวิจัยที่ใกล้เคียง ซึ่งเฮย์ส (Hayes, 2019) ได้ศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับเทคนิคการปักชาชิโกะในบทความเรื่อง ชาชิโกะงานปักใหม่: จากเทคโนโลยีการใช้งานสู่ศิลปะการตกแต่ง (Sashiko Needlework Reborn: From Functional Technology to Decorative Art) ได้อธิบายว่า การเย็บแบบตะเข็บ (ควิลท์) เป็นการเย็บที่ใช้งานง่ายทำให้เกิดความสวยงาม ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้มีประเพณีเช่นนี้มายาวนาน โดยสมัยโบราณเป็นการนำเสื้อผ้าเก่ามาประยุกต์โดยการเย็บลวดลายขึ้นใหม่ ซึ่งจะได้ผ้าที่หนา ทนและอุ่นกว่าจากของเดิม ปัจจุบันได้มีการนำประเพณีหรือรูปแบบการปักชาชิโกะมาสร้างและตกแต่งเสื้อผ้า โดยเฉพาะผ้าที่ทำจากป่านและเส้นใยพืชต่าง ๆ โดยลายปักมุ่งเน้นไปที่ลายแบบยุครวมสมัย ปัจจุบันรูปแบบของชาชิโกะจึงเป็นรูปแบบของการปักตกแต่งและลวดลายเป็นรูปแบบศิลปะเน้นไปในทางการสร้างรูปแบบทางเรขาคณิต การเย็บทำได้โดยการสอดด้ายในแนวนอนตามแนวของผ้าที่อยู่ด้านบนและด้านล่างของด้าย ความยาวของฝีเข็มแตกต่างกันไป (จากระยะสั้นถึงยาว) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในรูปแบบของการเย็บทั้งในปัจจุบันและในบริบทของการฟื้นฟูงานหัตถกรรมพื้นบ้านทั่วโลก และยังสอดคล้องกับแนวคิดของแวน (Van, n.d.) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคที่จะช่วยให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นได้ทำงานฝีมือได้ง่ายขึ้น ซึ่งเริ่มจากการจัดระเบียบของวัสดุที่จะใช้ตามลำดับงาน กำหนดพื้นที่สร้างขอบเขตสำหรับการทำงานเพื่อเก็บวัสดุสำหรับงานฝีมือให้เข้าถึงและหยิบใช้งานได้ง่าย ติดตามโดยการพิมพ์ตัวอักษรใหญ่หรืออักษรเบรลล์หรือทำสัญลักษณ์ และแยกประเภทตามรายการงานฝีมือที่จะใช้ นอกจากนี้ ยังได้เสนอวิธีการใช้เข็มที่ปลอดภัยโดยปักไว้ที่กระดาด ซาบเสื้อหรือแม่เหล็กดูดไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เข็มหล่นบนพื้นซึ่งจะเกิดอันตรายกับคนที่มองไม่เห็นได้ ดังที่เว็บไซต์สายด่วนครอบครัว (Connectcenter, n.d.) ได้ระบุถึงการใช้ภาษามือสัมผัสแบบมือใต้มือ (Hand under Hand) และการสอนแบบจับมือทำ (Hand over Hand) สำหรับสอนการทำงานให้กับเด็กหูหนวกตาบอดว่า ผู้สอนต้องสอนจากด้านหลังของเด็กเพื่อให้มือของผู้สอนหันไปในทิศทางเดียวกันกับเด็ก และเด็กส่วนใหญ่ต้องการให้สาธิตบ่อยครั้งเพื่อเรียนรู้ ทั้งนี้ การใช้เทคนิคการสอนแบบมือใต้มือ เด็กจะรับรู้สัมผัสถึงการเคลื่อนไหวมือของผู้สอนเด็กจะรู้สึกสบายใจและควบคุมได้ เพราะเด็กสามารถเอามือออกจากผู้สอนได้อย่างอิสระหากต้องการ และในขณะที่กำลังทำกิจกรรมอยู่นั้นควรบรรยายด้วยการออกเสียงพูดไปพร้อมกันด้วย จากการศึกษาข้อมูลและการวิจัยเบื้องต้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการฝึกอาชีพสำหรับบุคคลหูหนวกตาบอดได้

ผู้วิจัยมีแนวคิดส่งเสริมและฝึกอาชีพการปักชาซิโกะสำหรับกรณีศึกษาหุนหวก ตาบอดที่กำลังจะจบการศึกษาภาคบังคับและกลับไปอยู่กับครอบครัว โดยกระบวนการฝึกผู้วิจัยได้ใช้หลักการของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ในการวิเคราะห์ความสามารถและความพร้อมในการทำงานของกรณีศึกษา โดย 1) กฎแห่งความพร้อม หากกรณีศึกษามีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ โดยเป็นความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจของกรณีศึกษาเป็นสำคัญถ้ากรณีศึกษาที่มีความพึงพอใจย่อมเรียนรู้ได้ดี 2) กฎแห่งการฝึกหัด หากกรณีได้ฝึกหัดและทำบ่อยครั้งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร และ 3) กฎแห่งผลที่ได้รับ เมื่อกรณีศึกษาเรียนรู้แล้วว่า การปักผ้าเป็นสิ่งที่ตนเองชอบ และสามารถทำได้ ถึงแม้มองไม่เห็นก็ย่อมอยากเรียนรู้อีกต่อไป (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2551) นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะพัฒนาความสามารถของกรณีศึกษาโดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นฐานเพื่อพัฒนาไปสู่ความสามารถอันใหม่ตามหลักการของไว ก็อตสกี (Vygotsky) โดย 1) กรณีศึกษาปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปแบบวงกลม 2) เปลี่ยนรูปแบบของสะดึงจากวงกลมเป็นวงรี 3) เพิ่มความซับซ้อนของลายปักโดยมีมุมของเรขาคณิตเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเริ่มที่รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและรูปหกเหลี่ยมตามลำดับ (อชรา เอิบสุขศิริ, 2561) ทั้งนี้ กรณีศึกษากำลังจะจบการศึกษาภาคบังคับหรือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และอยู่ในกลุ่มนักเรียนฝึกอาชีพที่ไม่สามารถศึกษาในสายสามัญได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมในด้านการพัฒนาอาชีพเป็นอย่างยิ่ง เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการเตรียมให้กรณีศึกษาหุนหวกตาบอดสามารถพัฒนาทักษะอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอิสระลดการพึ่งพาคนอื่นได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงสำหรับนักเรียนหุนหวก ตาบอด

ระเบียบวิธีวิจัย

1. แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนพิการหุนหวกตาบอดเพื่อพัฒนาความสามารถปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงและส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพ โดยการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประเมินทักษะการปักผ้าเบื้องต้นของกรณีศึกษา จากนั้นกำหนดเครื่องมือ สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมี

การจัดสภาพแวดล้อมในการสอน การเลือกและปรับปรุงกรณีให้เหมาะสมกับกรณีศึกษา

2. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ได้แก่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การดำเนินการขอการพิจารณาโครงการวิจัย ตามแนวหลักจริยธรรม การวิจัยใน คนที่เป็น มาตรฐานสากลจาก คณะกรรมการวิจัยใน คน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2565 Project ID : CMUREC 65/011

3.2 การนำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีการจัดสภาพแวดล้อมในการสอน การเลือกและปรับปรุงกรณีให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมอุปกรณ์ 2) ขั้นตอนเข้าสู่บทเรียน 3) ขั้นสอน และ 4) ขั้นสรุปการเรียนรู้

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยและการใช้สถิติวิเคราะห์โดยการประเมินความสามารถตามรูปแบบของการศึกษาโดยใช้ สะดิง นำผลการประเมินที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ พิจารณาตามเกณฑ์การแปลผลระดับคุณภาพตามช่วงคะแนน สรุปผล การสอนโดยการเขียนเชิงพรรณนาและนำเสนอข้อมูลผลการพัฒนาครั้งที่ 1 และ 2 ในรูปแบบตาราง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์การวัดและประเมินผลไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติด้วยตนเอง ระดับ 2 หมายถึง ได้รับการแนะนำหรือการกระตุ้น และระดับ 1 หมายถึง ได้รับการช่วยเหลือทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เมื่อประเมินตามเกณฑ์การวัดและประเมินผลเรียบร้อยแล้ว จึงนำคะแนนที่ได้มาเทียบกับระดับคุณภาพ โดยคะแนนระหว่าง 13-18 คะแนน หรือร้อยละ 72.22-100 หมายถึง ระดับคุณภาพดี คะแนนระหว่าง 7-12 คะแนน หรือร้อยละ 38.89-66.67 หมายถึง ระดับคุณภาพพอใช้และคะแนน ≤ 6 หรือตั้งแต่ร้อยละ 33.33 ลงมา หมายถึง ระดับคุณภาพปรับปรุง ดังตารางต่อไปนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
การปฏิกษาซิโกโดยใช้สะดิงรูปวงกลม สะดิงรูปวงรี สะดิงรูปสามเหลี่ยม สะดิงรูปสี่เหลี่ยม	ปักแบบต้นตะลุยกไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงจนเต็ม	ปักแบบต้นตะลุยกไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงจนเต็ม	ไม่สามารถปักแบบต้นตะลุยกไปข้างหน้า เป็น

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
สะติงรูปหกเหลี่ยม	พื้นที่สะติงได้ด้วยตนเอง	พื้นที่ได้โดยได้รับการแนะนำหรือการกระตุ้น	เส้นตรงจนเต็มพื้นที่สะติงได้

ตาราง 1 เกณฑ์การประเมินความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะติง

4. กรณิศึกษา คือ นักเรียนพิการหุหนวกตาบอด กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยต้องมีทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการปักผ้าหรือเย็บผ้าเบื้องต้น เช่น การสนเข็ม การใช้กรรไกร การใช้เข็ม

5. เครื่องมือวิจัย

5.1 สะติง ผู้วิจัยประดิษฐ์สะติงจากแผ่นไม้ DIY จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ สะติงวงกลม สะติงวงรี สะติงสามเหลี่ยม สะติงสี่เหลี่ยมและสะติงหกเหลี่ยม โดยผู้วิจัยใช้เลื่อยฉลุในการเจาะแผ่นไม้ DIY ให้มีรูปแบบเป็นรูปเรขาคณิตมีขนาด 9 เซนติเมตร รูปแบบละ 2 ชิ้น คือ วงในและวงนอก และเหลือส่วนปลายเป็นที่จับ จากนั้นเจาะส่วนปลายใส่น็อตเพื่อให้ประกอบวงในกับวงนอกให้แน่นขณะประกอบกับผ้าที่ใช้ปักชาซิโกะ

5.2 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) จำนวน 5 แผน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์งานหรือขั้นตอนการปักชาซิโกะแบบบุคคลทั่วไปเพื่อนำมาปรับปรุงกรณ์ วิธีการทำงาน จากนั้นจัดลำดับงาน เลือกอุปกรณ์ และกำหนดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของกรณิศึกษา เนื่องจากกรณิศึกษามีข้อจำกัดในการมองเห็นและการได้ยินจึงยากสำหรับการสื่อสารทางภาษา ดังนั้น จึงต้องเลือกและปรับปรุงกรณ์สำหรับปักชาซิโกะให้เหมาะสมกับสภาพของกรณิศึกษา ดังนี้

5.2.1 เข็มเบอร์ 25 จะมีลักษณะใหญ่ ยาวและรูเข็มกว้าง ทำให้กรณิศึกษาสนเข็ม ได้ง่ายมากขึ้น

5.2.2 ไหมปักเบอร์ 25 เป็นไหมเส้นใหญ่ที่ประกอบไปด้วยเส้นด้าย 6 เส้น ทำให้กรณิศึกษาสัมผัสทิศทางของเส้นด้ายที่ปักได้ชัดเจนกว่าเส้นด้ายทั่วไป

5.2.3 กรรไกรปลายโค้ง เป็นกรรไกรที่จะช่วยให้กรณิศึกษาดัดปลายด้ายและไหมโดนเนื้อผ้า ป้องกันความเสียหายของชิ้นงานได้ดี

5.2.4 ผ้าฝ้าย เป็นผ้าที่มีความนิ่มและเหมาะสำหรับปักด้วยมือจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาให้กรณิศึกษาฝึกปักผ้าชาซิโกะ

จากนั้น สร้างแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) โดยขั้นตอนเริ่มสอนจากง่ายไปหายาก และขั้นตอนการเรียนรู้ที่ไม่ซับซ้อนไปสู่ขั้นตอนที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น นำเครื่องมือที่ได้เสนอประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา หลังจากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบและความถูกต้องของภาษา โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Indexes of Item-objective Congruence; IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.70-1

6. แบบประเมินความสามารถการปักชำซิโกะโดยใช้สะติง จำนวน 5 ชุด ผู้วิจัยศึกษาเทคนิคการสร้างแบบประเมินจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง กำหนดรูปแบบและสร้างแบบประเมินตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้เสนอประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบและความถูกต้องของภาษา โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.93-1.0

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินความสามารถการปักชำซิโกะโดยใช้สะติงรูปวงกลมและสะติงรูปวงรีพบว่า นักเรียนหุนวทาบอดสามารถปักแบบต้นตะลุยกไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงจนเต็มพื้นที่สะติงวงกลมและวงรีได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง ทั้งนี้ ในครั้งที่ 1 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.44 ระดับคุณภาพดี และในครั้งที่ 2 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 100 ระดับคุณภาพดี ซึ่งผลการพัฒนาในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 5.56

2. ผลการประเมินความสามารถการปักชำซิโกะโดยใช้สะติงรูปสามเหลี่ยม นักเรียนหุนวทาบอดไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เนื่องจากลักษณะของสะติงสามเหลี่ยมที่มีมุม 3 มุม ด้าน 3 ด้าน ซึ่งการปักจะต้องเลี้ยวตามมุมของสามเหลี่ยมและยังคงขึ้นกับการปักแบบวนเป็นวงกลมเข้าด้านในจนเต็มพื้นที่ ผู้วิจัยจึงนำตัวอย่างผ้าปักโดยใช้รูปแบบของสะติงสามเหลี่ยมมาให้สัมผัสในครั้งที่ 2 ต้องสัมผัสเตือนและนำทางให้เลี้ยวตามมุมของสะติงสามเหลี่ยมทีละด้านจึงสามารถทำได้ ทั้งนี้ ในครั้งที่ 1 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 83.33 ระดับคุณภาพดี และในครั้งที่ 2 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.44 ระดับคุณภาพดี ซึ่งผลการพัฒนาในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 11.11

3. ผลการประเมินความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปสี่เหลี่ยม นักเรียนหุหนวกตาบอดยังไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงได้มีการนำตัวอย่างผ้าปักโดยใช้รูปแบบของสะดึงสี่เหลี่ยมมาให้สัมผัสอีกครั้ง ต้องสัมผัสเตือนและนำทางอยู่เป็นระยะโดยเฉพาะการปักที่ต้องเลี้ยวตามมุมของสะดึงสี่เหลี่ยม จึงสามารถทำได้ ทั้งนี้ ในครั้งที่ 1 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 88.89 ระดับคุณภาพดี และในครั้งที่ 2 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.44 ระดับคุณภาพดี ซึ่งผลการพัฒนาในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 5.55

4. ผลการประเมินความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปหกเหลี่ยม นักเรียนหุหนวกตาบอดยังไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงได้มีการนำตัวอย่างผ้าปักโดยใช้รูปแบบของสะดึงหกเหลี่ยมมาให้สัมผัสอีกครั้ง ต้องสัมผัสเตือนและนำทางอยู่เป็นระยะโดยเฉพาะการปักที่ต้องเลี้ยวตามมุมของสะดึงหกเหลี่ยมจึงสามารถทำได้ ทั้งนี้ในครั้งที่ 1 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 83.33 ระดับคุณภาพดี และในครั้งที่ 2 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 94.44 ระดับคุณภาพดี ซึ่งผลการพัฒนาในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 11.11

รายการประเมิน	ผลการประเมิน ความสามารถ (ร้อยละ)		ผลการพัฒนา (ร้อยละ)	ระดับ คุณภาพ	หมายเหตุ
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2			
1. การปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปวงกลม	94.44	100	5.56	ดี	ทักษะที่เคยปฏิบัติ
2. การปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปวงรี	94.44	100	5.56	ดี	ทักษะใหม่, รูปแบบใกล้เคียงวงกลม
3. การปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปสามเหลี่ยม	83.33	94.44	11.11	ดี	ทักษะใหม่
4. การปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปสี่เหลี่ยม	88.89	94.44	5.55	ดี	ทักษะใหม่
5. การปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงรูปหกเหลี่ยม	83.33	94.44	11.11	ดี	ทักษะใหม่
คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	88.89	96.66	7.77	ดี	

ตาราง 2 ผลการพัฒนาทักษะอาชีพการปักชาซิโกะสำหรับนักเรียนพิการหุหนวกตาบอดโดยใช้สะดึง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาในครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นจากครั้งที่ 1 ทุกรายการประเมิน โดยคะแนนการพัฒนายที่เพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 5.55-11.11 รูปแบบสะตังที่นักเรียนฝึกการหุหนวกตาบอดสามารถปักขาซิโกะปฏิบัติได้ครบทุกขั้นตอน คือ การปักขาซิโกะโดยใช้สะตังวงกลมและสะตังวงรีซึ่งมีคะแนนการพัฒนาในครั้งที่ 1 อยู่ที่ร้อยละ 94.44 และคะแนนการพัฒนายครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 100 คะแนน ผลการพัฒนาอยู่ที่ร้อยละ 5.56 เห็นได้ว่า คะแนนในการพัฒนายค่อนข้างสูง เนื่องมาจากกรณีศึกษาที่มีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการปักแบบต้นตะลุ่ยไปด้านหน้าจนเต็มพื้นที่รูปแบบสะตังวงกลม และการที่กรณีสามารถปักขาซิโกะโดยใช้สะตังวงรีมีคะแนนการพัฒนาสูงเช่นเดียวกับสะตังวงกลม เนื่องมาจากรูปแบบสะตังวงรีมีรูปร่างคล้ายกับสะตังวงกลมทำให้เข้าใจขั้นตอนการปักขาซิโกะจึงสามารถปฏิบัติได้เองทุกขั้นตอน ทั้งนี้ สะตังที่มีมุมของเรขาคณิตเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ สะตังสามเหลี่ยมและสะตังหกเหลี่ยม มีคะแนนการพัฒนาในครั้งที่ 1 อยู่ที่ร้อยละ 83.33 และคะแนนการพัฒนายครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 94.44 คะแนนการพัฒนายอยู่ที่ร้อยละ 11.11 และสะตังสี่เหลี่ยมมีคะแนนการพัฒนาในครั้งที่ 1 อยู่ที่ร้อยละ 88.89 และคะแนนการพัฒนายครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 94.44 คะแนนการพัฒนายอยู่ที่ร้อยละ 5.55 ซึ่งสะตังทั้ง 3 รูปแบบ นักเรียนฝึกการหุหนวกตาบอดสามารถปักได้เพียงขอบของสะตังเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของสะตังมีมุมและด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น สะตังสามเหลี่ยมมีมุม 3 มุม ด้าน 3 ด้าน ฯลฯ และกรณีศึกษายังคงคุ้นชินกับการปักแบบวนเป็นวงกลมเข้าด้านในจนเต็มพื้นที่สะตัง ผู้วิจัยจึงให้การช่วยเหลือโดยการนำตัวอย่างผ้าปักขาซิโกะโดยใช้รูปแบบของสะตังสามเหลี่ยม สะตังสี่เหลี่ยมและสะตังหกเหลี่ยมให้สัมผัสเพิ่มเติมในครั้งที่ 2 และกระตุ้นเตือนให้เลี้ยวตามมุมของสะตังทีละด้านจึงสามารถปักจนเต็มพื้นที่ของสะตังได้ ซึ่งการวิจัยดังกล่าวนักเรียนฝึกการหุหนวกตาบอดได้ฝึกปฏิบัติทักษะเดิมแบบซ้ำ ๆ จึงทำให้เกิดความชำนาญ ส่งผลให้นักเรียนหุหนวกตาบอดค้นพบว่า การปักผ้าเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการมองเห็นและการได้ยินย่อมมีความที่อยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่นักเรียนหุหนวกตาบอดสามารถปักขาซิโกะเป็นรูปต่าง ๆ ได้ ส่วนหนึ่งมาจากรูปแบบของสะตังที่เป็นอุปกรณ์ช่วยในการกำหนดทิศทางปักขาซิโกะ ดังที่กล่าวมาเบื้องต้นแล้วว่า บุคคลที่มีความพิการหุหนวกมีความยากลำบากในการสื่อสารและการจัดการเรียนรู้จึงได้รับการช่วยเหลือจากผู้วิจัยโดยการสาธิตนำแบบมือใต้มือ (Hand under Hand) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไมล์ส

และเรจจิโอ (Miles & Reggio, 1999) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการช่วยเหลือโดยการใช้การสาธิตแบบมือได้มือในการสอนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ได้สำรวจสิ่งที่สอนผ่านการสัมผัส การกระทำและวัตถุต่าง ๆ โดยให้เด็กวางมือบนมือของผู้สอนเพื่อให้รู้สึกว่าการกำลังทำอะไรอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดของเว็บสเตอร์ (Webster, 2019) ได้กล่าวถึงวิธีการกระตุ้นเตือนว่า มีส่วนสำคัญสำหรับการสอนเด็กหูหนวกตาบอด เป็นเทคนิคที่สนับสนุนให้เด็กหูหนวกตาบอดได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กหูหนวกตาบอดต้องใช้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การแนะนำ การชี้นำหรือการจับมือทำซึ่งอาจทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ไม่มีอิสระ ดังนั้น การเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดย่อมมีความแตกต่างกันและวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด คือ เทคนิคการกระตุ้นเตือนด้วยการสอนแบบจับมือทำ (Hand over Hand) วิธีการสอนของผู้วิจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike) คือ การเรียนรู้ประกอบด้วยกฎแห่งผล (Law of Effect) ซึ่งขณะที่สอนผู้วิจัยมีการให้แรงเสริมอย่างสม่ำเสมอเมื่อปฏิบัติแต่ละขั้นตอนได้ถูกต้อง กฎแห่งการฝึก (Law of Exercise) บางกิจกรรมที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองผู้วิจัยให้กรณีศึกษาสัมผัสตัวอย่างผ้าปกรูปแบบต่าง ๆ และสาธิตแบบมือได้มืออีกครั้ง ผู้วิจัยมีการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติซ้ำ ทำให้นักเรียนหูหนวกตาบอดเกิดการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองและมีความคงทน รวมถึงกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) เมื่อนักเรียนหูหนวกตาบอดมีความพร้อมจึงอยากรู้ อยากรลงมือปฏิบัติและทำให้กรณีศึกษาสามารถจดจำได้เป็นอย่างดี (วรณิลิมอักษร, 2551) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของดิวอี้ (Dewey) คือ การเรียนโดยลงมือทำ (Learning by Doing) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ซึ่งผู้วิจัยได้ให้กรณีศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ฝึกลำดับขั้นตอนและฝึกลงมือทำจึงทำให้กรณีศึกษาสามารถจดจำและเข้าใจขั้นตอนการปักชาซิโกะ โดยใช้สะดึงได้ทุกขั้นตอน (ทิตินา แคมมณี, 2551) ยิ่งไปกว่านั้น ยังสอดคล้องกับทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ทำให้ดูหรือจับมือทำ (อัชรา เอิบสุลสิรี, 2557) เมื่อนักเรียนหูหนวกตาบอดเรียนรู้ผ่านการสัมผัสผ่านมือของผู้วิจัยถึงการเคลื่อนไหวและทิศทางของมือการเคลื่อนไหวของนิ้วมือและตำแหน่งของมือ และผู้วิจัยได้ชี้นำ ทำให้นักเรียนสัมผัส โดยอาศัยการเตือนเพื่อลดการช่วยเหลือจนกรณีศึกษาสามารถปักชาซิโกะได้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทีมงานปักจิตปักใจ (2562) ได้เขียนเล่าเรื่องราวของ “ดีห้า” หญิงตาบอดชาวกะเหรี่ยง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 50 ปี ที่มีความสามารถในการทอผ้าได้ แม้ว่าจะตาบอดสนิทตั้งแต่อายุ 2 ขวบ ดีห้าหัดทอผ้าตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ในปัจจุบันสามารถทำได้ทุกระบวนการตั้งแต่ขึ้นโครงผ้าทอ และสามารถผสมสีลายผ้าได้ด้วยตนเอง โดยดีห้าจะแยกไหมคนละสีเก็บไว้คนละที่และถามคนในครอบครัวว่า สีไหนคู่กับสีไหนจึงจะทอออกมาได้สวยงามและสามารถทอผ้าด้วยตนเองโดยไม่เป็นภาระกับใคร จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถที่จะทอผ้าได้เช่นกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้นำทักษะการทอผ้ามาสร้างอาชีพให้กับตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิwa ไชยชมภู (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของบุคคลพิการซ้อน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของบุคคลพิการซ้อน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความพิการ ครอบครัว ระบบการศึกษาและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของกรณีศึกษา การที่บุคคลพิการซ้อนคนหนึ่งจะมีโอกาสและเข้าถึงการศึกษาได้ต้องอาศัยการช่วยเหลือการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคมที่ประสานและค้ำจุนกัน รวมถึงตัวของผูพิการ ปฏิสัมพันธ์ของผูพิการกับผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชน โดยบุคคลพิการซ้อนได้รับโอกาสทางการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดเหมือนกัน แต่สามารถเข้าถึงการศึกษาต่างกัน อันเนื่องมาจากปัจจัยทั้ง 4 ด้านข้างต้น ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการเชื่อของคนในการเปิดและเติมโอกาส ในการพัฒนาผู้เรียนหูหนวกตาบอดให้มีการศึกษาในการดำรงชีวิตอย่างมีอิสระอย่างยั่งยืนต่อไป และได้ทราบเบื้องต้นแล้วว่ากรณีศึกษาเป็นบุคคลพิการหูหนวกตาบอดและไม่สามารถเรียนต่อในสายสามัญได้ ผู้วิจัยยังมีความเชื่อว่า หากกรณีศึกษาได้รับโอกาสในการพัฒนาส่งเสริมในด้านการพัฒนาอาชีพและได้เข้าสู่กระบวนการวางแผนเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นระบบก่อนเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือการศึกษาภาคบังคับ จะทำให้กรณีศึกษาสามารถสร้างอาชีพเลี้ยงดูตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างอิสระ

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. กรณีศึกษาเป็นนักเรียนพิการหูหนวกตาบอด มีความยากลำบากในการสื่อสารและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถการปักษาชีโกะโดยใช้สะตังผู้วิจัยต้องให้การช่วยเหลือโดยเรียนรู้ผ่านการสัมผัสผ่านมือของผู้วิจัยโดยใช้การสาธิตแบบมือใต้มือ (Hand under Hand) มือของกรณีศึกษาจะอยู่ใต้มือของผู้วิจัย

กรณีศึกษาจะรับรู้สัมผัสถึงการเคลื่อนไหวมือของผู้วิจัยทำให้กรณีศึกษารู้สึกสบายใจและควบคุมได้

2. การพัฒนาความสามารถการปักชาซิโกะโดยใช้สะดึงสำหรับนักเรียนหูหนวกตาบอด ผู้วิจัยได้มีการเลือกและปรับอุปกรณ์สำหรับปักชาซิโกะให้เหมาะสมกับสภาพของกรณีศึกษา ซึ่งผลการพัฒนาพบว่า สะดึงสามารถเป็นอุปกรณ์ช่วยในการกำหนดทิศทางการปักชาซิโกะสำหรับนักเรียนพิการหูหนวกตาบอดได้จริง

สรุป

การวิจัยเรื่องนี้พบว่า กรณีศึกษาหูหนวกตาบอดที่มีความยากลำบากในการสื่อสารและการจัดการเรียนรู้ทำให้กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง นอกจากสะดึงจะสามารถเป็นอุปกรณ์ช่วยในการกำหนดทิศทางการปักชาซิโกะสำหรับนักเรียนพิการหูหนวกตาบอดได้แล้ว จึงควรได้รับการช่วยเหลือหรือการเรียนรู้ผ่านเทคนิคการสาธิตแบบมือได้มือ ซึ่งมือนั้นเปรียบเสมือนตาและหูของบุคคลที่พิการหูหนวกตาบอด โดยเทคนิคดังกล่าวมือของกรณีศึกษาจะอยู่ใต้มือของผู้วิจัย กรณีศึกษาจะรับรู้สัมผัสถึงการเคลื่อนไหวของนิ้วมือและตำแหน่งของมือ การเคลื่อนไหวมือของผู้วิจัยทำให้กรณีศึกษารู้สึกสบายใจและควบคุมได้ ซึ่งผู้วิจัยต้องชี้แนะ ทำให้ดูหรือสัมผัสโดยอาศัยการเตือนเพื่อลดการช่วยเหลือจนกรณีศึกษาสามารถปักชาซิโกะได้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของกรณีศึกษาได้ดีที่สุด คือ กรณีศึกษาต้องมีความพร้อม มีความอยากรู้ อยากรลงมือปฏิบัติ รวมไปถึงการลงมือปฏิบัติจริง เมื่อกรณีศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้รับประสบการณ์ตรง ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ฝึกลำดับขั้นตอน ฝึกลงมือทำและมีการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติแบบซ้ำ ๆ กรณีศึกษาจึงสามารถจดจำได้เป็นอย่างดี ดังนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนพิการหูหนวกตาบอด คือ เมื่อกรณีศึกษาปฏิบัติแต่ละขั้นตอนได้ถูกต้อง ผู้วิจัยควรให้แรงเสริมกับกรณีศึกษาทันทีและสม่ำเสมอจะทำให้กรณีศึกษาเกิดการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน*, พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีมงานปักจิตปักใจ. (7 มิถุนายน 2562). *การเดินทางของเส้นด้ายในความมืดจากตาบอดทอสู่ตาบอดปักเพื่อเปลี่ยน “ภาวะ” ให้เป็น “พลัง”*. สืบค้นเมื่อ 20

- กันยายน 2562, จาก <https://www.facebook.com/309069069835625/posts/473654706710393/>
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (8 มิถุนายน 2552). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 80 ง.* หน้า 45-47.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ภวิญญา แก้วนันทา. (2562). ครูผู้สอนและที่ปรึกษาโครงการปักจิตปักใจสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย กลุ่มภาคเหนือตอนบน. *สัมภาษณ์*. 20 กันยายน.
- รุ่งทิพา ไชยชมภู. (2564). *โอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของบุคคลพิการซ้อน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สอนประจันต์ เสียงเย็น. (2564). ผลของการใช้การเสริมแรงทางบวกเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านดอนอุดม (เนยอุปถัมภ์). *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (3), 15-26.
- สุนันทา กลิ่นถาวร และณัฐพงษ์ พันธุ์มณี. (2562). *การวิเคราะห์และออกแบบสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 3R*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรพันธ์ แสงสุวรรณ และปิชนัน ตัน. (21 พฤศจิกายน 2561). *เปิดตา เปิดใจ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2562, จาก <https://readthecloud.co/pakjitrakjai/>
- วรรณิ ลิ้มอักษร. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสงขลา.
- อชรา เอิบสุขสิริ. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชรา เอิบสุขสิริ. (2561). *จิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- American Association of DEAF BLIND. (n.d.). *DEAF BLIND*. Retrieved September 20, 2019, from <http://www.aadb.org/>
- Atsushijp. (27 April 2017a). *How to Start Sashiko: A Tutorial from Sashiko Artisans*. Retrieved September 20, 2019, from <https://upcyclestitch.com/sashiko/>

- Atsushijp. (29 March 2017b). *What-is-sashiko: As a Sashiko Artisan*. Retrieved December 2, 2020, from <https://upcyclestitches.com/what-is-sashiko/>
- Connectcenter. (n.d.). *Hand-under-Hand Instruction for Children with Blindness or Low Vision*. Retrieved September 27, 2023, from <https://familyconnect.org/browse-by-age/infants-and-toddlers/education-iandt/hand-under-hand-and-hand-over-hand/>
- Deafblind Information Australia. (n.d.). *What is Deafblindness?* Retrieved August 12, 2019, from <http://www.deafblindinformation.org.au/about-deafblindness/what-is-deafblindness/>
- Fall, C. (8 May 2019). *Sashiko Folk Embroidery: A Japanese Art*. Retrieved September 20, 2019, from <https://www.thesprucecrafts.com/sashiko-embroidery-1177614>
- Hayes, C. (2019). Sashiko Needlework Reborn: From Functional Technology to Decorative Art. *Japanese Studies*. 39 (2), 263-280.
- Miles, B. and Riggio, M. (1999). *Remarkable Conversations: A Guide to Developing Meaningful Communication with Children and Young Adults Who Are Deafblind*. Watertown, MA: Perkins School for the Blind.
- Van, S. S. (n.d.). *Setting up a Craft Area: Tips for Setting up Your Craft Area*. Retrieved October 22, 2019, from <https://aphconnectcenter.org/visionaware/recreation-and-leisure/arts-and-crafts/setting-up-a-craft-area/>
- Webster, J. (2 October 2019). *Hand over Hand Prompting for Children with Disabilities*. Retrieved October 22, 2019, from <https://www.thoughtco.com/hand-over-hand-prompting-3110838>

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน

Guidelines for Community-based Vocational Skills Development by Community Colleges

สุภาวดี มาศบาง*¹, ทักษ์ อุดมรัตน์²

Supawadee Masbang¹, Thak Udomrat²

หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program in Development Education,

Faculty of Education, Naresuan University

First/Corresponding Author, E-mail: supawadeem61@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) เพื่อประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรระดับบริหารของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ผู้อำนวยการและฝ่ายบริหารวิทยาลัยชุมชน ผู้สอน ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา และชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพในพื้นที่จังหวัดพิจิตรและจังหวัดอุทัยธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีองค์ประกอบที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ยังไม่สามารถตอบสนองการเกิดอาชีพชุมชนเพื่อสร้างรายได้และการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยง 2) แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานอาชีพชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนด้วยแนวทาง EVC

คือ (1) การศึกษาในระบบบนฐานชุมชน (2) การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน (3) การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ (1) นโยบาย (2) หลักสูตร (3) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล (4) การสนับสนุน (5) เป้าหมาย ด้วยการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้หลัก เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมี นันตคามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการของแนวทางการจัดการศึกษา ดังกล่าว องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนข้างต้น

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; ทักษะอาชีพ; การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน; วิทยาลัยชุมชน

Abstract

This research article aims 1) to study the current state of education for the development of community-based vocational skills by community colleges; 2) to propose guidelines for the provision of education for the development of community-based vocational skills by community colleges; 3) to evaluate the guidelines for arranging education for the development of vocational skills. As a qualitative research study, the main informants are administrative personnel at community college institutions, community college directors and administrative staff, teachers, learners, graduates, and people in communities who are stakeholders in vocational skills development by community colleges in the area of Phichit and Uthai Thani Provinces. The research tools include in-depth interview with people who have the knowledge and ability to answer questions and draft guidelines for organizing education for community-based career skills development by community colleges. A content analysis method is employed to analyze the data.

The findings show that 1) even though the community colleges provided education to develop community-based career skills that could support social change, they are not responsive to the emergence of community occupations to generate income and the management of continuous education during the COVID-19 pandemic time. 2) Guidelines for organizing education to develop vocational skills based on community careers by community colleges using the EVC (education for vocational in community approach) consist of 2.1) community-based formal education, 2.2) community-based vocational non-formal education, 2.3) community income-based informal education which has the following components: (1) policies, (2) curriculums, (3) teaching and learning management with teaching activities, teaching staff, media and equipment, and measurement and evaluation, (4) supports, (5) goals, driven by a learning process that relies on the main learning theory for successful education. These require community-based learning, self-directed learning, and participatory learning. 3) The evaluation by experts has a consensus and agrees on the reasons and processes as mentioned above of educational management guidelines. The knowledge from the research is guidelines for community-based vocational skills development by Community Colleges above.

Keywords: Educational Management; Vocational Skill; Community-based Learning; Community College

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ยึด คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิตพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูง มีทักษะ เป็นแรงงานที่มีความรู้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีทักษะของการประกอบอาชีพ เป็นการยกระดับแรงงานในชุมชนท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการเกิดวิทยาลัยชุมชนตามทัศนะของ เกษม วัฒนชัย (วิวัฒน์ คติธรรมนิทย์ และเกรเกช ศิริบุญยอด, 2552) เห็นถึงสภาพ

ความต้องการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ห่างไกล โดยได้นำแนวคิดด้านการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในการวางรากฐานของดำเนินการวิทยาลัยชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีกฎหมายรองรับในการดำเนินงาน คือ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่ารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ (สำนักบริหารวิทยาลัยชุมชน, 2548; โยธิน บุญเฉลย, 2556: 49-50) คือ 1) หลักการเข้าถึง 2) หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน 3) หลักการบริหารจัดการโดยแนวทางที่สำคัญของวิทยาลัยชุมชน มีความเชื่อว่า การศึกษามีคุณค่าอันประมาณมิได้ต่อบุคคลชุมชน สังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุดตามศักยภาพแห่งตนและศักยภาพของรัฐ สอดคล้องกับหลักปรัชญาที่ว่า “เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน” (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ม.ป.ป.) ทำให้วิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อสร้างสรรค์โอกาสทางการศึกษาให้สมาชิกของชุมชนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองในสาขาวิชาที่จะเพิ่มคุณค่าแห่งชีวิตและศักยภาพชุมชนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทุกแห่งอยู่ภายใต้หลักแนวคิดที่สอดคล้องกัน คือ “วิทยาลัยชุมชน พัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น” โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคล และหากมีโอกาสได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งต่อชุมชนและสังคม วิทยาลัยชุมชนจึงเปิดประตูสำหรับทุกคนที่เข้าเรียน โดยเชื่อว่า การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้และความคิดที่จะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงจัดให้มีโปรแกรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเรียนเพื่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การเน้นคุณภาพชีวิตของชุมชน

วิทยาลัยชุมชนจึงกำหนดหลักปรัชญาการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ซึ่งธงชัย สมบูรณ์ (2547: 2-3) ได้จำแนกไว้ ดังนี้ 1) นโยบายการเปิดประตูในรับนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไม่มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับในการรับนักศึกษา ซึ่งผู้อยู่ในวัยเรียนและวัยผู้ใหญ่สามารถเข้าศึกษาได้ กล่าวคือประชาชนทุกคนสามารถเข้าศึกษาในวิทยาลัยชุมชนได้ตามความต้องการของตนเอง 2) หลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนเปิดกว้าง โดยเน้นการสอนมากกว่าการวิจัยเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจที่มีความแตกต่างกันของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ทำให้นักศึกษาได้รับการศึกษาตรงความต้องการของตนเองและชุมชน หลักสูตรและแผนการเรียนการสอนต่าง ๆ กว้างกว่าสถาบันการศึกษาแบบเดิม ซึ่งอาจจำแนกเป็น 4

ประเภท คือ (1) หลักสูตรอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับเทคนิค (2) หลักสูตรเพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย (3) หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่และการสอนซ่อมเสริมในระดับมัธยมศึกษา และ (4) หลักสูตรการศึกษาทั่วไปที่ไม่เน้นอาชีพ 3) ค่าใช้จ่ายไม่สูงเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ วิทยาลัยชุมชนถือหลักการว่า ทุกคนที่สามารถได้รับประโยชน์จากการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะต้องมีสิทธิ์เสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาระดับนี้ นโยบายอีกประการหนึ่งของวิทยาลัยชุมชน คือ การเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาน้อยที่สุด นอกจากนี้ วิทยาลัยชุมชนยังจัดหลักสูตรการศึกษาโดยใช้สถานที่เรียนตามชุมชนรอบนอกเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน 4) การยืดหยุ่นความต้องการที่ถูกต้องของชุมชนเป็นหลัก มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการดำเนินงาน จึงจัดหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของชุมชนเป็นเกณฑ์ ในเมื่อความต้องการหรือสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเปลี่ยนไปหลักสูตรจึงปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีความทันสมัยตามความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยปัจจุบันมีสถานะเป็นสถาบันวิทยาลัยชุมชนตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 และมีวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย จำนวน 21 จังหวัด จังหวัดล่าสุด คือ จังหวัดสุโขทัย จากนโยบายของรัฐบาลที่ว่า “การศึกษาสร้างชาติ สร้างคนและสร้างงาน” การเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทการบริหารจัดการในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษาโดยชุมชน เป็นการเปิดกว้างยืดหยุ่น ดำเนินการตามความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับปรัชญาที่ว่า “เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชน” (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, ม.ป.ป.)

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดผลกระทบด้านความแตกแยกในสังคมและบุคคล ทำให้ลดทอนความอยู่ดีมีสุขและสุขภาพจิตต่อการประกอบอาชีพของประชาชนอย่างมาก ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ เพราะหลังการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉินส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการมีรายได้ลดลง การลดเงินเดือน การยกเลิกการจ้างงาน ทำให้เกิดสภาวะการว่างงาน ไม่มีรายได้ และมีผลกระทบต่อแรงงานแรงงานนอกระบบและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานจากชุมชนเมืองไปสู่ชุมชนชนบทเพื่อต่อยอดการประกอบอาชีพเลี้ยงชีพของตน

ด้วยเหตุนี้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะชีวิตและอาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555) จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะทักษะชีวิตและอาชีพที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น รู้จักปรับตัว ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์แนวทางของการเลือกที่จะประกอบอาชีพเพื่อสนองความต้องการของตน มีความใส่ใจต่ออาชีพ เรียนรู้ที่จะเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม มีความเป็นผู้นำและหมั่นหาความรู้รอบด้าน หากบุคคลมีทักษะอาชีพที่เหมาะสมจะมีความพึงพอใจ มั่นคงและประสบความสำเร็จในอนาคตได้

การจัดการศึกษาฐานชุมชนหรือการจัดการศึกษาโดยใช้ฐานชุมชนมีแนวความคิดต่อประเด็นพัฒนาการจัดการศึกษาในระบบของไทยว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่ สถานศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคนให้รู้เท่าทัน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะในสังคมแห่งการแข่งขันที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพและจัดการตนเองให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันแบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาได้แยกคนออกจากชุมชน สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณของความเป็นท้องถิ่นจนลึบรากเหง้า วิถีชีวิตและความเป็นตัวตนเกือบสิ้นเชิง ทั้งได้แยกการศึกษาออกจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด ศาสนสถานที่มีบรรพบุรุษ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและคุณธรรมศีลธรรมที่เป็นกลไกเชื่อมโยงคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พิณสุตา สิริธรรี, 2555: 12)

ผู้วิจัยมีแนวคิดที่ว่า สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพ มีการเลิกจ้างงาน เกิดสภาวะตกงาน และการย้ายจากเมืองใหญ่กลับภูมิลำเนาในพื้นที่ชนบทมาประกอบอาชีพตามกำลัง พื้นฐานความรู้เดิมและทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน วิทยาลัยชุมชนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อตอบสนองกับสถานการณ์ดังกล่าว แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สังคม เกิดอาชีพที่ใช้ฐานของชุมชนเป็นวัตถุดิบของการพัฒนาและจัดการศึกษา ส่งผลต่อสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศเกิดความมั่นคง โดยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน เป็นฐานพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ขาดโอกาสและผู้ที่ต้องการมีอาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน
3. เพื่อประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน แบ่งวิธีการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลรายงาน หนังสือ เอกสาร งานวิจัย ตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสืบค้นข้อมูลทางเว็บไซต์ บทความ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน นำมาจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงเข้ากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารด้วยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยนำผลจากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาสรุปแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นกรอบของการวิจัยขั้นต้นอย่างไม่เป็นทางการและนำมากำหนดประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่วิจัย คือ 1) วิทยาลัยชุมชนพิจิตร 2) วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 29 คน/ชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 คือ รองผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยชุมชนที่ดูแลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 คือ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและหัวหน้าสำนักวิชาการ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี จากวิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 2 คน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 คือ ผู้สอนที่ให้ความรู้ในหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการ อาจารย์

พิเศษที่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้และมีความสามารถพัฒนาผู้เรียนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี จากวิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 5 คน และวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 คือ ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนจากวิทยาลัยชุมชน ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี วิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 5 คน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 5 คือ ชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนของวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยชุมชนพิจิตร จำนวน 2 ชุมชน วิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี จำนวน 2 ชุมชน

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นแบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบการค้นหาข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัยเป็นกรอบของการศึกษาขั้นต้นในแต่ละประเด็นสำหรับกำหนดประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรูปแบบคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด ไม่เป็นคำถามชี้แนะให้เกิดคำตอบที่ต้องการ ไม่ใช่คำถามที่ทำให้ผู้ตอบรู้สึกต่อต้าน และเกิดอคติในการตอบเพื่อให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์คำต่อคำและพิมพ์เพื่ออ่านทำความเข้าใจบทสัมภาษณ์โดยภาพรวมและนำมาจัดหมวดหมู่ของคำตอบ ตัดทอนข้อมูลที่มีความซับซ้อนออก เรียบเรียงให้ถูกต้องครอบคลุมและนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลเชื่อมโยงนำมาสร้างข้อสรุปอุปนัย (Analytic Induction) และเขียนบรรยายวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ข้อมูลที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผลที่จะได้รับ 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) องค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่นำไปสู่การวางแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และ 3 เสนอและประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ร่างและเสนอแนวทางโดยนำผลของการศึกษาในวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 มายกร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน นำร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชน โดยวิทยาลัยชุมชน ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านกระบวนการจัดการพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการศึกษาด้านการทำงานพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview) ตรวจสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ให้ข้อเสนอแนะนำมาปรับแก้ไขร่างแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน จากนั้นนำแนวทางที่ปรับปรุงแก้ไขไปประเมิน

2. การประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประเมินร่วมกันโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเมินแนวทางความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่เป็นฉันทามติร่วมกันนำมาแก้ไขปรับปรุงแนวทางโดยมีองค์ประกอบของการพิจารณา ดังนี้ 1) ความเห็นที่มีต่อแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) ความสอดคล้องเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) ข้อเสนอแนะดำเนินการพัฒนาต่อยอดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการการประเมินอย่างไม่เป็นทางการเนื่องจากปัญหาทางการสาธารณสุข และใช้การวิเคราะห์สรุปผลและนำเสนอด้วยการพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน จัดการศึกษาในระบบการศึกษาทั้ง 3 ระบบ สามารถสรุปได้ดังนี้

การศึกษาในระบบของวิทยาลัยชุมชนมีองค์ประกอบ คือ (1) ด้านหลักสูตร มีหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการ คือ หลักสูตรอนุปริญาที่มี

เนื้อหาและกำหนดระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนที่แน่นอนคือ 3 ปี เป็นหลักสูตรที่พัฒนาตามความต้องการผู้เรียนเป็นหลัก หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นพัฒนาผู้เรียนมีความรู้เกิดทักษะไปสู่การประกอบอาชีพ (2) ด้านผู้สอน มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สอนในแต่ละหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยเป็นผู้สอนคุณวุฒิโดยตรงและสอดคล้องสัมพันธ์กับสาขาวิชา เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณวุฒิการศึกษา มีความรู้ ความสามารถที่ตรงหรือเหมาะสมกับวิชาที่สอน (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ หลักสูตรอนุปริญาวิทยาลัยชุมชนมีรูปแบบหน่วยจัดการศึกษานอกสถานที่ และเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมพื้นฐานอุปกรณ์โดยความร่วมมือของชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยชุมชนได้ให้มีสื่อและอุปกรณ์ที่เป็นสื่อและอุปกรณ์ตามมาตรฐานของหลักสูตรประเภทอุตสาหกรรม ประเภทพาณิชยกรรม และประเภทบริหารธุรกิจ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมนอกสถานที่ที่มีสื่อและอุปกรณ์จากชุมชน เช่น กิจกรรมศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix is Center) เป็นกิจกรรมทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจากการฝึกปฏิบัติจริงเป็นสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้ (4) ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลายด้วยบทเรียนออนไลน์ การมอบหมายงานตามความเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน มีการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ (5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจัดการศึกษาในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษาโดยใช้สถานที่ที่มีความพร้อมในชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ การจัดการสถานที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการเรียนการสอน (6) ด้านผู้เรียน ด้วยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในรูปแบบหน่วยจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่อำเภอรอบนอกและตะเข็บมีระยะทางที่ห่างจากตัวจังหวัดและมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอในจังหวัดข้างเคียง ดังนั้น จึงมีโอกาสดังกล่าวที่ผู้เรียนจากจังหวัดข้างเคียงเข้ามาเรียนในการศึกษาในระบบ โดยพื้นฐานครอบครัวของผู้เรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นญาติผู้ใหญ่ สภาพทางเศรษฐกิจของผู้เรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แรงงานนอกระบบ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน พื้นฐานทางสังคมและค่านิยมการเรียนของผู้เรียนที่เข้ามาเรียนต่อส่วนใหญ่มาเรียนตามเพื่อน ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการ ความชอบ ความถนัดของตนเอง พื้นฐานผู้เรียนการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของวิทยาลัยได้มาซึ่งตามระเบียบมีการบริหารงาน โดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่ง

ได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุ
วิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัย ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่
วิทยาลัยชุมชนจัดบุคลากรสนับสนุนด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาทั้ง
3 ระบบอย่างเหมาะสม (8) ด้านเงินสนับสนุน วิทยาลัยชุมชนได้รับงบประมาณที่
การจัดการจัดการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและ
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่จัดสรรมาจากงบประมาณประจำปี

การศึกษานอกระบบของวิทยาลัยชุมชน เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบ
บริการวิชาการและการฝึกอาชีพระยะสั้น โดยมีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา คือ
(1) ด้านหลักสูตร หลักสูตรที่มีการกำหนดชั่วโมงเรียนรู้ไม่เกิน 45 ชั่วโมง รูปแบบการ
บริการวิชาการ และหลักสูตรที่เรียนมากกว่า 45 ชั่วโมง รูปแบบพัฒนาอาชีพ หลักสูตร
สัมฤทธิ์บัตร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อการศึกษาต่อสู่การศึกษาใน
ระดับที่สูงขึ้นและพัฒนาทักษะอาชีพ โดยใช้ระบบการเทียบโอนไปหลักสูตรการศึกษา
ในระบบ (2) ด้านผู้สอน ในหลักสูตรระยะสั้น ในรูปแบบบริการวิชาการ รูปแบบพัฒนา
อาชีพ กำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่มีความรู้ตรงหรือสัมพันธ์กับหลักสูตรหรือรายวิชาที่
สอน (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ การจัดสื่อและอุปกรณ์ทั้งสื่อและอุปกรณ์พื้นฐาน
โดยทั่วไป และวัสดุอุปกรณ์สำหรับรายวิชาที่เป็นการฝึกวิชาชีพก็มีการจัดอุปกรณ์
สำหรับการฝึกที่ใช้สื่อการสอนของจริงในชุมชน (4) ด้านการจัดการเรียนการสอนของ
การจัดการศึกษานอกระบบการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เป็นทั้งรูปแบบและวิธีการ
จัดการเรียนการสอนทั้งการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะอาชีพ
(5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการศึกษานอกระบบของหลักสูตรระยะสั้น
ใช้สถานที่ศึกษาในชุมชน โรงเรียน ศาลาประชาคม ห้องประชุมหน่วยงานราชการที่
ผู้เรียนสามารถเดินทางไปได้สะดวกและเหมาะสม สามารถการจัดการเรียนการสอนได้
(6) ด้านผู้เรียน การศึกษานอกระบบของวิทยาลัยชุมชน ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นคนใน
ชุมชน ท้องถิ่นที่มีความต้องการศึกษา และนำความรู้ไปประกอบอาชีพและการศึกษา
ต่อในระดับที่สูงขึ้นด้านวิชาชีพ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของ
วิทยาลัยชุมชนได้มาซึ่งตามระเบียบ มีการบริหารงานโดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรง
ตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการ
สภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุวิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัย
เป็นอนุกรรมการช่วยการบริหาร (8) ด้านเงินสนับสนุน ได้รับจัดสรรงบประมาณ
สำหรับการจัดการศึกษา ในรูปแบบหลักสูตรระยะสั้น การบริการวิชาการ หลักสูตร
สัมฤทธิ์บัตร โครงการพัฒนาอาชีพ

การศึกษาตามอัธยาศัยของวิทยาลัยชุมชน เป็นการจัดการศึกษารูปแบบโครงการตามพันธกิจเพื่อพัฒนาอาชีพโดยมีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา คือ (1) ด้านหลักสูตร วิทยาลัยชุมชนการจัดการศึกษาโดยให้ความรู้ตามลักษณะของโครงการและกำหนดหลักสูตรในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายตามพันธกิจ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามนโยบายและมีลักษณะโครงการที่ชัดเจน (2) ด้านผู้สอน ผู้สอนที่มีความรู้ ปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์เชี่ยวชาญ (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ รูปแบบการเรียนรู้เป็นลักษณะให้ความรู้ตามกิจกรรมและโครงการที่เน้นการปฏิบัติให้เห็นกระบวนการและวิธีการ สื่อที่เป็นวัสดุและอุปกรณ์ในชุมชนที่สอดคล้องกับรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอน (4) ด้านการจัดการเรียนการสอน วิธีการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย (5) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการเป็นไปอย่างเหมาะสมที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนในสถานที่ของชุมชน (6) ด้านผู้เรียน กิจกรรมให้ความรู้ ผู้เรียนเป็นกลุ่มที่หลากหลายตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม/โครงการ (7) ด้านผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุน ผู้บริหารของวิทยาลัยชุมชนได้มาซึ่งตามระเบียบ มีการบริหารงานโดยผู้อำนวยการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี ดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ ฝ่ายบริหารเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัย มีคณะกรรมการอนุวิชาการและคณะกรรมการส่งเสริมกิจการวิทยาลัยเป็นอนุกรรมการช่วยการบริหาร (8) ด้านเงินสนับสนุน การศึกษาตามอัธยาศัยของวิทยาลัยชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณประจำปี มีงบประมาณจากหน่วยงานเครือข่ายต่าง ๆ มาเพื่อพัฒนาคุณภาพในชุมชน ได้แก่ งบประมาณจากโครงการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

2) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) การเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

ฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน และการประเมินผลในทั้ง 3 รูปแบบในการจัดการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา พัฒนาทักษะอาชีพและการจัดการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน สามารถสรุปได้ ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่เน้นการศึกษานอกระบบ (Community-based Education) ซึ่งจากแนวทางทางการจัดการศึกษานั้นมีความเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษานอกระบบ ชุมชน มีองค์ประกอบที่ความเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา ได้แก่ นโยบายการจัดการศึกษา การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการของชุมชน การสนับสนุนในการจัดการศึกษาที่เกิดจากความต้องการร่วมพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และเกิดทักษะอาชีพผ่านผู้สอนที่มีส่วนร่วมกับชุมชน จึงทำให้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประสบความสำเร็จพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา โดยวิทยาลัยชุมชนควรเน้นการจัดการศึกษาในระบบสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนจากฐานองค์ความรู้จากชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นการให้บริการในเรื่องของการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ในแนวทางในการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่มีให้ดีกว่าเดิม และแนวทางการสร้างทักษะใหม่เพื่อช่วยให้การทำงานได้ดีขึ้น เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ อาชีพชุมชน (Community Career-based Education) ให้แก่ผู้เรียนที่ต้องการนำความรู้ไปพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อก่อให้เกิดการประกอบอาชีพจากการศึกษานอกระบบ บนฐานของการทำงานมีอาชีพในระยะเวลาสั้น ซึ่งจากแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบที่ได้สังเคราะห์หามา นั้น ดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบในการใช้แนวทางการจัดการศึกษาที่ตอบสนองสอดคล้องเชื่อมโยงกับนโยบายการจัดการศึกษา โดยใช้หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคีเครือข่ายในชุมชนที่สนับสนุนการศึกษาที่เน้นเรื่องการศึกษาฐานชุมชน โดยมีนโยบายของการจัดการศึกษาและการกำหนดหรือพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนมุ่งเน้นเนื้อหาที่ชัดเจน สามารถช่วยผู้เรียนหรือผู้รับบริการได้รับความรู้ด้านทักษะอาชีพจากผู้สอน มีสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพ โดยเป้าหมายสำคัญ คือ การศึกษาที่มีการผสมผสาน

กับคุณค่าอาชีพในชุมชนหรือการประกอบการชุมชนท้องถิ่น โดยระบุไว้ในหลักสูตรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ตามบริบท และความต้องการของหลักสูตรและการฝึกอบรมหรือการให้บริการทางวิชาการ ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบที่เน้นให้ผู้เรียน ผู้รับบริการเกิดอาชีพฐานชุมชนสามารถประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวบนฐานชุมชน โดยการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนควรเน้นการจัดการศึกษาฐานชุมชนซึ่งเป็นการจัดการศึกษาหลักของวิทยาลัยชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นในเรื่องการศึกษานานาชาติและพัฒนาด้วยคุณภาพชีวิตของชุมชน เป็นการจัดการศึกษานานาชาติชุมชน (Community Income-based Education) ซึ่งเป็นการศึกษาตามต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้และความสนใจของการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องต้องดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ การดำเนินการตามนโยบายของการศึกษาตามอัธยาศัยเน้นการพัฒนาและการมีหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องตามความประสงค์ของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายของการเลือกที่จะเรียนตามหลักสูตรเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนี้ต้องจัดหลักสูตรเกี่ยวกับอาชีพในชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะเพื่อการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อเกิดอาชีพมุ่งเน้นการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเมื่อเรียนแล้วตอบสนองตามความต้องการบรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของผู้เรียนและยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนโดยตรงเพราะเรื่องของการมีคุณภาพชีวิต เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาและนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลของการศึกษาจนผู้เรียน มีกิน มีของ มีขาย มีรายได้ ซึ่งการจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยชุมชนตามอัธยาศัย เป็นการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นลักษณะโครงการจัดการความรู้ พัฒนากลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียนได้มีอาชีพตามความต้องการของตน สร้างภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะอาชีพชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้บนฐานที่ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนบนฐานความรู้ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-

based Learning; CL) การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning; SL) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning; PL)

3) เมื่อผู้วิจัยนำแนวคิดตามแนวทางฯ ดังกล่าวไปประเมินอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการของแนวทาง EVC (Education for Vocational in Community) ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย (1) การศึกษาในระบบบนฐานชุมชน (2) การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน (3) การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน และเมืองค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่ประกอบด้วยด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ด้วยการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้หลักเพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพได้ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักสูตร ที่มีเนื้อหาสาระทั้งเป็นหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและมีความทันสมัย 2) ผู้สอน 3) สื่อและอุปกรณ์ 4) รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา 5) สถานที่และบรรยากาศสภาพแวดล้อม 6) ผู้เรียน 7) ผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา 8) เงินสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ในประเด็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษา เพราะองค์ประกอบที่สำคัญจะทำการจัดการศึกษาสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภากร เมฆขยา (2564) ซึ่งกล่าวถึงรูปแบบจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่และถิ่นทุรกันดารมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านทรัพยากร ด้านการฝึกหัด ด้านการส่งเสริม และด้านการวัดประเมินผล ซึ่งพบว่า ในแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดของโครงสร้างที่ต่างกัน เนื่องจากการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก และพบว่า ไม่

สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนต้องทบทวน และเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาใหม่ วิทยาลัยชุมชนควรจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาและระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ในประเด็นของการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั้ง 3 ระบบการศึกษา เพราะแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองด้านการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน และผู้รับบริการอย่างครอบคลุมของวิทยาลัยชุมชน

2. การสร้างและเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 2) หลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 3) การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล 4) การสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน 5) เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องตามแนวทางการจัดการศึกษาและระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เพราะแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองด้านการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนและผู้รับบริการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ฐานของชุมชนตามองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ที่ครอบคลุมและส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่เกิดอาชีพและรายได้

ผู้วิจัยพบว่า EVC เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ได้พิจารณาแนวทางการจัดการศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อสร้างกำลังคนให้มีสมรรถนะตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศรองรับ พลวัตของโลก และการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพในโลกศตวรรษที่ 21 และพัฒนาคุณภาพชีวิต

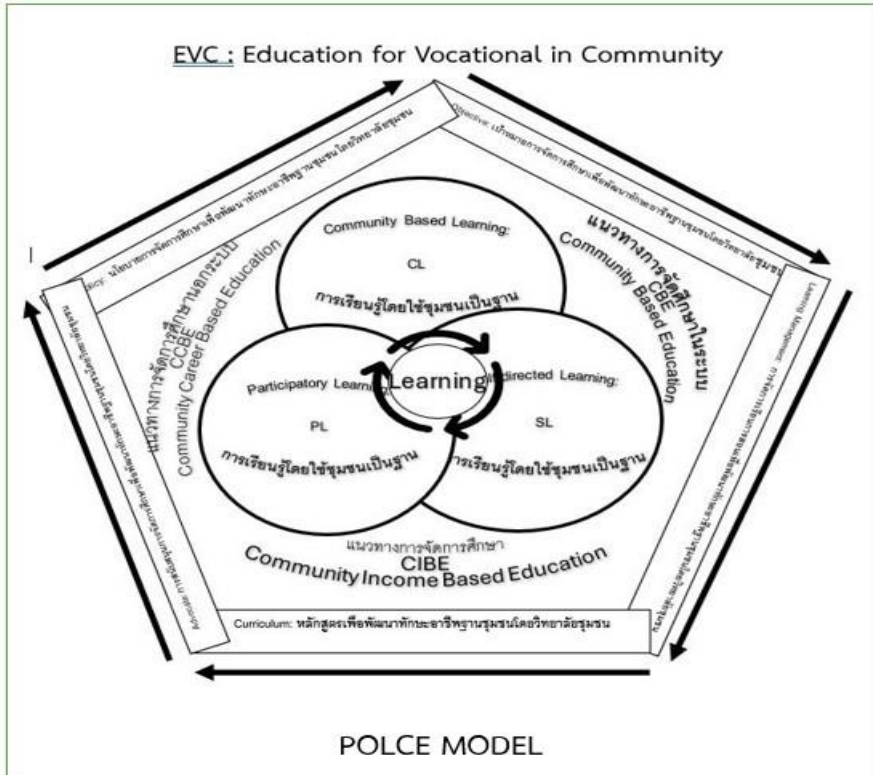
ได้ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพราะเนื่องจากแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนากำลังคนในชุมชนให้มีสมรรถนะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานและชุมชน ด้วยการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาวิชาชีพโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานของกล้า ทองขาว (ม.ป.ป.) ในประเด็นที่เชื่อว่า การจัดการศึกษาฐานชุมชนหากมีการนำไปปฏิบัติให้กว้างขวางทั่วประเทศ จะช่วยลดปัญหาและข้อจำกัดของการศึกษารูปแบบเดิม และการศึกษาฐานชุมชนมีแนวโน้มจะกลายเป็นการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการที่มีมาก่อนการเกิดกระแสดังกล่าว การศึกษา และเป็นการต่อยอดการจัดการศึกษาฐานชุมชน อีกทั้งการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพโดยชุมชน สังคม ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมให้การจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระ รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มีหลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงนำไปสู่การจัดการศึกษาตลอดชีวิต แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพิณสุตา สิริธรรังศรี (2555) ในประเด็นของการแยกแบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาออกจากชุมชน แยกการศึกษาออกจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เพราะจะเห็นได้ว่า แนวทาง EVC เป็นการจัดการศึกษา 3 ระบบ คือ ในระบบบนฐานชุมชน นอกกระบบบนฐานอาชีพชุมชน และตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่กำหนดด้วยคนในชุมชนแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงการศึกษากับชุมชนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ทรงคุณวุฒิ มีฉันทามติร่วมกันยอมรับในเหตุผลและกระบวนการที่เชื่อมโยงกับแนวคิดของจินดารัตน์ โพธิ์นอก (2561) ในประเด็นการจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งฐานรากและเป็นการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชนที่เห็นว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้บนหลักการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งแทนการใช้วิชาเป็นตัวตั้ง เป็นการศึกษาที่สามารถรองรับผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ประสงค์เข้ารับการศึกษาระบบ สามารถศึกษาต่อด้วยการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญของการจัดการศึกษาตาม

แนวทาง EVC ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงในการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย อันทำให้เกิดทักษะการประกอบอาชีพทั้งในชุมชนและอาชีพในภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรมจากการเรียนรู้ในระบบการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของบัลลังก์ โรหิตเสถียร (2566) ในประเด็นนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ จุดเน้นที่ 4 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย ด้วยกระบวนการที่พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพยกระดับการศึกษาเพื่อการมีงานทำ มีรายได้ สอดคล้องกับแนวทาง EVC ที่เน้นการจัดการศึกษาทั้งในระบบด้วยฐานชุมชน การศึกษานอกระบบฐานอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัยฐานรายได้ และแนวคิดของกัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565) ในประเด็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน การศึกษาองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียนและยังเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วมด้วยชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง EVC ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาจะทำให้เกิดอาชีพในชุมชน และจะเห็นได้ว่านวัตกรรมที่ค้นพบมักจะได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากการค้นพบแนวทาง EVC ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบบนฐานชุมชน การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ นโยบาย เป้าหมาย การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล หลักสูตรและการสนับสนุน เพื่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยและขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพชุมชน EVC มีองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 5 องค์ประกอบ คือ 1) นโยบาย (Policy) 2) เป้าหมาย (Objective) 3) การจัดการเรียนการสอน (Learning) 4) หลักสูตร (Curriculum) 5) การสนับสนุน (Encourage) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวทางการจัดการศึกษา EVC (Education for Vocational in Community)

จากภาพข้างต้นประกอบเป็นห้าเหลี่ยม ภายในห้าเหลี่ยมประกอบด้วย การศึกษา 3 ระบบ คือ 1) แนวทางการจัดการศึกษาในระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษานานฐานชุมชน (Community-based Education) 2) แนวทางการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษานานอาชีพชุมชน (Community Career-based Education) 3) แนวทางการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดย วิทยาลัยชุมชน เน้นการศึกษานานรายได้ชุมชน (Community Income-based Education) โดยการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ คือ 1) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning; CL) 2) การเรียนรู้ แบบนำตนเอง (Self-directed Learning; SL) 3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning; PL) เป็นกระบวนการขับเคลื่อนดำเนินการจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชนที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพโดยวิทยาลัยชุมชนพบว่า การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยศึกษาองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ คือ หลักสูตร ผู้สอน สื่อและอุปกรณ์ สำหรับการศึกษา รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา สถานที่และบรรยากาศสภาพแวดล้อม ผู้เรียน ผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษา เงินสนับสนุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีสถานการณ์ปกติ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม ด้านคุณภาพชีวิตและการเคลื่อนย้าย ทำให้การจัดการศึกษามีการปรับเปลี่ยน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวจัดการศึกษาในระบบบนฐานชุมชน การศึกษานอกระบบบนฐานอาชีพชุมชน การศึกษาตามอัธยาศัยบนฐานรายได้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ นโยบาย เป้าหมาย การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสื่อและอุปกรณ์ ด้านการวัดและประเมินผล หลักสูตร และการสนับสนุน เพื่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัย และขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้แบบนำตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- กล้า ทองขาว. (ม.ป.ป.). *การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management = CBEM)*. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2566, จาก www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584927.doc
- CX
- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์ (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19. *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*. 2 (6), 47-55.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (7 ธันวาคม 2561). การจัดการศึกษาฐานชุมชน. *เดลินิวส์*, น. 22.

- ธงชัย สมบูรณ์. (2547). *วิทยาลัยชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (4 มกราคม 2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567, จาก <https://moe360.blog/2023/01/04/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. ใน *ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร: ประมวลสาระ*, หน้า 8-9. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พิณสุดา สิริธรรงศรี. (2555). *การศึกษาที่พึงเสียงประชาชน*. ใน *การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนการศึกษารากทางเลือกประเทศไทย*, หน้า 12-38. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- โยธิน บุญเฉลย. (2556). *รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไทใหญ่ศึกษาของวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน*. คุชชินิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ และเกรกษ ศิริบุญยอด. (2552). *คมทัศน์: ทางวิวัฒน์วิทยาลัยชุมชน เล่ม 1*. พิมพ์เนื่องในการประชุมสัมมนาเรื่องวิทยาลัยชุมชน: ทางเลือกอุดมศึกษาเพื่อปวงชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ศุภากร เมฆขยาย. (2564). *รูปแบบการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารครูสภาวิทยาจารย์*. 2 (2), 93-106.
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (ม.ป.ป.). *ปรัชญา หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก https://www.iccs.ac.th/about_us.php?aboutus_id=4
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักบริหารวิทยาลัยชุมชน. (2548). *แนวทางการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชน ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2548*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ใน
จังหวัดเชียงใหม่ด้วยวัฒนธรรมก่านก้ำศีลอนนจอง
Model for Well-being Development of the Elderly Tai Yai in
Chiang Mai Province with the Culture of
Karn Kam Sin Norn Jong

หนุ่มเครือ ปิทยา^{*1}, สหทัยา วิเศษ²

Noomhkurh Piyah¹, Sahathaya Wises²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus¹,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus²

First/Corresponding Author, E-mail: noomhkurh@gmail.com*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ ศึกษากิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทใหญ่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลอนนจอง และนำเสนอรูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลอนนจอง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาสุขภาวะของผู้สูงวัยที่เสื่อมลงตามธรรมชาติทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สภาพแวดล้อมและสติปัญญา มีโรคที่เกิดขึ้น คือ สายตาวัวมัว ปวดเมื่อย ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หัวใจ ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น 2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทใหญ่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลอนนจอง ดำเนินตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วยกิจกรรมการดูแลตนเองด้านกายภาพ เช่น การเดินจงกรม กิจกรรมการดูแลตนเองด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เช่น การรักษาศีล กิจกรรมการดูแลสภาวะจิตใจตนเอง เช่น การทำสมาธิ และกิจกรรมการคิด

พิจารณาทุกสิ่งอย่าง เช่น การพึ่งธรรม และ 3) รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมในวัฒนธรรมก่านกำศีลนอนจอง ผู้สูงวัยมีความสามารถใช้ปัญญา มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แก่ 1) การเสริมพลังในการคิดวิเคราะห์ 2) การเสริมพลังในการแก้ไขปัญหา 3) การเสริมพลังในการตัดสินใจ และ 4) การเสริมพลังในการควบคุมตนเอง องค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่มีความสำเร็จ ได้แก่ การที่ผู้สูงวัยมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีการถือศีล ปฏิบัติธรรม สวดมนต์เข้าเียนที่บ้านทุกวัน เข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ รวมถึงเข้าร่วมวัฒนธรรมก่านกำศีลนอนจอง ทำให้ผู้สูงวัยมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจึงมีการดูแลสุขภาพให้พร้อมอยู่เสมอ

คำสำคัญ: สุขภาวะ; รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะ; ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่; ก่านกำศีลนอนจอง

Abstract

This research article is a qualitative research with the aim to study the well-being of elderly Tai Yai, to study activities to promote well-being of the elderly Tai Yai and the Karn Kam Sin Norn Jong culture, and to present the model for empowering the well-being of the elderly Tai Yai in Chiang Mai and the Karn Kam Sin Norn Jong culture. The data are collected from relevant documents, in-depth interview, and focus group discussion of 28 people. The data are analyzed by content analysis.

The results of the research reveal that 1) it is a problem that the condition of the health of the elderly naturally deteriorates according to physical, mental, emotional, social, environmental, and intellectual aspects. There are underlying diseases such as blurred vision, aches, high blood pressure, diabetes, heart disease, and depression. 2) Well-being development activities for elderly Tai Yai can be promoted by using the Buddhist concept of living can be developed into 4 directions, including physical self-care activity, e.g. walking meditation, take care of relationships with others activity, e.g. keeping the precepts, take care

mental state of mind activity, e.g. sitting meditation, and thinking activity, e.g. listening to the Dhamma. 3) The model for empowering the well-being of the elderly Tai Yai who practice meditation in the Karn Kam Sin Norn Jong culture, the elderly have the ability to use the wisdom, enable to make their own decisions such as 1) critical thinking empowerment, 2) problem solving empowerment, 3) decision making empowerment, and 4) self-control empowerment. The body of knowledge indicates that factors that promote success in empowering the well-being of the elderly Tai Yai in Chiang Mai Province concern with believing in Buddhism, keeping the precepts, practicing meditation, chanting in the morning and in the evening at home every day, going to the monastery to listen to sermons on important Buddhist days, and participating in the Kan Kam Sin Norn Jong culture. These factors make the elderly have the willing to participate in activities and take care of their health regularly.

Keywords: Well-being; Model of Well-being Empowerment; Elderly Tai Yai; Karn Kam Sin Norn Jong

บทนำ

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีประชากรหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างกลุ่มคนชาติพันธุ์ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนประเทศไทยกับสหภาพเมียนมา มีทั้งที่อยู่ในพื้นที่ราบและพื้นที่บนดอยสูง กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากชาวล้านนาแล้ว ประชากรบางส่วนเป็นชาวไทใหญ่ (Tai Yai) ซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ตามชายแดนภาคเหนือของประเทศไทยที่ติดต่อกับรัฐฉาน สหภาพเมียนมา ด้วยสาเหตุมาจากการหลบหนีภัยการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับรัฐฉาน รวมถึงการหลบหนีจากการถูกคุกคาม การล่องละเมิดทางเพศ การเข้ามาหางานเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สุณี เชื้อนกแก้ว และคณะ, 2556)

ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาในเชียงใหม่และพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคเหนือ ในระยะแรกมีสาเหตุมาจากการปัจจัยทางการเมือง เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การสู้รบระหว่างกลุ่มผู้ต่อต้านกับรัฐบาลพม่า ระยะหลังมีการอพยพมาเป็นจำนวนมาก

เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การขาดแคลนที่ทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ ประกอบกับการถูกบีบคั้นจากทหารพม่าทำให้ไทใหญ่ได้อพยพมายังเชียงใหม่ เนื่องจากมีญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่อยู่แล้วและมีภาษาวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน การปรับตัวจึงสามารถทำได้ง่าย นอกจากนี้ ในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งงาน สภาพความเป็นอยู่ดีกว่ารัฐฉาน ไม่ต้องกลัวทหารพม่าทำร้าย อีกทั้งเชียงใหม่มีพื้นที่ติดกับรัฐฉานที่เดินทางสะดวก นโยบายรัฐไทยไม่ใช้ความรุนแรงในการผลักดันผู้อพยพ ผู้อพยพสามารถเดินทางจากรัฐฉานมายังเชียงใหม่โดยตรง ไม่ต้องตั้งถิ่นฐานตามเมืองที่เดินทางผ่าน สามารถเดินทางผ่านตามแนวชายแดนอำเภอแม่สะเรียง เวียงแหง ผาง แม่สาย จากนั้น จึงเดินทางเข้าสู่เมืองเชียงใหม่ (ปณิธิ อมาตยกุล, 2547) ชาวไทใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความเชื่อที่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในการทำบุญในพิธีกรรมสำคัญ เช่น ประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีจองพารา นอกจากนี้ ยังพบความเชื่อร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ เช่น การสักรูปสิงห์ มอมและสวดลายอักขระ คาถาอาคมเพื่อความคงกระพัน (เรื่องเล่าชาวล้านนา, 2564) พิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาทำให้ชาวไทใหญ่สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ชาวไทใหญ่สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างยาวนานและมีความภาคภูมิใจในประเพณีพิธีกรรมดังกล่าว (สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, 2544)

การดำรงชีวิตของชาวไทใหญ่ส่วนมากอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไว้อย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ทุกวันพระผู้สูงวัยจะชวนกันไปนอนที่วัดเพื่อรักษาอุโบสถศีลหรือศีล 8 ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีการสืบสานอนุรักษ์และถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ภาษาไทใหญ่เรียกว่า กำนังก้าศีลนอนจง คำว่า กำนังก้าศีล หมายถึง การถือศีลปฏิบัติธรรม ส่วนคำว่า นอนจง หมายถึง การนอนที่วัด เพื่อให้มีเวลาถือศีลปฏิบัติธรรม จากการสัมภาษณ์พระมหาวิโรจน์ วิสุทฺโธ (2565) เจ้าอาวาสวัดอรุณไทย์ หมู่บ้านอรุณไทย์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงวัยที่มาเข้าร่วมปฏิบัติในวัฒนธรรมกำนังก้าศีลนอนจงวัดอรุณไทย์มีอายุ 60-80 ปี โดยมาจากบ้านอรุณไทย์ บ้านใหม่สามัคคี บ้านหนองเขียวและบ้านรินหลวง แต่ละครั้งมี 200 กว่าคน โดยมีกิจกรรมหลัก เช่น การรับอุโบสถศีล การฟังธรรม การภาวนาด้วยการเดินจงกรม การทำสมาธิ การนับลูกประคำ ผลที่เกิดขึ้นจากการกำนังก้า

ศิลปินทอง คือ ผู้สูงวัยได้เจริญสติ มีสติในการใช้ชีวิตประจำวัน ลดความวิตกกังวล ส่งเสริมให้มีสุขภาพกายแข็งแรงดี สุขภาพจิตดี

ผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ที่มาถือศีลปฏิบัติธรรมบางคนเผชิญกับปัญหาสุขภาพะด้านร่างกายที่แก่ชรา ระบบการทำงานของร่างกายเสื่อมถอยลง จึงต้องพึ่งพาคนอื่นและต้องการความช่วยเหลือดูแลมากขึ้น สำหรับปัญหาด้านจิตใจ ส่วนมากผู้สูงวัยรู้สึกว้าเหว่ วิตกกังวล กลัวถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลานและคนในครอบครัว เกิดภาวะซึมเศร้า น้อยใจ โมโหง่ายและเอาแต่ใจตัวเอง ส่วนปัญหาด้านสังคมมักเป็นความนับหน้าถือตาที่ผู้สูงวัยเคยได้รับการเคารพและนับถือเมื่อตอนที่อยู่มุมิลำเนาเดิม เมื่อมาอยู่ในสังคมเมืองแล้วสิ่งที่เคยได้รับก็หายไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และการทำงานของลูกหลาน ทำให้รู้สึกว่า ตนไม่มีความสำคัญอีกต่อไป ส่วนด้านปัญญาพบว่า ผู้สูงวัยมีปัญหาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการตัดสินใจ อีกทั้งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะโดยตรงทั้งทางร่างกายและทางจิตใจของผู้สูงวัยเป็นอย่างมาก (พระมหาวิโรจน์ วิสุทฺโธ, 2565)

จากการที่ผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่โดยเฉพาะที่อาศัยในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เข้ามาร่วมวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจองที่วัดอรุณทัย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ด้วยวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจองเพื่อศึกษากิจกรรมที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจองตามหลักภาวนา 4 ที่ส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ และนำเสนอรูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ด้วยวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเสริมพลังสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ให้สามารถดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง
2. เพื่อศึกษากิจกรรมที่ปฏิบัติในวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจองตามหลักภาวนา 4 ที่ส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ โดยมีเจ้าอาวาสและพระสงฆ์วัดอรุณโทย หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่เป็นผู้นำปฏิบัติวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง กลุ่มผู้เฒ่าชาวไทใหญ่ กลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่ที่มาร่วมกิจกรรมก่านก่าศีลอนจอง มีเกณฑ์การคัดเลือกอย่างไรเช่น อายุมากกว่า 60 ปี และมีประสบการณ์ถือศีลที่วัดมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี กลุ่มครอบครัวผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้เฒ่าชาวด้านวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง รวมจำนวน 28 รูป/คน
3. พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ วัดอรุณโทย หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นวัดที่มีผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่เข้าร่วมวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจองมาเป็นเวลา 20 ปี
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์บุคคลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของชาวไทยใหญ่ กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่ และ 2) แนวการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการเสริมพลังสุขภาพของผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่ด้วยวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง
5. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยไม่มีล่าม เพราะผู้วิจัยเป็นชาวไทยใหญ่โดยกำเนิดและมีความรู้ภาษาไทยใหญ่ โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 - 1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพของชาวไทยใหญ่ กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่และวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง
 - 2) การสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่ที่ไปจำศีลทุกวันพระ ณ วัดอรุณโทย ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเป็นเวลาสามเดือน (กรกฎาคม-ตุลาคม 2565) จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยได้ขอเวลาสัมภาษณ์ช่วงที่ผู้สูงอายุพักเที่ยงและก่อนสวดมนต์ตอนเย็น
 - 3) การสนทนากลุ่มพระภิกษุสงฆ์และผู้เฒ่าชาวด้านวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง จำนวน 8 คน ในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565
 - 4) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมก่านก่าศีลอนจองของผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่
6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่จังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านกำศีลนอนจอง

1) ข้อมูลของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมก่านกำศีลนอนจอง ในเทศกาลเข้าพรรษา ณ วัดอรุณทัย ปี พ.ศ. 2565 ทั้งหมด 141 คน มีอายุ 60-75 ปี ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากภูมิลำเนา ประเทศเมียนมาเข้ามาอาศัยอยู่ ณ บ้านอรุณทัยเป็นเวลานาน ผู้สูงวัยบางส่วนมีอาชีพค้าขาย ทำไร่นาทำสวน บางคนอยู่บ้านเลี้ยงหลาน และบางส่วนไม่ได้ทำงานเนื่องจากมีอายุมาก

2) ปัญหาสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่จังหวัดเชียงใหม่พบว่า ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมถือศีลยังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บร้ายแรง แต่ด้วยวัยที่เสื่อมลงตามธรรมชาติทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สิ่งแวดล้อม และสติปัญญา บางคนมีอาการทั่วไป เช่น การนอนไม่หลับ ปวดเมื่อย เวียนศีรษะ ส่วนโรคประจำตัวที่พบ คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ ปัญหาทางด้านจิตใจ คือ ภาวะซึมเศร้า ซึ่งเกิดจากการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด การถูกทอดทิ้ง ความยากจนและการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในสังคม ปัญหาสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

(1) ปัญหาสุขภาวะทางกายพบว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่ไปก่านกำศีลนอนจอง มีปัญหาด้านสายตาวัยซึ่งส่งผลให้การอ่านหนังสือสวดมนต์ไม่สะดวก หรือบางรายไม่สามารถอ่านหนังสือธรรมะได้ มีปัญหาการได้ยินเนื่องจากความชราภาพซึ่งส่งผลต่อการฟังธรรม และความแข็งแรงของกระดูกลดลง ได้แก่ โรคข้อเข่าเสื่อม ปวดหัวเข่า สาเหตุจากการใช้ข้อเข่ามานาน ซึ่งส่งผลต่อการนั่งปฏิบัติธรรมหรือนั่งฟังธรรมได้ไม่นาน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “รู้สึกไม่มีความสุข มีความเครียดเวลาไม่สบาย มีความกังวลในการไปหาหมอ เพราะลูกหลานต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษา” (จาย, 2565) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ใช้ชีวิตปกติสุขดี ไม่ได้มีความวิตกกังวลหรือมีความเครียด แต่มีความรู้สึกได้ว่า สุขภาพร่างกายไม่ได้แข็งแรงเหมือนเมื่อก่อน” (หนั่นตะ, 2565) จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ผู้สูงวัยส่วนใหญ่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี แม้บางคนมีโรคประจำตัว อาจส่งผลต่อการมาถือศีลนอนวัดบ้าง เพราะต้องเตรียมยาประจำติดตัวมาด้วย แต่โดยรวมผู้สูงวัยที่มีโรคประจำตัวก็สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ สามารถพึ่งพาตนเองเพื่อมาถือศีลปฏิบัติธรรมได้

(2) ปัญหาสุขภาวะทางใจพบว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่ไปก่านกำศีลนอนจอง มีปัญหาทางด้านสภาพจิตใจซึ่งเกิดจากการเผชิญกับปัญหา 3 ประการ ได้แก่

(1) ผู้สูงวัยที่ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากภูมิลำเนา ประเทศเมียนมา มีความวิตกกังวลบ้านเมืองไม่สงบ มีสงคราม มีการสู้รบ ชนเผ่าชนชาวบ้านจากกองกำลังติดอาวุธหลายกลุ่ม ทำให้ชาวบ้านในรัฐนากออยู่ในภาวะการสูญเสียและการพลัดพรากจากถิ่นฐานบ้านเกิด และบุคคลผู้ที่อยู่ใกล้ชิดภายในครอบครัว ต้องหนีเอาชีวิตรอดมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย (2) ความเครียดจากไม่มีที่พึ่ง ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยได้ (3) ไม่มีความมั่นคงในชีวิต เนื่องจากลูกหลานไม่ได้เรียนหนังสือ บางคนเรียนไม่จบ บางคนเรียนจบแต่ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ ไม่สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “ลูกหลานจึงต้องหนีมาทำงานในประเทศไทย ผู้สูงวัยส่วนใหญ่จำต้องย้ายถิ่นฐานตามลูกหลาน อพยพหนีร้อนมาพึ่งเย็น หนีจากสงครามในรัฐนากอย้ายมาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่” (เจ้ายอดศึก, 2565) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ตัวเองแก่ชราและรู้สึกคุณค่าในตนเองลดน้อยลงเนื่องจากมองว่า ตนไม่ได้ทำงานไม่มีรายได้ รู้สึกเป็นภาระต้องคอยให้ลูกหลานเลี้ยงดู” (พระมหาวิโรจน์ วิสุโท, 2565) รวมถึงคำสัมภาษณ์ที่ว่า “พอเข้าสู่วัยชราก็มีความคิดหวั่นลูกหลาน ส่วนใหญ่มีความคิดกังวลเกี่ยวกับภายในครอบครัว เครียดกับความเป็นอยู่ของลูกหลาน” (ไพบุรณ์ วินสัย, 2565) จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักสรุปได้ว่า ผู้สูงวัยส่วนใหญ่รู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลงเนื่องจากรู้สึกเป็นภาระต่อลูกหลานเพราะไม่มีรายได้ ทำให้เกิดความเครียด และภาวะซึมเศร้า สมองเสื่อม บางรายโดดเดี่ยวเพราะต้องอยู่กับบ้านตามลำพัง ถูกทอดทิ้งโดยเฉพาะในเวลากลางวัน อันเนื่องมาจากลูกหลานไปประกอบอาชีพ บางครอบครัวอยู่ด้วยกันเฉพาะในเวลาเลิกงาน

(3) ปัญหาสุขภาพทางสังคมพบว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่ไปก่อกำสัสนอนของส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีความท้อแท้และความกังวลใจในเรื่องการใช้ชีวิต เพราะต้องอาศัยอยู่กับลูกหลาน ต้องพึ่งพาให้ลูกหลานหาเลี้ยง ดูแลค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เนื่องจากตนไม่มีรายได้ ไม่ได้ทำงาน (คำ, 2565) ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “ทุกครั้งที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น กิจกรรมทางศาสนาก็จะมีความสุขกายสุขใจ จะมีความรู้สึกเบิกบานใจ เพราะได้มีโอกาสพบเจอญาติมิตรมากมาย ได้มีโอกาสพูดคุยกัน และได้ระบายความทุกข์ใจที่มีอยู่ให้กับมิตรสหาย” (แสง, 2565) หรือคำสัมภาษณ์ที่ว่า “มีความรู้สึกที่ดีทุกครั้งเมื่อได้มีโอกาสไปร่วมงานบุญงานวัดทำบุญวันพระรู้สึกเบิกบานอิมบุญ ไม่มีความคิดวิตกกังวลใด ๆ ” (หนั่นตะ, 2565) จากคำสัมภาษณ์จะเห็นว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่รู้สึกมีความท้อแท้และความกังวลใจในเรื่องการใช้ชีวิต ดังนั้น การได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับญาติธรรม เมื่อวัดมีงานบุญ

หรือเทศกาลตามวัฒนธรรมไทใหญ่ ผู้สูงวัยเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ เพราะจะได้พบเจอคนรู้จักและได้เจอลูกหลาน

(4) ปัญหาสุขภาพทางปัญญาพบว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่ไปก้านกำศิลอนจอง บางคนเริ่มมีอาการความจำเสื่อม ความคิดอ่านจะเชื่องช้าลง ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่กล่าวว่า “เนื่องด้วยอายุที่มากขึ้นเวลาเครียด บางครั้งก็มีสติที่ช้าบ้าง ตามบางช่วงเวลา บางครั้งอาจจะมีการหลงลืมไปบ้าง ต้องใช้เวลาในการตั้งสติจึงจะสามารถจำได้ สิ่งที่ทำและพยายามที่สุดในช่วงที่มีอายุมาก ๆ ก็คือ การพยายามตั้งสติให้มากขึ้น พยายามที่จะทำงานที่เบาให้บ่อยขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความคิดที่ฟุ้งซ่าน” (คำ, 2565) หรือคำสัมภาษณ์ที่ว่า “บางครั้งการปฏิบัติกิจประจำวันหรืองานต่าง ๆ ที่เคย ทำได้โดยเร็วกระชับกระเแง แต่อายุมากขึ้นสติปัญญาก็เกิดการสั่งการช้าทำให้ปฏิบัติได้ช้า รวมถึงการหลงลืมซึ่งจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการตั้งสติ จึงทำให้เกิดความล่าช้าไม่รวดเร็วเหมือนแต่ก่อน” (แสง, 2565) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การทำอะไรในปัจจุบันเมื่อมีอายุที่เพิ่มมากขึ้นการกระทำใด ๆ ก็มีการช้าลง ผมลืมได้ง่าย ต้องมีการทำสมาธิก่อน ถึงจะจำได้ ถ้าไม่ตั้งสติทำสมาธิก็จะทำให้หลง ๆ ลืม ๆ ” (จาย, 2565) จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักจะเห็นว่า ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่ จะพบปัญหาด้านสมองที่เสื่อมลงตามวัย ซึ่งส่งผลต่อสติปัญญาที่ถดถอยลงตามไปด้วย โดยเฉพาะในด้านของความคิด ความจำที่ช้าลงไปมาก ดังนั้น การทำสมาธิและสวดมนต์เป็นประจำจะช่วยให้สามารถควบคุมสติไม่ให้หลงลืมและทำให้มีจิตใจที่แจ่มใส

จะเห็นได้ว่า สภาพปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมในระบบบริการทางสังคมและสุขภาพ รวมทั้งการใช้ชีวิตที่มีความสุขกับที่พึงพึงทางใจกับพระพุทธศาสนา โดยไปร่วมก้านกำศิลอนจอง ส่งผลให้เกิดการเตรียมตัวโดยฝึกสติ เจริญสมาธิรักษาศีลภาวนา มีสังคมที่เป็นกัลยาณมิตร และมีเพื่อน มีผู้ดูแล เพื่อความสงบสุขในจิตใจ ได้รับการบริการทางสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่ยิ่งแก่ลูกหลาน ลดการเป็นภาระของสังคม

2. กิจกรรมที่ปฏิบัติในวัฒนธรรมก้านกำศิลอนจองตามหลักภาวนา 4 ที่ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

1) การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ตามหลักกายภาวนา

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
1. การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ที่พัก	การเตรียมความพร้อมเป็นขั้นตอนแรกของการทำศีลนอนจอน ผู้สูงวัยจะเตรียมตัวก่อนวันพระ มีการจัดเตรียมข้าวของเครื่องใช้ ผู้สูงวัยจะไปทำความสะอาดที่พัก จัดเตรียมที่นอน ผู้สูงวัยจะทำทุกอย่างด้วยการระลึกถึง มีสติอยู่กับสิ่งที่ทำ ซึ่งเป็นการปฏิบัติธรรมตามหลักกายภาวนา	ขันข้าวตอก ดอกไม้ ไทยธรรม รูป เทียน ก้อนน้ำหยาด (น้ำสำหรับกรวดเพื่ออุทิศส่วนกุศล) เครื่องนอน วัด อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ไม้กวาด ไม้ถูพื้น	การเตรียมตัวก่อนไปถือศีล ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพร่างกายที่ดีเนื่องจากต้องดูแลตัวเองและทำทุกสิ่งด้วยตัวเอง ผู้สูงวัยได้ร่วมกันทำความสะอาด จัดเตรียมที่นอนซึ่งส่งเสริมให้ผู้สูงวัยได้ออกกำลังกายไปในตัวทำให้ร่างกายได้เกิดความยืดหยุ่น และส่งเสริมให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
2. การนั่งสมาธิ	กิจกรรมการนั่งสมาธิเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักในวัฒนธรรมก่านทำศีลนอนจอน ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อปฏิบัติธรรมตามอริยาถัยและระยะเวลาตามความเหมาะสมของแต่ละท่านสามารถนั่งนานได้ ผู้สูงวัยหรือพ่อศีลแม่ศีลเริ่มนั่งสมาธิปฏิบัติธรรมเองหลังจากเสร็จพิธีทำบุญวันพระที่มีการอาราธนาอุโบสถศีล เป็นการปฏิบัติธรรมเวลาหนึ่งวันกับหนึ่งคืน การนั่งสมาธิของผู้สูงวัยด้วยการกำหนดลมหายใจเข้าออก		ประโยชน์ของการนั่งสมาธิทำให้ผู้สูงวัยผ่อนคลายส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและช่วยบรรเทาโรคหรือป้องกันภาวะที่มีสาเหตุมาจากความวิตกกังวล ความเครียด ความเจ็บปวด โรคหืด โรคเมะเร็ง อาการปวดเรื้อรัง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคไตได้แปรปรวน ปัญหาการนอนหลับ อาการปวดศีรษะจากความเครียด การทำสมาธิยังส่งเสริมสุขภาพทางอารมณ์ ช่วยให้ผู้สูงวัยมีทัศนคติที่ดี ใจเย็น มีสติอยู่กับปัจจุบันสามารถรับมือกับสถานการณ์ความ เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันที่ทำให้รู้สึกเครียด และยังช่วยลดความคิดในแง่ลบ ช่วยให้ผู้สูงวัยมีความคิดเชิงบวก ช่วยเพิ่มความอดทนอดกลั้น และส่งเสริมให้ผู้สูงวัยมีความจำที่ดีขึ้น
3. การเดินจงกรม	กิจกรรมการเดินจงกรมเป็นการเจริญวิปัสสนาด้วยการเดินไปมา ระยะทางสั้น ๆ เพื่อให้จิตใจสงบและเกิดสมาธิ โดยมีขั้นตอนการเดินจงกรม ดังนี้		ผู้สูงวัยจะมีสติจดจ่อกับการเดิน ทำให้มีสมาธิ จิตใจสงบ รู้สึกสดชื่นมีพลังมากขึ้น ซึ่งทำให้ผ่อนคลายและลดภาวะวิตกกังวล การเดินจงกรมเป็นการออกกำลังกายแบบหนึ่งทำให้ผู้สูงวัยผ่อนคลายและส่งเสริมสมรรถภาพ

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
	- ผู้สูงวัย จะหาพื้นที่ภายในศาลา หรือบริเวณวัดที่เหมาะสมแก่การเดินจงกรม - การยืนตัวตรง หลังตรง เก็บมือไว้ด้านหน้า หรือด้านหลัง - การทอดสายตาห่างจากปลายเท้าประมาณ 4 ศอก - การก้าวเดินช้า ๆ พร้อมกำหนดรู้การเดิน - การเดินไปมา ระยะทางในการเดินจงกรม 4-5 วา - การเดินประมาณ 15-30 นาที		ทางกาย เช่น ส่งเสริมการทรงตัว ส่งเสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน ขาและสะโพก ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเดินได้นานขึ้น มีพลังงานมากขึ้น ช่วยกระตุ้นระบบประสาทและการไหลเวียนของโลหิต มีผลดีต่อสุขภาพผู้สูงวัยที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ การเดินด้วยร่างกายที่ตั้งตรง ช่วยกระตุ้นกลไกการบีบไล่อาหารและลำเลียงของเสีย ช่วยฟื้นฟูระบบย่อยอาหารและระบบขับถ่าย

ตาราง 1 การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ตามหลักกายภาวนา

2) การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ตามหลักศีลภาวนา

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
กิจกรรมสมาทานศีล	ในวัฒนธรรมก่านก้าศีลนอนจอง เป็นอุโบสถที่รักษากันตามปกติ เฉพาะวันหนึ่งคืนหนึ่ง อย่างที่ผู้สูงวัยชาวไทใหญ่รักษากันอยู่ทุกวันนี้ มีเดือนละ 4 วัน คือ วันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ วันแรม 14 ค่ำ หรือวันแรม 15 ค่ำ คำว่า วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง จะกำหนดนับตั้งแต่อรุณขึ้นของวันที่รักษาไปถึงอรุณขึ้นของวันใหม่ เพื่อจะได้รักษาให้เต็มวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง		ผู้สูงวัยที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมก่านก้าศีลนอนจอง มีการสมาทานอุโบสถศีลทุกวันพระ ในช่วงเช้าพรรษตามหลักศีลภาวนา การเข้าจำหรืออยู่จำเพื่อหยุดการงานทางโลก พักการทำงานทางบ้าน เป็นอุบายควบคุมกาย วาจา ใจให้สงบ และขัดเกลากิเลส เป็นการเข้าอยู่จำรักษาศีลประพฤติพรหมจรรย์ ใช้ชีวิตตามวิถีพุทธด้วยวัตรปฏิบัติที่พิเศษยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาจิตใจ

ตาราง 2 การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ตามหลักศีลภาวนา

3) การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักจิตภาวนา

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
กิจกรรมภาวนาด้วยการนับลูกประคำ	ผู้สูงวัยที่เข้าร่วมวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง มีการภาวนาด้วยการนับลูกประคำเพื่อบำบัดปัญหาภาวนาให้เกิดสมาธิ การนับประคำพร้อมสวดรำลึกคุณพระรัตนตรัย การนับลูกประคำเป็นวิธีหนึ่งในการภาวนาให้ถึงศีล สมาธิ ปัญญา เป็นอุบายในการฝึกสติอย่างหนึ่ง	ลูกประคำ	การภาวนาด้วยการนับลูกประคำส่งผลให้ผู้สูงวัยมีจิตใจสงบจดจ่อกับการกำหนด เป็นการภาวนาให้ถึง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นอุบายในการฝึกสติ เพราะต้องนับจำนวนที่สวดและบริกรรม เพื่อฝึกจิตใจให้เข้าสู่ภาวนาสมาธิ เพื่อฝึกจิตตานุภาพให้แข็งแรงอดทนต่อการก่อกวนแห่งกิเลส

ตาราง 3 การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักจิตภาวนา

4) การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักปัญญาภาวนา

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
กิจกรรมการฟังพระธรรมเทศนา	ในวันพระผู้สูงวัยจะได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ในตอนที่เข้าหลังจากอาราธนาอุโบสถศีล และตอนเย็นพระสงฆ์จะนำไหว้พระสวดมนต์และแสดงธรรม		ผู้สูงวัยได้เรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าตามหลักปัญญาภาวนา การฟังพระธรรมเทศนาในวาระต่าง ๆ ผู้สูงวัยได้น้อมจิตไปตามกระแสธรรมที่กำลังฟังเพื่อจะได้ทราบในหลักธรรมที่พระสงฆ์กำลังเทศน์ การฟังพระธรรมเทศนาส่งเสริมให้ผู้สูงวัยมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น
กิจกรรมถ่อมลูก	คำว่า ถ่อม หมายถึง การฟังคำว่า ลึก หมายถึง ตำราหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับธรรมะนั้น ถ่อมลูก จึงหมายถึงการฟังธรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมของไทยใหญ่ โดยผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ที่เข้าร่วมวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจองจะได้ฟังธรรมช่วงบ่าย และ		ผู้สูงวัยได้ข้อคิดจากเรื่องราวที่ฟัง โดยให้ตระหนักรู้ในคุณค่าของการทำดีและรับรู้ถึงผลร้ายของการกระทำความชั่ว มีข้อคิดจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา ผู้สูงวัยได้น้อมจิตไปตามกระแสธรรมที่กำลังฟังเพื่อจะได้ทราบในหลักธรรม ส่งเสริม

กิจกรรม	ขั้นตอน	อุปกรณ์	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
	ช่วงเย็น การสวดธรรมแต่ละครั้งจะใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง		ให้ผู้สูงวัยมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น

ตาราง 4 การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักกายภาวนา

3. รูปแบบการเสริมพลังสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ กับวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง

1) การเสริมพลังในการคิดวิเคราะห์ ผู้สูงวัยมีการพัฒนาด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้งก่อนไปถือนอนวัด เพราะต้องวิเคราะห์ถึงสุขภาพของตนว่า มีความพร้อมหรือไม่ และระหว่างการปฏิบัติธรรมที่วัดได้ทำสมาธิพิจารณาสังขาร ทำให้มีความคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “หลังจากยายเข้าร่วมปฏิบัติในวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง ยายจะมีการไตร่ตรองและการคิดวิเคราะห์กับเรื่องของตนเองในการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหาร และมักถามว่า อาหารนี้ทานได้ไหม หรือเห็นข้อมูลข่าวสารจากในทีวี หรือได้ยินจากเพื่อนบ้านคุยกัน ยายก็จะไม่เชื่อกันที่ ไม่ด่วนตัดสิน จะนำมาพูดคุยกับลูกหลาน” (จำม่อม, 2565)

2) การเสริมพลังในการแก้ไขปัญหา ผู้สูงวัยสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมภาวนา 4 เพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้สูงวัยในสังคมได้อย่างครบถ้วนทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านความต้องการทางร่างกาย โดยใช้หลักกายภาวนา ด้านพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้หลักศีลภาวนา ด้านจิตใจโดยใช้หลักจิตภาวนา และด้านการพัฒนาปัญญาโดยใช้หลักปัญญาภาวนา ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “จากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมก่านก่าศีลอนจอง ได้ฝึกเจริญสติ นอนจนถึงศีล 8 ทุกวัน พระตลอดเทศกาลเข้าพรรษา และได้สวดมนต์ทำสมาธิที่บ้านทุกวัน ส่งผลให้มีสติ มีความใจเย็น ไตร่ตรองด้วยเหตุด้วยผล ทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ดีและสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น ไม่กังวลเกินเหตุ และพยายามแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ ที่สำคัญจะใช้สติ และ เหตุผลในการดำเนินชีวิต” (ไพบูรณ์ วินัสัย, 2565)

3) การเสริมพลังในการตัดสินใจ ผู้สูงวัยได้พัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจจากการภาวนา ทำให้เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองด้วยการเข้าถึงการปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิและปัญญา สามารถตัดสินใจได้ดี ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “ผู้สูงวัยได้เรียนรู้และเข้าถึงความใจเย็นมากขึ้นจากการได้ฝึกสติ เมื่อก่อน

ยายเป็นคนใจร้อน จากที่ยายเข้าร่วมวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจงเห็นได้ชัดว่ายายมีสติมากขึ้น และเลือกสิ่งที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ” (วารินทร์, 2565)

4) การเสริมพลังในการควบคุมตนเอง ผู้สูงวัยได้เจริญสติด้วยกระบวนการที่ได้อยู่กับตัวเองมากขึ้นตามหลักธรรมภาวนา 4 ทำให้มีความตระหนักรู้ตนเองและสามารถควบคุม หรือยับยั้งอารมณ์ต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง สามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองเมื่อเผชิญหน้ากับแรงกระตุ้นและสิ่งล่อใจในชีวิตประจำวัน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า “เมื่อก่อนจะเป็นคนอารมณ์ร้อน ไม่สามารถควบคุมความโกรธตัวเองได้” (หนั่นตะ, 2565) และคำสัมภาษณ์ที่ว่า “บ่อยครั้งจะไม่สามารถควบคุมความคิดตัวเองคิดลบ คิดน้อยใจ ลูกหลาน กลัวลูกหลานไม่รัก กลัวไม่มีใครดูแล” (คำ, 2565)

อภิปรายผล

1. ปัญหาสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ที่มาร่วมวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจงพบว่า ผู้สูงวัยที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง แต่ด้วยวัยที่ร่างกายเริ่มเสื่อมลงตามธรรมชาติจึงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่วนใหญ่จะมีอาการตาเสื่อม หัวเข่าเสื่อม บางคนมีอาการนอนไม่หลับ ปวดเมื่อย เวียนศีรษะ บางคนมีโรคประจำตัว คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ บางคนมีปัญหาทางด้านจิตใจ คือ ภาวะซึมเศร้า ซึ่งเกิดจากการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด การถูกทอดทิ้ง ความยากจนและการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงเดือน รัตนเมฆกุล และคณะ (2558) พบว่า ปัญหาสุขภาพที่พบในผู้สูงอายุ คือ ปัญหาเรื่องการมองเห็น การสูญเสียความทรงจำ ปัญหาเรื่องการนอนหลับ โดยปัญหาการมองเห็นมีสาเหตุมาจากต้อกระจกและต้อหินในด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปริยัติกิจวิธาน และคณะ (2564) พบว่า สภาพปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุทางกายอันเกิดจากเป็นปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมของร่างกาย สังขารที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย มีโรคประจำตัว เกิดจากพฤติกรรม นิสัยส่วนตัว และโรคกรรมพันธุ์ปัญหา ส่วนปัญหาด้านสุขภาพจิตเป็นผลมาจากการอยู่คนเดียว ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และความวิตกกังวลของผู้สูงอายุจากการสูญเสีย การถูกทอดทิ้ง และการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในสังคม

2. กิจกรรมที่ปฏิบัติในวัฒนธรรมก่านก่าศิลอนจงตามหลักภาวนา 4 ที่ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า 1) กิจกรรมการส่งเสริมสุข

ภาวะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักกายภาวนา ประกอบด้วยกิจกรรมการเตรียมความพร้อมให้มีสุขภาพแข็งแรง การเตรียมไทยธรรม การเข้าสู่ที่พัก การร่วมพิธีวันธรรมสวนะ การเดินจงกรม 2) กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักศีลภาวนา ประกอบด้วยกิจกรรมการสมาทานอุโบสถศีล 3) กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักจิตภาวนา ประกอบด้วยกิจกรรมการทำสมาธิภาวนาด้วยการนับลูกประคำ การนั่งสมาธิ และ 4) กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ตามหลักปัญญาภาวนา ประกอบด้วยกิจกรรมการฟังพระธรรมเทศนา และการถ่อมลิ้ม (การฟังธรรมพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่) สอดคล้องกับการศึกษาของพระศรีวินยาภรณ์ และมงคล สารินทร์ (2564) เรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักภาวนา 4 เป็นการพัฒนาค้นหาวิธีจักเป็นอยู่โดยสอดคล้องกับความจริงของชีวิต การพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายเป็น การศึกษาเพื่อให้รู้จักใช้อย่างตนและอวัยวะให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ด้านศีลเพื่อการศึกษาการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมอย่างมีระเบียบและมีวินัย ด้านจิตเป็นการศึกษาเพื่อฝึกจิตให้เป็นสมาธิ ด้านปัญญาเป็น การศึกษา อบรม พัฒนาปัญญาให้เกิดมีความมั่นคงทางจิต ความรู้แจ้งให้รู้จักสิ่งทั้งหลาย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระภูษิสสะ ปณฺญาปโชโต (2562) ประเด็นการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮอม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) กายภาวนา ฝึกพัฒนาให้ผู้สูงอายุคำนึงและทำให้ตนเองมีร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพที่ดี 2) ศีลภาวนา ฝึกให้ผู้สูงอายุสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสังคม 3) จิตภาวนา พัฒนาจิตใจผู้สูงอายุ 2 ระดับ คือ เสริมสร้างกำลังใจการสร้างทัศนคติด้านบวกให้แก่ผู้สูงอายุ และสร้างคุณธรรมให้กับจิตใจ และ 4) ฝึกพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถเกิดการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป

3. รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1) การเสริมพลังในการคิดวิเคราะห์ ผู้สูงวัยมีการพัฒนาด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้งก่อนไปถือศีลนอนวัด เพราะต้องวิเคราะห์ความพร้อมของสุขภาพของตนเอง และระหว่างปฏิบัติธรรมที่วัดได้ทำสมาธิ พิจารณาสังขาร 2) การเสริมพลังในการแก้ไขปัญหา ผู้สูงวัยได้รับการพัฒนาด้านการแก้ไขปัญหา เนื่องจากกระบวนการที่ปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ส่งเสริมให้ผู้ฝึกเป็นคนที่มีการคิดการไตร่ตรองอย่างมีสติ ระลึกรู้ และเมื่อเผชิญกับปัญหา รู้จักการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา 3) การเสริมพลังในการตัดสินใจ ผู้สูงวัยได้พัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจจากการภาวนา ทำให้เป็นผู้ที่มี

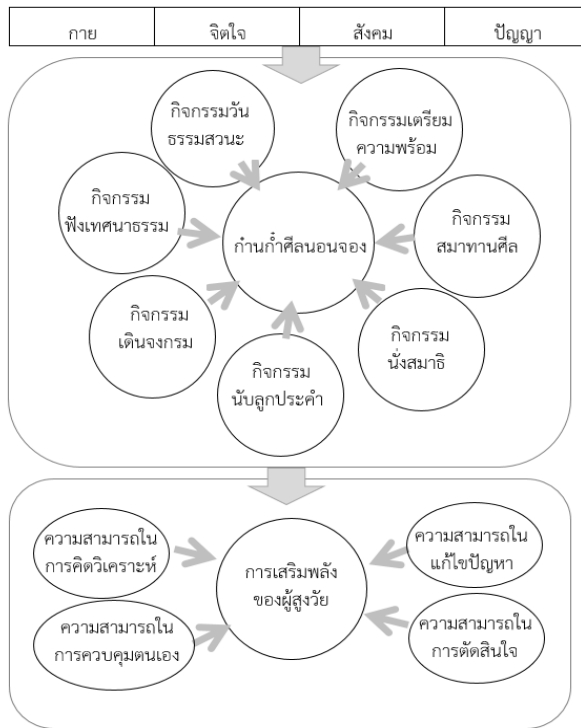
ความเชื่อมั่นในตนเองด้วยการเข้าถึงการปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิและปัญญา สามารถตัดสินใจได้อย่างดี และ 4) การเสริมพลังในการควบคุมตนเอง ผู้สูงวัยได้เจริญสติด้วยกระบวนการที่ได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น ทำให้มีความตระหนักรู้ตนและสามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองเมื่อเผชิญหน้ากับแรงกระตุ้นและสิ่งล่อใจในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสายสุตา โภชนากรณ์ (2563) เรื่องการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำพบว่า พลังอำนาจของผู้ป่วยเสพติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ คือ คุณลักษณะระดับบุคคลที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านมีความตระหนักในคุณค่าแห่งตน ด้านมีความพึงพอใจในตนเอง ด้านมีความสามารถแก้ปัญหาและจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ด้านมีความยึดมั่นผูกพัน และด้านมีความสามารถพัฒนาตนเองด้านความยึดมั่นผูกพัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุขศิริ ประสมสุข และคณะ (2563) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในเขตตำบลไร่สะท้อน จังหวัดเพชรบุรีพบว่า กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยพลังอำนาจหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคะแนนการรับรู้การจัดการโรคของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 การค้นพบครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นสถานการณ์จริง การรับรู้ความสามารถในตนเองเพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะนำแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจไปใช้กับผู้สูงอายุโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในบริบทอื่นต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

การเสริมพลังสุขภาพของผู้สูงวัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านก่าลีลอนจอง ได้บูรณาการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม 3 ด้าน คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมเรียกว่า ศีล 2) การพัฒนาด้านจิตและสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงาม เข้มแข็งมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศลและมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญาเรียกว่า สมาธิ และ 3) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้นต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง สามารถนำมาพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุด้านหลักภาวา 4 คือ 1) การดูแลตนเองด้านกายภาพ 2) การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น 3) การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และ 4) การคิดพิจารณาทุกสิ่ง

อย่างรอบคอบ ผู้สูงวัยที่ปฏิบัติตามหลักกาวนา 4 ได้ย่อมส่งผลให้มีความสุข เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกายและจิตใจอย่างแท้จริง นำมาสู่การเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัย ทำให้มีความตระหนักรู้ตนและสามารถควบคุมหรือยับยั้งอารมณ์ต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง สามารถควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองเมื่อเผชิญหน้ากับแรงกระตุ้นและสิ่งล่อใจในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการเสริมพลังสุขภาวะสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง

สรุป

การเสริมพลังสุขภาวะของผู้สูงวัยชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่กับวัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจอง เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่มีความเลื่อมใสและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา คือ วัฒนธรรมก่านก้ำศีลนอนจองหรือการปฏิบัติธรรมในทุกวันพระผ่านกิจกรรมการถือศีลฟังธรรม เพื่อรักษาอุโบสถศีล ศีล

8 ทิวัด เป็นวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและมีการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมกันมาอย่างยาวนาน และยังคงถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามหลักภาวนา 4 ที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมาสร้างพลังสุขภาวะให้แก่ผู้สูงวัย ดังนี้ 1) กายภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านกายภาพ 2) ศีลภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น 3) จิตภาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และ 4) ปัญญาภาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่าง ส่งผลให้มีความสุขแบบองค์รวมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงวัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญานำมาสู่การเสริมพลังให้กับผู้สูงวัยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการควบคุมตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งภายนอกและภายใน โดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- คำ. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมภาษณ์*. 10 ตุลาคม.
- จำม่อม. (2565). ครอบครัวผู้สูงวัยบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมภาษณ์*. 12 ตุลาคม.
- จาย. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมภาษณ์*. 10 ตุลาคม.
- เจ้ายอดศึก. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมภาษณ์*. 10 ตุลาคม.
- ดวงเดือน รัตนะมงคลกุล และคณะ. (2558). ภาพสุขภาวะของผู้สูงอายุนานุมมองพลุฒพลังในชุมชน จังหวัดนครนายก. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 22 (2), 48-60.
- ปณิธิ อมาตยกุล. (2547). *การย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระปริยัติกิจวิธาน และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุองค์รวมเชิงพุทธบูรณาการในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*. 6 (2), 1-15.
- พระภูษิสสะ ปญญาปิโชโต. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจร การพัฒนาลัทธิ*. 4 (1), 49-63.

- พระมหาวิโรจน์ วิสุทโธ. (2565). เจ้าอาวาสวัดอรุณทนต์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมพันธ์*. 8 พฤศจิกายน.
- พระศรีวินยาภรณ์ และมงคล สารินทร์. (2564). การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุด้วยหลักภวนา 4 ในกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธ โสสปริทรรศน์*. 7 (1), 66-77.
- ไพบูรณ์ วินุสย. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุณทนต์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่. *สัมพันธ์*. 8 พฤศจิกายน.
- เรื่องเล่าชาวล้านนา. (20 มีนาคม 2564). *ไทใหญ่หรือฉานหรือเงี้ยว (ซึ่งเป็นคำเรียกที่ไม่สุภาพ) คือกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท-กะได*. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2565, จาก <https://web.facebook.com/1880368592287798/posts/2976453336012646/>
- วารินทร์. (2565). ครอบครัวผู้สูงวัยบ้านอรุณทนต์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมพันธ์*. 12 ตุลาคม.
- สมพงศ์ วิทาศักดิ์พันธุ์. (2544). *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัยและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายสุตา โภชนาภรณ์. (2563). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ป่วยเสพ ติดและครอบครัวเพื่อป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตร ปรัชญาดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุขศิริ ประสมสุข และคณะ. (2563). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการ พัฒนาสมรรถนะผู้สูงอายุโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในเขตตำบลไร่สะท้อน จังหวัด เพชรบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 10 (3), 4-15.
- สุณี เชื้อนแก้ว และคณะ. (2556). ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตชาวไทใหญ่กับความ หลากหลายทางชีวภาพสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารวิทยาศาสตร์ มช.* 41 (2), 298-308.
- แสง. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุณทนต์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *สัมพันธ์*. 10 ตุลาคม.
- หนั่นตะ. (2565). ผู้สูงวัยบ้านอรุณทนต์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่. *สัมพันธ์*. 10 ตุลาคม.

การประเมินการปฏิบัติการสอน
ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Evaluation of Teaching Practices of Teaching Professional
Training Students Thai Language Teaching Field,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

ศิวพร จติกุล^{*1}, พิงพร ศรีแก้ว^{**2}, ประพินท์ สังขา³,
กรนิษฐ์ ชายป่า⁴, พระครูโสภิตชัยวงศ์⁵
Siwaporn Jatikul¹, Pingporn Srikaew², Prapin Sangka³,
Korranjt Chaipa⁴, Phrakrusophitchaiwong⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

First Author, E-mail: siwaporn.jati@mcu.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: pingporn.sri@mcu.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย 2) เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ที่ฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 รูป กลุ่มที่ 2 ครูพี่เลี้ยง จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน 9 คน และกลุ่มที่ 4 อาจารย์นิเทศก์ มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามความเห็นของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน และ

อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$; S.D.=0.52) 2) การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$; S.D.=0.69) องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการวัดและประเมินผล หลักการเขียนสาระสำคัญ การกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในชีวิตจริงและมีกิจกรรมที่หลากหลาย 2. ลักษณะการจัดกิจกรรมของนิสิตควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้สามารถใช้สื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนความรู้เดิม และขึ้นการนำไปใช้ควรฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้มาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

คำสำคัญ: การปฏิบัติการสอน; นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู; สาขาวิชาการสอนภาษาไทย; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Abstract

The aims of this research are to study the teaching practices of teaching professional experience students and to study the characteristics of Thai language learning management. The key informants are classified into 4 groups: 1) 9 Thai language teaching students who are practicing teaching in educational institutions in the academic year 2022, 2) 9 mentor teachers, 3) teachers who have appointed to be supervisor at 9 schools, and 4) 5 university supervisors. The research instruments consist of learning plan assessment form and observation form. Statistics used in data analysis consists of mean and standard deviation, including descriptive analysis method.

The results of the research are as follows: 1) the study of the Thai language learning plan in opinion of the mentors, teachers/persons appointed to be school supervisors, and university supervisors are found that overall, there is at the highest level ($\bar{X}=4.50$; S.D.=0.52). 2) The study of Thai language learning management characteristics in opinion of the

mentors, teachers/persons appointed to be school supervisors, and university supervisors are found that overall, there is at high level ($\bar{X}=4.25$; S.D.=0.69). The body of knowledge indicates that 1) writing a learning plan should be developed the knowledge and skill in measurement and evaluation, principles of writing essence, and setting situations for students to appropriately apply the knowledge and various activities and 2) characteristics of activities organized by students should be developed knowledge and skill in using media to connect previous knowledge into new knowledge and encouraged students to participate in reviewing previous knowledge. In the practical way, it should be trained students to put knowledge into practice to benefit society.

Keywords: Teaching Practice; Teaching Professional Training Student; Thai Teaching Program; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาได้ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 29) เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาหรือปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพและต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม โดยสถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ มุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ การจัดการศึกษาควรเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีวินัยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีความสามารถและความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพ ซึ่งหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ (ประเวศ วะสี, 2541: 12) ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาการเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่กล่าวว่า

ผู้เรียนสำคัญที่สุดมิได้หมายความว่า จะลดบทบาทหรือลดความสำคัญของครูลง ตรงกันข้ามครูกลับมีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งจะทำให้การศึกษามีพลังและมีศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา (2543: 25) ได้กล่าวถึงจุดหมายปลายทางของการศึกษาว่า คุณสมบัติของผู้มีการศึกษาในยุคนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปเพียงความสามารถพื้นฐาน เช่น การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้ไม่เพียงพอ ผู้เรียนต้องมีความถนัดในวิชาชีพ รวมทั้งศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขด้วย

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนามนุษย์ โดยผู้เรียนจะสามารถในการนำความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ไปใช้ในการพัฒนาสังคมและมนุษยชาติ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจึงควรเป็นผู้ที่สามารถนำตนเองในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครูต้องเป็นบุคคลที่อุทิศกำลังกายและกำลังใจอย่างสูง เพื่อให้อาชีพครูเป็นอาชีพที่ควรค่าแก่การยกย่องนับถือ และได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไปในสังคม นอกจากนี้ ครูในศตวรรษใหม่ต้องสามารถพัฒนานักเรียนของตนให้มีสมรรถนะและทัศนคติขั้นพื้นฐาน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การยอมรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการเข้าใจและตัดสินใจ ทักษะ การคิดวิเคราะห์ การกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหา

ดังนั้น ครูในศตวรรษใหม่จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการประกอบวิชาชีพครู มีความรอบรู้และลุ่มลึกในเนื้อหาทางด้านวิชาการและเทคนิควิธีการสอน อันเป็นศิลปะที่จะทำให้ผู้เรียนสนุกและมีใจจดจ่ออยู่กับการเรียน คือ คุณสมบัติที่สำคัญสำหรับการเป็นครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และหากยังตระหนักว่า การทำหน้าที่ครูเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต ก็ยิ่งที่จะต้องพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดความชำนาญอยู่เสมอ โดยเฉพาะเรื่องเทคนิคในการทำให้สนุกกับการเรียนนั้น วิธีที่ได้ผลดีวิธีหนึ่ง คือ การทดลองและฝึกฝนด้วยตนเอง ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมทั้งชีวิตในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถและทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังนั้น ครูในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเป็นครูที่มีความสามารถเชิงวิชาชีพ มีความรู้ในวิชาการ ติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชน สามารถพูดคุยกับนักเรียนได้ เตรียมนักเรียน

ให้สามารถเลือกใช้ข้อมูลสาธารณะอย่างสร้างสรรค์และเข้าใจหลักการพื้นฐานของการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อจะได้เข้าใจปัญหาของโลกปัจจุบัน มีความพร้อมที่จะร่วมงานกับผู้ปกครองและสมาชิกของชุมชนได้

การจัดการเรียนรู้ของนิสิตปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจะมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ มีการตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติใช้ปัญญาที่จะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย รวมถึงการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขได้ บุคลากรทางการศึกษาและครูในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นคนเก่งและเป็นคนดี สามารถเป็นต้นแบบให้แก่ผู้เรียนได้ นอกจากนี้จะถ่ายทอดความรู้แล้วยังต้องเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้บรรยากาศของความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้เรียนรู้จากภาพ แสง สี เสียง เพลงและคำพูด เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้และนำไปใช้แก้ปัญหาได้ (พิชญภา ยืนยาว และณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง, 2560: 907)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา เป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตครูสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ได้เริ่มเปิดการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 โดยได้บรรจุกลุ่มวิชาปฏิบัติและฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ในหมวดวิชาชีพครู กลุ่มที่ 2 ซึ่งรายวิชานี้มีจำนวน 16 หน่วยกิต แบ่งเป็นกลุ่มย่อยที่ 1 จำนวน 2 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน 1 กลุ่มย่อยที่ 2 จำนวน 2 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน 2 กลุ่มย่อยที่ 3 จำนวน 6 หน่วยกิต ได้แก่ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และกลุ่มย่อยที่ 4 จำนวน 6 หน่วยกิต ได้แก่ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 โดยนิสิตจะได้เรียนในแต่ละรายวิชาตามลำดับของแต่ละภาคเรียน เมื่อนิสิตศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 ก็จะต้องลงทะเบียนรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1 และ 2 คือ การออกไปสังเกตการสอน ทดลองสอนและฝึกปฏิบัติการสอน การที่นิสิตได้ออกไปปฏิบัติการสอนนั้น นิสิตจะได้มีโอกาสเรียนรู้การทำงานทั่วไปนอกเหนือจากการสอน เช่น งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครอง ฯลฯ โดยได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและฝ่ายคณะครุศาสตร์ ครูพี่เลี้ยง ตลอดจนมีการสัมมนา ก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหลังการฝึกประสบการณ์

วิชาชีพ สำหรับในปีการศึกษา 2565 คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้ส่งนิสิตชั้นปีที่ 5 ไปฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพในเขตจังหวัดพะเยาและจังหวัดลำปาง รวมทั้งสิ้น 9 โรงเรียน มีนิสิตทั้งสิ้น 9 รูป ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนและปฏิบัติหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ที่ออกไปนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตฝึกประสบการณ์ จึงสนใจที่จะศึกษาและติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งจะส่งผลสำคัญต่อกระบวนการผลิตครูของหลักสูตรครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อพัฒนาการผลิตครูโดยรวมให้มีคุณภาพเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2546 และสอดคล้องกับแนวการปฏิรูปการศึกษาที่ทุกฝ่ายเพียรพยายามที่จะให้บรรลุผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
2. พื้นที่วิจัย คือ 1) โรงเรียนบ้านปางถ้ำ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 2) โรงเรียนฝายกวางวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 3) โรงเรียนวัดห้วยนวิทยาสอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 4) โรงเรียนบ้านพระนั่งดิน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 5) โรงเรียนเชียงม่วนวิทยาสอง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา 6) โรงเรียนวัดราชคฤห์วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 7) โรงเรียนบ้านร่องห้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 8) โรงเรียนบ้านดงอินตา อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 9) โรงเรียนศักดิ์สุนันท์วิทยา อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ที่ออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 รูป กลุ่มที่ 2 ครูพี่เลี้ยง จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 3 ครู หรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน 9 คน และกลุ่มที่ 4 อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงทุกกลุ่ม รวมทั้งหมด 32 รูป/คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ประเภทของเครื่องมือมี 2 ประเภท คือ 1) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 ลักษณะของเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 -1.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิธีการสร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ทำได้โดยยึดหลักการสร้างแบบประเมิน และหลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดรายการประเมินตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยชื่อเรื่อง สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ส่วนแบบสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 6 ขั้น คือ 1. ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2. ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ 3. ขั้นสรุป 4. ขั้นฝึกทักษะ 5. ขั้นนำไปใช้ 6. ขั้นประเมินผล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่นิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตลอดปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 โรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

5.1 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มครูที่เลี้ยงและกลุ่มครูที่ได้รับมอบหมายประเมินแผนตลอดปีและสรุปผลส่วนกลุ่มอาจารย์นิเทศก์ จะประเมินเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 จากการออกไปนิเทศ

5.2 การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยบันทึกข้อมูลจากสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ที่ฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตลอดปีการศึกษา 2565 โดยผู้ประเมินกลุ่มที่เป็นครูที่เลี้ยงและครูที่ได้รับมอบหมาย สังเกตตลอดปีการศึกษา ส่วนอาจารย์นิเทศก์ สังเกตจากการออกนิเทศ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังนี้ ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และลักษณะการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นแผนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนที่นิตติฝึกปฏิบัติการสอนทั้ง 9 โรงเรียน ผู้ประเมินที่เป็นกลุ่มครูพี่เลี้ยงและกลุ่มครูที่ได้รับมอบหมาย ประเมินแผนตลอดปีและสรุปส่วนศึกษานิเทศก์ ประเมินเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 จากการนิเทศของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยพบผลการวิจัย ดังนี้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความเหมาะสม
ชื่อเรื่อง			
1. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	4.79	0.41	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมในการตั้งชื่อเรื่อง	4.61	0.49	มากที่สุด
3. สอดคล้องกับสาระสำคัญ	4.57	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.66	0.46	มากที่สุด
สาระสำคัญ			
4. ความเข้าใจหลักการเขียนสาระสำคัญ	4.00	0.82	มาก
5. ใช้ภาษาได้กะทัดรัด ชัดเจน	4.63	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.31	0.64	มาก
จุดประสงค์การเรียนรู้			
6. การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.35	0.66	มาก
7. ระบุพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้อย่างชัดเจน	4.35	0.70	มาก
8. ใช้ภาษาที่ชัดเจน	4.38	0.70	มาก
9. สอดคล้องกับสาระสำคัญ/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	4.71	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.45	0.54	มาก
สาระการเรียนรู้			
10. เหมาะสมกับเวลา	4.79	0.41	มากที่สุด
11. สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	4.68	0.46	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.74	0.44	มากที่สุด
กิจกรรมการเรียนรู้			
12. กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนของ สพม./สพป.	4.53	0.50	มากที่สุด
13. มีการสำรวจความรู้เดิมด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ	4.60	0.49	มากที่สุด
14. ใช้สถานการณ์/คำถาม/กิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนความรู้เดิม	4.46	0.55	มาก
15. ใช้สื่อที่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ได้	4.40	0.49	มาก
16. เนื้อหาที่ทบทวนเป็นพื้นฐานของเนื้อหาที่จะสอน	4.54	0.49	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความเหมาะสม
17. กิจกรรมที่ใช้เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงมาจากกิจกรรมทบทวนความรู้เดิม	4.47	0.62	มาก
18. เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด	4.39	0.61	มาก
19. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการเรียนรู้	4.32	0.7	มาก
20. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น	4.60	0.53	มากที่สุด
21. เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริงและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	4.28	0.69	มาก
22. มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในกิจกรรมการเรียนรู้	4.46	0.49	มาก
23. มีวิธีการสรุปที่เหมาะสมและนักเรียนได้มีโอกาสสรุปด้วยตนเอง	4.22	0.58	มาก
24. มีเทคนิคที่หลากหลายในการฝึกทักษะ	4.24	0.67	มาก
25. เนื้อหาที่ฝึกทักษะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.24	0.67	มาก
26. มีกิจกรรมในการนำความรู้ไปใช้อย่างหลากหลาย	4.17	0.63	มาก
27. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม	4.10	0.68	มาก
รวมเฉลี่ย	4.34	0.59	มาก
สื่อการเรียนรู้			
28. เลือกสื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ระดับสติปัญญา ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน	4.54	0.44	มากที่สุด
29. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อบุคคล เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ทันสมัยมาเป็นสื่อการเรียนรู้	4.31	0.70	มาก
30. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้และปฏิบัติต่อสื่อการเรียนรู้	4.57	0.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.47	0.54	มาก
การวัดและประเมินผล			
31. มีการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบที่เน้นการเขียนตอบมากกว่าการเลือกตอบ	4.72	0.44	มากที่สุด
32. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมิน	4.24	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย	4.48	0.51	มาก
ค่าเฉลี่ยผลรวมทั้งหมด	4.50	0.52	มากที่สุด

ตาราง 1 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนิสิต

จากตาราง 1 พบว่า 1) ครูพี่เลี้ยง 2) ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน และ 3) อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$; S.D.=0.52) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านสาระการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$; S.D.=0.44) รองลงมา คือ ด้านชื่อเรื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$; S.D.=0.46) ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$; S.D.=0.51) ด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$; S.D.=0.54) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$; S.D.=0.54) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$; S.D.=0.59) และด้านสาระสำคัญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$; S.D.=0.64) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านพบว่า ด้านชื่อเรื่องและด้านสาระการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกหัวข้อ ด้านสาระสำคัญมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 5 ส่วนข้อ 4 มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 9 ส่วนข้อ 6-8 มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ 12, 13, 16, 20 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ 14, 15, 17-19 และข้อ 21-27 มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านสื่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 28 และข้อ 30 ส่วนข้อ 29 มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล ข้อ 31 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนข้อ 32 มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. การศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยบันทึกข้อมูลจากสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยชั้นปีที่ 5 ที่ออกฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตลอดปีการศึกษา 2565 โดยผู้ประเมินกลุ่มที่เป็นครูพี่เลี้ยงและครูที่ได้รับมอบหมาย สังเกตตลอดปีการศึกษา ส่วนศึกษานิเทศก์ สังเกตจากการออกนิเทศ จากการนิเทศของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ได้รับแต่งตั้งนิเทศประจำโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัยพบผลการวิจัย ดังนี้

รายการสังเกต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความเหมาะสม
ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม			
1. มีการสำรวจความรู้เดิม ด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ	3.95	0.60	มาก
2. ใช้สถานการณ์/คำถาม/กิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนความรู้เดิม	4.10	0.58	มาก
3. ใช้สื่อที่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ได้	4.01	0.65	มาก
4. เนื้อหาที่ทบทวนเป็นพื้นฐานของเนื้อหาที่จะสอน	4.28	0.62	มาก
5. กิจกรรมเหมาะสมกับเวลา	4.54	0.60	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.17	0.61	มาก

รายการสังเกต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความเหมาะสม
ขั้นที่ 2 ขั้นสอนเนื้อหาใหม่			
6. กิจกรรมที่ใช้เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงมาจากกิจกรรมทบทวนความรู้เดิม	4.53	0.59	มากที่สุด
7. เป็นกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัด	3.96	0.81	มาก
8. เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการเรียนรู้	4.07	0.88	มาก
9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น	4.35	0.69	มาก
10. จัดกิจกรรมตามขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้	4.20	0.70	มาก
11. เป็นกิจกรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริงและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น	4.24	0.73	มาก
12. มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	4.07	0.64	มาก
13. มีคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด	4.43	0.67	มาก
14. เลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้	4.36	0.79	มาก
15. มีการเสริมแรงได้อย่างเหมาะสม	4.57	0.62	มากที่สุด
16. จัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับเวลาและมีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้	4.43	0.6	มาก
รวมเฉลี่ย	4.30	0.72	มาก
ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป			
17. ประเด็นที่สรุปมีความสอดคล้องเหมาะสมกับจุดประสงค์	4.38	0.7	มาก
18. คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้อภิปรายความรู้ วิพากษ์วิจารณ์ความรู้ที่ได้มาร่วมกันเพื่อเป็นการสรุปและสร้างองค์ความรู้	4.17	0.73	มาก
19. มีวิธีการสรุปที่เหมาะสมและนักเรียนได้มีโอกาสสรุปด้วยตนเอง	4.32	0.73	มาก
รวมเฉลี่ย	4.29	0.72	มาก
ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกทักษะ			
20. มีเทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลายในการฝึกทักษะ	4.04	0.81	มาก
21. เนื้อหาที่ฝึกทักษะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.26	0.64	มาก
22. ฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพูด การอ่าน การเขียนหน้าชั้น	4.31	0.65	มาก
23. ฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้ามาใช้ในการ แสดงความคิดเห็น อภิปรายความรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสรุปและสร้างองค์ความรู้	4.21	0.77	มาก
รวมเฉลี่ย	4.20	0.71	มาก
ขั้นที่ 5 ขั้นนำไปใช้			
24. กำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม	4.11	0.85	มาก
25. ฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การทำประโยชน์ให้กับสังคม	3.90	0.88	มาก
26. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเผยแพร่องค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในผลงานของตนเอง	4.35	0.57	มาก

รายการสังเกต	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับความเหมาะสม
27. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำผลงานของตนมาเผยแพร่ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการผลงาน	4.39	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย	4.24	0.67	มาก
ขั้นที่ 6 ประเมินผล			
28. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการวัดและประเมินผล	4.14	0.72	มาก
29. วิธีการวัดและประเมินสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.32	0.75	มาก
30. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหา	4.36	0.58	มาก
รวมเฉลี่ย	4.27	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยผลรวมทั้งหมด	4.25	0.69	มาก

ตาราง 2 ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิต

จากตาราง 2 พบว่า 1) ครูพี่เลี้ยง 2) ครู/ผู้ได้รับแต่งตั้งนิเทศประจำโรงเรียน และ 3) อาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$; S.D.=0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ชั้นสอนเนื้อหาใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$; S.D.=0.72) รองลงมา คือ ชั้นสรุป อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$; S.D.=0.72) ชั้นประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$; S.D.=0.68) ชั้นนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$; S.D.=0.67) ชั้นฝึกทักษะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$; S.D.=0.71) และชั้นทบทวนความรู้เดิม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$; S.D.=0.61) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกชั้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นชั้นทบทวนความรู้เดิม ข้อ 5 ชั้นสอนเนื้อหาใหม่ ข้อ 6, 15 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามความเห็นของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์มหาวิทยาลัย พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สำหรับรายด้านที่เหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านสาระการเรียนรู้และด้านชื่อเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมทรง สุวพานิช (2556) เรื่อง การปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในประเด็นความเหมาะสมของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นความเหมาะสมรายด้านที่พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก คือ ด้านชื่อเรื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านพบว่า ด้านชื่อเรื่อง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกหัวข้อ

จากผลการวิจัยนี้จะเห็นว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติการสอนของนิสิต เช่น อาจารย์นิเทศก์การสอน ได้มีความเห็นโดยภาพรวมสอดคล้องกันในประเด็นเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ นั่นคือ การมีผลรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลเป็นเช่นนี้เพราะสาขาวิชาการสอนภาษาไทยได้กำหนดนโยบายให้อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการสอนภาษาไทย ทุกคนต้องสอดแทรกความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนคุณลักษณะของความเป็นครูภาษาไทยที่ดีให้แก่นิสิตในทุกชั้นปีและทุกรายวิชาที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยยังได้บรรจุรายวิชาการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียนไว้ใน มคอ. 2 (รายละเอียดของหลักสูตร) ตลอดจนรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน 1 และ 2 ได้แก่ การสังเกตการสอนและการทดลองสอนในโรงเรียนเป็นระยะเวลารายวิชาละ 3 สัปดาห์ เพื่อให้นิสิตได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การสังเกตการสอนจากครูพี่เลี้ยง และการทดลองสอนก่อนออกฝึกปฏิบัติการสอนจริง ในการไปเยี่ยมนิสิตในสถานศึกษาในระยะแรก ๆ นั้น อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทยได้พบปะสนทนา ชี้แจงกับผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้รับทราบนโยบายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะครุศาสตร์ ตลอดจนกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปในแนวเดียวกัน จึงทำให้นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้รับการฝึกฝนมาใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้

2. ผลการศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง ครู/ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งในการนิเทศประจำโรงเรียนและอาจารย์นิเทศมหาวิทยาลัยพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$; $S.D.=0.69$) ชั้นการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ชั้นสอนเนื้อหาใหม่ ($\bar{X}=4.30$; $S.D.=0.72$) ชั้นสรุป ($\bar{X}=4.29$; $S.D.=0.72$) ชั้นประเมินผล ($\bar{X}=4.27$; $S.D.=0.68$) ชั้นนำไปใช้ ($\bar{X}=4.24$; $S.D.=0.67$) ชั้นฝึกทักษะ ($\bar{X}=4.20$; $S.D.=0.71$) และชั้นทบทวนความรู้เดิม

($\bar{X}=4.17$; $S.D.=0.61$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมทรง สุวพานิช (2556) ได้วิจัยเรื่องการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในประเด็นลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$; $S.D.=0.62$) แต่ไม่สอดคล้องในประเด็นความเหมาะสมขั้นทบทวนความรู้เดิมซึ่งมีความเหมาะสมระดับมากเป็นลำดับที่ 1 และสอดคล้องกับอับดุลฮาติม อาแด อิบบรอเฮง อาลฮูเซน (2561) ที่ได้ศึกษาผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในประเด็นด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก และรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 อันดับแรก ได้แก่ 1. สามารถเลือกใช้พัฒนา สร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน 2. ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ชักถามปัญหาและสรุปประเด็นร่วมกันในห้องเรียน ซึ่งอยู่ในขั้นการสอนเนื้อหาใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวรส ภูภากรณ์ (2543) เรื่องสภาพนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการปฐมวัยในสถาบันราชภัฏ โดยพบประเด็นสำคัญ คือ การบันทึกการสอนที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีมาปฏิบัติได้ ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา ชินสิญจน์ และคณะ (2550) ซึ่งศึกษาผลของกระบวนการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครูต่อการนำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยเฉพาะในประเด็นด้านการสอนสาขาวิชาเอกที่พบว่า นิสิตแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดี ส่วนเทคนิคการสอนพบประเด็นที่สอดคล้องกันในขั้นการสอนเนื้อหาใหม่ในข้อ 7 คือ การเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายเพื่อให้เลือกเรียนตามความสนใจ ซึ่งมีผลการประเมินในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสโรชา คล้ายพันธุ์ (2557) เรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี โดยเฉพาะในประเด็นแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการฝึกปฏิบัติการสอน ตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องที่พบว่า นักศึกษาควรมีวิธีการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจ

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนของนิสิตทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นขั้นทบทวนความรู้เดิม ข้อ 1 ขั้นการสอนเนื้อหาใหม่ ข้อ 7 และขั้นนำไปใช้ ข้อ 25 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจริง แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีเพียง 2 ภาคการศึกษา และนิสิตไม่ได้ไปปฏิบัติการสอนเท่านั้น

แต่ยังต้องปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายของโรงเรียน โอกาสที่จะทุ่มเทให้กับ การคิดออกแบบกิจกรรมจึงไม่เพียงพอ อีกประการหนึ่ง นิสิตส่วนใหญ่เป็นบรรพชิตอาจมี ความสามารถและประสบการณ์ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติการสอนตามสถานศึกษาได้อย่าง เต็มที่ สำหรับสาขาวิชาการสอนภาษาไทยได้จัดรายวิชาให้ความรู้แก่นิสิตเพื่อ เตรียมการสอนและปฏิบัติการสอนอย่างเต็มศักยภาพหรือไม่ สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็น ข้อเสนอแนะให้คณะครุศาสตร์ต้องจัดสัมมนาครั้งใหญ่เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของ หลักสูตรในสาขาวิชาการสอนภาษาไทยว่า ได้มาตรฐานเพียงพอในการหล่อหลอมให้ นิสิตสามารถฝึกปฏิบัติการสอนได้ด้วย ความมั่นใจ มีความสง่างามในความเป็นครูทั้ง ด้านความรู้ คุณลักษณะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นอกจากนี้ คุณภาพครูจะต้อง ทัดเทียมกับกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูอื่น ๆ ดังนั้น จึงเป็นภารกิจสำคัญและ เร่งด่วนที่ต้องปฏิรูปการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ได้มาตรฐานสากล ข้อเสนอแนะจาก ผลการวิจัยในครั้งนี้สาขาวิชาการสอนภาษาไทยจะต้องสร้างความตระหนักให้นิสิตเห็น ความสำคัญของการสอนภาษาไทยให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ตลอดจนหลักการใช้ภาษาและวรรณคดี การสร้างประสบการณ์ การนำไปใช้ควรจัดในลักษณะกิจกรรมที่นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันจริง ซึ่งใน การจัดเตรียมสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยทักษะและการสั่งสมประสบการณ์ของผู้สอนจึงจะ ทำให้กิจกรรมลื่นไหลและสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนิสิตฝึกประสบการณ์ วิชาชีพยังมีสิ่งเกือหนุนเหล่านี้น้อย รวมทั้งข้อจำกัดในการวางตัวของนิสิตที่เป็น บรรพชิตจึงทำให้ขาดความหลากหลายและเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละชั้นพบว่า มีระดับความเหมาะสมในระดับมากทุก หัวข้อ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนิสิตแต่ละรูปมีความแตกต่างกัน ครูพี่เลี้ยงของนิสิตแต่ละ รูปก็แตกต่างกันแนวความคิดหรือความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึง แตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สิ่ง ที่สถาบันต้องพัฒนา คือ องค์ความรู้และทักษะการเขียนแผนการสอนให้กับนิสิต โดยเฉพาะในด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมินมีความเหมาะสมลำดับ สุดท้าย จึงควรพัฒนาวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อมา คือ ด้านสาระสำคัญในเรื่องความเข้าใจในหลักการเขียนสาระสำคัญ และด้านกิจกรรม คือ การ กำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงอย่างเหมาะสม ซึ่ง มี ความเหมาะสมน้อยที่สุด และมีกิจกรรมในการนำความรู้ไปใช้อย่างหลากหลาย

2. ลักษณะการจัดกิจกรรมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนใหญ่มีความเหมาะสม แต่สิ่งที่สถาบันต้องพัฒนาองค์ความรู้และทักษะเพิ่มเติมเป็นลำดับแรก คือ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิมซึ่งมีความเหมาะสมเป็นลำดับสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อที่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ และใช้สถานการณ์/คำถาม/กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนความรู้เดิม สิ่งที่จะต้องพัฒนาอีกด้านหนึ่ง คือ ขั้นการนำไปใช้ ข้อที่ฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้มาสู่การปฏิบัติ สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การทำประโยชน์ให้กับสังคม และด้านการวัดผลและประเมินผลข้อที่ใช้วิธีการที่หลากหลายในการวัดและประเมินผล

สรุป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ คือ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และลักษณะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ยังมีหลายประการที่สถาบันต้องนำไปวิเคราะห์และปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้กับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สิ่งสำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาชีวเคมีและรายวิชาเอกในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย โดยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ให้ลุ่มลึกและฝึกทักษะอย่างจริงจังแก่นิสิตในคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สำหรับข้อเสนอแนะในครั้งนี้ คือ ควรจัดทำเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูเพื่อนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสาขาวิชาต่าง ๆ ตามประเด็นที่ค้นพบเพื่อให้การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่ผลิตครูควรสมมนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ก่อนที่นิสิต/นักศึกษาจะปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน อันจะก่อประโยชน์สูงสุดกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และเกิดผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนต่อการศึกษาของประเทศชาติในอนาคต นอกจากนั้น ในช่วงก่อนและหลังจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินผลด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการแก้ไขภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าพาสต์ภัณฑ์.

- กฤษณา ชินสิญจน์ และคณะ. (2550). ผลของกระบวนการจัดการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครูต่อการนำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. *การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วันที่ 30 มกราคม – 2 กุมภาพันธ์. หน้า 90-97.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พิชญาภา ยืนยาว และณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนแบบบันเทิงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 10 (3), 904-920.
- สมทรง สุพานิช. (2556). *การศึกษาการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สโรชา คล้ายพันธุ์. (2557). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. 8 (1), 63-76.
- สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา. (2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- เสาวรส ภูภากรณ์. (2543). *สภาพการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันราชภัฏ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อับดุลฮาติม อาแด อิบบรอเฮง อาลฮูเซน. (2561). *ศึกษาผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

การสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา A Synthesis of Knowledge on the Management System of Well-being Areas and Networks for Developing the Quality of Life according to Buddhism

พระมหาเสฏฐวุฒิ วชิรญาณ (ปาสวน)*¹, วุฒินันท์ กันทะเตียน**²
Phramaha Setthawut Wachirayano (Pasuan)¹, Wutthinant Kantatian²

สถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล²

Tipitaka Studies Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University²

First Author, E-mail: setthawut.pas@muc.ac.th*

Corresponding Author, E-mail: wutthinant.kan@mahidol.ac.th**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา โดยศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะที่เป็นหลักการสากลและหลักการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เอกสารรายงานวิจัย การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบวิเคราะห์

ผลจากการศึกษามีดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้าที่มีพลัง ได้แก่ บุคลากร 3 ฝ่ายที่เรียกว่า บ-ว-ร หรือบ้าน วัด ราชการ และส่งผลต่อปัจจัยด้านกระบวนการ คือ ทำให้การทำกิจกรรมแบบเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมและเชิงกลไกขับเคลื่อนงานต่อไป 2) การสังเคราะห์ความรู้จากการวิจัย พบว่า ได้ความรู้หลัก คือ เรื่องการพัฒนาพื้นที่และเครือข่ายที่สุขภาวะทางกาย จิต สังคม และปัญญาที่สัมพันธ์กับหลักสัพพายะในพระพุทธศาสนา และได้ความรู้ย่อย 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การ

ใช้ทรัพยากรทางพระพุทธศาสนา (2) การใช้เครือข่ายพลังแบบ บ-ว-ร (3) การใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (4) มีการเรียนรู้สู่ภาวะเชิงบูรณาการ และ (5) ทุกพื้นที่มีความร่วมมือและมีเป้าหมายร่วมกัน มีข้อเสนอแนะให้สนับสนุนด้านงบประมาณส่งเสริมความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การสังเคราะห์ความรู้; ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะ; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; พระพุทธศาสนา

Abstract

This qualitative study aims to 1) study a process of health area and network management for development of life quality according to Buddhism, and 2) synthesize of knowledge on the management system of well-being areas and networks for developing the quality of life according to Buddhism. There is based on documents about international and Buddhist principles of health area and network management and other research, non-participant observation, and a focus group discussion with 18 participants. A method of content analysis is utilized by using the system theory as an analytical framework.

Findings are as follows: 1) strong inputs included the three parties of personnel from families, Buddhist temples, and government agencies, which affected the process. That is, they enabled effective network activities, and innovative and mechanical outcomes. 2) The knowledge synthesis shows major knowledge on the development of area and network for physical, mental, social, and spiritual well-being. In addition, 5-minor knowledge is found on (1) the utilization of Buddhist resources, (2) the employment of the power networks from the three parties, (3) the use of social and cultural capitals, (4) the integrative learning about well-being, and (5) the cooperation and shared goals among different areas. It is recommended that funds be allocated to promote continuous cooperation between Buddhist monks, public sector, and communities.

Keywords: Synthesis of Knowledge; Management System of Well-being Area and Network; Developing the Quality of Life; Buddhism

บทนำ

การพัฒนาพื้นที่สุขภาวะเป็นแนวคิด นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประเด็นที่ 13 คือ การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี มุ่งสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ซึ่งเป็นประเด็นปฏิบัติการที่สำคัญเพื่อสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัย มีประสิทธิภาพ พอเพียง เป็นธรรมและยั่งยืน (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561) และเป็นแนวนโยบายที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ต้องการให้เป็นไปในทิศทางดังกล่าว นั่น เช่น แนวนโยบายที่ต้องการให้พื้นที่เมืองเป็นเมืองสุขภาวะ (Healthy City) ว่า ต้อง “...เป็นเมืองที่ส่งเสริมการสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งเชิงกายภาพและเชิงสังคม อีกทั้งเสริมหนุนทรัพยากรที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้สนับสนุนกันและกันในการใช้ชีวิตทุกมิติและพัฒนาให้เกิดศักยภาพสูงสุดร่วมกัน” (World Health Organization, 2015) มิติหนึ่งของพื้นที่สุขภาวะที่ใกล้ตัวมากที่สุด ได้แก่ บ้าน ชุมชน และพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางชุมชน เช่น โรงเรียน วัด หรือศาสนสถานที่ควรออกแบบพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการ ได้แก่ พื้นที่ที่มีกิจกรรมหลากหลาย พื้นที่ปลอดภัย พื้นที่เรียนรู้ พื้นที่พักผ่อนและพื้นที่สีเขียว เป็นพื้นที่สำหรับพบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อส่งเสริมสุขภาพในชุมชน (พนิต ภูจันดา และคณะ, 2564: 39) เพื่อเสริมหนุนซึ่งกันและกันทั้งพื้นที่ระดับเมืองและพื้นที่ระดับชุมชน

พื้นที่สุขภาวะ ได้แก่ วัด หรือศาสนสถานในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนในยามสุข-ทุกข์ เป็นสถานที่สัปปายะที่พร้อมให้ประชาชนมาสนทนาธรรม ฟังธรรม แนวคิดของปราชญ์สงฆ์ในประเทศไทยจึงให้ทัศนะไว้ว่า วัดนั้นนอกจากจะเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญกุศลแล้ว ยังเป็น “สุขศาลา” หรือเป็นโรงพยาบาลของชาวบ้าน เพราะพระสงฆ์ในอดีตมักจะมีความรู้ทางแพทย์แผนโบราณ หรือวัดเป็น “อนาถนาถสถาน” คือ เป็นที่พึ่งของคนไม่มีที่พึ่ง ดังจะเห็นได้จากการเกิดอศศิภัยหรือภัยอื่น ๆ ผู้ไร้ที่พึ่งจึงได้พึ่งวัด (สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์), 2527: 201) วัดจึงไม่เพียงแต่มีความหมายเป็นสถานที่สำหรับอยู่อาศัยของพระสงฆ์สามเณรเพื่อประกอบกิจวัตรหรือการบำเพ็ญบุญกุศล แต่ยังหมายถึงพื้นที่เชิงกิจกรรมทางสังคม และอีกมุมหนึ่งของพื้นที่ทางศาสนา คือ พื้นที่เชิงจิตใจและปัญญาซึ่งอาศัยทรัพยากรทางศาสนา คือ

พระสงฆ์ที่เป็นบุคลากรขับเคลื่อนมานับแต่อดีต พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนและให้การศึกษาทั้งแก่พระสงฆ์สามเณรด้วยตนเอง และให้ความรู้ ข้อเสนอแนะด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การแสดงบทบาทด้านพัฒนาสังคม เช่น การให้การดูแลเด็กกำพร้า ส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมถึงการอบรมปฏิบัติด้านสมาธิวิปัสสนาและอื่น ๆ (อ้อมเดือน สดมณี และคณะ, 2551) พื้นที่ทางศาสนา (พุทธ) จึงมี 2 มิติสำคัญ คือ พื้นที่เชิงกายภาพ และพื้นที่เชิงจิตและปัญญา พื้นที่ซึ่งพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน บทบาทนี้ยังเป็นบทบาทร่วมที่ทางคณะสงฆ์กับชุมชนและภาคราชการไทยได้พยายามผนึกกำลังทำงานในลักษณะพัฒนาพื้นที่สู่ภาวะผ่านโครงการอื่น ๆ ด้วย

แม้พระสงฆ์จะมีบทบาทการพัฒนาตามพันธกิจที่เป็นมาตรฐาน 6 ด้านของคณะสงฆ์ กล่าวคือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ แต่ไม่มีบทบาทด้านพัฒนาสู่ภาวะโดยตรงในพันธกิจเหล่านั้น แม้จะตีความได้ว่า การส่งเสริมด้านสุขภาวะอยู่ในหลักการสาธารณสงเคราะห์ เพราะมีนิยามหนึ่งของหลักสาธารณสงเคราะห์ คือ ให้วัดดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการพัฒนาวัดนั้นควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาและเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องทั้งกับการบริหารงานคณะสงฆ์ สอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) เฉพาะด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีลักษณะการทำงานเชิงรุกหรือทำงานแบบมีส่วนร่วมของพระสงฆ์เพื่อสร้างสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศาลาประชาคม สถานิอนามัย โรงเรียน หรือให้การช่วยเหลือคราวประชาชนประสบภัยพิบัติต่าง ๆ (พระมหาอนุชา สิริวัฒน, 2556) วัดและบุคลากรสงฆ์จึงเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนและประสานประโยชน์เชิงสุขภาวะให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีต ซึ่งนอกจากจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามพุทธโอวาท คือ ยังประโยชน์สุข ประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 4 ข้อ 32: 35; เล่ม 15 ข้อ 428: 148) พระสงฆ์ยังดำรงตนในฐานะเป็นที่พึ่งของสังคมในยามลำบากหรือเดือดร้อน ต้องแสดงบทบาทการเป็นที่พึ่งพาอาศัยกันและกันในฐานะบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งเป็นเรื่องที่พระตถาคตทรงสรรเสริญ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 287: 293; เล่ม 18 ข้อ 621: 354)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงสังเกตได้ว่า ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับบุคลากรสงฆ์ ประชาชนในชุมชน บุคลากรของภาครัฐระดับท้องถิ่น

และมีพื้นที่รองรับหลายรูปแบบ เช่น ศาสนสถาน สถานศึกษา และพื้นที่ทางสังคมที่ต้องมีการทำงานอย่างมีส่วนร่วมที่ทำงานบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดทั่วไปและหลักการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา การดำเนินการของโครงการวิจัยนอกจากจะสะท้อนถึงประโยชน์ที่พึงได้แล้ว ยังเป็นการดำเนินงานที่มีคณะสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐอย่างน่าสนใจ และเป็นไปในทิศทางพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นที่ 13 ดังกล่าวแล้ว เมื่อมีการดำเนินการเชิงพื้นที่ของโครงการพัฒนาระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายองค์กรสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในทำงานในพื้นที่ทั้ง 10 พื้นที่ของโครงการวิจัยหลัก จึงควรมีการศึกษาถึงแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบเพื่อให้เกิดผลต่อเนื่องหรือขยายผลเพื่อพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนว พระพุทธศาสนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโครงการวิจัยหลักที่เน้นการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา โดยวางแผนการวิจัย ดังนี้

- 1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่สุขภาวะและเครือข่ายสุขภาวะที่เป็นหลักการแนวคิดสากล และหลักการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยมีฐานข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รายงานวิจัยของโครงการหลัก
- 2) การศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในพื้นที่จริงและสังเกตผ่านการใช้ระบบออนไลน์และใช้กิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบการวิเคราะห์สังเคราะห์ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสนทนากลุ่มตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รูป/คน แล้วจึงนำไปใช้กับผู้มีส่วนร่วมในโครงการวิจัย จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว

คณะวิจัยได้เลือกแบบง่ายจากผู้แทนใน 10 จังหวัด ซึ่งมีบทบาทโดยตรงกับการทำงานวิจัยพื้นที่และสามารถให้ข้อมูลเพียงพอจากการสะท้อนข้อสรุปและภาพรวมของโครงการวิจัยในแต่ละจังหวัดตามกรอบคำถามการสนทนากลุ่ม โดยโครงการวิจัยนี้ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขใบรับรอง ว.14/2567 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

3) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล คณะวิจัยได้วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบที่นำมาประยุกต์ในงานวิจัยนี้ โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการ และผลลัพธ์จากการดำเนินการตามแนวคิดของคริสตินา เมล, เจคลีน เฟลส์ และแฟรนเชสโก โพลีซี (Mele, et al., 2010) และแนวคิดของแพตตันและแม็กแมน (Patton & McMahon, 2014) เพื่อวิเคราะห์ทรัพยากรพื้นฐาน ระบบการดำเนินการ ผลลัพธ์และข้อมูลป้อนกลับ ประกอบการสนทนากลุ่ม ใช้หลักความเป็นอัตวิสัย การอธิบายความรู้ตีความตามสภาพจริงแล้วสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อสร้างข้อสรุปและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา 10 จังหวัดตัวอย่างในประเทศไทย (เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง พิจิตร นครสวรรค์ ศรีสะเกษ ขอนแก่น ภูเก็ต พังงา กรุงเทพมหานคร) เมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีเชิงระบบแล้วสามารถสรุปเป็นผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า

- 1) เชียงราย โครงการใช้พื้นที่หลัก ได้แก่ โรงเรียนบ้านแสนเจริญ มีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นชุมพลั้งและแม่แรงที่สำคัญ ผู้อำนวยการโรงเรียนและนักเรียน
- 2) เชียงใหม่และเชียงราย มีปัจจัยนำเข้าด้านทรัพยากรบุคคล ได้แก่ พระธรรมจาริกและเยาวชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย (1) กะเหรี่ยงสะกอ (2) กะเหรี่ยงโปว์ (3) ลัวะ (4) ดารอั้ง-ปะหล่อง
- 3) ลำปาง ใช้พื้นที่หลัก คือ วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง และพื้นที่ร่วม คือ ชุมชน ผู้ร่วมวิจัยทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล รวมถึงครูพระสอนศีลธรรม

4) พิจิตร ใช้พื้นที่ศูนย์ภูมิศึกษาภิบาล สวนพระโพธิสัตว์วัดทับคล้อ ผู้ร่วมวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระคิลานุปัฏฐาก และพระสงฆ์จิตอาสา

5) นครสวรรค์ เป็นการวิจัยโดยผนวก 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่จังหวัดลำพูนและนครสวรรค์ โดยจังหวัดลำพูนใช้พื้นที่ตำบลบ้านธิ วัดพระธาตุตอดอยเวียงอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ใช้พื้นที่วัดหนองม่วง มีทรัพยากรบุคคล 3 ฝ่ายหลัก ที่เรียกว่า บ-ว-ร ได้แก่ (1) พระสงฆ์ (2) องค์กรหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และ (3) ผู้สูงอายุใน 2 จังหวัดดังกล่าวแล้ว

6) ศรีสะเกษ ใช้พื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมเกียรติแก้ววิทยา อำเภอศรีรัตนะ มีผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย 3 ฝ่ายสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ปกครอง พระสงฆ์ฝ่ายการศึกษา และบุคลากรฝ่ายสาธารณสุข เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสุขภาวะ 5 ส

7) ขอนแก่น ใช้พื้นที่ชุมชนที่มีผู้ป่วยและผู้สูงอายุติดเตียงเป็นเป้าหมาย มีคณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผู้แทนสาธารณสุขจังหวัด ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สถานีตำรวจที่ฝึกและประสานความร่วมมือแบบพลัง บ-ว-ร

8) ภูเก็ต ใช้พื้นที่วัดกะทู้ อำเภอกระทุง และชุมชนเป็นเป้าหมาย มีพระสงฆ์ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน สาธารณสุขอำเภอ รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจ (สน.กระทุง) รวมถึงเยาวชนในพื้นที่เพื่อยกระดับสุขภาพเยาวชนให้ห่างไกลจากปัญหาสิ่งเสพติด โดยเฉพาะปัญหาน้ำกระท่อมและอื่น ๆ

9) พังงา ใช้พื้นที่วัดบางครั้ง อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา มีพระสงฆ์ คณะสงฆ์อำเภอกระบุรี บุคลากรด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) รวมถึงคณะครู นักเรียน ทั้งโรงเรียนบางครั้ง และโรงเรียนบ้านทุ่งละออ

10) กรุงเทพมหานคร ใช้พื้นที่ คือ สถานศึกษา รวม 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดยานนาวา โรงเรียนวัดดอน และโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย มีพระสงฆ์เป็นกระบวนกรและผู้นำ ครู นักเรียนรุ่นพี่รุ่นน้อง มีเป้าหมาย คือ การพัฒนาสุขภาวะในเด็กและเยาวชนในเขตเมือง

1.2 ด้านกระบวนการ

1) เชียงราย ทำกิจกรรมปลูกผักกาดหวาน การตรวจสุขภาพนักเรียน กิจกรรมพุทธจิตอาสาสำหรับเด็กและเยาวชน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำเชิงกระบวนกร

2) เชียงใหม่-เชียงราย ทำกิจกรรมตั้งแต่การอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 1 คืน 2 วัน เพื่อระดมสมองและความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์มีวิทยากรกระบวนการเป็นผู้กระตุ้นเร้าและชี้แนวทางและการคิดออกแบบผลงานของโครงการ ซึ่งได้ข้อสรุปของโครงการ คือ พัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟภายใต้แบรนด์ “จาริกานัน”

3) ลำปาง มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาพื้นที่กายภาพบริเวณวิทยาลัยสงฆ์โดยมีสระน้ำเป็นแลนด์มาร์ก (Landmark) กิจกรรมเครือข่ายที่เรียกว่า ธรรมะในสวน บริเวณ “กาดนังก้อม” ในช่วง “ธรรมะในสวน”

4) พิจิตร ใช้กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องทั้งส่วนกลางและกลับไปพัฒนาอบรมเพิ่มเติมในพื้นที่ โดยมีเจ้าคณะจังหวัดพิจิตรเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมในกระบวนการทำงานเชิงจิตวิทยาให้คำปรึกษาเชิงพุทธ

5) นครสวรรค์ ใช้กิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ถิ่นที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างสุขภาวะ จำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1) ฟ้อนลื้อ จากกลุ่มไทลื้อตำบลบ้านธิ (2) ฟ้อนยอง จากกลุ่มไทยองตำบลบ้านธิ (3) ฟ้อนเล็บ จากกลุ่มไทญวนตำบลบ้านธิ และ (4) การบริหารชุดป้องกันพลัดตกหกล้ม 8 ท่า จากกลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุ สามไต่บ้านธิวิทยา (5) ต้นกำรำเคียว จากกลุ่มชมรมเพลงพื้นที่บ้านวัดหนองม่วง และ (6) กิจกรรมกายบริหาร (สาละวันรำวง) รวมเป็น 6 ชุดกิจกรรม โดย 4 ชุดแรกเป็นกิจกรรมของจังหวัดลำพูน 2 ชุดหลังเป็นกิจกรรมของจังหวัดนครสวรรค์

6) ศรีสะเกษ คณะวิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ทำการสำรวจ 2 ระยะ แล้วออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคู่มือมาตรฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมสุขภาวะ 5 ส

7) ขอนแก่น มีการจัดและดำเนินกิจกรรมหลักสำคัญ คือ เยี่ยมบ้านพลังบวก ซึ่งดำเนินการภายใต้แนวคิด “ป่วยกายไปหาหมอ ป่วยใจมาหาพระ แต่หากป่วยทั้งกายและใจ พระ หมอ และอาสาจะลงไปหา” มีกิจกรรมผูกไมตรีระหว่างชุมชนโดยการประกอบอาหารและนำไปรับประทานร่วมกัน แม้เป็นกิจกรรมเล็กน้อย แต่ส่งผลทางความรู้สึกเป็นมิตรไมตรีต่อกันและกัน

8) ภูเก็ต ใช้กิจกรรมเชิงบูรณาการโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางร่วมกับภาคี เช่น ชมรมทู ปี นัมเบอร์วัน กิจกรรมการให้ความรู้เพื่อปรับวิถีคิด ปรับมุมมองการใช้ชีวิต โดยสอดแทรกหลักธรรมกำกับ มีบุคลากรที่เป็นวิทยากรร่วม คือ นักจิตวิทยาที่ให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนปรับปรุง แก้ไขและค้นหาตัวตน มีการใช้พื้นที่ผ่านการเรียนรู้พืชสมุนไพร โดยวิทยากรเชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้เรื่องการใช้พืชสมุนไพรอย่าง

ถูกวิธี เช่น น้ำกระท่อม ที่ควรใช้ในปริมาณใดจึงเป็นประโยชน์ ปริมาณเท่าใดจึงจะเป็นโทษ

9) พังงา ใช้กิจกรรมเชิงความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องพืชสมุนไพรพื้นถิ่น และร่วมถอดบทเรียนเพื่อสร้างประโยชน์ทั้งในเชิงสุขภาพทำให้เกิดแนวคิดเชิงบวก สร้างสรรค์ โดยคิดเห็นร่วมกันที่จะแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

10) กรุงเทพมหานคร ใช้กิจกรรมเชิงศิลปะเป็นฐานเสริมสร้างความสุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญา ได้แก่ (1) กิจกรรมปั้นดิน ปั้นธรรม (2) กิจกรรมส่องกระจกเงา (3) กิจกรรมส่งสารสื่อสาร การปั้นดินปั้นธรรม สะท้อนจิตที่สุขและทุกข์ผ่านใบหน้าของรูปที่ปั้น และการเสียสละแบ่งปันสีเพื่อให้ดินมีหลากหลายสี จากรุ่นพี่รุ่นน้อง กิจกรรมส่งกระจก สะท้อนการย้อนมองตนเอง ค้นหาความคิดที่ต้องเป็นสัมมาทิฐิ และกิจกรรมส่งสารสื่อสาร สะท้อนการรับและเสพข่าวสารอย่างมีสติ มีวิจารณ์ญาณแยกแยะ โดยมีรุ่นพี่ คุณครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาและดูแลขณะการดำเนินกิจกรรมจึงเน้นผลด้านจิตใจ ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและปัญญาที่รับรู้ในตัวตน

1.3 ด้านผลลัพธ์

1) เชียงราย แสดงผลในมิติการใช้ประโยชน์จากการวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งสุขภาวะทางกาย คือ การทำแปลงผักสวนครัววิถีพุทธเพื่อส่งเสริมรายได้และด้านโภชนาการ การทำให้พื้นที่ในสถานศึกษา สำนักสงฆ์ในชุมชนให้สะอาด น่าอยู่น่ามอง

2) เชียงราย-เชียงใหม่ โครงการในระยะแรกเชิงนวัตกรรม กล่าวคือสามารถคิดและออกแบบเชิงนวัตกรรม คือ ผลิตภัณฑ์แพคเกจ “จาริกานโน”

3) ลำปาง โครงการสามารถพัฒนาพื้นที่สัปปายะของวิทยาลัยสงฆ์เพิ่มขึ้น บุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์สามารถเปิดพื้นที่สุขภาวะทางจิตและปัญญาผ่านกิจกรรมธรรมะในสวน ผ่านเทคนิควิธีแบบ “กาดนั่งก้อม” อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังได้ขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นด้วย

4) พิจิตร โครงการมีความเห็นพ้องกันว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่มีความเป็นรูปธรรมที่ต่างจากเดิม เป็นผลเชิงนวัตกรรมสังคมในแง่ที่ทำให้เกิดแนวคิดและการให้คำปรึกษาอย่างมีเครื่องมือเชิงจิตวิทยา ส่วนการปรับวิธีให้คำปรึกษา เทคนิคอื่น ๆ ยังจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและกรณีศึกษาเพิ่มเติม และในระยะต่อไปอาจขยายผล

ไปถึงประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้ป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งได้ผลทั้งมิติใช้ประโยชน์และการขับเคลื่อนต่อไป

5) นครสวรรค์ ผลลัพธ์ของโครงการสะท้อนออกมาทั้ง 2 มิติ ได้แก่ ผลลัพธ์มิติใช้ประโยชน์ คือ ผู้สูงอายุมีสุขภาวะองค์รวมทั้งด้านกาย ใจ สังคม ความสามารถในการดูแลตนเอง และผลลัพธ์มิติกลไกขับเคลื่อนให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยน และสะท้อนอัตลักษณ์พื้นถิ่นเป็นการสร้างพื้นที่ความมั่นใจในตนเอง และดำรงคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมของพื้นถิ่นได้อย่างลงตัว

6) ศรีสะเกษ โครงการได้พัฒนาคู่มือมาตรฐานโรงเรียนพระปริยัติธรรมสุขภาวะ 5 ส ขึ้นมา 1 ชุด เพื่อเป็นโครงการต้นแบบในการพัฒนาในระยะต่อไป และทำความเข้าใจร่วมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

7) ขอนแก่น ผลตอบรับที่สำคัญ คือ การได้กิจกรรมพลังบวกที่สามารถประสานพลังของแต่ละฝ่ายทั้งที่เป็นพระภิกษุสามเณร เจ้าหน้าที รพ.สต. อสม. เป็นผลลัพธ์ทั้งมิติใช้ประโยชน์และกลไกขับเคลื่อนในชุมชนต่อไป

8) ภูเก็ต โครงการสะท้อนว่า เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวกิจกรรมมี “จิตอาสา” เพิ่มขึ้น แสดงออกให้เห็นผ่านกิจกรรมของวัดและชุมชน โดยการอาสาเป็นบริกร เป็นพิธีกร เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในในทางที่ดีขึ้น มีข้อสังเกตว่า การทำงานในลักษณะจิตอาสาของพระสงฆ์ในพื้นที่ ยังมีจำนวนน้อยอยู่ แต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นเพราะมีพระสงฆ์หลายรูปที่เห็นการทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วมีความสนใจที่จะร่วมมือในอนาคตต่อไป

9) พังงา ผลจากโครงการ ทำให้เกิดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนกลับได้ประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะการปรับวิถีคิดและมุมมองการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรให้คุ้มค่าและยังแสวงหาโอกาสการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าหรือรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นผลลัพธ์เชิงกลไกขับเคลื่อนเป็นหลัก

10) กรุงเทพมหานคร ผลตอบรับ คือ ได้เห็นเด็กและเยาวชนมีความสุขผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่เดินมาถูกทาง แต่ยังไม่วางหรือยังต้องการทำอย่างต่อเนื่อง ได้เห็นถึงสุขภาวะเด็กและเยาวชนในเขตเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมปะทะกับสุขภาวะทางจิตและสังคม ได้เห็นทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น การแสดงออกถึงความสุขระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันของรุ่นพี่รุ่นน้องโดยมีวิทยากรกระบวนการที่เป็นพระสงฆ์และครูพี่เลี้ยงกำกับดูแล

เมื่อสรุปจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ โครงการวิจัยได้บรรลุเป้าหมาย คือ การส่งเสริมพื้นที่สุขภาวะทั้ง 4 ด้าน แต่มีความต่างเฉพาะรายพื้นที่บางพื้นที่ที่การพัฒนาสุขภาวะไม่โดดเด่นหรือครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

จังหวัดที่	พื้นที่พัฒนาสุขภาวะในโครงการ	สุขภาวะ 4 ด้าน			
		สุขภาวะทางกาย	สุขภาวะทางจิต	สุขภาวะทางสังคม	สุขภาวะทางปัญญา
1	เชียงราย	√	√	√	√
2	เชียงใหม่	-	√	√	√
3	ลำปาง	√	√	√	√
4	พิจิตร	-	√	-	√
5	นครสวรรค์	√	√	√	√
6	ขอนแก่น	√	√	√	√
7	ศรีสะเกษ	√	-	√	-
8	ภูเก็ต	-	√	√	√
9	พังงา	-	√	√	√
10	กรุงเทพมหานคร	-	√	√	√

ตาราง 1 แสดงการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะใน 10 จังหวัด

จากการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะทั้ง 10 พื้นที่ ทำให้พบว่า มีความรู้เรื่องสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน แฝงฝังอยู่กับการทำกิจกรรมในโครงการในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป ประกอบกับหลักการแนวคิดด้านสุขภาวะในพระพุทธศาสนา อีกทั้งความรู้ด้านสุขภาวะทั้ง 4 นั้น ยังถูกออกแบบให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงระบบ กลายเป็นความรู้ย่อย ๆ อีกชุดหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาพื้นที่สุขภาวะเป็นไปตามบริบทของจังหวัดนั้น ๆ องค์กรประกอบย่อยที่หนุนเสริมให้การทำกิจกรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ขับเคลื่อนไปได้ ได้แก่ 1) ทรัพยากรทางพระพุทธศาสนา 2) เครือข่ายพลังแบบ บ-ว-ร 3) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม 4) การเรียนรู้สุขภาวะเชิงบูรณาการ และ 5) ความร่วมมือและมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งหนุนทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญาขึ้นมา

2. สังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

เมื่อสังเคราะห์เป็นชุดความรู้จากการปฏิบัติการวิจัยพื้นที่ทั้ง 10 ได้ชุดความรู้ 2 ชุด คือ 1) ชุดความรู้หลัก 1 เรื่อง และ 2) ชุดความรู้ย่อย 5 เรื่อง ชุดความรู้หลัก ได้ชุดความรู้ 1 เรื่อง คือ ความรู้เรื่องการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญา ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องสปปายะในพระพุทธศาสนาที่อาศัยกาลยามมิตรเป็นฐานหนุนที่โดดเด่น ให้ความสำคัญสุขภาวะด้านในจิตใจและปัญญา ส่วนแนวคิดสุขภาวะสากล โดดเด่นในแง่การพัฒนาพื้นที่เชิงกายภาพ เป็นพื้นที่กิจกรรม กระฉับกระเฉง (Active Zone) หรือพื้นที่รองรับกิจกรรมเชิงกายภาพ และพื้นที่กิจกรรมสงบหรือพื้นที่ผ่อนคลาย (Passive Zone) สำหรับชุดความรู้ย่อย 5 เรื่อง ได้แก่ 1) ความรู้ด้านการใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาตั้งศักยภาพ ซึ่งการตั้งศักยภาพในที่นี้หมายถึง ผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาผ่านบุคลากรสงฆ์ เป็นต้นแล้วพัฒนาพื้นที่สุขภาวะในมิติต่าง ๆ อย่างน่าพอใจ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ที่ในงานวิจัยนี้จัดเป็นองค์ประกอบย่อยไว้ ได้แก่ (1) ศาสนธรรม (2) ศาสนบุคคล (3) ศาสนสถาน (4) ศาสนพิธี (5) สาธารณสงเคราะห์ 2) ความรู้เรื่องการจัดการหรือการมีภาคีเครือข่ายพลังแบบ บ-ว-ร มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) ชุมชน เยาวชน (2) สถาบันสงฆ์ (3) หน่วยงานราชการ 3) ความรู้ด้านการใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) การรวมกลุ่มชุมชน (2) มีจิตอาสา (3) มีภูมิปัญญาด้านศิลปะพื้นถิ่น (4) พิษณุไพรพื้นถิ่น 4) ความรู้ด้านการเรียนรู้พื้นที่สุขภาวะเชิงบูรณาการ มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) แนวคิดด้านพื้นที่สุขภาวะและองค์กรเครือข่ายสุขภาวะตามแนวพุทธศาสนา (2) แนวคิดการให้คำปรึกษา (3) แนวคิด หลักการด้านสาธารณสุข และ 5) ความรู้ด้านการให้ความร่วมมือและมีเป้าหมายร่วมกัน มีองค์ประกอบย่อย คือ (1) มีข้อตกลง และ (2) มีเป้าหมายร่วมกัน

อภิปรายผล

1. ผลจากกระบวนการจัดพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา (คุณภาพชีวิตด้านกาย จิต สังคมและปัญญา)

1.1 ผลจากกระบวนการจัดพื้นที่และเครือข่ายที่ส่งเสริมสุขภาวะทางกายและสังคม ผลจากการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะมีหลายลักษณะในแต่ละพื้นที่ เช่น กิจกรรมการปลูกผักสวนครัววิถีพุทธ กิจกรรมพุทธจิตอาสา การให้บริการตรวจสุขภาพ การเพาะปลูกเมล็ดกาแพะของจังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย ให้ผลเชิงสุขภาพกาย สุขภาพทางสังคม หรือแม้กระทั่งการแปรเป็นรายได้และสะท้อนระบบคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน ซึ่งเป็นการสร้างปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต สอดรับกับผล

การศึกษาของพระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ (2558: 252-253) ที่เสนอว่า ตัวบ่งชี้การมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง และเข้ากับองค์ประกอบตัวชี้วัดและการสร้างตัวชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุม 4 ด้าน เช่น ด้านกาย เกณฑ์ชี้วัดที่สำคัญ คือ การมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ที่อยู่อาศัยสะอาด ได้อาหารสะอาดและถูกหลักอนามัย ส่วนสุขภาวะทางสังคม เกณฑ์บ่งชี้สำคัญ คือ การมีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม การจัดการเพื่อความสุขเจริญของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำราญ ทิพย์บรรพต (2564) ที่เสนอไว้ว่า การทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถแสดงออกถึง 3 กระบวนการ คือ 1) ทำให้พออยู่พอกินด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐาน 2) ทำให้กินดีอยู่ดี ชีวิตมีสุขด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นขั้นก้าวหน้า และ 3) ทำให้อยู่ได้อย่างพอเพียง หรือการศึกษาของเริงวิญญ์ นิลโคตร และคณะ (2564: 53-69) พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาส่งเสริมพลังอำนาจสุขภาวะชุมชนที่มีนัยสำคัญของชุมชนอย่างแรก คือ “ความอยู่ดีกินดี” ส่วนพื้นที่จังหวัดลำปาง ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง ที่สามารถพัฒนาพื้นที่เชิงกายภาพให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Co-working Space) การพัฒนาพื้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้เป็นโรงเรียนสุขภาวะ 5 ส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องการจัดพื้นที่สัปปายะ ส่วนผลจากกิจกรรมสุขภาวะผู้สูงอายุที่จังหวัดนครสวรรค์และลำพูนโดยใช้ศิลปะเป็นแนวทางดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงความสามารถของตนเองออกมาและมีความภาคภูมิใจในตนเองนั้นสอดคล้องกับการศึกษาของพนัส ต่องการพานิช (2563: 91-106) ที่เห็นว่า แนวทางการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุผ่านศาสตร์ทางดนตรี การร้อง เล่น เต้นและการเคลื่อนไหว เป็นการบริหารร่างกาย เสริมสร้างความสุขทางจิตใจและการชะลอการเสื่อมสภาพของร่างกาย และได้มีมติทักษะเชิงสังคม เช่นเดียวกันกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุที่เน้นกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง (Bed Bound) ทำให้เกิดพลังความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ และส่งผลให้ผู้สูงอายุติดเตียงไม่รู้สึกลำบากเปลี่ยวเมื่อผู้สูงอายุรู้สึกถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูเกษม อรรถการ และสุเทพ เชื้อสมุทร (2564: 691-702) ที่พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมดูแลของภาคประชาสังคมมีส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมความผูกพันและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน สำหรับกิจกรรมการประกอบอาหารแล้วมารับประทานร่วมกันอันเป็นวิถีที่สอดคล้องกับการอยู่ร่วมกันของคนอีสาน นับเป็นบรรทัดฐานความร่วมมือและสังคมที่มีนัยสำคัญเป็นวิถีปฏิบัติแบบพึ่งพาช่วยเหลือกัน ดังที่ยุคิโอะ ฮายาชิ (2554: 160-162) ซึ่งศึกษา

พระพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของคนไทยอีสานที่ระบุว่า ความอยู่รอดของคนในหมู่บ้าน เป็นการใช้ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานแบบกลุ่มเครือญาติ ภายใต้แนวคิด “เฮ็ดน้ำกัน กินน้ำกัน” ล้วนแสดงนัยความเป็นเครือญาติที่ถือปฏิบัติแพร่หลายมาอย่างยาวนานแล้ว การทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายของโครงการจึงเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนอีสานได้อย่างลงตัว

พื้นที่ศึกษาจังหวัดภูเก็ตและพังงาจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับสุขภาวะสำหรับเยาวชนกับปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม การมุ่งเป้าขยายผลให้พืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าแปรรูปเชิงพาณิชย์และพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์หรือแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพร สอดคล้องกับข้อค้นพบจากการศึกษาของพระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ (2558: 252-253) ที่ระบุว่า การทำให้สังคมเข้มแข็งและมีความสุขได้ ต้องมีตัวชี้วัดที่บ่งถึงการมีคุณภาพตลอดชีวิต มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีระบบนิเวศสมดุล สำหรับการพัฒนาพื้นที่ศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้กิจกรรมเชิงศิลปะบำบัดสะท้อนสุขภาวะด้านในของเด็กและเยาวชนในเขตเมืองผ่านศิลปะและกิจกรรม การปั้นดินด้วยดินน้ำมัน การเติมแต้มสีสันดินน้ำมัน กิจกรรมส่องกระจกย้อนมองตน และกิจกรรมส่งสารสื่อสาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของพิเศษ โพพิศ (2563) ที่ศึกษาการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อลดความเครียดในเด็กจากการเรียนออนไลน์ ซึ่งได้ประเมินหลังกิจกรรมแล้วพบว่า มีผลเชิงบวกเพิ่มขึ้น เช่น ค่าทักษะการเข้าสังคม การให้ความร่วมมือ การมีสมาธิอยู่ในระดับที่ดีมาก เพียงแต่กิจกรรมของพิเศษ โพพิศ เป็นการออกแบบและกำหนดโดยผู้วิจัย แต่มีเป้าหมาย คือ เพื่อนำศิลปะเข้าสู่ในเด็กและให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน คือ ด้านจิตใจ และภายนอก คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์กับสังคมในเชิงบวกเหมือนกัน

1.2 ผลจากกระบวนการจัดพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะทางจิตและปัญญา ผลจากการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะที่มีความโดดเด่น ได้แก่ กิจกรรมการให้คำปรึกษาเชิงพุทธของกลุ่มพระสงฆ์พระคิลานุปัฏฐากที่ทำงานบนฐานของอริยสัจ 4 และกิจกรรมของวิทยาลัยสงฆ์ลำปาง เป็นการสะท้อนผลการดูแลสุขภาวะได้ในระดับหนึ่งที่ยังต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เฉพาะด้าน อาศัยความเชี่ยวชาญเชิงจิตวิทยาคลินิกด้วย แต่ศาสตร์แห่งการให้คำปรึกษานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของอริยสัจ 4 ซึ่งผู้ร่วมวิจัยได้รับการอบรมและสะท้อนแนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติ จึงสอดคล้องกับแนวคิดของโสริช โพธิแก้ว (ม.ป.ป.: 3-4) ที่ให้เครื่องมือสำคัญหรือกระบวนการที่จะนำพามนุษย์ให้ออกจากอวิชชา ก็คือ อริยสัจ 4 เพื่อทำความเข้าใจความจริง ธรรมชาติของมนุษย์ในทุกแง่มุมหรือที่ประทีป พืชทองกลาง (2555) เสนอองค์ความรู้พุทธวิธีให้

คำปรึกษาโดยให้คำนึงถึงคุณลักษณะของพระพุทธเจ้า 6 คุณลักษณะ เพื่อสะท้อนในตัวผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) พระบุคลิกภาพขัณฑ์ 2) พระวาจาขัณฑ์ 3) พระหฤทัยมั่นคง 4) วางพระองค์สม่ำเสมอ 5) ขัณฑ์เจตนาแตกต่าง และ 6) วางพระกรุณาในหมู่สัตว์ วางเป้าหมายไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) สักตปัญหา 2) เยียวยาคนทุกข์ และ 3) เพิ่มสุขยั่งยืน พร้อมกับเสนอแนวปฏิบัติหรือกระบวนการให้คำปรึกษาไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) สร้างสัมพันธ์ภาพ 2) สำรวจตนเพื่อเข้าใจปัญหา สืบสาวสาเหตุ 3) ขัณฑ์ปรึกษา 4) ลงมือปฏิบัติ และ 5) ติดตามผล การเน้นให้ผู้ประสบปัญหาได้เข้าใจปัญหาหรือการสำรวจตนจนค้นเจอสเหตุและสามารถนำเอาไปสู่ปัญญาก่อได้ตามแนวอริยสัจ 4 ตรงกับพุทธวิธีให้คำปรึกษาที่กล่าวถึงนั่นเอง สำหรับกิจกรรมที่เรียกว่า “กาดนั้กัณฑ์” ทำให้เกิด “พื้นที่สุขภาวะ” ที่เสริมสร้างสุขภาวะด้านจิตและปัญญานั้กัณฑ์ว่า เป็นเวทีสะท้อนที่สำคัญ และเวทีในลักษณะนี้สอดคล้องกับการศึกษาของนภเรณู สัจจรักษ์ ธีระธิตติ (2558: 168-169) ที่พบว่า รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการมีส่วนร่วมในการผลิตและการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยอาศัยกิจกรรมหนึ่งที่เรียกว่า “ช่วงกัณฑ์” หรือ ลานความคิด เป็นเวทีสำคัญที่สะท้อนถึงความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจของชุมชนการหาแนวทางพัฒนาชุมชนร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ เพื่อแสวงหาข้อสรุปร่วมกันซึ่งถือว่า เป็นการแสวงหาปัญญาเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างน่าสนใจ

2. ผลจากการสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

พื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะที่เกิดจากการดำเนินโครงการวิจัยทั้ง 10 พื้นที่ 10 จังหวัด เป็นไปในทางที่เป็นบวก ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การสนับสนุน ผลักดันให้กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุเป้าหมาย เมื่อสังเคราะห์แล้วพบว่า ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่ การจัดการแบบ “พลัง บ-ว-ร” ที่มีหลักสัปปายะเชื่อมโยงยึดโยงอยู่ด้วย การจัดการพื้นที่และเครือข่ายแบบพลัง บ -ว-ร มีลักษณะพิเศษ คือ การทำงานบนฐานของศรัทธาโดยไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกเชื้อชาติศาสนา แต่เป็นศรัทธามุ่งมั่นให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะเมื่อการรวมตัวนั้นมีพลังอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2566: 37-39) พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ (2563: 4136) และเจริญชัย นิลโคตร และคณะ (2564: 53-69) ที่กล่าวว่า การรวมกลุ่มในลักษณะนี้เป็นรูปแบบหรือตัวแทนของความศรัทธาที่สำคัญที่เรียกว่า Faith-based Organization (FBO) เป็นพลังสำคัญที่จะช่วยเหลือกัน เช่น ในชุมชนของวัดประยุรวงศาวาสที่เรียกว่า ย่านกะดี

จีน หรือกุฎิจีน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มชุมชนศาสนา 6 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนวัดประยุรวงศ์-ศาสนาพุทธ 2) ชุมชนวัดกัลยาณ-ศาสนาพุทธ 3) ชุมชนบุพาราม-ศาสนาพุทธ 4) ชุมชนโรงคราม-ศาสนาพุทธ 5) ชุมชนมัสยิดกุฎิขาว-ศาสนาอิสลาม 6) ชุมชนกุฎิจีน-ศาสนาคริสต์ เมื่อหลอมรวมเป็นหนึ่งโดยยึดสังคหวัตถุ 4 เป็นที่ตั้งจึงทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เพราะชุมชนมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม หรือเรียกว่า เป็นนวัตกรรมสังคมที่จะนำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ “พลังบวร” เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แบ่งปันและพึ่งพาอาศัยกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาใน 10 พื้นที่ ซึ่งรวมพื้นที่ศึกษา 10 จังหวัด เป็นการทำงานแบบพลังเครือข่ายที่เรียกว่า พลัง บ-ว-ร ได้แก่ 1) พลังฝ่ายบ้าน 2) พลังฝ่ายวัด และ 3) พลังฝ่ายราชการ ที่สามารถทำงานขับเคลื่อนด้วย 5 ปัจจัยร่วม ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรทางพระพุทธศาสนา เช่น วัด พระสงฆ์ สามเณรและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา 2) การทำงานโดยมีรูปแบบ บ-ว-ร 3) การมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม 4) การเรียนรู้เรื่องสุขภาวะเชิงบูรณาการทั้งฝ่ายพระสงฆ์ นักจิตวิทยา บุคลากรด้านสาธารณสุข และ 5) การทำงานอย่างมีส่วนร่วมและมีเป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น องค์ความรู้จากการวิจัยจึงเปรียบดังการยึดจุดหมายสูงสุดร่วมกันโดยยึดตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาพื้นที่สุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญา ซึ่งขับเคลื่อนด้วยแกนกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน โครงการจึงบรรลุเป้าหมาย ดังภาพแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 1 พื้นที่สุขภาวะทางกาย จิต สังคมและปัญญา

สรุป

การสังเคราะห์ความรู้ระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายสุขภาวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพปัจจัยเชิงระบบทั้ง 3 ด้าน สามารถผลักดันให้เกิดแนวทางส่งเสริมสุขภาวะทั้ง 4 ด้านตามความเหมาะสม ซึ่งมีประชาชน กลุ่มพระธรรมจาริก เยาวชนบนพื้นที่สูง ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน เป็นตัวสะท้อนผลนั้น อย่างไรก็ตาม พื้นที่พัฒนาสุขภาวะจากการวิจัยไม่ได้ระบุเพียงพื้นที่เชิงกายภาพเท่านั้นที่จะส่งเสริมด้านสุขภาวะ เช่น การมีพื้นที่สัปายะ แต่ยังอาศัยพื้นที่ทางสังคมประกอบรวมด้วยอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง จะพบว่า ในกระบวนการทำงานมีบุคลากรหลายฝ่ายเปิดใจและใส่ใจกับการทำงานดังกล่าว เช่น บุคลากรด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายที่บรรลุผลได้นั้นเนื่องมาจากการออกแบบการดำเนินงานและมีปัจจัยนำที่สำคัญดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดโดยมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาในพระรัตนตรัยแล้วตั้งศักยภาพมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- นภเรณู สัจจรักษ์ อีระธิตติ. (2558). รูปแบบการปฏิบัติที่ดีในการมีส่วนร่วมในการผลิตและการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยมhitล.
- ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (13 ตุลาคม 2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1.
- ประทีป พิษทองกลาง. (2555). พุทธวิธีการให้คำปรึกษา: พุทธปัญญาเพื่อการแก้ปัญหาชีวิตมนุษย์. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 8 (ฉบับพิเศษ), 550-567.
- พนัส ต้องการพานิช. (2563). ร้อง เล่น เต้น เคลื่อนไหว: กิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้าฯ. 2 (1), 91-106.
- พนิต ภูจินดา และคณะ. (2564). *Healthy Space Next Door: สุขภาพดีมีได้ข้างบ้าน คู่มือแนะนำการสร้างพื้นที่สุขภาวะในชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สร้างเสริมสุขภาวะเมือง.
- พระครูเกษมอรรถากร และสุเทพ เชื้อสมุทร. (2564). บทบาทประชาสังคมกับการดูแลผู้ป่วยติดเตียง. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชนรากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 28 กุมภาพันธ์. หน้า 691-702.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2566). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาพื้นที่ทางสังคม*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ. (2558). *การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของประชาชนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา*. นนทบุรี: ดีไซน์ ดีไลฟ์.
- พระมหาอนุชา สิริวัฒน (พลกุล). (2556). *การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดเทพปฐมนาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ. (2563). *โครงการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- พิเศษ โพพิศ. (2563). *การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อลดความเครียดในเด็กจากการเรียนออนไลน์*. รายงานการวิจัย. สถาบันพัฒนศิลป์.

- ภรณ์ หลาวทอง. (2558). *ตัวแบบการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการดุขฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). *พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ เวอร์ชัน 6: BUDSIR VI for Windows*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุคิโอะ ฮายาชิ. (2554). *พุทธศาสนาในเชิงปฏิบัติของคนไทยอีสาน: ศาสนากับความเป็นภูมิภาค*. พินิจ ลาภธนานนท์. (ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เริงวิษุณิ์ นิลโคตร และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชารวมเสริมพลังอำนาจสุขภาวะชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 5 (2), 53-69.
- สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์). (2527). *สมเด็จพระเจ้า อดิเชียน-พุทธ-เทศน์*. พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศลในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร). กรุงเทพมหานคร: เจริญรัฐการพิมพ์.
- สำราญ ทิพย์บรรพต. (2564). *กระบวนการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศตามศาสตร์พระราชารวมเสริมพลังวิชาการชุมชนเกาะกอก จังหวัดระยอง*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โสรัช โปธิแก้ว. (ม.ป.ป.). การศึกษาเชิงจิตวิทยา/จิตรักษาแนวพุทธ. ใน *โครงการพัฒนาระบบการจัดการพื้นที่และเครือข่ายองค์กรสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา).
- อ้อมเดือน สดมณี และคณะ. (2551). *ความคิดเห็นของคนไทยปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไทย*. รายงานการวิจัย. โครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษา ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Mele, C, et al. (2010). A Brief Review of Systems Theories and Their Managerial Applications. *Service Science*. 2 (1/2), 126-135.
- Patton, W. and McMahon, M. (2014). *Career Development and Systems Theory: Connecting Theory and Practice*, Vol. 2. Rotterdam: Sense Publishers.
- World Health Organization (WHO). (2015). *Healthy Cities: Good Health is Good Politics*. Manila: WHO Western Pacific.

แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยา ด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน

Guidelines for the Development of Creative Learning Space in Phayao Old Town with Community Cultural Capital

สัททยา วิเศษ^{*1}, นภาพร หงษ์ทอง², ภัทรา บุรารักษ์³,
นิรมล พรหมนิล⁴, ปะวินทร์ ระมิงค์วงศ์⁵

Sahathaya Wises¹, Napaporn Hongthong², Phattrra Burarak³,
Niramon Promnil⁴, Pawin Ramingwong⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา^{1, 2},

คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา^{3, 4},

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus^{1, 2},

School of Business and Communication Arts, University of Phayao^{3, 4},

School of Architecture and Fine Arts, University of Phayao⁵

First/Corresponding Author, E-mail: sahathaya.wis@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาในเมืองเก่า 2) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่า และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน ในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ชุมชนวัดลีและชุมชนวัดศรีจอมเรือง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสารสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน แกนนำกลุ่ม จำนวน 20 คน และสนทนากลุ่มตัวแทนองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักวิชาการ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า มีความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์เมืองพะเยายุคค่านาน

และยุคประวัติศาสตร์ มีการสร้างเวียงใหม่คู่กับเวียงน้ำเต้า จนกระทั่งตกอยู่ภายใต้ อำนาจของพม่าและยุคฟื้นฟูที่เป็นส่วนหนึ่งของสยาม ส่วนการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่า เวียงน้ำเต้าได้มีการจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยา 2) ทุณวัฒนธรรมชุมชนพบว่า ทุณวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของ คนในชุมชนและประเพณีทางพุทธศาสนา รวมทั้งความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของชุมชน ส่วนทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ แนวคันทินที่เป็นกำแพงเมือง-คูเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ พระพุทธรูป จารึกหินทรายสกุลช่างพะเยา 3) แนวทางการ พัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้อง ไม่ได้และที่จับต้องได้มี 3 แนวทาง ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทุน วัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาให้เกื้อหนุนเรียนรู้ภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และ การสร้างเครือข่ายการพัฒนาแลกเปลี่ยนความร่วมมือเพื่อผลักดันนโยบายสาธารณะ องค์ ความรู้จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้าด้วย ทุนวัฒนธรรมชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและพหุภาคี และการจัดการมรดก ทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า

คำสำคัญ: พื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์; เวียงน้ำเต้า; เมืองเก่าพะเยา; ทุนวัฒนธรรม ชุมชน

Abstract

The qualitative research aims 1) to study the context, historical development, and development in the old town, 2) to study community cultural capital in the old town, and 3) to propose guidelines for the development of creative learning spaces in the old town with community cultural capital. Research area is in Wiang Nam Tao Old Town, Wat Lee Community, and Wat Sri Chom Rueang Community in Mueang District, Phayao Province. The 30 key informants are selected in a specific way, including community leaders, Buddhist monks, folk scholars, group leaders, government organizations, local government organizations, and academic scholars. Collection data are performed by studying documents, exploring area, interview with 20 key informants, including community leaders, Buddhist monks, village leaders and focus group discussion with 10 key informants, representing government

organizations, local organizations, and academics. Data analysis is performed by using content analysis method.

The results show that 1) context, historical development, and development in the old town area of Wiang Nam Tao. It is related to the history of Phayao, the mythical period and the historical period. During this period, it is prospered with Wiang Mai until it fell under Burmese kingdom and the restoration period of the Siamese kingdom. As for the development in the Wiang Nam Tao Old Town area, a master plan for conservation and development of Phayao old town has been prepared. 2) Community Cultural Capital found that intangible cultural capital is related to community way of life and Buddhist traditions, including the belief in ancestral animism of the community. Tangible cultural capital includes old city walls and moats, historical sites, antiques, Buddha images, and sandstone inscriptions. 3) The 3 guidelines for development of creative learning spaces in Phayao Old Town with intangible and tangible community cultural capital include organizing activities to promote learning of community cultural capital, development of a knowledge based on community identity, and networking development of cooperation mechanisms advocating for public policy on cultural resource management. The body of knowledge of this research shows that the development of creative spaces in Wiang Nam Tao Old Town with community cultural capital are community and multilateral participation and cultural heritage management in old town.

Keywords: Creative Learning Space; Wiang Nam Tao; Phayao Old Town; Community Cultural Capital

บทนำ

เมืองเก่าเป็นเมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่สืบต่อมาแต่กาลก่อน โดยมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รูปแบบผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี รวมถึงประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักฐานทางกายภาพ

ที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองในอดีต และยังมีการใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554)

ปัจจุบันเมืองเก่าได้ถูกความเจริญและการขยายตัวของตัวเมืองโดยไม่มีขอบเขตและทิศทาง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายกิจกรรม ทั้งภาคราชการและเอกชน เกิดความหนาแน่นแออัดของอาคารสถานที่และการจราจร เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ ทำให้องค์ประกอบเมืองและเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าถูกลดความสำคัญและถูกทำลาย ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่ เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2564 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 1 รวม 9 เมือง (เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าน่าน เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิจิตร เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา) สำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ 2 รวม 27 เมือง โดยเมืองเก่าในส่วนของภาคเหนือ ได้แก่ เมืองเก่าแพร่ เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าพะเยา เมืองเก่าพิจิตร เมืองเก่าตาก และเมืองเก่าแม่ฮ่องสอน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558)

จังหวัดพะเยาตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ คือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่ใจ อำเภอภูกามยาว อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอภูซาง และที่ราบลุ่มแม่น้ำยมในเขตอำเภอบึง อำเภอเชียงม่วน ซึ่งมีหุบเขาน้อยใหญ่มากมายและก่อให้เกิดแหล่งอารยธรรมตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ โดยเฉพาะในบริเวณอำเภอเมืองพะเยา มีร่องรอยและหลักฐานที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยหิน แสดงว่า มีกลุ่มชนเร่ร่อนอาศัยกระจัดกระจายอยู่บนที่สูงมาช้านานแล้ว ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 (หลัง พ.ศ. 1700) พบหลักฐานที่แสดงว่า มีการสร้างบ้านแปลงเมืองขึ้นบริเวณริมแม่น้ำอิงภายหลังเป็นเมืองพะเยา (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2538) ซึ่งอาณาบริเวณอำเภอเมืองพะเยาในอดีต เป็นที่ตั้งของอาณาจักรภูกามยาวซึ่งเป็นทิวเขาทอดยาวจากทิศเหนือลงใต้ เริ่มต้นจากบริเวณที่ราบทางตอนใต้ของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ลักษณะของทิวเขาในจังหวัดเชียงรายที่ตั้งชันขึ้น จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ดอยดวน ทิวเขานี้จะทอดยาวลงทิศใต้และลดต่ำลงจนถึงที่ตั้งตัวอำเภอเมืองพะเยาซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของบ้านเมืองในลุ่มน้ำอิงที่มีเวียงน้อยใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ เวียงน้ำเต้า เวียงพยาว เวียงพระธาตุจอมทอง เวียงปูลาม เวียงหนองหวี โดยมีข้อสันนิษฐานว่า เวียงน้ำเต้าและเวียงพยาวน่าจะมีความสำคัญทัดเทียมกัน โดยชุมชนเวียงน้ำเต้าอาจ

เกิดขึ้นก่อน ภายหลังจึงมีการขยายมาสร้างเวียงพยาว (วียะดา ทองมิตร, 2565) ลักษณะกำแพงเมือง-คูเมืองของชุมชนมีลักษณะเหมือนผลไม้เต้า วางตัวในแนว ตะวันออก-ตะวันตก มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1,800 เมตร ด้วยลักษณะภูมิประเทศทำให้การขุดกำแพงเมือง-คูเมืองคล้ายผลไม้เต้า โดยขุดเป็นแนวอ้อมล้อมเนินดิน 3 เนิน เวียงประตูชัยมีคูเมืองเพียงชั้นเดียวและมีคันดินขนาดเล็กขนานข้างทางด้านเหนือคูเมืองมีขนาดกว้างประมาณ 21 เมตร และทางด้านทิศตะวันออกคูเมืองกว้าง 16 เมตร (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) จากการสำรวจของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปวง ธรรมปญโญ) อดีตเจ้าอาวาส วัดศรีโคมคำกล่าวว่า เวียงน้ำเต้าปรากฏมีคูน้ำคันดินล้อมรอบเมืองที่ชัดเจน มีแม่น้ำอิง ไหลผ่านเวียงจากทางทิศใต้ไปทางทิศตะวันออก มีร่องรอยของซากวัดโบราณหลาย แห่ง ศิลาจารึกจำนวนหลายหลักอยู่ภายในบริเวณตัวเวียง โดยโบราณสถานที่ยังคงสภาพเป็นวัดสมบูรณ์ คือ วัดลี สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2038 สมัยพุทธศตวรรษที่ 20-21 ซึ่งเป็นยุคที่เวียงพยาวมีพัฒนาการของเมืองช่วงเจริญรุ่งเรืองสูงสุด (พระธรรมวิมลโมลี และเกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2550) ปัจจุบันพื้นที่ภายในเวียงน้ำเต้ามีประชากรหนาแน่น และบางส่วนมีสภาพธรรมชาติ รวมทั้งวัดเก่าแก่ที่เหลือสภาพเป็นวัด นอกจากวัดลีแล้วยังมีวัดศรีจอมเรืองและสำนักแม่ชีดรุณีวิเวกาศรม ซึ่งแต่เดิมเป็นวัดสุวรรณาราม (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2560)

ปัจจุบันสภาพทางกายภาพของเวียงน้ำเต้าพบว่า กำแพงเมือง-คูเมืองถูกทำลายไปบางส่วน ทางทิศใต้และทิศตะวันตก ถูกทำลายเพื่อสร้างถนนและบ้านเรือน สภาพภายในเวียงเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการและที่อยู่อาศัย สลับกับพื้นที่เพาะปลูก ทำให้หลายฝ่ายกังวลว่า จะเกิดปัญหาการบุกรุก ทำลายคูเมือง กำแพงเมือง ให้หมดสภาพลงไปเรื่อย ๆ (ผู้จัดการออนไลน์, 2554) ถึงแม้สภาพทางกายภาพของเวียงน้ำเต้ามีการเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ยังคงมีทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญภายใต้ความเป็นชุมชน มีทุนวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องได้ คือ ชุมชนวัดลีและชุมชนวัดศรีจอมเรือง ซึ่งเป็นชุมชนไทใหญ่ (เงี้ยว) วัดลี พระพุทธรูปหินทราย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงใหม่ เจดีย์ชเวดากองจำลองและพระพุทธรูปศิลปะพม่า-ล้านนา สำนักแม่ชีดรุณีวิเวกาศรม ซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ประเพณีวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมชุมชนที่จับต้องไม่ได้ คือ ประเพณีสงกรานต์พระธาตุวัดลี พิธีก้าพะหวาหรือสืบชะตาหลวง วัดศรีจอมเรือง รวมทั้งการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารไทใหญ่ เช่น ถั่วเน่า ข้าวก้นจั่น ข้าวส้ม น้ำพริกคั่ว แกงฮังเล แกงขี้เหล็ก ฯลฯ ซึ่งทุนวัฒนธรรมถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีต มีคุณค่ามนุษย์และความต้องการของสังคม

คุณค่าของทุนวัฒนธรรม (Cultural Value) แบ่งออกเป็นคุณค่าในฐานะที่เป็นของแท้ คุณค่าสุนทรียศาสตร์ คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ คุณค่าเชิงสังคม คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ และคุณค่าเป็นสัญลักษณ์ของสังคม (Throsby, 2001)

ด้วยประวัติศาสตร์ ลักษณะภูมิทัศน์ ผังเมือง ที่ตั้ง คุณค่าทางวัฒนธรรม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้าที่มีอยู่ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการสำรวจ พัฒนาและรักษาคุณค่าของพื้นที่ ไม่มุ่งเน้นการอนุรักษ์จนประชาชนรู้สึกแยกขาด หรือไม่รู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ แต่ควรใช้พื้นที่และคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนให้อยู่ร่วมกับชุมชน เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีทิศทาง เพราะหากปล่อยให้ทิ้งร้างหรือไม่นำมาใช้ประโยชน์ ผู้คนก็จะยิ่งห่างและไม่รู้จัก ในที่สุดก็จะกลายเป็นเพียงความทรงจำของคนรุ่นเก่าที่ไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่คนรุ่นต่อไปได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การพัฒนา และทุนวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า รวมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน ผลที่ได้จากการวิจัยจะทำให้พื้นที่เมืองเก่าเป็นพื้นที่ที่มีความหมายและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพะเยา และมีบทบาทใหม่ในการเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ประชาชนมีความตื่นตัว รวมกลุ่มทางสังคมในการหนุนเสริมซึ่งกันและกันในการสร้างสรรค์ การพัฒนา การรื้อฟื้นและรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทุนวัฒนธรรมชุมชน และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในการพัฒนาเมืองเก่าพะเยาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดและพื้นที่ที่ใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการพัฒนาในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า จังหวัดพะเยา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์และทุนทางวัฒนธรรม ส่วนการศึกษาภาคสนามโดยเน้นบทบาทของ

คณะผู้วิจัยในการลงพื้นที่ด้วยตนเอง การสำรวจพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ พระสงฆ์และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน 2) แกนนำและสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนวัดลีและชุมชนศรีจอมเรือง เทศบาลเมืองพะเยา จำนวน 10 คน และ 3) กลุ่มบุคคลในองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) เป็นกลุ่มแกนนำหลักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า 2) เป็นกลุ่มที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาและจัดการทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า และ 3) เป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และการจัดการทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า

3. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ พื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า และชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ได้แก่ ชุมชนวัดลี ชุมชนวัดศรีจอมเรือง ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นประวัติศาสตร์การพัฒนาและทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้าแต่ละด้าน และศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสัมภาษณ์แกนนำชุมชนและแกนนำกลุ่ม และ 2) แบบสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามที่ไม่มีโครงสร้างในประเด็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มที่สนับสนุนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ ตำรา เอกสารต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่สำรวจชุมชน สภาพพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า การชดกิจกรรมยุทธศาสตร์เวียงน้ำเต้า การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจัดเวทีสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การจัดเวทีคืนข้อมูลและกิจกรรมเปิดพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า

6. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจัดเวทีสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ใช้วิธีตีความสร้างข้อสรุป

ข้อมูล แยกเป็นประเด็นที่ค้นพบออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เมืองสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. บริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า

1.1 เวียงน้ำเต้า เป็นเมืองเก่าที่มีคูเมืองขุดเป็นแนวโอบล้อมเนินสูงสามแห่ง จึงมีรูปร่างของเมืองคล้ายผลของน้ำเต้า (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544) คูเมืองเวียงน้ำเต้า ตั้งอยู่บนเนินเขาที่วางตัวยาวต่อเนื่องมาจากทางทิศเหนือลงมาบริเวณกัวนพะเยาและแม่น้ำอิง คูเมืองมีขนาดไม่เท่ากัน แต่มีเพียงชั้นเดียว ลักษณะของคันดินเป็นเพียงแนวคันดินเตี้ย ๆ แสดงให้เห็นลักษณะของการก่อสร้างคูเมือง คือ เมื่อกำหนดขอบเขตและขนาดของผังเมืองแล้ว การขุดคูเมืองจะนำเอาคันดินที่ได้มาถมวางเรียงเป็นแนวทั้งสองฟากข้างของคูเมือง จึงทำให้เกิดเป็นคันดินคู่ขนานไปกับคูเมือง สภาพของคันดินที่พบมีแนวและขนาดเล็กมาก คันดินด้านในจะสูงจากระดับพื้นภายในเมืองประมาณ 1 เมตร บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเรียกว่า ประตูชัยนั้น เดิมอาจเป็นประตูเมือง เพราะในแนวด้านทิศเหนือพบลักษณะการทำคันดินผ่านคูเมืองเข้าสู่ภายในเมืองที่น่าจะเป็นประตูเมืองด้วยเช่นกัน (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562)

1.2 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2558) สันนิษฐานว่า ชุมชนโบราณในเวียงน้ำเต้าเริ่มมีการอาศัยอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 20 และเจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 21 เนื่องจากพบหลักฐานจำนวนมากในช่วงเวลานี้ รวมทั้งศิลาจารึกที่กล่าวถึงการสร้างวัดหลายแห่งมีหลักฐานสำคัญที่แสดงว่า เวียงน้ำเต้าจะเป็นตัวเมืองหรือเป็นศูนย์กลางการปกครองเมืองพะเยา เนื่องจากมีแนวคันดินเป็นเส้นทางคมนาคมหลายสายตัดออกไปติดต่อกับเวียงหรือชุมชนอื่น ๆ หลายแห่งตามพื้นที่ต่าง ๆ เวียงนี้จึงมีลักษณะเป็นจุดศูนย์รวมหรือชุมชนหลักของเมือง ยิ่งไปกว่านั้น ยังสันนิษฐานกันว่า เวียงน้ำเต้าและเวียงพะเยาน่าจะเป็นชุมชนเดียวกัน โดยเวียงหนึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองและอีกเวียงหนึ่งเป็นย่านการค้า ส่วนการเกิดขึ้นก่อนหลังหรือขยายมาสร้างอีกเวียง ยังไม่มีหลักฐานยืนยันได้แน่

ชัด อย่างไรก็ตาม บริเวณภายในเวียงน้ำเต้ามีบ่อน้ำ สระน้ำอยู่หลายแห่ง และมีซากวัดร้างตั้งอยู่กระจายทั่วไป แต่ไม่อยู่ในสภาพที่สามารถศึกษารูปแบบศิลปกรรมได้ เนื่องจากพังทลายมากและบางส่วนฝังอยู่ใต้ดิน แต่มีวัดลี วัดประตูลี้ และวัดศรีจอมเรืองที่มีสภาพสมบูรณ์

พื้นที่โดยรอบเวียงน้ำเต้าได้พบวัตถุโบราณจำนวนมากที่เป็นประติมากรรม หินทราย ได้แก่ พระพุทธรูป ชิ้นส่วนพระพุทธรูป ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม สลุปจำลอง มีศิลาจารึกจำนวน 4 หลัก ได้แก่ จารึกวัดลี (พ.ศ. 2038) จารึกวัดพระเกิด (พ.ศ. 2056) จารึกวัดสิบสองห้อง (พ.ศ. 2058) และจารึกวัดสุวรรณาราม (พ.ศ. 2060) เกี่ยวกับอายุสมัยของเมืองโบราณนี้ น่าจะเป็นเมืองพะเยาในสมัยอยุธยา ซึ่งไม่เก่ากว่าสมัยอยุธยาตอนต้น และอาจจะเป็นเมืองที่พระยาธิวัตรธำมาครองอยู่ก็เป็นได้ ซึ่งเก็บรวบรวมไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ จากการสำรวจของโครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคเหนือ) ทำให้กำหนดอายุของเมืองโบราณแห่งนี้ว่า อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20-21 ในการสำรวจมีการขุดตรวจชั้นดินทางโบราณคดีพบหลักฐานว่าเมืองโบราณแห่งนี้มีชั้นดินธรรมชาติเพียง 2-3 ชั้นเท่านั้น มีชั้นดินอยู่อาศัยเพียงชั้นเดียว และพบเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง จากหลักฐานเป็นการยืนยันถึงอายุสมัยของเมืองโบราณมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 โดยมีหลักฐานจารึกทั้ง 4 หลักซึ่งอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกัน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563)

1.3 เวียงน้ำเต้าเป็นหนึ่งในเมืองเก่าพะเยาเป็นเมืองเก่ากลุ่ม 2 ของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เป็นเมืองประวัติศาสตร์ขนาบรองที่มีการซ้อนทับกันระหว่างเนื้อเมืองเก่าและเนื้อเมืองใหม่ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนาพื้นที่และสังคม โดยเมืองเก่าได้รับการประกาศขอบเขตเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559 และมีคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ประกาศคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าพะเยาในปี พ.ศ. 2560

ในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยา เพื่อกำหนดแนวทาง แผนปฏิบัติการและมาตรการในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) อนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมภายในบริเวณเมืองเก่า โดยการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม 2) ส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเก่าพะเยา 3) ปรับปรุงและพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการภายในบริเวณเมืองเก่าพะเยา ให้ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและขับเคลื่อนสภาพภูมิทัศน์เมืองเก่า

พะเยา 4) ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นจากรากฐานมรดกทางวัฒนธรรมภายในบริเวณเมืองเก่าพะเยา 5) ส่งเสริมการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาและการบริหารจัดการเมืองเก่าพะเยา และ 6) จัดทำองค์กรและกลไกการบริหารจัดการเมืองเก่าพะเยาภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562)

ปัจจุบันสภาพเวียงน้ำเต้ารอบในและรอบนอกมีการเปลี่ยนแปลงจากความเจริญและการขยายตัวของเมือง เช่น กำแพงเมือง-คูเมืองถูกทำลายไปบางส่วน เพื่อสร้างถนนและบ้านเรือน แนวกำแพงบางส่วนกลายเป็นถนนหนทางและทางเข้าบ้านเรือน สภาพภายในเวียงปัจจุบันเป็นที่ตั้งของชุมชน วัด โรงเรียน บ้านจัดสรร สลับกับพื้นที่เพาะปลูกผัก ทำสวนผลไม้ รวมทั้งพื้นที่ว่างเปล่าที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นเป็นจำนวนมาก มีการทิ้งขยะ เศษกิ่งไม้ลงในบริเวณคูเมืองบางจุด โดยขาดการจัดการที่เหมาะสม การระบายน้ำเสียจากบ้านเรือน ทำให้น้ำในคูเมืองบางส่วนเน่าเสียโดยเฉพาะในฤดูแล้ง เป็นต้น

2. ทูทางวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า จังหวัดพะเยา

2.1 ทูทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า มีความสัมพันธ์และโยงยัดกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และประเพณีในวันสำคัญทางพุทธศาสนาในรอบปีโดยทั่วไป รวมทั้งงานประเพณีที่มีเฉพาะพื้นที่ โดยวัดลี้จะมีงานประเพณีห้าเป็งสงกรานต์พระธาตุวัดลี้ในวันมาฆบูชาในเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งมีเอกลักษณ์คือ การทำแกงข้า้เหล็กเพื่อแจกจ่ายให้ชาวบ้านที่เข้ามาร่วมงาน โดยคนโบราณเชื่อกันว่า หากได้รับประทานแกงข้า้เหล็กแล้วจะทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ตามชื่อของข้า้เหล็กเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต รวมทั้งการจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน (พระวิมลญาณมุนี (บุญชื่น จิตฺตมโม), 2566) ส่วนวัดศรีจอมเรืองมีประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของทางวัดที่มีมาแต่ดั้งเดิม ได้แก่ ประเพณีตานข้าวหอมต่อ (กวนข้าวมูลปายาส) ในวันออกพรรษา ประเพณีสงกรานต์พระธาตุวัดศรีจอมเรืองในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 2 ในเดือนกุมภาพันธ์ โดยชาวบ้านร่วมกันจะแกงยังเลดั้งเดิมของคนไทใหญ่ (เงี้ยว) การตามประทีปโคมไฟในประเพณียี่เป็ง (เชียงใหม่วิสุต, 2563)

นอกจากประเพณีทางพุทธศาสนาแล้ว ยังมีการทำพิธีกรรมความเชื่อของคนในชุมชน ได้แก่ การเลี้ยงผีเจ้าบ้าน การเลี้ยงผีปู่ย่าของชุมชนวัดลี้ ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษต้นตระกูล ณ ลำปาง โดยในบ้านของเก่าหรือครอบครัวใหญ่จะมีหอผีเจ้าบ้านหรือผีปู่ย่าอยู่ในบริเวณบ้าน โดยจะมีการเลี้ยงผีปีละครั้งในเดือน 6 เหนือ หรือช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม เพื่อรำลึกถึงบุญคุณของผีปู่ย่าที่คอยดูแลปกป้องลูกหลาน แต่

ละบ้านที่มีแก๊ผีเมื่อถึงเวลาประกอบพิธีกรรมจะอัญเชิญผีปู่ย่า โดยมีของเซ่นไหว้ ได้แก่ ผ้าขาว ผ้าแดง ผลไม้ 9 อย่าง ไก่ต้ม และเหล้าขาว (จันคำ ศีตสาร, 2566)

2.2 ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ถือเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ได้แก่ 1) แนวคันดินที่ลักษณะเป็นกำแพงเมือง-คูเมือง ซึ่งสามารถแสดงขอบเขตเมืองในอดีตได้เป็นอย่างดี 2) ศาสนสถานที่เป็นวัดโบราณ ได้แก่ วัดลี วัดร้าง ประตูลอยหรือวัดพระเจ้าย้อย วัดศรีจอมเรือง และสำนักปฏิบัติธรรมดรุณวิเวกาศรม (วัดสุวรรณาราม) จากการสำรวจวัดโบราณของเมืองพะเยาพบว่า บริเวณเวียงน้ำเต้านั้น มีหลักฐานทางโบราณคดีที่อายุเก่าแก่อยู่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-21 เป็นที่น่าสังเกตว่า มีวัดอยู่หนาแน่นทั้งหมด 18 วัด เป็นวัดร้างที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ เป็นวัดร้างที่หมดสภาพการเป็นวัดจำนวน 16 วัด และเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาปัจจุบัน ได้แก่ วัดลี และวัดศรีจอมเรือง (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2554) ทูทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ ที่สำคัญ ได้แก่

1) วัดลี จากหลักฐานที่ปรากฏในจารึกวัดลีสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2038 สมัยของพระเจ้ายอดเชียงราย ซึ่งมีพระราชโองการให้เจ้าสีหมื่นพะเยา เจ้าผู้ครองเมืองในขณะนั้น คือ เจ้าหมื่นหน่อเทพครู สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นบุญกุศลแด่พระเจ้ายอดเชียงราย เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน คือ พระวิมลญาณมุนี (บุญชื่น สิริธมโม) ท่านได้เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ พุทธศิลป์ที่ทำจากหินทราย และจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์เวียงพาว ซึ่งมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-21 เรียกว่า ศิลปะสกุลช่างพะเยา เช่น พระพุทธรูป ฐานพระพุทธรูป ฐานบัว ประติมากรรมหินทรายรูปม้าหรือสิงห์หมอบ ศิลารจารึกหินทราย นอกจากนี้ ยังมีภาชนะเครื่องเคลือบของเตาในล้านนา ภาชนะจากเตาของเมืองพะเยา รวมทั้งเครื่องลายครามของจีน

2) วัดศรีจอมเรือง สร้างเมื่อปีพ.ศ. 2436 เดิมชื่อว่า วัดจอง เป็นวัดของคนไทใหญ่ (เงี้ยว) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน คือ พระครูสุจินธรรมสาร (ครูบาจันะ) ซึ่งเป็นพระพม่าที่ได้อาราธนามาจากวัดป่าฝางจังหวัดลำปาง วัดศรีจอมเรืองเป็นวัดที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนา สถาปัตยกรรมพม่า และไทใหญ่ ได้แก่ วิหาร รูปทรงผสมผสานระหว่างศิลปะพม่ากับศิลปะตะวันตกแบบโคโลเนียล เป็นยุคที่พม่าเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษที่เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคามีอาร์ชโค้ง ภายในวิหารติดกระจกเล็ก ๆ มีลวดลายสวยงาม ส่วนเพดานภายในอุโบสถ มีการวางช่องลวดลายตามฝาเพดานที่เด่นชัด เป็นรูปสัญลักษณ์ของเทวดาแกะสลักจากไม้ ติดตามุมต่าง ๆ ในฝาเพดาน นอกจากนี้ ยังมีเจดีย์เขตกองจำลองสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2557 ภายในตัวอาคารเป็นที่ประดิษฐานพระอริยะสงฆ์ที่สำคัญ

รวมทั้งเทพทันใจหรือเทพมหานทีโปตะถ่องโปะโปะจือที่เป็นที่เคารพสักการะของชาวเมียนมา (ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดพะเยา ศูนย์บรรณสารและการเรียนรู้มหาวิทยาลัยพะเยา, ม.ป.ป.)

3) วัดร้างประตูชัยหรือวัดยังหย่อง มีชื่อตามจารึกที่ขุดพบ ว่า วัดสิบสองห้อง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2058 โดยมีมหาเถรสังฆกรรมธรรมาภิบาลเป็นเจ้าอาวาส (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2538) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ทิศของประตูเมืองชื่อประตูชัย ซึ่งเป็นทางเข้าออกเมือง ในสมัยก่อนหากจะยกทัพออกเมืองจะออกทางประตูชัย มีการประกอบพิธีกรรมและพิธีทางศาสนาเพื่อเป็นกำลังใจในการสู้ ภายในวิหารมีพระประธานเป็นพระพุทธรูปหินทรายขนาดใหญ่และสมบูรณ์ หน้าตักกว้าง 2 เมตร สูง 3.22 เมตร ประทับนั่งขัดสมาธิราบแบบปัทมาสนะ ปางมารวิชัย ศิลปะสกุลช่างพะเยา มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 ต่อมาชาวบ้านเรียกชื่อใหม่ว่า วัดยังหย่อง ปัจจุบันมีสภาพเป็นวัด แต่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา บริเวณวัดยังพบเนินเจดีย์เก่าและเนินซากโบราณสถาน 2 เนิน (เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ, 2554)

4) วัดน้อย ตั้งอยู่บริเวณชุมชนวัดศรีจอมเรือง ชาวบ้านเชื่อว่า เป็นวัดที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีขนาดพื้นที่กว้าง 5 เมตร ยาว 5 เมตร ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดในจังหวัดพะเยา พื้นที่แห่งนี้ในสมัยโบราณสถานมีกองกำลังของทหารมาตั้งและสู้รบกัน จนวัดล่มสลายเหลือแต่เนินดิน และมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม ต่อมาได้มีชาวจีนมาแผ้วถางพื้นที่เพื่อปลูกผักโดยรอบบริเวณนั้น และได้ขุดพบหม้อไหข้างในมีแต่ทองคำ จึงนำไปขาย และได้ก่อสร้างวัดขึ้นมาใหม่โดยมีขนาดเล็กลง จากหลักฐานการบูรณะ ที่เขียนติดแผ่นกระเบื้องที่ใช้มุงหลังคาว่าวัดน้อยพบหลักฐานเขียนว่า ปี พ.ศ. 2492 ซึ่งตรงกับวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เสด็จขึ้นครองราชย์ ได้มีการปั้นรูปพญาครุฑและรูปกระต่าย อันเป็นสัญลักษณ์ของปีเกิดของท่านติดไว้ที่หน้าบรรณ ปัจจุบันวัดน้อยได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ (ข้าวพะเยา, 2564)

5) สำนักปฏิบัติธรรมดรุณีวิเวกาศรม เดิมเป็นวัดร้าง คือ วัดสุวรรณาราม ต่อมาที่ดินแห่งนี้ตกเป็นของเอกชน ภายหลังได้ขายให้แม่ชีดรุณี สามคำ (ปัจจุบันคือ ภิกษุณีธัมมวิสุทธา) ได้ก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้น สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกได้พระราชทานนามสำนักปฏิบัติธรรมแห่งนี้ว่า ดรุณีวิเวกาศรม มีความหมายว่า อาศรมอันวิเวกสำหรับผู้หฤญมาปฏิบัติธรรม ส่วนแนวของวิหารวัดสุวรรณารามได้มีการก่อสร้างอาคารทับไว้ในปี พ.ศ. 2526 ขณะก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรมภายในบริเวณวัดได้มีการขุดพบจารึกวัดสุวรรณารามที่ระบุว่า “เหล่าอุบาสกอุบาสิกาบ้านป่าพร้าวมีจิตศรัทธาร่วมกันทำบุญ

ที่วัดสุวรรณาราม ในปี พ.ศ. 2060” (สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2538) ปัจจุบันจารึกหลักนี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ วัดลี

ภาพ 1 แผนที่ทุนวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมชุมชนในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้าพบว่า มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์เมืองพะเยาและประวัติศาสตร์ชุมชน 2) ด้านภูมิสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง 3) ด้านวิถีชีวิตและกลุ่มชาติพันธุ์ 4) ด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม และ 5) ด้านพุทธศิลป์หินทรายสกุลช่างพะเยา

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน จากทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่เวียงเก่าเมืองน้ำเต้า ทั้งที่เป็นทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่า จากการศึกษาศักยภาพของทุนวัฒนธรรมในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า สามารถนำเสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการทุนวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการสร้างกลุ่มการเรียนรู้ในชุมชนวัดลีและชุมชน

วัดศรีจอมเรือง และการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของเราในโรงเรียนในแต่ละช่วงชั้นเขตเวียงน้ำเต้า ผ่านกิจกรรม เช่น มัคคุเทศก์อาสา ยุววิจัยประวัติศาสตร์ การทำแผนผังเครือญาติ ผู้สูงอายุกับความทรงจำในพื้นที่ ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดการส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น และการจัดการชุมชนในย่านเมืองเก่าเวียงน้ำเต้าให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดคนทุกช่วงวัย เช่น วาดภาพอัตลักษณ์ของชุมชนแนวสตรีทอาร์ตเพื่อเป็นจุดเช็คอิน การทำร้านกาแฟ ร้านนม ร้านอาหารแนวชาติพันธุ์ การเปิดตลาดนัดชุมชนในงานประเพณีประจำปีของวัด โดยจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรมชุมชน

“เรื่องของผุ้คนยังมีทรัพยากรบุคคลที่ยังไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของพะเยา โดยเฉพาะสามัญชน เพราะฉะนั้นต้องหาเครื่องมือเพื่อที่จะไปดึงเอาประวัติศาสตร์เหล่านี้กลับมาจากความทรงจำของลูกหลาน โดยการทำให้ประวัติศาสตร์ครอบครัวง่าย ๆ โดยคนรุ่นใหม่อาจเป็นคนซักถามรุ่นพ่อรุ่นแม่ ต่อไปยังรุ่นปู่ย่าตายาย จะได้ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ครอบครัว สิ่งที่คุณสูงอายุได้เล่าเรื่อง นอกจากจะถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรแล้ว จะได้เห็นความสัมพันธ์ทางเครือญาติ อาจได้เห็นภาพพี่น้องไทใหญ่ได้มาแต่งงานกับคนเมือง มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดลงไปยังประวัติศาสตร์ครอบครัว และเครือญาติ” (ชาญคณิต อารรณ์, 2567)

3.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนาให้เกิฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชน ผ่านทุนวัฒนธรรมชุมชนที่มีพลังและมีชีวิต เช่น การนำความหลากหลายของอาหารไทใหญ่ (เงี้ยว) ของชุมชนวัดศรีจอมเรือง ได้แก่ ถั่วเน่า แอ๊บ ข้าวสั้ม ข้าวก้นจั้น น้ำพริกคั่ว (บาละฉ่อง) จิ้นลุ่ม ยำหนั่ง แกงฮังโฮยั่ว (แกงขี้เหล็ก) แกงกระด้าง โกโบขาม ฯลฯ อาหารเหล่านี้บางอย่างทำกินในครัวเรือน บางอย่างเป็นอาหารที่ทำในช่วงงานประเพณีทางพุทธศาสนา เพื่อตานขันข้าวให้บรรพบุรุษ บางครอบครัวที่ทำอาหารเงี้ยวขายเพื่อเลี้ยงชีพ โดยจัดทำเป็นสื่อประเภทสารคดีและนิทรรศการอาหารที่คนในชุมชนวัดศรีจอมเรืองได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ภายในบริเวณวัดศรีจอมเรือง เพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้สาธารณะของคนในชุมชน และคนภายนอกชุมชนที่มีความสนใจในวัฒนธรรมไทใหญ่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต

“เสน่ห์ในเรื่องของอาหารที่มีอยู่ภายในชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญ โดยส่วนตัวไม่ได้มองเฉพาะเรื่องของประวัติศาสตร์ เพราะถือว่า เรื่องของประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ตั้งต้น แต่เรื่องราวที่มีตามมามากมายหลังจากนั้นจะเป็นในเรื่องของวัฒนธรรมการกินการอยู่ ตลาดชุมชน เปรียบเสมือนกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เพราะเป็นวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน ส่วนในเรื่องของพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่เป็นเหมือนของที่ตายแล้วจึงเป็นเพียงตัวเสริมที่จะอธิบายในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรืออธิบายในเรื่องของวิถีชีวิตชุมชน ดังนั้นพลังชุมชนถือว่า มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการช่วยกันคิด ช่วยกันค้นหาให้สิ่งที่ทำประสบความสำเร็จ” (เกื้อพงษ์ ชัยตระกูล, 2567)

3.3 แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการสร้างเครือข่ายและการพัฒนาภาคความร่วมมือ รวมทั้งการผลักดันให้มโนนโยบายสาธารณะด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา เทศบาลเมืองพะเยา และเทศบาลตำบลท่าวังทอง โดยจัดเวทีสาธารณะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนความต้องการ กำหนดกติกาและหาข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ภายใต้บริบทของชุมชน รวมทั้งพัฒนาภาคความร่วมมือในการจัดการพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

“เทศบาลตำบลท่าวังทองมีความประสงค์ขอมูลงานวิจัยหรือผลการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปต่อยอดและนำไปเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป เพื่อทางเทศบาลจะได้รับทราบว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีส่วนใดบ้างที่ทางเทศบาลจะให้การช่วยเหลือและสนับสนุน ส่วนใดที่สามารถนำไปต่อยอดได้เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสนอขอโครงการ งบประมาณต่าง ๆ ทั้งนี้ในส่วนของเทศบาล อำเภอ จังหวัด กระทรวงต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกันหมด สามารถประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนต่อไปได้” (วรเชษฐ์ เรื่องเดช, 2567)

อภิปรายผล

1. บริบท พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้าพบว่า มีความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์เมืองพะเยาสมาัยตำนาน และเมืองพะเยายุคประวัติศาสตร์ เริ่มปรากฏหลักฐานลายลักษณ์อักษรร่วมสมัย โดยเฉพาะ

จารึกไม่น้อยกว่า 112 หลัก ทำให้เรื่องราวของเมืองพะเยาในยุคนี้มีความชัดเจนมากขึ้น นับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา เมืองพะเยาตกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา พุทธศตวรรษที่ 20 เมืองพะเยามีการสร้างเวียงพะเยาในปัจจุบันคู่กับเวียงน้ำเต้า พร้อมกับรับเอาคติทางพุทธศาสนาของสุโขทัยเข้ามาสู่เมืองพะเยา จึงมีความเจริญรุ่งเรืองควบคู่กับอาณาจักรล้านนา ส่วนการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยา พ.ศ. 2582 เป็นเมืองเก่าริมกว๊านพะเยาที่ยังคงดำรงคุณค่าทางวัฒนธรรม ในฐานะการเป็นเมืองโบราณและเมืองประวัติศาสตร์ โดยได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างอัจฉริยะ เพื่อสนองต่อคนทุกวัยภายในสังคมยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุดาวงษ์ชุม (2561) ได้ทำการศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยาพบว่า เวียงพะเยาเป็นเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านอันเกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม รวมถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าพะเยา อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมฆ บุญส่งลาภ (2560) ศึกษาการรื้อฟื้นองค์ประกอบของเวียงโบราณของเมืองพะเยาในความนึกคิดของประชาชนเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาเวียงพะเยา เวียงน้ำเต้า และเวียงพระธาตุจอมทองพบว่า เวียงพะเยาและเวียงน้ำเต้าเป็นเวียงศูนย์กลางการปกครองเมืองพะเยา และเวียงพระธาตุจอมทองเป็นเวียงศาสนาตามความเชื่อการตั้งเมืองในวัฒนธรรมล้านนา เวียงน้ำเต้าน่าจะเกิดขึ้นก่อนบนพื้นที่เวียงร้างบนที่ลุ่มลำนน้ำแม่อิง เมื่อเมืองขยายตัวจึงขยายมาสร้างเวียงพะเยาเพิ่มไปทางทิศตะวันตกจนถึงริมลำนน้ำแม่อิง

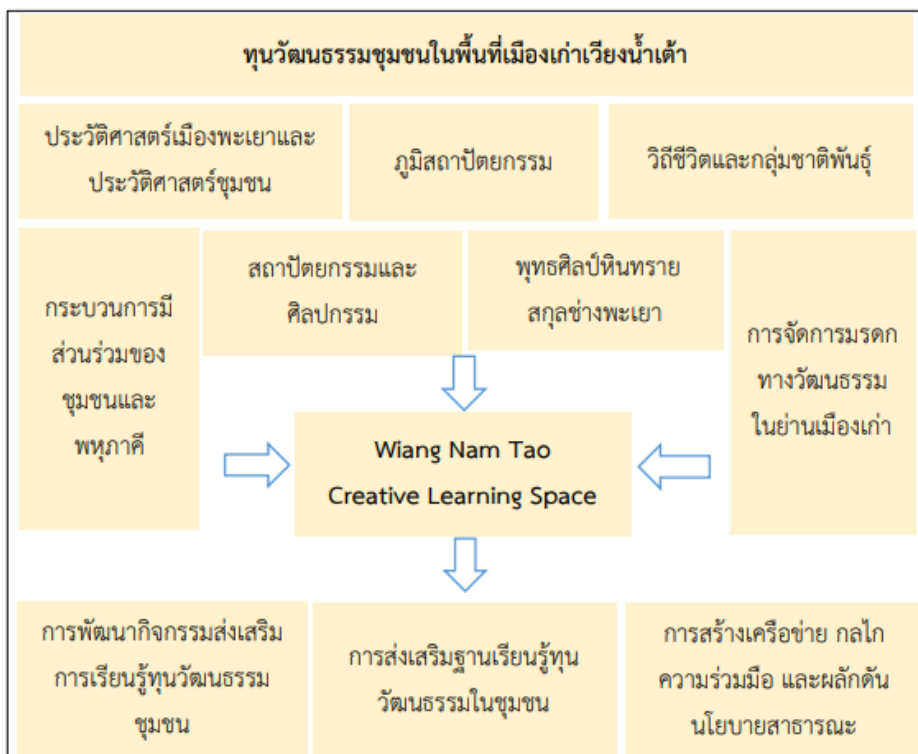
2. ทิววัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าเวียงน้ำเต้าพบว่า เป็นที่มีความสัมพันธ์และโยงยึดกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และประเพณีในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยวัดลี้จะมีงานประเพณีห้ำเป้งสร่งน้ำพระธาตุ ส่วนวัดศรีจอมเรืองมีประเพณีตานข้าวหอมต่อ (กวนข้าวทิพย์) ประเพณีสร่งน้ำพระธาตุวัดศรีจอมเรือง รวมทั้งพิธีเลี้ยงผีปู่ย่าของชุมชนวัดลี้ ส่วนทิวทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ ถือเป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ได้แก่ แนวคันดินที่ลักษณะเป็นกำแพงเมือง-คูเมืองและโบราณสถาน โบราณวัตถุ พระพุทธรูป ศิลาจารึกหินทรายสกุลช่างพะเยา ซึ่งเป็นทิววัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมศักดิ์ ตันติเศรณี และคณะ (2559) พบว่า ศักยภาพในการเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา คือ ศักยภาพการดึงดูดใจ ด้านการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว มีสถาปัตยกรรมเมืองเก่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และด้านวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรินทร์ รวมสำราญและปณณพงศ์ กุลพัฒน์เศรษฐ (2564) ที่ได้ศึกษาคุณค่าและศักยภาพในภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษาโบราณสถานวัดป่าแดงดอนไชยบุญนาคน พบว่า คุณค่าด้านรูปทรงและการออกแบบแสดงความสัมพันธ์ทางเชิงช่างพุทธสถาปัตยกรรม เช่น รูปแบบเจดีย์ทรงระฆังในพุทธศาสนา ลังการวงศ์ตามคติความเชื่อสถาปัตยกรรมสุโขทัย และมีการผสมผสานกับคติความเชื่อสถาปัตยกรรมล้านนาที่ปรากฏแผนผังวิหารในระบบสกุลช่างล้านนาผสมกับสุโขทัย ถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพด้านมรดกวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยา

3. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมชุมชน แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการส่งเสริมฐานเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมในชุมชน และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการสร้างเครือข่าย การพัฒนากลไกความร่วมมือรวมทั้งการผลักดันนโยบายสาธารณะด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าด้วยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทนธิษฏ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ และความเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการประสานการทำงานกับพหุภาคี การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะและร่วมลงมือกระทำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจเรสุวรรณชาติ และคณะ (2564) ศึกษาการกำหนดกรอบวิจัยในการพัฒนาศักยภาพของมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีข้อเสนอในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งมรดกวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า ได้แก่ ระบบกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่และการจัดการพื้นที่ การกำหนดมาตรการควบคุมทางกายภาพด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม กลไกในการบริหารจัดการพื้นที่/กลไกในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าให้บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สร้างการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทุกภาคส่วนและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ควบคุม ดูแลเมืองเก่าร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน มีปัจจัยสำคัญ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและพหุภาคี ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อีกประการ คือ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่า 5 ด้าน 1) บริบท สภาพแวดล้อม การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่า 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน เครือข่ายโดยการมีส่วนร่วมในทุกระดับ 3) การพัฒนาระบบสารสนเทศ การวิจัย แหล่งเรียนรู้และการสื่อสาร 4) การนำไปใช้ ประยุกต์ ต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ องค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน และ 5) การพัฒนากลไกในการบริหารจัดการพื้นที่ กลไกในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 การพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน

สรุป

การพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเมืองเก่าพะเยาด้วยทุนวัฒนธรรมชุมชน เป็นการนำทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ของเมืองเก่าเวียงน้ำเต้า ทั้งที่เป็นทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีความสัมพันธ์กัน 5 ด้าน คือ ประวัติศาสตร์เมืองพะเยาและประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตและกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน และไทใหญ่ (เงี้ยว) สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม และพุทธศิลป์หินทรายสกุลช่างพะเยา ซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีพลังในทางประวัติศาสตร์ มาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของคนทุกช่วงวัย 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมชุมชน แนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการส่งเสริมฐานเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมในชุมชน และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการสร้างเครือข่าย การพัฒนาโลกความร่วมมือ รวมทั้งการผลักดันนโยบายสาธารณะด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าด้วยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. (2554). *วัดโบราณในเมืองพะเยา*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- เกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ. (2560). *รากเหง้าของเรา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองพะเยา*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- เกื้อพงษ์ ชัยดรุณ. (2567). นักวิชาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. *สัมภาษณ์*. 13 กุมภาพันธ์.
- ข่าวพะเยา. (21 พฤศจิกายน 2564). *วัดน้อยโบราณศักดิ์สิทธิ์อายุกว่า 500 ปี เล็กที่สุดในพะเยา*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2566, จาก <https://www.khawphayao.com/archives/34318>
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: CURS ภาลาดพร้าว.
- จเร สุวรรณชาติ และคณะ. (2564). *การกำหนดกรอบวิจัยในการพัฒนาศักยภาพของมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. รายงานการวิจัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

- จันคำ ศีตีสาร. (2566). ชาวบ้านชุมชนวัดลี อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 22 สิงหาคม.
- ชาญคณิต อารณ. (2567). อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. *สัปดาห์*. 13 กุมภาพันธ์.
- เชียงใหม่นิวส์. (19 มกราคม 2563). *ชมความงามเจดีย์ขเวดากองจำลองวัดศรีจอมเรือง จังหวัดพะเยา*. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.chiangmainews.co.th/social/1236789/>
- ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดพะเยา ศูนย์บรรณสารและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยพะเยา. (ม.ป.ป.). *วัดศรีจอมเรือง*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2566, จาก http://www.clm.up.ac.th/project/local_database/read.php?record=142
- นันทนิษฐ์ สมคิด และพระสุธีรัตนบัณฑิต. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*. 6, (ฉบับพิเศษ), 318-319.
- บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุตา วงษ์ขุ่ม. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 38 (3), 105-126.
- ผู้จัดการออนไลน์. (30 ตุลาคม 2554). *เร่งอนุรักษ์ 27 เมืองเก่าพะเยาขึ้น “เวียงประตูชัย” ถูกออกโฉนดทับเพียบ*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9540000138272>
- พระธรรมวิมลโมลี และเกรียงศักดิ์ ชัยตรุณ. (2550). *พระเจ้าตนหลวง วัดศรีโคมคำ*. พะเยา: นครนิวส์การพิมพ์.
- พระวิมลญาณมุนี (บุญขึ้น ฐิตธมโม). (2566). *เจ้าอาวาสวัดลี และที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพะเยา*. *สัปดาห์*. 21 สิงหาคม.
- วรเชษฐ์ เรืองเดช. (2567). รองปลัดเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *สัปดาห์*. 13 กุมภาพันธ์.
- วรินทร์ รวมสำราญและปณณพงศ์ กุลพัฒนเศรษฐ. (2564). คุณค่าและศักยภาพในภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษาโบราณสถานวัดป่าแดงดอนไชยบุญนาคน. *การประชุมวิชาการ 12th Built Environment Research Associates Conference, BERAC 2021*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วันที่ 28 มิถุนายน. หน้า 426-436.

- วียะดา ทองมิตร. (2565). พระยา: ขุนเขาและธารน้ำใหญ่. *วารสารเมืองโบราณ*. 48 (3), 12-28.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2563). *พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2562). *รายงานสรุปฉบับผู้บริหาร แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ตันติเศรณี และคณะ. (2559). ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลนครสงขลา. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 9 (2), 361-399.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). *ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). *โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า: เมืองเก่าพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า: เมืองเก่าพะเยา*. (อัดสำเนา).
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (บรรณาธิการ). (2538). *ประชุมจารึกเมืองพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สุธี เมฆบุญส่งลาภ. (2560). *การรื้อฟื้นองค์ประกอบของเวียงโบราณของเมืองพะเยาในความคิดของประชาชนเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาเวียงพะเยา เวียงน้ำเต้า และเวียงพระธาตุจอมทอง*. รายงานการวิจัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- Throsby, C. D . (2001). *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

แนวคิดโพลิติไซด์กับข้อถกเถียงว่าด้วยมโนทัศน์ด้านการเมือง ในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา

The Concept of Politicide and the Argumentations on the Concept of Politics in the Genocide Study

พิสิษฐกุล แก้วงาม

Pixitthikun Kaew-ngam

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University

First/Corresponding Author, E-mail: pixitthikun.kae@pcru.ac.th

บทคัดย่อ

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้รับการยอมรับในฐานะหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศโดยที่ได้ถอดถอนการเมืองออกจากปัจจัยของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทำให้ความรุนแรงทางการเมืองชนิดนี้ไม่สามารถสร้างบทสนทนาทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีมหาดตกรรมที่มีรัฐเป็นตัวแสดงสำคัญหลายครั้งและมีเหยื่อสูญเสียชีวิตมากมาย แต่มหาดตกรรมที่มีเจตนาทางการเมืองเหล่านี้ไม่ถูกรวมเข้าเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ บทความนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่น่าเสนอมโนทัศน์โพลิติไซด์ของบาร์บารา ฮาร์ฟฟ์ และเท็ด เกอร์ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงวงวิชาการด้านรัฐศาสตร์กับด้านการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา จากการศึกษาพบองค์ความรู้ใหม่ คือ โพลิติไซด์เป็นการนิยามความหมายของคำว่า เหยื่อ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถูกมองเป็นภัยคุกคามต่อระบอบการปกครองหรือโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ทฤษฎีนี้จึงเป็นการนำการเมืองที่ถูกเบียดขับออกจากนิยามทางกฎหมายให้กลับเข้าสู่นิยามของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทั้งยังเป็นแนวทางใหม่ในการออกแบบนโยบายทางการเมืองเพื่อป้องกันความขัดแย้งในสังคมโลกที่มีความแตกต่างหลากหลาย

คำสำคัญ: โพลิติไซด์; มโนทัศน์การเมือง; การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์; มหาดตกรรมโดยรัฐ

Abstract

The genocide is accepted as a peremptory norm (Jus Cogens) of international law. However, politics is excluded from the factors of genocide causing the disengagement with the concept of political violence in the political science academics. Although there have been several mega-murder incidents which ‘the state’ performed as a crucial actor since World War II causing a huge number of victims dying, those politically motivate mega-murder incidents are not incriminated as genocide. This article is a document analysis on Barbara Harff and Ted Gurr's concept of politicide which is coined to contribute the academics bridge between the political science and the genocide study. The body of knowledge from this study indicates that politicide defies ‘the victim’ as “group(s) which is/are labeled as the enemy or threat of the government regime or political structure.” This is not only a bringing back of politics which is subjugated away from the Jus Cogens definition of Genocide but also it is a new guiding principle for designing political policies to prevent social conflicts in the diversity global society.

Keywords: Politicide; Concept of Politics; Genocide;

State-sponsored Mass Murder

บทนำ

การก่อความรุนแรงโดยรัฐต่อกลุ่มคนอื่นหรือที่ถูกทำให้เป็นอื่นนั้นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ดังที่เฮโรโดตัสบันทึกว่าวัฒนธรรมในการทำสงครามว่าในการรุกรานนครรัฐต่าง ๆ ของพวกกรีกนั้น กองทัพเปอร์เซียมีการไล่ล่าพลเมืองกักกัน จับเด็กผู้ชายมาทำหมัน จับเด็กผู้หญิงมาเป็นบรรณาการแก่กษัตริย์และแม่ทัพเปอร์เซีย จับพลเมืองมาเป็นทาส เผาทำลายเมือง ทำลายความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของเมืองที่พ่ายแพ้ จากการบันทึกพบว่า ในการรุกรานเอธิโอเปียมีการกินศพศัตรูของทั้งสองฝ่าย (McGoodwin, 2022) หรือในอิสโตรีไอ (istoriai) ของธูซิดีเดสที่กล่าวถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างเอเธนส์กับเมลอสที่มีการประหารผู้ชายทุกคน จับผู้หญิงและเด็กเป็นทาส และนำชาวเอเธนส์เข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองแทน (Thucydides, Book 5) ทว่าก่อนกรณีฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การก่อความ

รุนแรงดังกล่าวไม่สามารถนิยามผิด-ถูกได้ เพราะไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นสากลรองรับ ในปี พ.ศ. 2484 ราฟาเอล เลมคิน (Raphael Lemkin) นักกฎหมายอเมริกันเชื้อสายโปแลนด์ผู้สูญเสียญาติ 49 คน จากการถูกฆาตกรรมโดยนาซี ได้สืบทอดการเมืองอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เลมคินใช้เวลา 3 ปี เพื่อสร้างชื่อด้วยการเป็นอาจารย์ด้านกฎหมายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จนในที่สุดเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายระหว่างประเทศให้กับรัฐบาลอเมริกัน และผลงานสำคัญหนึ่งที่เลมคินได้ฝากไว้เป็นมรดกทางความคิดระหว่างประเทศ คือ การบัญญัติศัพท์คำว่า Genocide (การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์) ขึ้นในปี พ.ศ. 2487 โดยการนำคำภาษากรีกว่า Genos (เผ่า, กลุ่ม, กลุ่มชน) มาผนวกกับรากศัพท์ในภาษาละตินว่า Caedo (การฆ่า) (Lemkin, 1944) โดยเป้าหมายของการบัญญัติศัพท์ คือ การพยายามโน้มน้าวให้องค์การสหประชาชาติรับรองว่า การที่กลุ่มคนไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ (Racial) ศาสนา (Religious) การเมือง (Political) หรือกลุ่มอื่นใด หากถูกทำลายลงทั้งหมดหรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งโดยรัฐ ถือว่า เป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ กฎหมายระหว่างประเทศควรแสวงหาหนทางการป้องกันปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ (Hinton, 2002)

แม้ในตอนแรกเลมคินเสนอให้การทำลายกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มอื่นถือว่าเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรูปแบบหนึ่ง โดยเขานิยามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ว่า เป็นอาชญากรรมต่อชาติ ซึ่งชาติ (Nation) สำหรับเลมคิน ก็คือ ชาติพันธุ์ (Ethnics) (Luban, 2015) โดยทั่วไปแล้ว การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการทำลายล้างชาติในทันที เว้นแต่เมื่อการสังหารหมู่สมาชิกทุกคนในชาติได้สำเร็จ โดยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กระทำโดยมีจุดประสงค์ที่สวดประสานกันเพื่่อมุ่งทำลายล้างรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตความเป็นชาติของกลุ่มนั้น ๆ เพื่อทำให้กลุ่มนั้นล่มสลายลงด้วยตนเอง (Lemkin, 1944) จากคำนิยามดังกล่าว การเป็นสมาชิกกลุ่มของเหยื่อกลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการนิยามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ในการพิสูจน์ว่า มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จะต้องแสดงให้เห็นว่า เหยื่อตกเป็นเป้าหมายเนื่องจากเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Abed, 2006)

ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากการถกเถียงในเวทีสหประชาชาติและอิทธิพลในเวทีสหประชาชาติของสหภาพโซเวียต ซึ่งในเวลานั้นต้องการปราบปรามพวกคุลัค ซึ่งเป็นกลุ่มชาวนาที่มีอันจะกิน โดยสหภาพโซเวียตมองว่า เป็นภัยต่อระบอบคอมมิวนิสต์ ความหวาดกลัวว่า การกวาดล้างเพราะความต่างทางความเชื่อทางการเมืองดังกล่าวจะถูกนิยามว่า เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ทำให้คำว่า กลุ่มทางการเมืองและกลุ่มอื่น (Political Groups and Others) ถูกตัดออกจากรากฐานของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่บัญญัติไว้ในข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ พ.ศ. 2491

(Convention on the Prevention and Punishment of Genocide, 1948) ของสหประชาชาติ (The Human Rights Web, 1997) มากไปกว่านั้นการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2529 สหรัฐอเมริกาแสดงออกอย่างชัดเจนว่า ไม่อยากให้มีแม้แต่คำว่า กลุ่ม เข้ามาเป็นตัวชี้วัดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเมืองภายในของสหรัฐอเมริกาที่กระทำต่อชาวอินเดียนแดง รวมถึงพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนาม (Abed, 2006)

จนในที่สุด นิยามของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์อย่างเป็นทางการในเวทีกฎหมายระหว่างประเทศในฐานะอาชญากรรมต้องห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศในทางหลักการพื้นฐาน (Jus Cogens) คือ การกระทำอันมีเจตนาทำลายทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติหรือศาสนา เช่น ก) ฆ่าสมาชิกของกลุ่ม ข) เป็นเหตุในการทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจสมาชิกของกลุ่มอย่างรุนแรง ค) จงใจสร้างความเจ็บปวดในสภาพชีวิตของกลุ่มอันคำนวณแล้วว่า จะก่อให้เกิดการทำลายทางกายภาพทั้งมวลหรือส่วนหนึ่ง ง) เจตนาสร้างสภาพที่ไม่ให้เกิดการให้กำเนิดเด็กในกลุ่ม จ) บังคับเด็กจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง (The Human Rights Web, 1997) แม้กลุ่มจะยังเป็นตัวชี้วัดสำคัญ แต่หากการฆ่าหมู่ กลุ่มทางการเมืองและกลุ่มอื่นกลับถูกเลี่ยงไปนิยามด้วยการเป็นความเลวร้ายที่เกี่ยวข้อง (Relative Atrocities) สิ่งนี้นำมาซึ่งการถกเถียงในวงวิชาการว่า การทำลายกลุ่มใด ๆ ด้วยความรุนแรงอันมีนัยทางการเมือง โดยวิธีการทหารในสภาวะสงครามจะนับรวมว่า เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติด้วยหรือไม่ (Hinton, 2002) หรือในหลายกรณีที่มีการฆ่าหมู่นั้นถูกพิจารณาว่า เป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ แต่กลับไม่สามารถนิยามด้วยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ สิ่งนี้กลายเป็นช่องว่างทั้งในทางกฎหมายระหว่างประเทศและในทางวิชาการ (Zemplényi, 2022)

เนื้อเรื่อง

วิธีวิทยาในการศึกษา

บทความนี้ต้องการสำรวจเอกสาร 2 ฉบับที่พยายามนิยามการกระทำ ความรุนแรงโดยรัฐในระดับมหาดกรรมโดยรัฐ จนนำมาสู่การประกอบสร้างมโนทัศน์โพลิติไซด์ (Politicide) เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงทางมโนทัศน์และปิดช่องว่างทางมโนทัศน์ทั้งในทางกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวงวิชาการการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษา เอกสารสำคัญที่เลือกมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นมโนทัศน์โพลิติไซด์มี 2 ฉบับ (Luloff, 2022) ได้แก่

1. Harff, B. and Gurr, T.R. (1988). Toward an Empirical Theory of Genocides and Politicides: Identification and Measurement of Cases Since 1945

2. Harff, B. (2003). No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder since 1955

วิธีวิทยาที่ใช้ในการอ่านบทความทั้ง 2 ฉบับ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตีความเอกสารแบบอุปนัย (Induction) เพื่อสรุปความ (Summative Content Analysis) ในเชิงคุณภาพ (Hsieh & Shannon, 2005) ด้วยกระบวนการ ดังนี้ 1) การพิจารณาคำที่มีนิยามหรือนัยที่เกี่ยวข้องกับโพลิติไซด์ ทั้งนี้รวมถึงการกล่าวถึงการฆ่าหมู่ที่มีเจตนาเริ่มต้นทางการเมืองว่า เป็นโพลิติไซด์ด้วย 2) การพิจารณาบริบทของการใช้คำในข้อ 1 ว่า ถูกใช้ในตัวเนื้อหาที่มีความหมายที่ซ่อนเร้นอย่างไร

มโนทัศน์การเมืองหายจากข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ พ.ศ. 2491

ในทางปรัชญาการเมืองมีความเชื่อข้อหนึ่งว่า การเมืองมีอยู่ในทุกสิ่ง (Everything is Political) ความเชื่อนี้สืบทอดมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณที่อาริสโตเติล (Aristotle, Politics: Book 1) กล่าวว่า “...เป็นที่ชัดเจนว่า นครรัฐเป็นผลมาจากธรรมชาติและมนุษย์เป็นสัตว์ทางการเมืองโดยธรรมชาติ มนุษย์ผู้ใดจะไม่ได้อยู่ในนครรัฐโดยธรรมชาติหรือโดยอุบัติเหตุ เขาผู้นั้นก็มีไข้มนุษย์ แต่อาจจะสูงส่งกว่าหรือต่ำกว่าต่ำกว่ามนุษย์ เพราะเขาไม่มีสังคม ไม่มีกฎหมายและไม่มีหัวใจ...” หลังทศวรรษ 1960 (พ.ศ. 2503) สโลแกนของนักสตรีนิยมที่ว่า เรื่องส่วนตัวเป็นการเมือง (The Personal is Political) ชับเน้นความเชื่อที่ว่า ปฏิสัมพันธ์ในทุกเรื่องของสังคมมีการจัดลำดับต่ำสูง กดขี่ขูดรีด บังคับจับกรอบ หรือมีความสัมพันธ์ทางอำนาจอยู่ในทุก ๆ เรื่องในสังคม (Lee, 2007) ดังนั้น สำหรับนักรัฐศาสตร์การกล่าวว่า สิ่งใดหรือเรื่องใดไม่มีการเมืองจึงดูเป็นเรื่องผิดในทางวิชาการ

ทว่าการเมืองก็อาจไม่ได้ถูกหลอมรวมไปกับทุกสิ่ง อย่างน้อยตัวชี้วัดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกฎหมายระหว่างประเทศอย่างข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ พ.ศ. 2491 นั้น การเมืองกลับถูกถอดถอนออกเสียจากนิยามแล้ว สร้างคำใหม่ว่า “ความเลวร้ายที่เกี่ยวข้อง” เหตุการณ์การฆ่าหมู่มากมายจึงไม่ถูกยอมรับตามกฎหมายว่า เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ในประเด็นนี้เวิร์เดฮา (Verdeja, 2012) อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ปัญหาของนิยามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เกิดขึ้นจากนัก

กฎหมายที่เป็นพวกนักตัดทอน (Exclusionists) ที่ต้องการสร้างนิยามในทางกฎหมายที่แคบเข้าไว้เพราะเชื่อว่า เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจน การสร้างนิยามทางกฎหมายที่แคบนำมาซึ่งการพยายามสร้างการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ผ่านองค์ประกอบที่เป็นกลาง วัดได้ จับต้องได้อย่างวัตถุวิสัย (Objectivity) ที่ไม่ให้ความสำคัญของเจตนา (Intent) ที่มีความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) ดังนั้น การตัดสินคุณค่าอยู่ทั้งจากฝ่ายผู้ก่อการและเหยื่อ การศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ด้วยเพียงมุมมองแบบนักกฎหมายจึงมองไม่เห็นอัตวิสัยทั้งของผู้ก่อการและเหยื่อของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษาจึงขาดความเชื่อมโยงกับวงวิชาการอื่น ๆ และที่สำคัญในขณะที่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษาเริ่มมีการกล่าวถึงบทบาทของรัฐและการเมืองที่มีผลต่อความรุนแรง แต่ที่สุดแล้วกลับไม่สามารถสร้างบทสนทนาทางวิชาการกับวงวิชาการด้านความรุนแรงทางการเมืองได้เลย โดยเฉพาะในวงวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ในมุมกลับกันนักรัฐศาสตร์เองก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เท่าที่ควร สิ่งนี้พิสูจน์ได้จากการไม่มีบทความทางวิชาการด้านการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษาได้รับการตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการทางรัฐศาสตร์ และไม่ค่อยมีทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ที่ถูกนักวิชาการด้านฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษานำไปใช้มากนักนอกจากทฤษฎีชนชั้นนำ (Elitists Theory) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาว่า ผู้นำหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองมีบทบาทอย่างไรในการสร้างและดำเนินนโยบายในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งผลจากการศึกษาจึงมีความยับยั้ง (Macro-level) ยิ่งการที่วงวิชาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษานำกรณีศึกษา (Case Study) เป็นสำคัญ และแต่ละกรณีศึกษาก็มีข้อสรุปทางทฤษฎีต่างกันจนหาจุดร่วมไม่ได้

โดยสรุป ปัญหาสำคัญในการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เห็นได้จากมุมมองของแวร์เดชาอาจแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ ประเด็นแรก ปัญหาของค่านิยมที่ถูกครอบงำด้วยกรอบคิดทางกฎหมายจนทำให้นิยามตายตัวจนไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และปัญหาที่สอง คือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นเรื่องทางการเมืองที่มีรัฐเป็นตัวแสดงสำคัญ แต่กลับไม่รวมปรากฏการณ์การฆ่าหมู่ที่มีเจตนาทางการเมืองเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งทำให้นักรัฐศาสตร์มักไม่สนใจการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

การนำมโนทัศน์การเมืองกลับสู่นิยามของการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

สิ่งที่ต้องขยายความเป็นเรื่องแรก คือ นิยามทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ปรากฏในข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ พ.ศ. 2491 ที่ไม่รวมเอาการทำลายกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเลียงไปนิยามเป็นความเลวร้ายที่เกี่ยวข้อง แม้ในทางปฏิบัติการฆ่าล้าง

เผ่าพันธุ์มีเป้าหมายเพื่อทำลายล้างกลุ่มที่ถูกนิยามเป็นอื่นด้วยการทำสงครามและการปราบปรามอย่างรุนแรงอันนำไปสู่การเสียชีวิตในสัดส่วนที่มาก แต่ด้วยนิยามทางกฎหมายดังกล่าวทำให้การสอบสวนเหตุการณ์ที่สังหารหมู่จำต้องปฏิเสธการคำนึงว่า มีกลุ่มชนใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มกลายเป็นเหยื่อของความรุนแรง โดยมีประเด็นว่าเหยื่อต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะมิรัฐใดเป็นผู้สนับสนุนหลักให้เกิดความรุนแรงหรือไม่ แต่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จะครบองค์ประกอบเมื่อเหยื่อถูกทำลายวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นตัวตน โครงสร้างทางสังคมที่มีผลต่อความปกติสุขของสมาชิกของกลุ่ม การทำลายสถาบันทางวัฒนธรรมและสังคมอย่างเป็นระบบ ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้จะทำให้เหยื่อต้องทนทุกข์กับอันตรายและการถูกกีดกันจากความปกติสุขจนกลายเป็นความตายทางสังคม (Abed, 2006) หรือในกฎหมายระหว่างประเทศ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นเรื่องทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ความแตกต่างทางอำนาจระหว่างกลุ่มของเหยื่อและกลุ่มผู้ก่อการกลับไม่มีนัยสำคัญ ทั้งที่ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ความแตกต่างทางอำนาจหรือการเมืองอันเป็นผลจากกลุ่มที่เหยื่อสังกัดกับกลุ่มผู้ก่อการเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการฆ่าหมู่ (Luloff, 2022) ดังที่เลมคินนิยามว่า ชาติ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกด้อยค่าจนกลายเป็นเหยื่อ (Luban, 2015)

เพื่อปิดช่องว่างดังกล่าว ฮาร์ฟฟ์และเกอร์ (Harff & Gurr, 1988) ได้เสนอโมโนทัศน์สำคัญในบทความเรื่อง Toward an Empirical Theory of Genocides and Politicides: Identification and Measurement of Cases Since 1945 (สู่ทฤษฎีเชิงประจักษ์ว่าด้วยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และโพลิติไซด์: ลักษณะการและตัวชี้วัดของกรณีต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2488) ซึ่งทั้งคู่ได้พิจารณาพฤติกรรมของบรรดารัฐต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 20 และชี้ให้เห็นว่า เหตุผลสำคัญที่ขับเคลื่อนการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นเรื่องทางการเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเมือง คือ กระบวนการสร้างความชอบธรรมตามการจัดลำดับสูงต่ำในสังคมแก่เหยื่อที่ถูกจัดให้เป็นคู่ตรงข้ามของกลุ่มการเมืองที่ครอบงำรัฐอยู่ ฮาร์ฟฟ์และเกอร์เน้นให้เห็นลักษณะสำคัญของการทำลายล้างกลุ่มทางการเมือง คือ รัฐมักจะมีอุดมการณ์และนโยบายสนับสนุนการก่อความรุนแรงต่อกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามหรือสนับสนุนกลุ่มการเมืองใดกลุ่มหนึ่งให้ก่อความรุนแรงต่อกลุ่มทางการเมืองที่อยู่ตรงข้าม ซึ่งรัฐอาจมีเหตุผล ดังนี้

1. ฆ่าเพื่อครองอำนาจนำ (Hegemonial Genocide) ซึ่งจะเกิดในรัฐที่เกิดใหม่ได้พยายามขยายเขตแดนทางอำนาจ

2. ฆ่าเพราะความเกลียดกลัวทางชาติพันธุ์ (Xenophobic Genocide) เพื่อชำระล้างทางชาติพันธุ์ (Purification/Ethnic Cleansing) เหลือจะถูกนิยามว่าเป็นคนต่างถิ่นและคุกคามต่อความบริสุทธิ์ของคนส่วนใหญ่

3. ฆ่าเพื่อล้างแค้น (Retributive Politicide) เหลือ คือ กลุ่มผู้มีอำนาจในรัฐมาก่อน

4. ฆ่าเพื่อปราบปราม (Repressive Politicide) เหลือ คือ กลุ่มการเมืองที่ถูกมองว่าฝ่ายตรงข้ามและกระด้างกระเดื่องต่อรัฐ

5. ฆ่าเพื่อการปฏิวัติ (Revolutionary Politicide) เหลือจะถูกนิยามว่าเป็นศัตรูของอุดมการณ์ปฏิวัติ

6. ฆ่าเพื่อปราบปรามและครองอำนาจนำ (Repressive/Hegemonial Politicide) เหลือ คือ กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชาตินิยมที่ต่อต้านรัฐ รัฐจะนิยามกลุ่มเหล่านี้ในฐานะกบฏ

ฮาร์ฟฟ์และเกอร์เลือกใช้นิยามการฆ่าที่มีเป้าหมายของเหยื่อที่เป็นกลุ่มการเมืองด้วยมโนทัศน์ที่ว่า โพลิตไซด์ เพื่อให้มีความหมายคาบเกี่ยวกับมโนทัศน์ คือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยสนับสนุนมโนทัศน์ดังกล่าวจากข้อเท็จจริงที่ว่า การฆ่าหมู่ในช่วง พ.ศ. 2488-2531 มีรัฐบาลใน 44 รัฐที่สนับสนุนให้พลเมืองกลุ่มหนึ่งทำลายพลเมืองอีกกลุ่มหนึ่งด้วยความรุนแรง และโดยมาก ก็คือ การฆ่าเหยื่อของการทำลายนั้นไม่ได้จำกัดที่ทหารหรือกองกำลังติดอาวุธ และการทำลายมักมีระยะเวลายาวนานกว่า 6 เดือน บางกรณีอาจมีการหยุดการทำลายไปช่วงสั้น ๆ แต่การหยุดมักมีช่วงเวลาห่างกันราว 1 ปี จากข้อมูลระยะเวลานั้นมี 10 เหตุการณ์หยุดการทำลายในเวลา 1 ปี มี 8 เหตุการณ์ใช้เวลา 1-2 ปี มี 6 เหตุการณ์ใช้เวลา 3-5 ปี มี 12 เหตุการณ์ใช้เวลา 6-10 ปี และมี 8 เหตุการณ์ที่ใช้ระยะเวลานานกว่า 10 ปี ทั้งนี้ ช่วงปี พ.ศ. 2504-2500 เป็นช่วงที่เหตุการณ์ในรูปแบบนี้มีมากและหนักหนาอย่างที่สุด เพราะเป็นช่วงที่รัฐต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกาได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคม ฮาร์ฟฟ์และเกอร์ยังเสนอตัวเลขที่น่าตกใจว่า จำนวนผู้คนที่ต้องตายจากสงครามในช่วงศตวรรษที่ 20 มีประมาณ 6.18 ล้านคน ทว่าผู้คนที่ตายจากความรุนแรงที่รัฐสนับสนุนให้เกิดการทำลายล้างกลุ่มทางการเมืองมีประมาณ 16 ล้านคน

ในงานศึกษาเดี่ยวของฮาร์ฟฟ์ (Harff, 2003) คือ No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder since 1955 (ไม่ได้เรียนรู้อะไรเลยจากเหตุการณ์โฮโลคอสต์: การประเมินความเสี่ยงของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการฆาตกรรมหมู่ทางการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498)

ฮาร์ฟฟ์สรุปว่า ชุดข้อมูลในการระบุและทำนายเหตุการณ์ความรุนแรงและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ฮาร์ฟฟ์รวบรวมมานับตั้งแต่จบสงครามโลกครั้งที่ 2 ชี้ว่า แนวโน้มการฆ่าหมู่ต่อกลุ่มใด ๆ ที่เกิดเหยื่อจำนวนมากมักดำเนินการตามนโยบายหรือถูกสนับสนุนโดยรัฐหรือตัวแทนของรัฐ และในทางกลับกันเหตุการณ์ฆ่าหมู่ที่สหประชาชาตินิยามว่า เป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ผู้ก่อการเป็นกลุ่มติดอาวุธที่มีใช้รัฐกลับมีจำนวนของเหยื่อน้อยกว่ามากและมีเหตุการณ์เหล่านั้นน้อยลง นั่นคือ ในทศวรรษที่ 21 เกิดการฆ่าหมู่โดยรัฐนั้นเป็นการนิยามให้กลุ่มของเหยื่อมีความแปลกแยก ด้อยกว่าและผิดปกติในทางสังคม วัฒนธรรม ทักษะคติ อุดมการณ์ ซึ่งการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของเหยื่อจะถูกนิยามว่า จะทำให้รัฐและกลุ่มอื่น ๆ ในรัฐที่ถูกนิยามว่า สูงส่งกว่า ไม่ปกติสุข เหยื่อจึงไม่ได้ถูกเลือกเพราะเป็นสมาชิกของกลุ่มใด ๆ เท่านั้น แต่เหยื่อต้องสังกัดในกลุ่มที่ถูกนิยามว่า มีความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ตรงข้ามและต่ำต้อยกว่ารัฐมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะผู้ก่อการ (Perpetrator) หรือผู้เกี่ยวข้องกับการก่อการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ขนชั้นที่สามารถมักใส่ร้ายป้ายสี (Hate Propaganda) โจมตีกลุ่มที่ตรงข้ามรัฐเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งอันเป็นข้ออ้างให้รัฐสามารถอ้างความชอบธรรม ปราบปรามด้วยความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจที่รัฐคุ้มครองว่า การฆ่าหรือทำร้ายไม่ใช่ความรุนแรง แต่เป็นการรักษาความมั่นคงของรัฐ

ฮาร์ฟฟ์ระบุว่า ข้อสรุปนี้ไปในทางเดียวกับที่สแตนตัน (Stanton, n.d.) เสนอ ทฤษฎีว่า รัฐอาชญากรรมมักมีส่วนในการฆ่าหมู่ตั้งแต่การจัดประเภท (Classification) จัดกลุ่มผู้คนออกเป็นพวกเรา (Us) และพวกมัน (Them) โดยการสร้างสัญลักษณ์ (Symbolization) จัดประเภทด้วยสีผิว เชื้อชาติ การแต่งกายแล้วตีตราด้วยความเกลียดชัง ลดทอนความเป็นมนุษย์ของกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแบ่งแยกทางกฎหมาย (Discrimination) โดยกลุ่มที่มีอำนาจใช้กฎหมายหรืออำนาจทางการเมืองในการให้ความชอบธรรมในการละเมิดสิทธิทางสังคมและการเมืองของกลุ่มอื่น การละเลยหรือไม่บัญญัติกฎหมายต่อต้านความเกลียดชัง สร้างองค์กรหรือขั้วทางสังคม (Polarization) โดยไม่มีที่ว่างให้กับผู้ที่นิยามว่า เป็นกลาง สร้างเป้าหมายของสังคม (Final Solution) เช่น การชำระชาติพันธุ์ (Ethnic Cleansing) การสร้างความบริสุทธิ์ (Purification) หรือแม้แต่การต่อต้านการก่อการร้าย (Counter-terrorism) เพื่อเป็นข้ออ้างในการเตรียมพร้อม จัดตั้งกองกำลัง อดทนงบประมาณ กล่อมเกลารวมไปถึงการสร้างความปลอดภัยว่า หากไม่ทำลายกลุ่มเหยื่อเหล่านั้นสักวันกลุ่มของตนเองที่จะถูกทำลาย การเตรียมพร้อมในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ถูกสร้างวาทกรรมใหม่เพื่อป้องกันตนเอง (Self-defense) การข่มเหง (Persecution) ทำลายล้างอย่างถึงราก (Extermination)

กระทั้งการปฏิเสธความรับผิดชอบเมื่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์จบสิ้นลง (Denial) ด้วยการขุดศพ เฆาซากเพื่อปกปิดหลักฐาน กีดกันและแทรกแซงกระบวนการสืบหาความจริง

ฮาร์ฟยังระบุค่าความเป็นไปได้ของการเกิดโพลิตีไซด์ว่า จะเกิดขึ้นได้ง่ายหากรัฐเป็นรัฐที่ล้มเหลว (Failed State) โดยหากรัฐนั้นเคยเกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรงมาก่อนในช่วง 15 ปี จะมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็น 2 เท่า ในรัฐที่เคยมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มาก่อนจะมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซ้ำเป็น 3 เท่า หากอุดมการณ์ของชนชั้นนำและรูปแบบของระบอบการเมืองมีความกีดกัน แบ่งแยกผู้คนในสังคมมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็น 2.5 เท่า และในระบบการเมืองที่มีอภิสัทธิชน (Autocratic Regime) จะมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็น 3.5 เท่า รัฐที่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา (Ethnic and Religious Cleavage) มีการข่มเหงกันระหว่างกลุ่มในสังคมอยู่ก่อนแล้วและ/หรือมีการแบ่งแยกชนชั้นหรือศาสนาอย่างชัดเจนจะมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็น 2.5 เท่า ในรัฐที่มีการพิ่งพิ่งต่ำต่างประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจจะมีความเสี่ยงในการเกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็น 2.5 เท่า

โดยสรุป เอกสารสำคัญ 2 ฉบับที่เลือกมาวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญของการเกิดโพลิตีไซด์ คือ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการฆ่าหมู่หลายเหตุการณ์จากนโยบายที่สนับสนุนโดยรัฐหรือตัวแทนของรัฐต่าง ๆ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวไม่นับเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะเหยื่อของการฆ่าหมู่ดังกล่าวเป็นกลุ่มทางการเมือง จำนวนของเหยื่อจากหลายเหตุการณ์การฆ่าหมู่ดังกล่าวมีปริมาณมากจนถึงระดับมหันตกรรม แต่กลับไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนในทางวิชาการว่า มหันตกรรมดังกล่าวควรถูกนิยามว่าอย่างไร อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์ร่วมที่นโยบายของรัฐมาตรการที่ตีตราให้เหยื่อผิดปกติและส่งเสริมการทำลายเหยื่อว่า เป็นความมั่นคงของรัฐ เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวควรมีนิยามร่วมที่ชัดเจนเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาทั้งทางกฎหมายและทางวิชาการเพื่อป้องกันมหันตกรรมโดยรัฐเหล่านี้

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อสรุปที่ว่า ปัญหาสำคัญในการศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์แบ่งได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ ประเด็นแรก ปัญหาของคำนิยามที่ถูกครอบงำด้วยกรอบคิดทางกฎหมายจนทำให้นิยามตายตัวจนไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และปัญหาที่สอง คือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เป็นเรื่องทางการเมืองที่มีรัฐเป็นตัวแสดงสำคัญ แต่กลับไม่รวมปรากฏการณ์การฆ่าหมู่หรือมหันตกรรมที่มีเจตนาทางการเมืองเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และนี่ทำให้นักรัฐศาสตร์มักไม่สนใจศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

ดังนั้น การประกอบสร้างมโนทัศน์โพลิตีไซด์ที่นิยามการฆ่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยเจตนาตามความเชื่อทางการเมืองหรือสังกัดทางการเมือง เพื่อกำจัดหรือการปราบปรามกลุ่มอื่นที่ถูกนิยามให้ด้อยกว่าทางอำนาจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเหตุผลดังต่อไปนี้

1) เป็นการเน้นย้ำว่า การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนาหรือเชื้อชาติ แต่เหื่อนั้น คือ กลุ่มที่ถูกมองว่า เป็นภัยคุกคามต่อระบอบการปกครองหรือโครงสร้างอำนาจทางการเมือง ในทางทฤษฎีจึงเป็นการนำการเมืองที่ถูกเบียดขับออกจากรากกฎหมายให้กลับเข้าสู่นิยามของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในทางวิชาการ

2) ในแง่การศึกษาวิจัยรัฐศาสตร์ในฐานะวิทยาศาสตร์ทางการเมือง มโนทัศน์โพลิตีไซด์ชี้ให้เห็นเงื่อนไขและปัจจัยที่นำไปสู่การเพิ่มความรุนแรงทางการเมืองและการเกิดขึ้นของพฤติกรรมทางการเมืองที่นำมาสู่การปราบปรามกลุ่มการเมืองตรงข้ามรัฐในรัฐที่มีลัทธิสุดโต่งทางอุดมการณ์ การปราบปรามดังกล่าวมักอ้างความไม่มั่นคงทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมในการทำลายล้างเหยื่อ

3) เป็นการถกข้อถกเถียงระหว่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษาในเชิงกฎหมายกับการศึกษาในทางรัฐศาสตร์ นอกจากจะช่วยขยายขอบฟ้าความรู้ความเข้าใจความรุนแรงทางการเมืองแล้ว ยังเป็นแนวทางใหม่ในการออกแบบนโยบายทางการเมืองเพื่อป้องกันความขัดแย้งในสังคมโลกที่มีความแตกต่างหลากหลายอีกด้วย

สรุป

คุณูปการของการประกอบสร้างคำว่า โพลิตีไซด์ คือ การให้ที่ทางแก่การเมืองที่ถูกกดทับอยู่ในมโนทัศน์ทางกฎหมายของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ โดยเน้นย้ำว่า การเมืองไม่เพียงเป็นปัจจัยสำคัญ แต่อาจเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความชอบธรรมให้กับการทำลายล้างศัตรูของผู้มีอำนาจรัฐ โดยสถาปนาความเป็นอื่นที่ทำให้เหยื่อผิดปกติกและการทำลายเหยื่อเพื่อทำให้เกิดความมั่นคง มโนทัศน์โพลิตีไซด์จึงเป็นทั้งการถกข้อถกเถียงระหว่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศึกษาในเชิงกฎหมายระหว่างประเทศกับการศึกษาในทางรัฐศาสตร์ เป็นการขยายขอบฟ้าความรู้ความเข้าใจความรุนแรงทางการเมืองให้แก่รัฐศาสตร์ สามารถปรับประยุกต์เป็นแนวทางในการออกแบบนโยบายทางการเมืองเพื่อป้องกันความขัดแย้งในสังคมที่มีความแตกต่าง โดยเฉพาะการเฝ้าระวังว่าปัจจัยทางการเมืองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง อาจไม่ได้จบสิ้นลงด้วยสมานฉันท์หรือด้วยการก่อความรุนแรงทางตรงต่อคู่ขัดแย้ง แต่ในรัฐที่ล้มเหลวหรือในชุมชนที่มีลักษณะปิด

ทางการเมืองและ/หรือปิดทางอุดมการณ์ ความขัดแย้งอาจจบลงด้วยมหามหัตกรรมโดยรัฐ ซึ่งสิ่งนี้อาจเกิดได้แม้แต่กับรัฐที่เชื่อมั่นในวาทกรรมของความปกติสุข

เอกสารอ้างอิง

- Abed, M. (2006). Clarifying the Concept of Genocide. *Metaphilosophy*. 37 (3), 308-330. DOI:10.1111/j.1467-9973.2006.00443.x
- Harff, B. (2003). No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder since 1955. *The American Political Science Review*. 97 (1), 57-73.
- Harff, B. and Gurr, T. R. (1988). Toward Empirical Theory of Genocides and Politicides: Identification and Measurement of Cases since 1945. *International Studies Quarterly*. 32 (3), 359-371.
- Hinton, A. L. (2002). The Dark Side of Modernity: Toward an Anthropology of Genocide. In Hinton, A. L. (ed.) *Annihilating Difference: The Anthropology of Genocide*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
- Hsieh, H. F. and Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*. 15 (9), 1277-1288.
- Lee, T. M. L. (2007). Rethinking the Personal and the Political: Feminist Activism and Civic Engagement. *Hypatia*. 22 (4), 163-179.
- Lemkin, R. (1944). *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, Division of International Law.
- Luban, D. (2015). Arendt on the Crime of Crimes. *Ratio Juris*. 28 (3), 307-325.
- Luloff, G. (2022). *Politicide v. Genocide: An Analysis of the Exclusion of Political Groups from the United Nations Convention*. (Bachelor's Thesis). University of Wisconsin. Madison, Wisconsin.

- McGoodwin, M. (7 November 2022). *Herodotus of Halicarnassus: The History (or Histories, or Inquiries)*. Retrieved December 6, 2022, from <https://www.mcgoodwin.net/pages/otherbooks/herodotus.html>
- Stanton, G. H. (n.d.). *The Logic of the Ten Stages of Genocide*. Retrieved May 1, 2023, from genocidewatch.com/tenstages
- The Human Rights Web. (27 January 1997). *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*. Retrieved May 13, 2023, from <http://www.hrweb.org/legal/genocide.html>
- Verdeja, E. (2012). The Political Science of Genocide: Outlines of an Emerging Research Agenda. *Perspectives on Politics*. 10 (2), 307-321.
- Zemplényi, L. (9 October 2022). *What Is Genocide and What Is Not?* Retrieved May 10, 2023, from <https://www.hungarianconservative.com/articles/philosophy/what-is-genocide-and-what-is-not/>

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาเขตพะเยาเปิดสอน คือ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) การสอนสังคมศึกษา (3) การสอนภาษาไทย และ (4) รัฐศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงานองค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่

ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Article) งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้าโดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทย และภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วน หน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author, E-mail) และอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) สำหรับติดต่อ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อ หน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือ หลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมศรี สมมติ^{*1}, สมร สุดใจ², สมใจ สมศรี^{**3}
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai², Somjai Somsri³
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
 First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
 Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

* First Author หมายถึง ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้มีชื่อคนแรกในผลงาน ผู้รับผิดชอบ ผลงาน ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงนักศึกษา/นิสิตผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย

** Corresponding Author หมายถึง ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ผู้ติดต่อประสานงานในการตีพิมพ์บทความ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงาน ผู้ร่วมศึกษาข้อมูล คัดวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผล

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹,
Pongratchadapisek School²
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

กรณีผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author) และ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) คนเดียวกัน ให้ใส่อีเมลเดียว เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมร สุดใจ²
Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai²
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus
First/Corresponding Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*

หมายเหตุ: หากบทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาให้ใช้คำว่า “หลักสูตร... สาขาวิชา... คณะ...มหาวิทยาลัย..” ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แทนหน่วยงานสังกัดที่ระบุข้างต้น เช่น

สมศรี สมมติ*¹, สมใจ สมศรี**²
Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
First Author, E-mail: somsee.sommut@hotmail.com*
Corresponding Author, E-mail: somjaisee@gmail.com**

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 5 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความ

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบอบองค์ความรู้จากการวิจัย

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)

9. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยใช้การอ้างอิงระบบ APA

(6)

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 3 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและระบุงค์ความรู้ใหม่
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

บทความปริทัศน์ (Review Article) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content)
4. บทวิจารณ์ (Discussion)
5. สรุป (Conclusion)
6. เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction)
2. เนื้อหา (Content)
3. บทวิจารณ์ (Discussion)
4. สรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)

(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, 2554: 44)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)
--

(8)

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (;) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร, 2554)

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเขมณฺฐ์ อินฺทสุวรน, 2553)

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Keown, 2003: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Hersey & Blanchard, 2000: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิง มากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น

สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษ กรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่า โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Benington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้า
แรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

ประยงค์ จันทรแดง. (2563). พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (1), 123-137.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนิท อางพันธ์. (2537). หม้อคอคาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการ

วิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อบทความ./ สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./ จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนา และวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อบทความ./ การสัมมนาหรือประชุม./ หน่วยงานที่จัด./ วันที่ เดือนที่จัด./ หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรวรรณวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมใน พระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นย่อไปหากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

- โกนิญฐ์ ศรีทอง. (2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา รัตนกาล. (2556). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามัคคี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย. กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). โลกทัศน์ชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเดปีฎก 2500 เล่ม 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.

- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ” ตามลิงก์ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jsbs/about/submissions> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น จะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลับกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลับกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเสียงข้างมากให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์เท่านั้น)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ บทความละ 6,000 บาท

9. การชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์

หลังจากผู้เขียนส่งบทความต้นฉบับและกรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ในระบบวารสารออนไลน์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามรายละเอียด ดังนี้

ชื่อธนาคาร: ออมสิน สาขามหาวิทยาลัยพะเยา
ชื่อบัญชี: วารสารบัณฑิตศึกษา มจร.พะเยา
บัญชีเลขที่: 020320117631

จากนั้น ให้ผู้เขียนแจ้งผลการโอนพร้อมหลักฐานการโอน โดยระบุชื่อผู้โอน และชื่อบทความ มาที่ Email: jsbsmcu@gmail.com (หากประสงค์จะให้ออกใบเสร็จ ในนามหน่วยงานหรือองค์กรใด กรุณาระบุให้ชัดเจน)

***ทั้งนี้ ทางวารสารจะไม่คืนค่าธรรมเนียม ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการ พิจารณาลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากค่าธรรมเนียมได้นำไปเป็นค่าตอบแทน ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

อนึ่ง ในกรณีบทความใด ถูกปฏิเสธโดยเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการ พิจารณาลั่นกรอง (2 ใน 3) วารสารจะยึดเสียงข้างมากของผู้ทรงคุณวุฒิในการปฏิเสธ หรือยุติการดำเนินการตีพิมพ์บทความนั้นทันที ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ 1) ผู้เขียนยืนยัน ที่จะตีพิมพ์บทความนั้นอีกครั้ง 2) ผู้เขียนได้ปรับแก้บทความตามผู้ทรงคุณวุฒิ โดย เสียงข้างมากที่ปฏิเสธการตีพิมพ์นั้นแล้ว และ 3) กองบรรณาธิการเห็นสมควรให้ บทความที่ปรับแก้ใหม่นั้นส่งประเมินอีกรอบได้ จากนั้น วารสารจึงจะดำเนินการต่อใน ขั้นตอนต่อไป โดยผู้เขียนต้องรับผิดชอบในการชำระค่าธรรมเนียมในส่วน ของ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม (2 ท่าน) ตามที่วารสารกำหนดค่าตอบแทนไว้

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
ระดับการศึกษาสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....
.....
(English).....
.....

ชื่อผู้เขียนร่วม
1.
2.
3.
4.
5.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก.....
.....
.....

โทรศัพท์..... E-mail.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้
อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การ
พิจารณาด้านฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอ
มอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ใน
กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่
ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน
()

ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิจัยต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

1 นิ้ว/
2.54 ซม. (Before 6 pt.)

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

2.....

3.....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)
(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง**(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา****ตัวอย่าง:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
 สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประเทศไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปริติ หงส์
 สัติน และอัมพร หมาดเนิน. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
 Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

อิติวุตติ วัฒนมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน
 และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์
 หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิต.โต). (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304& articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความวิชาการต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์ฉบับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

1 นิ้ว/
2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุหิตย์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ดีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีพิมพ์./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ปีพิมพ์./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ปี./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความปริทัศน์)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทความปริทัศน์ต้นฉบับต้องมีความยาว 8 -15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อบทความ (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/

2.54 ซม.

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 400 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปริติ หงส์ สด้น และอัมพร หมดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)/ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตติภูมิ หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สักคหวัดดู 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมืองกรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์/วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

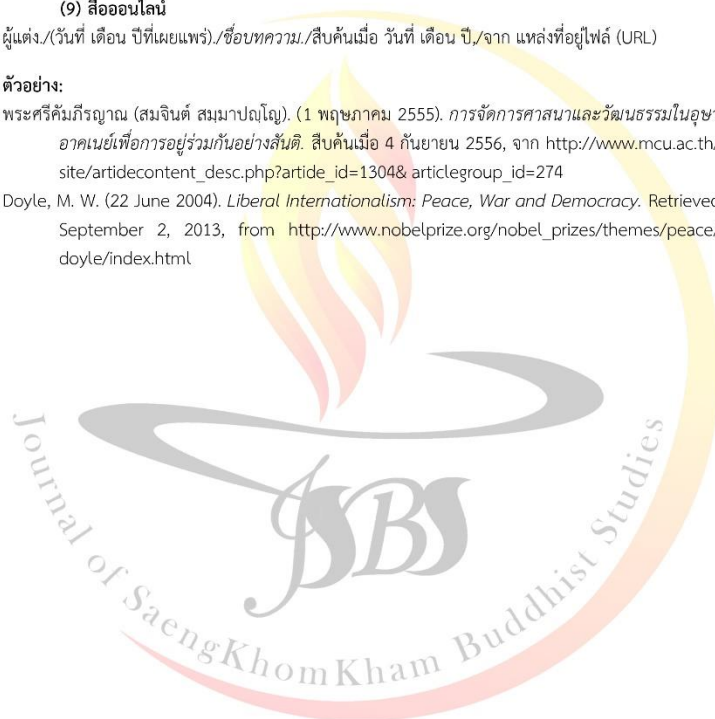
(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ/สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทวิจารณ์หนังสือ)

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม. บทวิจารณ์หนังสือต้นฉบับต้องมีความยาว 8 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)^{1*}, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)^{1, 2, 3}

First Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์อันดับแรก)* (14 pt. ตัวธรรมดา)

Corresponding Author, E-mail: (อีเมลผู้ประพันธ์บรรณกิจ)** (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

ภาพหน้าปกหนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

↑
1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)/ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประเทศไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์
สดัน และอัมพร หมาดเต็น. ศาสนากับความรุนแรง, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร:
Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ 4 เครื่องมือ การวางแผน และการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน *ชื่อสารานุกรม*./เล่มที่อ้างอิง, หน้าเลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสดี. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา: วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล*.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์/(ปี)/ตำแหน่ง/สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง/(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

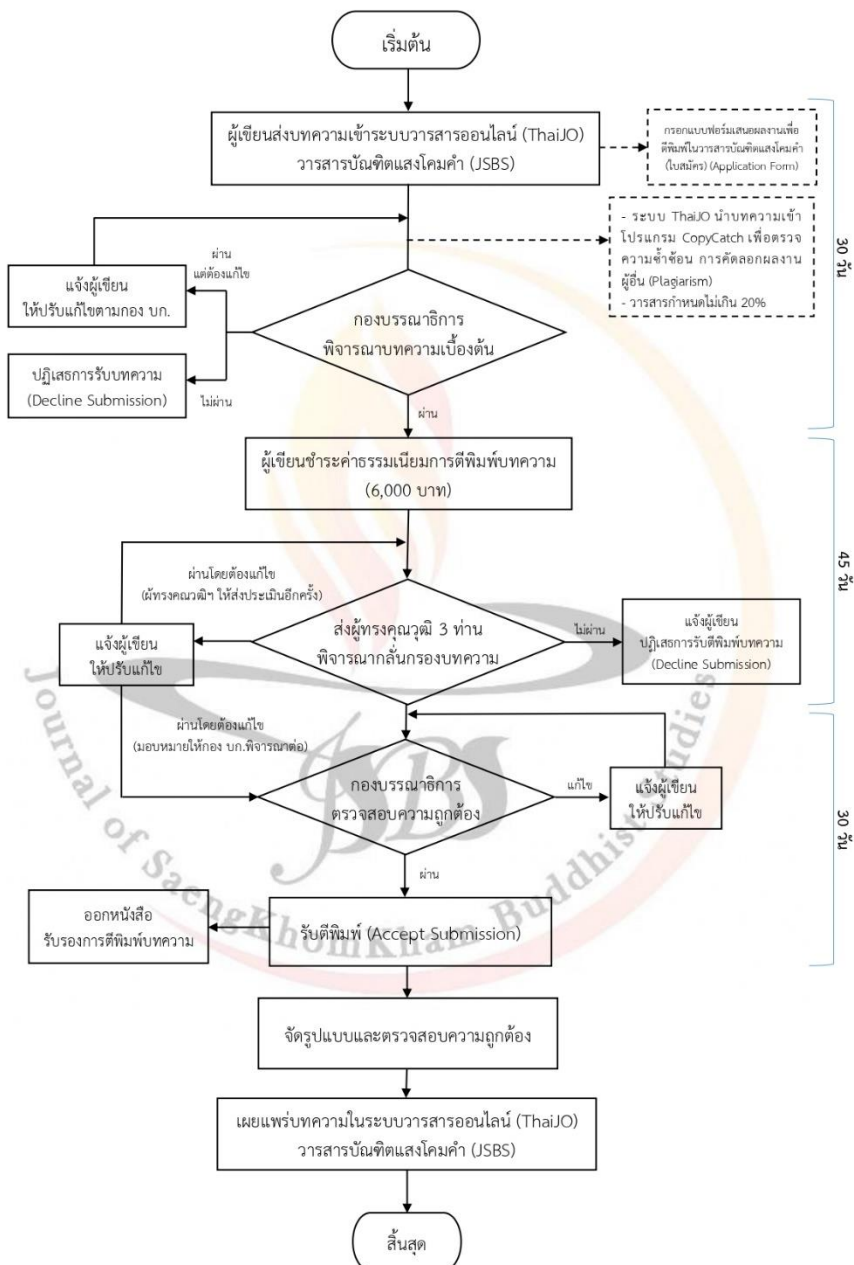
ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงไคมคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000
โทรศัพท์ 0-5487-0141 E-mail: jsbsmcu@gmail.com

